

NAZİF DİVÂNİ
(TRANSKRİPSİYONLU ÇEVİRİ VE METİN - İNCELEME)

Murat DARICIK

Cumhuriyet Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı için öngördüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ
olarak hazırlanmıştır.

TEZ DANIŞMANI
Yar. Doç. Dr. Ahmet ÖLMEZ
SİVAS 2006

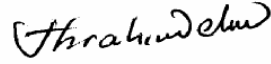
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne

Murat DARICIK tarafından hazırlanan bu çalışma jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Mehmet ARSLAN

Doç. Dr. H. İbrahim DELİCE

Yrd. Doç. Dr. Ahmet ÖLMEZ (Danışman)

Onay:

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

07.09.2006

Doç. Dr. Nevzat GÜLDİKEN

Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	X
SUMMARY.....	XII
KISALTMALAR.....	XIV

BİRİNCİ BÖLÜM

I. OSMANLICA KAYNAKLARDA MEHMED NAZİF.....	2
II. MEHMED NAZİF'İN HAYATI.....	8
III. MEHMED NAZİF EFENDİ'NİN EDEBİ KİŞİLİĞİ.....	10
IV. MEHMED NAZİF EFENDİ VE TASAVVUF.....	12
V. NAZİF DİVÂNİ'NİN DİNİ VE TASAVVUFİ YÖNÜ.....	15
VI. DİVÂN'DAKİ NAZİM ŞEKİLLERİ.....	17
A. KASİDELER	17
B. TERKİB-İ BENDLER.....	20
C. GAZELLER.....	20
D. ŞARKILAR.....	21
E. TARİHLER.....	22
F. LUĞAZ.....	23
G. KİT' A-İ KEBİRELER.....	23
H. KİT' ALAR.....	24
I. RUBÂİLER	24
J. MÜFREDLER.....	24
K. MUAMMALAR.....	25
VII. NAZİM ŞEKİLLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	25
VIII. NÜSHA TAVSİFİ.....	26
IX. EDEBÎ SANATLAR.....	26

İKİNCİ BÖLÜM

I. MUHTEVA ÖZELLİKLERİ.....	31
A. AŞK.....	31

1. Aşk-ı İlâhî.....	31
2. Peygamber Aşkî.....	33
3. Mecazî Aşk.....	34
B. ALLAH'IN İSİMLERİ.....	34
C. TASAVVUF İSTİLAHLARI.....	35
1. Mevlevîlik.....	35
2. Halvetîlik.....	35
3. Zikir.....	36
4. Şeyh, Pir, Mürşid.....	36
5. Dergah, Hankah, Tekye.....	37
6. Kader.....	37
7. Rıza.....	38
8. Sabır.....	38
9. İhlas.....	38
10. Fakr.....	38
11. Hayret.....	39
12. Elest Bezmi.....	39
13. İstigna.....	39
14. Bela.....	40
15. Vahdet, Kesret.....	40
16. Fena, Beka.....	40
17. Hakikat.....	40
18. Masiva.....	41
19. Riya	41
20. Terk.....	41
21. Dünya	42
22. Rind, Zahid, Derviş, Abdal.....	42
D. PEYGAMBERLER VE MUCİZELERİ	42
1. Hz. Muhammed.....	43
2. Hz. Adem.....	44
3. Hz. Nuh.....	44

4. Hz. İbrahim.....	44
5. Hz. Musa.....	44
6. Hz. Hızır.....	44
7. Hz. Davud.....	44
8. Hz. Süleyman.....	45
9. Hz. Eyyub.....	45
10. Hz. Yakub.....	45
11. Hz. Yusuf.....	45
12. Hz. İsa.....	45
E. HZ. CEBRAİL.....	46
F. SAHABELER.....	46
1. Ensar.....	46
2. Hz. Ebu Bekir.....	46
3. Hz. Osman.....	47
4. Hz. Ali.....	47
5. Hz. Selman.....	47
6. Al-i Resul ve Kerbela.....	48
G. EVLİYALAR.....	48
1. Beyazıd-ı Bestami.....	48
2. İbrahim Edhem.....	48
3. Muhyiddin Arabi.....	48
4. Hallac-ı Mansur.....	49
5. Niyazi-i Mısri.....	49
6. Şeyh Halil.....	49
H. ALİMLER VE KİTAPLAR.....	49
I. ŞAİRLER.....	51
1. Ka‘b.....	51
2. Hassan bin Sabit.....	51
3. Baki.....	51
4. Molla Cami.....	51
5. Enveri.....	52

6. Fehim.....	52
7. Fuzuli.....	52
8. Nazim.....	52
9. Nizami.....	52
10. Neşati.....	52
11. Nef'i.....	53
12. Örfi.....	53
13. Talib.....	53
14. Sa‘dī-i Şīrāzī.....	53
15. Veysi.....	53
J. AŞIK VE SEVGİLİ İLİŞKİSİ.....	53
1. Aşık.....	54
2. Gönül (dil, sine).....	54
3. Sevgili	54
4. Şikayet.....	55
5. Mey ve Meyhane.....	55
6. Kadeh, Hum, Mīnā. Sūrahi.....	56
7. Saki.....	56
8. Rakib.....	57
K. SEVGİLİ VE ÖZELLİKLERİ.....	57
1. Kad.....	57
2. Yüz (çehre, ruy, didar).....	58
3. Hat.....	58
4. Yanak.....	58
5. Hal	59
6. Dudak.....	59
7. Kakül.....	59
8. Zülf.....	60
9. Kaş.....	60
10. Kirpik.....	60
11. Gabgab.....	60

12. Gamze, Göz.....	60
L. AŞK KAHRAMANLARI.....	61
1. Mecnun.....	61
2. Leyla.....	61
3. Hüsrev.....	62
4. Ferhad.....	62
5. Şirin.....	62
6. Ateşzad.....	62
7. Dilşad.....	62
M. EFSANEVİ KAHRAMANLAR.....	63
1. Cem.....	63
2. Cemşid.....	63
3. İskender.....	63
4. Dara.....	63
5. Behzad.....	63
6. Zal.....	64
7. Rüstem.....	64
8. Asaf.....	64
9. Kahraman.....	64
10. Neriman.....	64
N. TARİHİ KİŞİLİKLER.....	65
1. Azer.....	65
2. Nizamülmülk.....	65
3. Aristo.....	65
4. Eflatun.....	65
5. Firavn.....	66
6. Nemrud.....	66
7. Hatem-i Tay.....	66
8. Hz. Havva.....	66
9. Züleyha.....	66
10. Ebu Leheb.....	66

11. Ebu Cehil.....	67
12. Bermekîler.....	67
13. Lat ve Uzza.....	67
O. DİVANDA ADI GEÇEN ÜLKELER, ŞEHİRLER VE MİLLETLER..	67
1. Osmanlı.....	67
2. Acem.....	67
3. Aden.....	68
4. Ayamavra.....	68
5. Bedehşan.....	68
6. Belgırad.....	68
7. Hersek.....	68
8. Girid.....	68
9. Habeş.....	69
10. Hicaz.....	69
11. Taybe.....	69
12. Hata.....	69
13. Hutun.....	69
14. İrem.....	69
15. İstanbul.....	70
16. Ken'an.....	70
17. Mısır.....	70
18. Mora.....	70
19. Rumeli.....	71
20. Sakız.....	71
21. Tur	71
22. Tus.....	71
23. Üsküb.....	72
24. Yemen.....	72
25. Türkler.....	72
26. Tatar.....	72
27. Firenk.....	72

28. Efrenc.....	72
29. Engürüs.....	73
30. Rus.....	73
31. Benü'l-Aşfer.....	73
32. Rum.....	73
P. DENİZLER, IRMAKLAR VE DENİZCİLİK TERİMLERİ	73
1. Akdeniz.....	74
2. Rum Denizi.....	75
3. Bahr-i Aden.....	75
4. Bahr-i Ahdar (Hind Okyanusu).....	75
5. Ceyhun.....	75
6. Nil.....	75
R. EVREN VE UNSURLARI.....	76
1. Gökyüzü ve unsurlar.....	76
2. Dört unsur	77
3. Mevsimler.....	77
4. İlkbahar	78
5. Nevruz.....	78
6. Hayvanlar.....	78
7. Kuşlar	80
8. Bitkiler.....	81
9. Çiçekler.....	81
10. Çiçek Bahçeleri.....	83
S. KUMAŞLAR, GİYİM EŞYALARI	84
T. DEĞERLİ TAŞLAR.....	84
U. SAVAŞ VE UNSURLARI.....	85
V. MUSİKİ TERİMLERİ.....	87
Y. GÜZEL KOKULAR.....	88
Z. RENK UNSURLARI.....	89
AA. YAZI MALZEMELERİ VE TERİMLERİ.....	91
BB. SOYUT VARLIKLAR.....	91

1. Melekler.....	91
2. İblis ve Şeytan.....	92
3. Periler.....	92
4. Huriler.....	92
CC. BAYRAMLAR, AYLAR VE ÖNEMLİ GÜNLER.....	92
DD. MABETLER.....	93
1. Ka'be.....	93
2. Cami, Namaz ve Aksamı.....	93
3. Puthane.....	94
4. Kilise.....	94
EE. AHİRZAMAN VE AHİRET UNSURLARI.....	94
1. Deccal.....	94
2. Ye'cüc.....	94
3. Sedd-i İskender.....	94
4. Haşr.....	95
5. Cennet.....	95
6. Cehennem.....	95
7. Şefa'at.....	95
8. Refref.....	96
FF. AYET VE HADİSLER.....	96
1. Ayetler.....	96
2. Hadisler.....	97
GG. TARİH MANZUMELERİNİN MUHTEVASI.....	97
1. Osmanlı Padişahları.....	98
2. Osmanlı Devlet Adamları.....	99
3. Arkadaşları, Akrabaları ve Adı Geçen Diğer Kişiler.....	100
4. Kızılelma.....	101
5. Celaliler.....	101
II. BİBLİYOGRAFYA.....	102

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DİVÂN METNİ.....	103
KASİDELER.....	104
TERKİB-İ BENDLER.....	150
GAZELLER.....	156
ŞARKILAR.....	341
TARİHLER.....	346
LUĞAZ.....	376
KIT‘A-İ KEBİRELER.....	377
KIT‘ALAR.....	379
RUBĀİLER	380
MÜFREDLER.....	383
MUAMMALAR.....	383
İNDEKS.....	384

ÖZET

Dīvān Edebiyatı da dediğimiz klasik edebiyatımızı teşkil eden eserlerimizin tamamı Osmanlı Türkçesi ile yazılmıştır. Bu eserler ve bu eserleri ortaya koyan şair ve yazarların yeni nesillere tanıtılması gerekmektedir. Tezkirelerde tespit edilen beş binden fazla divan şairinin bir kısmı hâlâ ilim dünyasınca tanınmamaktadır. Bu şairlerden birisi de Mehmed Nazîf Efendi'dir.

Birçok kaynakta adı geçen Mehmed Nazîf, dini ve tasavvufî şiirleri ile - özellikle na'atleriyle- tanınan, kaynaklarda sadece dīvânı olduğu bildirilen bir şairdir. XVII yüzyılda yaşadığı ve 1693 yılında öldüğü kaynaklarca belirtilmiştir. Ölümüne “azîmetü'l-mahşer” diye tarih düşülmüştür. Hangi tarihte doğduğu belli değildir. Osmanlı Devleti zamanında bir sancak merkezi olan ve şu an Yunanistan toprakları içinde kalan Tırhala'da doğdu. Gençlik yıllarında eğitim için İstanbul'a gider. Daha sonra memleketinde müderrislik ve kadılık görevlerinde bulunur. Çekemeyenleri tarafından kışkanılır ve görev yeri değiştirilir. Memleketine geri dönmek ister. Vatan özlemi konusunda yazdığı şiirlerinde oldukça başarılıdır.

Mehmed Nazîf Tırhala'da yetişmiş 5 dīvān şairinden birisidir. Üzerinde çalıştığımız dīvânı Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi Yz. 479 numaralı yazma nüshadır. Dīvânında sırasıyla 14 kasîde, 2 terkîb-i bend, 257 gazel, 4 şarkı, 28 târih, 1 lugaz, 3 kıt'a-i kebîre, 3 kıt'a, 8 rubâ'î ve 5 müfred olmak üzere 10 ayrı nazım şekliyle yazılmış 322 manzûme bulunmaktadır.

Mehmed Nazîf'in dīvânında özellikle peygamber sevgisini işlediği şiirlerinde başarılı olduğu görülmektedir. Şiirlerinin çoğu dinî ve tasavvuf içeriklidir. Şiirlerinde peygamber sevgisini işlediğinden, kendisini diğer şairlerden üstün görmektedir.

Bu alışmamızda şairimizin hayatı, edebi kişiliği ve şiirlerinin muhtevası incelenmiştir. Muhteva incelemesinden sonra transkripsiyonlu dıvān çevirisi yer almaktadır. Çalışmamızda bibliyografya ve indeks bۆlümü bulunmaktadır.

Tezimin hazırlanmasında fikirlerinden istifade ettiğim bۆlüm başkanımız Prof. Dr. Mehmet Arslan'a, Prof. Dr. Hۆseyin Akkaya'ya ve tezimi baştan sona kadar bۆyk bir sabır ve titizlikle yۆneten tez danışmanım Yrd. Do. Dr. Ahmet lmez'e teşekkrlerimi arz ederim.

SUMMARY

All of our Works which constitute Ottoman classical literature, known also as divan literature, are in Ottoman-Turkish language. Authors and poets of these Works should be introduced to the new generations. Some of the poets more than five thousand in tezkire are not stil known in scientific circles. One of them is Mehmed Nazîf Efendi.

Mehmed Nazîf, whose name was mentioned in several sources is famous for his musfical and religious especially na't. He is also belived to have only divan. İn the sourecs, it is stated that he lived in XVII. Century and died in 1693. His death was composed a chronogram as “azîmetü'l-mahşer”. His date of birth is not definite. He was born in Tırhala which was sabdivision of a province, which is now situated in Greece territories. He went to İstanbul for education in his youth. Then he was appointed to his home town as müderris and kadı. He was envied by jealous people and his place of work was changed. He wanted to come back his home town. His poems about homesick are more pleasent than others.

Mehmed Nazîf is one of the five poets grown up in Tırhala. His divan which we studied on is 479 numbered manuscript in Sermet Çifter resesreh library.

There are respectively 14 kasîde, 2 terkîb-i bend, 257 gazel, 4 şarkı, 28 tarih, 1 lügaz, 3 kıt'a-i kebîre, 3 kıt'a, 8 rubai, 3 müfred and 2 muamma . There are 322 manzume written in ten different nazım (lines, rows).

Mehmed Nazîf is especially succesful in poems about love of prophet in his divan. Most of his poems include mystical and religious themes. He considers himself superior to other poets as he deals with love of prophet.

In our study, our poet's life, literary character, content of his poems have been dealt with. After content examination carefully, it includes divan translation with transliteration. There are a bibliography and index section at the end of our thesis.

I would like to Express my special thanks to the head of department Prof. Dr. Mehmet ARSLAN and Prof. Dr. Hüseyin AKKAYA whose ideas I benefitted. Associate Prof. Dr. Ahmet ÖLMEZ not only for his guidance and his commets on early drafts in its various stages but also his constant support, painstaking encouragement.

KISALTMALAR

C.: Cilt.
G.: Gazel.
Haz.: Hazırlayan.
H.: Hicrî.
K.: Kasîde.
Kk.: Kıt'a-i kebîre
Kt.: Kıt'a.
Mf.: Müfred
Ml.: Mîlâdî.
Öl.: Ölüm tarihi.
R.: Rubâ'î.
S.: Sayı.
s.: Sayfa.
Ş.: Şarkı.
T.: Tarih.
Tb.: Terkîb-i Bend.
vb.: Ve benzeri.

“Ser-levha-i cebin mühimme yazsun ey Nazîf
Kaderdir kelâmını temyîz iderse çarh”

“Gurbetde dil-figârım bir şûha giriftârım
Şad-merhale devr olsun sevdâ-yı vâtan benden”

“Şafâ-yı bezm-i Cem itdik benimle yâr ikimiz
Garîb-i ‘ıyş u dem itdik benimle yâr ikimiz

Ben ağladım yañılıb yazdı mâcerâ-yı gamı
Sirişkimi raqam itdik benimle yâr ikimiz”

Mehmed Nazîf

I. OSMANLICA KAYNAKLARDA MEHMED NAZİF

Mehmed Nazîf Efendi'den bahseden Osmanlıca matbu eserlerde verilen bilgiler şunlardır:

TUHFE-İ NÂİLİ'DEN¹

Mehmed Efendi, Tırhalalı, Tırhala müftüsü; vefâtı muharrem 1106, m. 1693. İstanbul'da medfündür. Azîmetü'l-maḥşer cümlesi vefâtına târîḥdir.

Şafâ-yı bezm-i Cem itdik benimle yâr ikimiz
Ğarîb-i 'ıyş u dem itdik benimle yâr ikimiz

Miyân-ı yârdır âğûş-ı dest-i güstâhî
Tekellüfi 'adem itdik benimle yâr ikimiz

Behey neyliyeyim kûy-ı dil-rubâ var iken
'Azîmet-i İrem itdik benimle yâr ikimiz

Ben ağladım yañılıb yazdı mâcerâ-yı gamı
Sirişkimi raḡam itdik benimle yâr ikimiz

.....

Dem-i hicriñde eşk-i dîde-i âlûde-ḥûn artar
Belî faşl-ı şitâ geldükçe enhâr u 'uyûn artar

¹ Tuhfe-i Nâilî, Haz. Cemal Kurnaz-Mustafa Tatçı, Ankara 2001, C.2, s.1072.

.....

Mühlik degildir âteş-i dūzaḥ anıñ gibi

Sūz-ı firāk-ı dūzaḥa nisbet ziyādedir

.....

Ruḥṣat-dīh olma ceyş-i ḥaṭ-ı rū-yı pākiñe

Tārāc virme milket-i bī-iştirākiñe

ŞİCİLL-İ OSMÂNÎ'DEN¹

Nazîf Mehmed Efendi; Tırhala'da müderris ve kağı oldu. 1106 Muḥarreminde vefāt eyledi. Şā'ir-i şāhib-i dīvāndır.

ŞAKĀYIK-I ŞEYHÎ'DEN²

Nazîf Mehmed Efendi, Vilāyāt-ı Rumili'nde, Tırhala kaşabasından nümāyān ve taḥşīl-i 'ilm-i 'irfān eyleyen, 'ulemā-yı kirāmın birinden mülāzım ve rāh-ı tedrişe 'azīm olub devr-i medāris-i mu'tāde ile kırk akçe medreseden ma'zūl ü muntazır-ı neyl-i me'mūl iken maskaṭ-ı re'si olan kaşaba-i mezkūrede bālā-fenā olmuşıdi. Biñ yüz altı muḥarreminde 'azm-i 'ālem-i 'uqbā eyledi. Müretteb dīvān-ı eş'arı vardır.

Bu ebyāt güftārındandır:

'Izārında o ḥūrī-peykeriñ şanmañ ki kākūldür

Behişt-i ḥüsnde üşküfte olmuş saçlı sünbüldür

.....

Ṭarāvet-yāb olur hemvāre derd şayf-ı verdi bilmez

Serimde dāğ-ı 'aşkıñ reşk-i fermā-yı қaranfüldür

.....

¹ Sicill-i Osmānī, Mehmed Süreyya, İstanbul 1308, C.4, s.561.

² Şakāyık-ı Şeyhī, Haz. Abdulkadir Özcan, İstanbul 1989, C.2, s.118.

Çün olmuş tā ezel āzādegī ‘uṣṣāḳdan memnū’
 Ğam-ı bār-ı firāḳa çāremiz ancak taḥammüldür

Görüb nār-ı ruḥuñda sebze-i ḥaṭṭıñ dil-i dānā
 ‘Aceb mi ser-necīb-i fikr ise cāy-ı te’emmüldür

Görür her şafḥada ḥarf-i şehādet-i çeşm-i mecrūḥı
 Kitāb-ı ‘aşḳ-ı cānān tev’em-i ḥayr-ı tefe’üldür

Beni ser-mest iden seyr-i ‘ıẓār u feyz-i la‘liñdir
 Ne reng-i ‘ārız-ı güldür ne keyf-i neşve-i müldür

Olur mesned-nişīn-i bezm-gāh-ı ārā-yı istingā
 Naẓīf-āsā o kim āzāde-i ḳayd-ı tecemmüldür

.....

Bir iki meh-pārelerle ‘azm-i gülzār eylemiş
 Seyri var ol āfītāb-ı ‘ālem-ārānıñ bu gün

.....

Sāḡar şikest-i kevşer olur leblerin gören
 Yāḳūt ider sirişkini la‘l-i terin gören

Āmīziş itdi āb ile āteş ḳıyās ider
 Ḥūy-gerde rū-yı al-i ḥicāb-āverin gören

Baḥr-ı ‘Aden’le kān-ı Bedeḥşānı seyr ider
 Hengām-ı girye ehl-i ḡamıñ sāḡarın gören

Deryāda şekl-i pertev-i ḥūrşıddır şanur
 Çeşm-i terimde ‘aks-i ruḥ-ı enverin gören

Eyler nazîre vahyî-i hoş-gûya ey Nazîf
Bu nev-zemîn-i şüh şafâ perverin gören

TEZKİRE-İ ŞAFÂYÎ'DEN¹

Nâmı Mehmed'dir. Rumeli'nde vâkı' Tırhala kazâsından zühür itmiştir. Evâ'il-i hâlinde İstanbul'a gelüb tahşil-i 'ulûm-ı keşîreden soñra mülâzım olmağla maskat-ı re'si olan Tırhala kazâsına müftî olub biñ yüz altı târîhinde fevt olmuştur.

Aşrîñ şu'arâsından olmağla bu ebyât âşârından nümunedir:

'Izârında o hürî-peykeriñ şanmañ ki kâküldür
Behişt-i hüsnde üşkûfte olmuş saçlı sünbüldür
.....
Bir iki meh-pârelerle 'azm-i gülzâr eylemiş
Seyri var ol âfîtab-ı 'âlem-ârânîñ bu gün
.....
Ruşsatiyye olma ceş-i hatt-ı tâb-nâkine
Teşvîş katma milket-i bî-iştirâkine

NUHBETÜ'L-ÂSÂR'DAN²

Rumeli'nde Tırhala kazâsından Mehmed Efendi'dir. Belde-i mezbûrede müftî olub biñ yüz altı muhârremü'l-haramında âlâyiş-i çirk-i fâniden pâk oldu.

Eş'âr-ı tab'-ı dürer-bârından nümunedir:

Dem-i hicriñde eşk-i dîde-i âlûde-hûn artar
Belî faşl-ı şitâ geldükçe enhâr u 'uyûn artar

¹ Tezkire-i Şafâyî, Haz. Pervin Çapar, Ankara 2005, s.606.

² Nuhbetü'l-Aşâr li-Zeyli Zübdeti'l-Eş'âr, Haz. Abdülkerim Abdulkadiroğlu, Ankara 1999, s.105.

O ser-mest âfete gūyā ğubār olmuş neşât-efzā
İderse çeşmini kühl-âşinā mekr ü füsûn artar

N’ola derdünle sāgar-nūş-ı bezm-i bī-dili olsam
Nedīm-i şūhla şevk-ı mey-i âteş-nümûn artar

.....

Meyden lebiñde feyz-i meserret ziyâdedir
Keyfiyeti bir olsa da lezzet ziyâdedir

Biñ tîşe-i neşât gezend eylemez añā
Ey dil esās-ı ğamda metānet ziyâdedir

Mühlik degildir âteş-i dūzaĥ anıñ gibi
Sūz-ı firāk-ı dūzaĥa nisbet ziyâdedir

Bülbül hezār verd-i tere keşf-i rāz ider
Pervānede ğüdāziş-i ğayret ziyâdedir

.....

‘Izārında o ĥūrī-peykeriñ şanmañ ki kāküldür
Behişt-i ĥüsnde üşkūfte olmuş saçlı sünbüldür

.....

Rüstem-i ğamzeñdir ol ceng-āver-i deşt-i қаза
Kim ser-i şahş-ı belā-ziynet-ger-i fitrākdir

.....

Şafā-yı bezm-i Cem itdik benimle yār ikimiz
Ġarīb-i ‘ıyş u dem itdik benimle yār ikimiz

Ben aĝladım yañılıb yazdı mācerā-yı ğamı
Sirişkimi raĝam itdik benimle yār ikimiz

.....

İden ‘ızār-ı mehi mihr-i rūyınā teşbīh
Miyān-ı bahşda vech-i şebēh nedir bilmez

.....

Gerden-be-ṭavḳ zūlf-i perīşānıñım seniñ
Manşūr-ı dest-i beste-i fermānıñım seniñ

.....

O mest-i şūḥa nigāh eylesem niyāz iderek
Hezār nāle vū āh eylesem niyāz iderek

.....

Sāğar şikest-i kevşer olur leblerin gören
Yāḳūt ider sirişkini la‘l-i terin gören

Āmīziş itdi āb ile āteş kıyās ider
Ḥūy-gerde rū-yı al-i ḥicāb-āverin gören

Kūh-ı ḡamıñ ne ḡüne imiş lālesi bilür
‘Āşıḳlarıñ nümāyiş-i dāğ-ı serin gören

.....

‘Arz eyle dāğ-ı ‘aşḳ ḡōñül serde sīnede
Göster bahārdır yine gül serde sīnede

Ser-mest-i nāz olub beni itdiñ çū sīne-çāk
Fāş itdi rāz-ı neşve-i mül serde sīnede

.....

Şem‘ kim encümin efrüz-ı cihān bir er idi
Şu‘le-i ‘ārız-ı cānānı kim gördi eridi

II. MEHMED NAZİF'İN HAYATI

Kaynakların verdikleri bilgilere göre Mehmet Nazif Efendi'nin Tırhala'da doğduğu anlaşıyor. Doğum tarihi konusunda herhangi bir bilgi bulunmayan şair gençlik yıllarında İstanbul'a gelir ve ilim tahsil eder. Doğduğu şehir olan Tırhala'da müderrislik, kadılık ve müftülük görevlerinde bulunur. Çekemeyenleri yüzünden müftülük görevinden azledilir. Yeni bir vazife bekler iken doğum yeri olan Tırhala'da 1106 yılı Muharrem ayında (M.1693) vefat etmiştir.

İlim tahsili için geldiği İstanbul'dan ayrılmak istemez fakat tayini icabı Rumeline gitmek zorunda kalır. Bunu şu beyitlerden anlıyoruz:

Bahtım ki hâric itdi Sitanbul'dan beni
Kıl hâzretiñde hâric eyle tev-emân-ı feyz (K.9-20)

Kazâ akşâ-yı Rûm ili'nde ta'yîn-i ma'âş itmiş
Faķiriñ muķsim-i erzâķ iken çaķ cā-yı mevlûdı (K.12-31)

Mehmed Nazîf Efendinin bir süre görev yaptığı kendi memleketi Tırhala'dan da ayrılmak zorunda kaldığını şiirlerinden anlıyoruz.

İdüb şıtabl-ı vaţandan semendimi iħrâc
Beriyye-i ğama itdi 'ınānımı taşrîf (K.13-40)

Beni dırîĝ ki akşâ-yı Rûm'da zulme
İder şahîne řāhûne-i ğam ü ta'nîf (K.13-41)

Vatanından ayrı kalmak şairi son derece üzmüştür. Kasîde, gazel ve şarkılarında vatan temasını çokça işlemiştir. “vatan” redifli gazeli ve şarkılarında vatan hasretini açıkça dile getirmiştir.

Göñülde neşve-i keyfiyet-i zülâl-i vağan
Gözümde hayret-endîşe-i hayâl-i vağan (G.209-1)

Keder-keşîde-i gurbet olur bu demde eger
Gelürse şehir-i hayâle gam-ı vişâl-i vağan (G.209-1)

Olur o mertebe maḥmûr bezm-i firḳat kim
Ġarîbe sāğar-i Cemşîd olur sıfâl-i vağan (G.209-2)

Îlâhî şubḥ-ı kıyâmetde mi tûlû‘ eyler
Siyeh sitâregî-i baḥtla hilâl-i vağan (G.209-3)

Niḳâb-ı gurbetle gösterir yine rûyuñ
Olursa mün‘akis âyîne de cemâl-i vağan (G.209-4)

Şairin 4 şarkısından ikisi vatan ve sabır konuludur. Vatanından ayrılmasını düşmanlarına ve kendisini kıskananların kıskançlıklarına bağlamaktadır:

Süleymân iken itse gam seni mûr
Vaṭandan yârdan eyler seni mehcûr
Dehân-ı şekveye mühr-i sükût ur
Göñül şabr eyle şabr eyle şabûr ol (§.1-5)

El-ḥased ey râḥatiyân-ı vağan
Zevḳ siziñ şevḳ siziñ gam bizim
Ġurbete şaldı bizi çarḥ-ı kühen
Zevḳ siziñ şevḳ siziñ gam bizim (§.2-1)

Felek ben zâra bir maḥfilde tedrîs itdirir şimdi
Ki başdırmışdır aşvât-ı zağan tertîl-i Dâvûd’ı (K.12-32)

Tarih manzûmelerinden Muhammed ve Feyzullah adında iki erkek çocuğunun olduğunu öğreniyoruz:

Bir oğul virdi Hâzret-i Feyyâz
Nâm virdim o tıfla Feyzullâh (T.9-1)

Düşicek yire dāye-i ilhām
Didi târîh kum bi-feyzu'l- lāh (1097) (T.9-2)

Minnet cenâb-ı Hâzret-i Vehhâba şad-hezâr
Ben zâra bahşış eyledi bir tıfl-ı mehlikâ (T.2-1)

Kıldım semiy-i Aḥmed-i Muḥtâr ben daḥi
Ola şalâh u 'ilm ile şâyân-ı i'tinâ (T.2-5)

III. MEHMED NAZÎF EFENDİ'NİN EDEBÎ KİŞİLİĞİ

Dîvân şiiri türlerinden 11'i ile şiir yazan Mehmed Nazîf Efendi, tezkirelerde tespit edilen yaklaşık beş bin civarındaki dîvân şairinden biridir. Kaynaklarda Tırhalalı beş dîvân şairinden biri olarak gösterilmektedir. Dîvân şiirine yeni bir tazelik yeni bir soluk getirdiği söylenemez. Ama kendisi yeni bir tarz yeni bir eda ile şiir söylediği iddiasındadır:

Müsellemdir baña tâze edâlar tâze vādîler
Nazîrim var ise icâdda iḥvân göstere (K.2-39)

Vaşf it gâzellerinde Nazîfâ 'ızârını
Eş'âr-ı dil-firîbiñi hem tâze hem ter it (G.25-5)

Şiirlerinde Hz. Peygamberi ele aldığı daha başarılı olduğunu görüyoruz. Bu belki Hz. Peygambere olan sevgisinden olsa gerek. Kendisi de na't yazma konusunda kendini iddialı görüyor:

Mihr ü mäh-āsā Resülün na'tin itdim lā-naẓīr
Eylesem bī-cāmı tāt-ı fahrı ber-ser rüz u şeb (K.3-40)

Hemen hemen her dīvān şairinde bulunan kendi yazdığı ile övünme ve diğer şairlerden kendini üstün görme özelliği şairimizde de vardır:

Şā'ir-i mu'ciz-edāyım mihr kāğaz meh devāt
Elde kilkim aḥter-i dümdār-ı hoşter rüz u şeb (K.3-39)

'Adüv naẓīr idemez lehce-i Naẓīfā'ya
Ki bir ṭabī'at-i rabbü'l- edāya mālīkdir (G.61-7)

Belāğatde Naẓīfā 'aybden 'ārīdir eş'arım
O gülzārın gül-i bī-ḥārı naẓm-ı nāzenīnimdir (G.74-4)

Benem 'örf-kühen red-gerde-i Selmān ṭab'ımdır
Naẓīf-āsā zebān-ı tāzenīn Ḥassānıyuz cānā (G.4-7)

Nazīf na't konusunda etkilendiği şairleri şiirlerinde belitmiştir. Hatta bu konuda yazdığı için kendini diğer bazı şairlerden üstün görmektedir:

Ḥabbezā ṭarḥ-ı Fehīmā vü Neşātī vü Naẓīm
Eylemişler na't-i sultān-ı muẓaffer rüz u şeb (K.3-35)

Biz pīr ü naẓīm-i bedī'u'l- maḳāleyiz
Olsaḳ revā Nizāmī-i mu'ciz-beyān ḳadar (G.54-8)

Ne Nef'î'yem ne Bâkî her kaşîdem na't-i Aḥmed'dir
Dimem mir'at-i nazm midḥat-i sulṭân göstere (K.2-36)

Ḳānūn-ı pertev-i meh-i mecmū'a-i Nazîf
'Örfî vü Enverî'de aranmış bulunmamış (G.147-7)

Ne 'Örfî'yem ne Ṭalib vaşf-gūy-i çār-i yārim ben
Direm kim kaşr-ı şî'rim ḥüsn-i çāper-i erkān göstere (K.2-37)

Şirleri dönemin dil özelliklerini taşımaktadır. Kendisi şiirlerini bir akarsuya benzetmektedir. Türk dilinde şiir söylediğini belirtmektedir:

Eş'arı Nazîfânîñ gūyā ki aḳarşudur
Dīvān-ı şafā-baḥşî bir gülşen-i āb ālūd (G.40-7)

Şadā-yı gerdişinden ehl-i dil fehmi me'āl itmez
Felek ḥarf-i āvānı lehce-i Etrākden söyler (G.101-5)

IV. MEHMED NAZÎF EFENDÎ VE TASAVVUF

Mehmed Nazîf Efendî'nin şiirlerinden herhangi bir tarikate bağlı olduğu sonucuna varamıyoruz. Bununla birlikte müftü ve müderris olması hasebiyle dini kişiliği yüzünden şiirlerinde hakim olan konu dini ve tasavvufî konulardır. Halveti ve Mevlevi tarikatlerine ve şeyhlerine karşı ilgisinin olduğunu anlıyoruz. Tarikatini tespit edemediğimiz Şeyh Halil'in yaptırmış olduğu tekye için yazmış olduğu târih manzûmesinin başında Şeyh Halil için "şeyhimiz ve efendimiz" ifadelerini kullanmaktadır.

Yapdı bu beyti Ḥaḳ için oldu
Muḥyî-i sünnet-i Ḥalîlullāh (T.15-5)

Cennete “tecrī taḥtuhā’l- enhār”
Görmedim böyle bir ‘ibādet-gāh (T.15-6)

Ḳā’imen ḳā’iden cenūben hem
İderiz döne döne zikru’l-lāh (T.15-13)

Sa’yimiz bu ki Ka’be hürmetine
Beyt-i ma’mūr ola bu da her gāh (T.15-14)

Ṭaybe-veṣ ṭayb-ı zıkr-i ḥazretiçün
Çün tamām oldu bu muṭayyeb cāh (T.15-15)

Didi tāriḥini Nazīf-i za’īf
Cā-yı atıyeb-i maḥall-i zıkrullāh (T.15-16) (1100)

Bir Halvetī şeyhi olan Niyāzī-i Mısrī’nin 1105’te ölümü üzerine bir tāriḥ manzūmesi yazmış ve onu övmüştür.

Āh kim ğavvāṣ-ı deryā-yı ḥaḳīḳat ğarḳ olub
Çıkmaz oldu sūḳ-ı ‘aşḳa nev-be-nev dürr-i yetīm (T.18-5)

Lafzan ü ma’nen Nazīfā didiler tāriḥini
Oldı biñ yüz beşde Mısrī ‘āzim-i sū-yı ḳadīm (T.18-8) (1105)

Mehmed Nazīf’in şiirlerinden Mevlevī tarikatine karşı ilgisi bulunduğunu anlıyoruz. Mehmed Nazīf, Mevlevī şairlerin geleneğine uyarak “-dir külāh-ı Mevlevī” redifli bir gazel yazmayı da ihmal etmemiştir.

Sāgar-ı bezm-i kerāmetdir külāh-ı Mevlevī
Feyz-ı baḥş-ı rind-i vaḥdetdir külāh-ı Mevlevī (G.255-1)

Deyr-i dilden tūregī-i māsivāyī def' ider
Nurdan andil-i t    atdir k  l  h-ı Mevlev   (G.255-2)

Şem' -i r  h     ar  ar-ı   f  tdan ider em  n
P  k f  n  s-ı h  m  yetdir k  l  h-ı Mevlev   (G.255-3)

B  lb  l  n perv  ne-i   em' -i vi    l-ı 'a  k ider
Verd-i g  lz  r-ı se'  detdir k  l  h-ı Mevlev   (G.255-7)

B  -y   tezv  r-ı riy  dan d    -ı k  dretten beri
L  le-i deşt-ı ma  abbetdir k  l  h-ı Mevlev   (G.255-8)

Serv-i g  lz  r-ı me'  rifdir Naz  f   Mevlevi
L  ne-i mur   -ı faz  letdir k  l  h-ı Mevlev   (G.255-10)

D  v  n     irlerinin şiirlerinde işledikleri ana konulardan biri olan felekten   ik  yet Naz  f D  v  n  'nda da önemli yer tutmaktadır:

  ik  yet eylemezdim çarşıdan cism-i ma'    ımdan
Eger ti   -ı   ar  ret a  masa za  m-ı niy  s  d   (K.12-33)

Dükenmez r  hd  r r  h-ı   ik  yet gel du'   eyle
Yeter ey edhem-i kil  -ı siyeh beyh  de peym  d   (K.12-34)

Felek didikleri   add  rdan h  z  ru  nda (K.13-38)
Efendim eyleyemem ser-g  ze  timi tav    f

Sirişkim al v   ru  um zerd    ba  tım itdi siy  h
  ar  b renkler itdi başına sipihr-i   al  f (K.13-39)

V. NAZİF DİVÂNİ'NİN DİNİ VE TASAVVUFİ YÖNÜ

Mehmed Nazîf Dîvânı'nda ağırlıklı olarak dini ve tasavvufî konulu şiirler yer alır. Şiirlerinde özellikle Allah aşkına ve Hz. Muhammed sevgisine yer verildiği görülmektedir.

Mehmed Nazîf dîvânındaki 14 kasîdenin ilk 8'i na'ttir ve peygamber sevgisi coşkulu bir dille işlenmiştir. 11. kasîdede Allah'ın varlığını ve birliğini, 14. kasîdesinde halka-i tevhîd'in önemini anlatmaktadır. Dîvânın başında münâcât olarak iki rubâî vardır, na't olarak 8 adet kasîde münâcât bölümünden sonra sıralanmıştır. Gazellerin çoğunluğu ilâhî aşk muhtevâlıdır. Terkîb-i bendlerden birincisi peygamber aşkını, ikincisi ise ilâhî aşkı ve muhabbeti işlemektedir. Şarkıların ilk ikisinde vatan hasretini diğer ikisinde ise aşk konusunu işlemektedir. Aşk konulu şarkılarda tasavvufî unsurlar da yer alır. Rubâîlerde ilk ikisi hariç dini ve tasavvufî unsurlar görülür Müfredlerin ilk üçü dini içerikli değildir. 4. müfred Hz. Osman, 5. müfred Hz. Ali ile ilgilidir. 1. ve 2. kıt'alar dini içerikli değildir. 3. kıt'a dini içeriklidir. 3 kıt'a-i kebîreden ikincisi bir münâcâttır.

Efrûhte eyle şem'-i 'aşkı
Genc-i dili enver it İlâhî (Kk.2-1)

İsbât idüb gönülde tecrîd
Nefy-i zer ü zîver it İlâhî (Kk.2-2)

Ben sâlik-i râh-ı mustaķîmem
Tevfîķiñi rehber it İlâhî (Kk.2-3)

Âyînemi eyleyüb mücellâ
Envârıña mazhar it İlâhî (Kk.2-4)

Mestem şarāb-ı ‘aşk-ı ilāhī ile mūdām
Cām-ı cihān-nümā-yı tarīkat elimdedir (G.111-4)

Bir pādişāhsın ki cihān bendedir saña
Eyler ğam-ı maḥabbetiñi ‘ālem iltimās (G.142-4)

Terk eyledim ğamıñla hep māsivāyı āḥir
Cevr ü ğamıñda buldum zevk ü şafāyı āḥir (Tb.2-7)

Bezmiñde nüş kıldım cām-ı rızāyı āḥir
Neylerseñ eyle sevdim sen bī-vefāyı āḥir (Tb.2-8)

Bir meserret-ġāha maḥremdir Naẓīf-i şūḥ kim
Ḥasretinden ḡudsiyān-ı kibriyā feryād ider (G.84-5)

Şāhbāz-ı evc-i ḡurb-ārā ḡabīb-i kibriyā
Bülbül-i gülzār-ı “ev-ednā” ḡabīb-i kibriyā (K.1-1)

‘Ālem-i feyz-i Ḥudā’nıñ sākin-i meyhānesi
Pādişāh-ı mesned-i vālā ḡabīb-i kibriyā (K.1-3)

Zerre-i mihr-ü meh-i ‘aşkıñdır eyle merḡamet
Yā Rasūlallāh Naẓīf ‘abd-i kemter rüz u şeb (K.3-32)

Sürüş ‘āşık ü dil ‘āşık ü Ḥudā ‘āşık
Bu ne maḥabbet-i dil-süz u ihtiyār olsun (K.6-18)

Cemāl-i ḡazret-i maḡbūb-ı ḡaḡ Muḡammed kim
Ġubār-ı pāyine biñ cān u dil nişār olsun (K.6-19)

Rūḥī fedāke ey gül-i gülzār-ı ihtidā
Rūḥī fedāke ey eşer-i berķ-i ibtidā (Tb.2-2)

Biñ cān vireydi kāşkī feyyāz-ı gül baña
Tā her biriyle bir kez olaydım fedā saña (Tb.2-3)

VI. DÎVÂN'DAKİ NAZİM ŞEKİLLERİ

A. KASİDELER

1- Nazîf Dîvânı'nda 14 adet kasîde bulunmaktadır.

2- Kasîdelerin toplam beyit sayısı 443'tür.

3- 14 kasidede 6 ayrı aruz vezni kullanılmıştır. Bunlar yoğunluk sırasına göre şöyledir:

- a- Mefā'îlün Mefā'îlün Mefā'îlün Mefā'îlün (6 adet)
- b- Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün F'āilün (2 adet)
- c- Mef'ülü Mefā'îlü Mefā'îlü Fe'ülün (2 adet)
- d- Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün (2adet)
- e- Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'îlü Fā'ilün (1 adet)
- f- Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün (1 adet)

4- 1. Kasîde: Aruzun “Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün F'āilün” kalıbıyla yazılmıştır. Hz. Muhammed için yazılmış bir na't olan bu kasîde 31 beyittir. Bu kasîde “-ā” kafiyesi ve “habîb-i Kibriyā” redifîyle yazılmıştır. Bu kasîdede mahlas 25. beyitte kullanılmıştır.

2. Kasîde: Aruzun “Mefā'îlün Mefā'îlün Mefā'îlün Mefā'îlün” kalıbıyla yazılmıştır. Hz. Muhammed için yazılmış bir na't olan bu kasîde 42 beyittir. Bu kasîde “-ān” kafiyesi ve “göstereşün” redifîyle yazılmıştır. Bu kasîdede mahlas 28. beyitte kullanılmıştır.

3. Kasīde: Aruzun “Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün F‘āilün” kalıbıyla yazılmıştır. Hz. Muhammed için yazılmış bir na‘t olan bu kasīde 46 beyittir. Bu kasīde “-er” kafiyesi ve “rüz u şeb” redifiyle yazılmıştır. Bu kasīdede mahlas 32. beyitte kullanılmıştır.

4. Kasīde: Aruzun “Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün” kalıbıyla yazılmıştır. Hz. Muhammed için yazılmış bir na‘t olan bu kasīde 46 beyittir. Bu kasīde “-ā” kafiyesi ve “buldum” redifiyle yazılmıştır. Bu kasīdede mahlas 43. beyitte kullanılmıştır.

5. Kasīde: Aruzun “Mef‘ülü Mefā‘ilü Mefā‘ilü Fe‘ülün” kalıbıyla yazılmıştır. Hz. Muhammed için yazılmış bir na‘t olan bu kasīde 43 beyittir. Bu kasīde “-ā” kafiyesi ve “-dır” redifiyle yazılmıştır. Bu kasīdede mahlas 36. beyitte kullanılmıştır.

6. Kasīde: Aruzun “Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün” kalıbıyla yazılmıştır. Hz. Muhammed için yazılmış bir na‘t olan bu kasīde 37 beyittir. Bu kasīde “-ār” kafiyesi ve “olsun” redifiyle yazılmıştır. Bu kasīdede mahlas 29. beyitte kullanılmıştır.

7. Kasīde: Aruzun “Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün” kalıbıyla yazılmıştır. Hz. Muhammed için yazılmış bir na‘t olan bu kasīde 18 beyittir. Bu kasīde “-ā” kafiyesi ve “-dır yā Rasūlallāh” redifiyle yazılmıştır. Bu kasīdede mahlas son beyitte kullanılmıştır.

8. Kasīde: Aruzun “Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün” kalıbıyla yazılmıştır. Hz. Muhammed için yazılmış bir na‘t olan bu kasīde 7 beyittir. Bu kasīde “-em” kafiyesi ve “eyle yā Resūl’allāh” redifiyle yazılmıştır. Bu kasīdede mahlas son beyitte kullanılmıştır.

9. Kasīde: Aruzun “Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün” kalıbıyla yazılmıştır. Bu kasīde dönemin şeyhulislāmı Feyzullah Efendi için yazılmış olup 24 beyittir. Bu kasīde “-ān” kafiyesi ve “-ı feyz” redifiyle yazılmıştır. Kasīdede mahlas 23. beyitte kullanılmıştır.

10. Kasīde: Aruzun “Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün” kalıbıyla yazılmıştır. Bu kasīde 20 beyt olup “-āh” kafiyesi ve “-ıdır” redifiyle yazılmıştır. Bu kasīdede mahlas 19. beyitte kullanılmıştır.

11. Kasīde: Aruzun “Mef‘ülü Mefā‘ilü Mefā‘ilü Fe‘ülün” kalıbıyla yazılmıştır. Hikemī bir tarzda yazılan ve “Leme‘atü’l- ‘İrfān” başlığı ile yazılan bu kasīde 30 beyittir. Bu kasīde “-ā” kafiyesi ve “-yı ne bilsün” redifiyle yazılmıştır. Mahlas son beyitte kullanılmıştır.

12. Kasīde: Aruzun “Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün” kalıbıyla yazılmıştır. Bu kasīde dönemin şeyhulislāmı Feyzullah Efendi için yazılmış olup 36 beyittir. Bu kasīde “-ūd” kafiyesi ve “-ı” redifiyle yazılmıştır. Mahlas 27. beyitte kullanılmıştır.

13. Kasīde: Aruzun “Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün” kalıbıyla yazılmıştır. Bir şitā’iyye olan bu kasīde dönemin şeyhulislāmı Feyzullah Efendi için yazılmış olup 49 beyittir. Kasīde “-īf” kafiyesi ile yazılmıştır. Mahlas 43. beyitte kullanılmıştır.

14. Kasīde: Aruzun “Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün” kalıbıyla yazılmış bu kasīde 14 beyittir. Kasīde “-ā” kafiyesi ve “-dır hālka-i tevḥīd” redifiyle yazılmış olup mahlas son beyittir.

4- Kasīdelerin hepsinde mahlas kullanılmıştır.

B. TERKİB-İ BENDLER

1- Mehmed Nazîf Dîvânı'nda 2 adet terkîb-i bend yer almaktadır.

2- İki terkîb-i bendde toplam 47 beyit bulunmaktadır.

3- 1. Terkîb-i Bend: Aruzun “Mefʿûlü Fâʿilâtü Mefâʿilü Fâʿilün” kalıbıyla yazılmış

bu terkîb-i bend bir naʿttir. 7 bendden oluşan bu terkîb-i bendin 5. bendi hariç her bendinde 3 beyit vardır. 5. bendinde 4 beyit olup toplam beyit sayısı 22'dir. Mahlas 21. beyitte yer almaktadır.

2. Terkîb-i Bend: Aruzun “Mefʿûlü Fâʿilâtün Mefʿûlü Fâʿilâtün” kalıbıyla yazılan

5 bendden oluşan bu terkîb-i bend her bendinde 5 beyit toplam 25 beyitten oluşmaktadır. Mahlas 21. beyitte yer almaktadır.

4- Terkîb-i bendlerin ikisinde de mahlas kullanılmıştır.

C. GAZELLER

1- Mehmed Nazîf Dîvânı'nda toplam 257 adet gazel yer almaktadır.

2- Gazellerin toplam beyit sayısı 1576'dır.

3- Dîvân'da 4 beyitli 1; 5 beyitli 124; 6 beyitli 25; 7 beyitli 80; 8 beyitli 13; 9 beyitli 10; 10 beyitli 2; 11 beyitli 1 gazel bulunmaktadır.

4- Dîvân'da “lâmelif ve zı” dışındaki Arap alfabesindeki bütün harflerden gazel yazılmıştır. Gazellerin harflere göre dağılımı şöyledir: Elif harfinden 16; Be harfinden 7; Te harfinden 6; Se harfinden 2; Cim harfinden 1; Hâ harfinden 3; Hı harfinden 3; Dal harfinden 7; Zel harfinden 1; Re harfinden 69; Ze harfinden 26; Sin harfinden 2; Şın harfinden 7; Sad harfinden 2; Dad harfinden 1; Tı harfinden 2; Zı harfinden 1; Ayn harfinden 1; Gayn harfinden 3; Fe harfinden 1; Kaf harfinden 7; Kef harfinden 11; Lam harfinden 5; Mim harfinden 9; Nun harfinden 23; Vav harfinden 1; He harfinden 17; Ye harfinden 24.

5- Gazelerde 15 ayrı aruz kalıbı kullanılmıştır. Bu vezinler kullanıldıkları gazel sayısıyla şunlardır:

a- Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün (32 gazelde)

- b- Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün (7 gazelde)
- c- Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün (51 gazelde)
- d- Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün (70 gazelde)
- e- Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün (54 gazelde)
- f- Mef‘ülü Mefā‘ilü Mefā‘ilü Fe‘ülün (24 gazelde)
- g- Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün (1 gazelde)
- h- Mef‘ülü Mefā‘ilün Fe‘ülün (2 gazelde)
- i- Mef‘ülü Mefā‘ilün Mef‘ülü Mefā‘ilün (2 gazelde)
- j- Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün (2 gazelde)
- k- Fe‘ülün Fe‘ülün Fe‘ülün Fe‘ül (3 gazelde)
- l- Mefā‘ilün Mefā‘ilün Fe‘ülün (2 gazelde)
- m- Mütēfā‘ilün Fe‘ülün Mütēfā‘ilün Fe‘ülün (2 gazelde)
- n- Mef‘ülü Fā.ilātün Mef‘ülü Fā‘ilātün (3 gazelde)
- o- Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün (2 gazelde)

6- Bütün gazellerde mahlas kullanılmıştır. 54. ve 118. gazellerde mahlas son beyitte değildir. Diğer bütün gazellerde mahlaslar son beyittedir.

D. ŞARKILAR

- 1- Dīvān’da 4 adet şarkı yer almaktadır.
- 2- Şarkılardaki bendlerin hepsi dörder mısradan oluşmaktadır.
- 3- Şarkıların toplam bend sayısı 23’tür. Şarkıların beyit olarak karşılığı 46’dır.
- 4- 1. Şarkı: Aruzun “Mefā‘ilün Mefā‘ilün Fe‘ülün” kalıbıyla yazılmıştır. Toplam 7 bendi vardır. Mahlas kullanılmıştır.
2. Şarkı: Aruzun “Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün” kalıbıyla yazılmıştır. Toplam 5 bendi vardır. Mahlas kullanılmıştır.
3. Şarkı: Aruzun “Mefā‘ilün Mefā‘ilün Fe‘ülün” kalıbıyla yazılmıştır. Toplam 5 bendi vardır. Mahlas kullanılmıştır.

4. Şarkı: Aruzun “Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün” kalıbıyla yazılmıştır. Toplam 6 bendi vardır. Mahlas kullanılmıştır.

E. TARİHLER

1- Nazîf Dîvânı’nda 25 adet Türkçe, 3 adet Arapça tarih manzûmesi vardır.

2- Dîvân’da 2 beyitli 1; 5 beyitli 5; 6 beyitli 1; 7 beyitli 6; 8 beyitli 2; 10 beyitli 1; 12 beyitli 1; 13 beyitli 1; 14 beyitli 2; 16 beyitli 2; 19 beyitli 1; 20 beyitli 1; 22 beyitli 1 tarih yer almaktadır. Tarih manzûmelerinin uzunluğu 2 ile 22 beyit arasında değişmektedir.

3- Dîvândaki Arapça üç manzûmenin üçü de tarih manzûmesidir. Bunlar toplam 12 beyittir. Birincisi 5 beyit; ikincisi 6 beyit; üçüncüsü ise bir beyittir. Bunlar Türkçe tarih manzûmelerinin hemen devamına aynen alınmıştır.

4- Dîvân’daki Türkçe tarih manzûmelerinin toplam beyit sayısı 247’dir. Arapça’lar ile birlikte toplam 259 beyittir.

5-Tarih manzûmelerinde 7 ayrı aruz kalıbı kullanılmıştır. Kullanıldıkları manzûmelerin sayısı ile kalıplar şunlardır:

- a- Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün (11adet)
- b- Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün (2 adet)
- c- Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün (2 adet)
- d- Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün (2 adet)
- e- Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün (3 adet)
- f- Mefā‘ilün Mefā‘ilün Fe‘ülün (1 adet)
- g- Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün (4 adet)

6- Mehmed Nazîf 10 konuda tarih manzûmesi yazmıştır. Dîvân’daki tarih manzûmelerinin yazıldıkları konulara göre dökümü şöyledir: 5 vefât tarihi; 4 doğum tarihi; 3 binâ yapımı tarihi; 3 cülüs tarihi; 3 nasb tarihi; 2 düşman işgali tarihi; 2 zafer tarihi; 1 gemi yapımı tarihi; 1 kitap tercümesi tarihi; 1 fetih tarihi.

7- 2. tārīh manzūmesinde son beyte düşülen tārīhten sonra aynı tārīh Arapça bir beytte yeniden düşülmüş.

10. tārīh mānzūmesinden sonra mustakıl bir beyt aynı konuda yazılmış ama bu beyte tārīh düşülmemiştir.

13. tārīh manzūmesinde tārīh düşölme yapılmamış tārīh açık olarak belirtilmiş.

17. tārīh manzūmesinde son beytin iki mısra'ına da aynı tārīh ayrı ayrı iki defa düşülmüş.

23. tārīh manzūmesinde aynı tārīh 3 mısra'a ayrı ayrı düşülmüş.

8- 9,13 ve 16. tārīhlerde mahlas kullanılmamış diğer 22 tārīhte mahlas kullanılmıştır. 17, 21 ve 23. tārīhlerde mahlas son beyitte değil bir önceki beyitte kullanılmıştır. Diğer 19 tārīhte mahlas son beyitte kullanılmıştır.

F. LUĞAZ

1- Nazīf Dīvānı'nda 1 adet lugaz vardır.

2- Bu lugaz 8 beyitlidir. Aruzun “Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün” kalıbıyla yazılmıştır. Mahlas kullanılmamıştır.

3- Lugaz klasik lugaz başlangıçlarından biri olan “nedir ol” ifadesiyle başlamaktadır.

4- Bu lugaz mesnevī kafiyesi ile yani “aa, bb, cc...” şeklinde yazılmıştır

G. KIT‘A-İ KEBİRELER

1- Nazīf Dīvānı'nda 3 adet kīt‘a-i kebīre vardır.

2- Kīt‘a-i kebīrelerde toplam 15 beyit vardır.

3- 1. kīt‘a-i kebīre aruzun “Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün” kalıbıyla yazılmıştır. Bu kīt‘a-i kebīre 3 beyitten oluşmaktadır. Mahlas 2. beyittedir. Şair manzūmeyi yazdığı tārīhe kadar gelen Osmanlı padişahlarını üç beyit içinde özetlemektedir.

2. kıt'a-i kebîre aruzun “Mef'ülü Mefâ'ilün Fe'ülün” kalıbıyla yazılmış bir münâcâttır. Bu kıt'a-i kebîre 5 beyitten oluşmaktadır. Mahlas son beyittedir.

3. kıt'a-i kebîre aruzun “Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün” kalıbıyla yazılmış bir fahriyedir. Bu kıt'a-i kebîre 7 beyitten oluşmaktadır. Mahlas son beyittedir.

H. KİT'ALAR

1- Nazîf Dîvânı'nda 3 adet kıt'a yer almaktadır.

2- Kıt'aların beyit sayısı olarak karşılığı 12'dir.

3- 1. Kıt'a aruzun “Mef'ülü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün” kalıbıyla yazılmıştır. Bu kıt'ada mahlas kullanılmıştır. Eğriboz'da yapılan Ali Paşa Çeşmesi için yazılmış bir kıt'adır.

2. Kıt'a aruzun “Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün” kalıbıyla yazılmıştır. Mahlas kullanılmamıştır.

3. Kıt'a aruzun “Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün” kalıbıyla yazılmıştır.

I. RUBÂİLER

1- Nazîf Dîvânı'nda 8 adet rubâ'î yer almaktadır.

2- Rubâ'îlerin beyit olarak karşılığı 32'dir.

3- Rubâ'îlerin hepsinde rubâ'î kalıplarında “Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fâ” kalıbı kullanılmıştır.

4- Rubâ'îlerin hepsinde klasik rubâ'î kafiye sistemi olan “aaba” şekli kullanılmıştır.

5- Rubâ'îlerin hiçbirinde mahlas kullanılmamıştır.

J. MÜFREDLER

1- Nazîf Dîvânı'nda 3 adet müfred yer almaktadır.

2- Müfredlerin hiçbirinde mahlas kullanılmamıştır.

3- Müfredlerde 2 ayrı aruz kalıbı kullanılmıştır. 1. müfred “Mef’ülü Fā’ilātü Mefā’ilü Fā’ilün” kalıbıyla; 2. müfred “Mefā’ilün Fe’ilātün Mefā’ilün Fe’ilün” kalıbıyla; 3. müfred “Mefā’ilün Fe’ilātün Mefā’ilün Fe’ilün” kalıbıyla yazılmıştır.

K. MUAMMALAR

- 1- Nazîf Dîvânı’nda 2 adet muamma yer almaktadır.
- 2- 1. muamma Hz. Ali için, 2. ikinci muamma Hz. Osman için yazılmıştır.
3. 1. muamma “Fā’ilātün Fā’ilātün Fā’ilün” kalıbıyla; 2. muamma “Fā’ilātün Fā’ilātün Fā’ilün” kalıbıyla yazılmıştır.

VII. NAZIM ŞEKİLLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

1- Nazîf Dîvânı’nda sırasıyla 14 kasîde, 2 terkîb-i bend, 257 gazel, 4 şarkı, 28 târih, 1 lugaz, 3 kıt’a-i kebîre, 3 kıt’a, 8 rubâ’î, 3 müfred ve 2 muamma olmak üzere 111 ayrı nazım şekliyle yazılmış 322 manzûme bulunmaktadır.

2- Dîvândaki manzûmelerin toplam beyit sayısı 2421’dir.

3- Muhtelif nazım şekillerinde yazılmış 322 türkçe manzûmede 17 değişik aruz kalıbı kullanılmıştır. Bu kalıblar kullanıldıkları manzûme sayısıyla şunlardır:

- a- Fā’ilātün Fā’ilātün Fā’ilātün Fā’ilün (45 manzûmede)
- b- Fe’ilātün Fe’ilātün Fe’ilātün Fe’ilün (9 manzûmede)
- c- Mefā’ilün Fe’ilātün Mefā’ilün Fe’ilün (56 manzûmede)
- d- Mefā’ilün Mefā’ilün Mefā’ilün Mefā’ilün (82 manzûmede)
- e- Mef’ülü Fā’ilātü Mefā’ilü Fā’ilün (60 manzûmede)
- f- Mef’ülü Mefā’ilü Mefā’ilü Fe’ülün (26 manzûmede)
- g- Fā’ilātün Fā’ilātün Fā’ilātün Fā’ilātün (1 manzûmede)
- h- Mef’ülü Mefā’ilün Fe’ülün (3 manzûmede)
- i- Mef’ülü Mefā’ilün Mef’ülü Mefā’ilün (2 manzûmede)
- j- Fe’ilātün Mefā’ilün Fe’ilün (7 manzûmede)
- k- Fe’ülün Fe’ülün Fe’ülün Fe’ül (3 manzûmede)

- l- Mefā‘lün Mefā‘lün Fe‘ülün (5 manzūmede)
- m- Mütefā‘ilün Fe‘ülün Mütefā‘ilün Fe‘ülün (2 manzūmede)
- n- Mef‘ülü Fā‘ilātün Mef‘ülü Fā‘ilātün (4 manzūmede)
- o- Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün (6 manzūmede)
- p- Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün (3 manzūmede)
- r- Mef‘ülü Mefāilü Mefāilün Fā (8 manzūmede)

VIII. NÜSHA TAVSİFİ

Üzerinde çalışma yaptığımız Nazîf Dîvânı, Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesin’de bulunan Yz. 479 numaralı nüshadır.

Bu nüsha toplam 93 varaktır. 1 ile 75 varak arası Nazif Dîvânı, 76 ile 93 varak arası ise Tayyibî Dîvânı’dır. 205x135,145x75 ölçülerindedir. Kağıt aharlı, krem renginde fligranlıdır. Yazı taliktir. 19 satır ölçüsüne göre yazılmıştır. Cildi siyah bezden yapılmıştır. İstinsahı ile ilgili bir kayıt bulunmamaktadır.

Dîvânında sırasıyla 14 kasîde, 2 terkîb-i bend, 257 gazel, 4 şarkı, 28 târih, 1 lugaz, 3 kıt‘a-i kebîre, 3 kıt‘a, 8 rubā‘î ve 5 müfred olmak üzere 10 ayrı nazım şekliyle yazılmış 322 manzūme bulunmaktadır.

İlk beyit:

Yā Rab beni rehdār-ı Hicāz-ı ‘aşk et
Elvān-ı neğam-ı gülşen-i rāz-ı ‘aşk et

Son beyit:

İşidüb didi Nazîf ol zaferin târîhin
Fem-i Efrecî’den aldı Saķız’ı şāh-ı cihān (1106)

IX. EDEBÎ SANATLAR

Nazîf Dîvânı'nda yer alan edebî sanatlardan bazılarına örnekleriyle birlikte aşağıda yer verilmiştir:

1. Nidā

Ser-levḥa-i cebīn mühimme yazsun ey Nazîf
Kaderdir kelāmını temyîz iderse çarḥ (G.38-5)

Olsam n'ola nā-çār seniñ güşte-i ğamzeñ
Ey şūḥ-ı cefā-pîşe bu taḳdîr-i ḳazadır (G.52-3)

2. İştikak

Maṭlûbuñ ise Yûsuf-ı ümmîd ey Nazîf
Dest-i ṭalebde çāk gerek dāmen-i ferāğ (G.157-5)

Yārān nazm olursa da pākize kūyına
Nazmında ey Nazîf nezāfet ziyādedir (G.49-7)

3. Tezad

Rûyun meyi mey eyledi ruḥsârını münîr
Nur itdi nāra nār daḥi nûra feyz-i rûḥ (G.34-4)

Günāḥ olur şevāb ümmîdi zāhid ehl-i 'irfāna
Muḳarreblerle olmaz zümre-i ebrār bir yerde (G.217-6)

4. Telmih

Penbe-i dāğ cünûndan olıcaḳ rîsmān
Ola mı Mañşûr-ı 'aşḳ olmaya dār-âşinā (G.11-3)

Ḥaṭ-ı şeb-rengiñ eyler la'liñi hemvāre pûşide
Belî zulmetdedir āb-ı ḥayāt-ı cāvidān ğā'ib (G.19-4)

Sūzān olursa da “erinī” kūy-ı vaşl olur
Nār-ı ğam eylese şecer-i Tūr’a feyz-i rūḥ (G.34-2)

5. Tenasüp

‘Ālem-pesend ise nola bu şî‘r-i sükkeri
Tūṭī Nazīf āyine-i rūyuñ maḳāl şuḥ (G.37-5)

Mey ola dilber ola mestī-i ‘aşḳ ola Nazīf
Cürmdür tevbe bu meclisde günāḥ itmekden (G.207-5)

6. Tevriye

Ḳırdılar burnunu ağızından alub Saḳız’ı hem
Yümn-i Sulṭān-ı muḳafferle cüyüş-ı imān (T.24-6)

Ġam gitmez imiş elde ayağ olmasa bārı
Raḥşende degil çünki çerāğ olmasa barı (G.237-1)

7. Hüsn-i Ta’lil

‘İzārın vaşf idersin ey Nazīf ol āfetiñ dāyim
Anıñçün bu zemīniñ hem ter ü hem tāze düşmüşdür (G.63-5)

İki na‘lidir Burāk’ıñ mihr ü meh zan eyleme
Düşdi ol şeb itmede dünyāyı enver rüz u şeb (K.3-23)

8. İstiâre

Gülersin ağıladıḳça saña ḥāl-i çeşm-i giryānı
Gelür bir gün yoluña şimdi gel ey serv-i nāzım gel (G.183-3)

Gel ey reng-i feraḥ ya’nī beyāz-ı feyz-i nūrānī
Ḳumāş-ı ṭab‘ımı meyle şüst ü şular hep seninçündür (G.47-7)

9. Teşbih

Şā‘ir-i mu‘ciz-edāyım mihr kâğaz meh devât
Elde kilkim aḡter-i dümdār-ı hoşter rûz u şeb (K.3-39)

Eş‘ârı Naẓîfânîñ gūyâ ki aḡarşudur
Dīvân-ı şafâ-baḡşı bir gülşen-i âb âlûd (G.40-7)

Olduḡ ser-a-ser âyîne-veş dîde neyleyim
Ḥürşîd-i rû-yı yâre nazar bilmeziz daḡı (G.246-3)

10. Tekrîr

Görüb ârâyiş-i ‘işret-geh-i bezm-i çemen-zârı
Mizâc-ı bûlbûle hoş geldi bûlbûl geldi hoş geldi (G.236-3)

Dil feyz-yâb-ı lütf u ‘arûs-ı vişâl şûḡ
Cem şûḡ ü neşve şûḡ ü mey-i bî-keâl şûḡ (G.37-1)

11. Leff ü neşr

Rûy ü ḡaṭ ü ‘izâr sefîd ü siyâḡ ü sürḡ
Cem‘ itdi ḡüsn-i yâr sefîd ü siyâḡ ü sürḡ (G.36-1)

Baḡa âḡ itdiren ebrû vü müjgân ü nigâhıdır
Ne ḡaṇçerden figân ne tîrden şemsîrden feryâd (G.42-4)

12. İstifham

Bulur mı bir nefes eyâ cilâ-yı mesrûrı
İder mi âyine-i dilde cîlve-rû-yı murâd (G.39-4)

Dil olsun mı mādām zülfüñdedir
Ġam u derd-i ṭûl-ı emelden ḡalâş (G.151-3)

13. Teşhis-İntak

Mihr ü meh kim bāğ-ı dehri geşt ederler rûz u şeb
Güiyā seyr-āşinādır iki dilber rûz u şeb (K.3-1)

Mihre ‘āşıkdır meger meh kim ba‘îd olsa eger
Cismini eyler hilāl ü zār ü lāğar rûz u şeb (K.3-7)

14. Mübālağa

Yem olmazdı sirişkim bir dūr-i nā-yābım olsaydı
Çemende nāle itmezdim gül-i sîr-ābım olsaydı (G.238-1)

15. İktibas

Kim görse dir ol şā‘ika-āsā nigeḥi
Lā ḥavle ve lā kuvvete illā billāhi (R.6-2)

Ba‘d-ezīn bî-çāreyüz “İnnā ileyhi rāci‘ün”
Cümle ḥalkıñ sūr-ı gāhın dehr ider şīveniñde (T.8-4)

16. Kinaye

Gulüv-efşār olub mey sākıyā bî-rūḥdur şimdi
Ġam-ı hicr-i lebiñden sāğarı gūyā ki ḳan tutmuş (G.143-2)

Pūyān-ı deşt-i ‘aşkıñ Mecnūn’dur sūrāğı
Manşūr-ı dār-ı zūlfüñ başmaz yere ayağı (G.245-1)

17. Mecâz-ı Mürsel

O gül-behcet nevāz-ı rūy ü kākül geldi ḥoş geldi
Elinde deste deste verd ü sūnbül geldi ḥoş geldi (G.236-1)

I. MUHTEVA ÖZELLİKLERİ

A. AŞK

Mehmed Nazîf Divânı'nda asıl aşk ilâhî aşktır. Diğer aşklar ona göre mecazi ve geçici aşklardır ve ikinci derecededir. Şairimiz kendisini erbâb-ı mecazdan görmez. Kendisini ilahi aşkın sarhoşu olarak görür. İlahî aşkın gamında bile safa bulduğunu belirtmektedir. Aşkı için karşılık beklemez. Amacı asıl sevgiliye kavuşmaktır.

Olur elbette bir civāna esîr
Milket-i 'aşka pâdişā buldum (K.4-2)

Dāimā cām-ı nūşu bezm-i belā
Serhūş-ı keyf-i dā'imā buldum (K.4-4)

Nice keyf âfet-i ğam-ı 'ālem
Ki ğamında bile şafā buldum (K.4-5)

Çünkü nūş eyledim bu şahbāyı
Keder-i 'ağldan rehā buldum (K.4-8)

Erbāb-ı mecāz añlayamaz rif'at-i 'aşkı
Sükkān-ı şerā 'arş-ı mu'allāyı ne bilsün (K.11-2)

Biz ehl-i 'aşk u diliz bu riyyā ile zāhid
Şevāb ümîdine düşmek günāhdır bilmez (G.126-2)

1. Aşk-ı İlâhi

Mehmed Nazîf, aşkı ilâhi ile sürekli sarhoş olduğunu, Allah'ın isimlerinin yansımaları olan mevcudatta takılıp kalmadığını, zata, yani onun sevgisine

kavuştuğunu belirtmektedir. Öyle bir sevgi ki; bu sevgi ile başa gelen bütün sıkıntılar sevgiliden geldiği halde o gam ve sıkıntılarda zevk ve safa bulduğunu belirtmektedir.

Mestem şarāb-ı ‘aşk-ı ilāhī ile mūdām
Cām-ı cihān-nümā-yı tarīkat elimdedir (G.111-4)

Bir pādişāhsın ki cihān bendedir saña
Eyler ğam-ı maḥabbetiñi ‘ālem iltimās (G.142-4)

Zikir şükür itmekle dehen lezzet alur mı
Esmāda kalan zāt-ı müsemmāyı ne bilsün (K.11-7)

Hep laḳlaḳadır ehl-i hevā muştalahātı
Merdān-ı Hudā beyhūde da‘vāyı ne bilsün (K.11-17)

Ğavğa didigim ma‘reke-i ‘aşk-ı Hudā’dır
Āzāde olan lezzet-i sevdāyı ne bilsün (K.11-29)

Evvel ümīd ederdim bir dil-rubāyı āḫir
Düşdüm kemend-i ‘aşka buldum belāyı āḫir (Tb.2-6)

Terk eyledim ğamıñla hep māsivāyı āḫir
Cevr ü ğamıñda buldum zevḳ ü şafāyı āḫir (Tb.2-7)

Bezmiñde nüş kıldım cām-ı rızāyı āḫir
Neylerseñ eyle sevdim sen bī-vefāyı āḫir (Tb.2-8)

Gözümde girye-i deryā ğulūvler hep seninçündür
Göñülde zevḳ ü şevḳ ü arzūlar hep seninçündür (G.47-1)

Bir meserret-gāha mahremdir Nazīf-i şūh kim
Hasretinden kudsiyān-ı kibriyā feryād ider (G.84-5)

2. Peygamber Aşk

Mehmed Nazīf peygamber sevgisini işlediği şiirlerinde diğer şiirlerine göre daha coşkuludur. En güzel şiirleri na‘tlarıdır diyebiliriz. Şiirlerinde Allah aşkı ile beraber peygamber aşkını işlemiştir:

Bir perīniñ muhabbetidir kim
Aña Cibrīli mübtelā buldum (K.4-13)

Şūriş-i cevri-i ‘aşk-ı pākinden
‘Ālemi rāğīb-ı cefā buldum (K.4-14)

Sürüş ‘āşık ü dil ‘āşık ü Hūdā ‘āşık
Bu ne mahabbet-i dil-süz u ihtiyār olsun (K.6-18)

Rūhī fedāke ey gül-i gülzār-ı ihtidā
Rūhī fedāke ey eşer-i berķ-i ibtidā (Tb.2-2)

Biñ cān vireydi kākī feyyāz-ı gül baña
Tā her biriyle bir kez olaydım fedā saña (Tb.2-3)

Cām-ı mi‘rāc-ı hüviyet neşveniñ mestānesi
Feyz-yāb-ı sāgar-ı ma‘nā habīb-i kibriyā (K.1-2)

‘Ālem-i feyz-i Hūdā’nıñ sākin-i meyhānesi
Pādişāh-ı mesned-i vālā habīb-i kibriyā (K.1-3)

Zerre-i mihr-ü meh-i ‘aşkıñdır eyle merhamet
Yâ Resûlullâh Nazîf ‘abd-i kemter rûz u şeb (K.3-32)

Cemâl-i hâzret-i maḥbûb-ı ḥaḳ Muḥammed kim
Ġubâr-ı pâyine biñ cân u dil nişâr olsun (K.6-19)

3. Mecazi Aşk

Mehmed Nazîf mecâzî aşka şiirlerinde neredeyse hiç yer vermemiştir diyebiliriz. Kendisini hakikat ehli olarak görür. Fakat bir müfredinde Bosnalı bir güzelden bahsetmeyi de ihmal etmez:

Mecâz erbâbı bilmez güft ü gû-yı bezm-i ‘irfânı
Bizimle maḥrem ancak âşinâyân-ı ḥaḳîḳatdır (G.67-3)

O Bosnevî güzel eyâ olub baña hem-dem
Taḳa mı boynuma zülfüñ ki bende boğma diyem (Mf.3)

B. ALLAH’IN İSİMLERİ

Dîvânda Allah’ın Arapça ve Farsça isimlerine çokça yer verilmiştir. Bu şiirlerin dinî ve tasavvufî olmasının doğal sonucudur:

Bî-mürşîd olan ṭâlib-i esrâr-ı müsemmâ
Her tavrda ḥâşiyet-i esmâyı ne bilsün (K.11-6)

Dehânîñ ḥâtem-i ism-a‘zam ol ḥaṭṭ-ı mu‘anberdir
Süleymân’ım saña üslûb-ı mecnûnı musahḥhardır (G.71-1)

Rûḥ-ı ikdâr-baḥş-ı cism-i Nazîf
Nûr-ı İzîd Te‘âlâ ya’nî ‘aşḳ (G.167-8)

Didim sürür u şevk ile tārīhin ey Nazīf
Bir necl-i sa‘d itdi Müheymin baña ‘aṭā (T.2-6)

Eyleyüb dā’im ‘adusun ğark-ı tūfān-ı belā
‘Ömr-i Nūḥ iḥsān kılsun Ḥazret-i Perverdigār (T.3-3)

Cülusun ğuş idüb didi Nazīf-i zār tārīhin
Mübārek ide Kayyūm maḳdem-i Sultān Süleymānı (T.12-16)

Bi-ḥamdi’llāh ki ism-i Zāhir’in te’şīr-i vālāsını
Şeh-i İslāmı ğālib itdi mağlūb oldu a‘dāsı (T.25-1)

Tecellī eyleyince ism-i Raḥmān’ın bu elṭāfı
Kulūb-i evliyānıñ mūncelī oldu merāyāsı (T.25-19)

C. TASAVVUF ISTILAHLARI

Şair Halvetiliğe daha yakın görünmekle birlikte seçkin zümrenin Mevleviliğin daha çok etkisinde kalma geleneğinden de kurtulamamışa benziyor. Şiirlerinde çokça tasavvufî istilaha yer vermiştir:

1. Mevlevilik

Sāġar-ı bezm-i kerāmetdir külāh-ı Mevlevī
Feyz-ı baḥş-ı rind-i vaḥdetdir külāh-ı Mevlevī (G.255-1)

2. Halvetilik

Dönerler anda ‘uşşāk-ı nevā-keş ‘andelībāne
Bahāristān-ı gülzār-ı şafādır ḥalka-i tevḥīd (K.14-12)

Hurûc eyler mi ‘ârif böyle hâşû’l- hâş meclisden
Cihâna yâdigâr-ı Murtezâ’dır hâlka-i tevḥîd (K.14-13)

3. Zikir

Küşâde oldu ‘uşşâka şalâdır hâlka-i tevḥîd
Müretteb sofra-i lûtf-ı Hudâ’dır hâlka-i tevḥîd (K.14-1)

Nişîmen-gah idenmiş kudsiyân-ı evc-i rûḥânî
Mu‘allâ-lâne-i bâğ-ı hüdâdır hâlka-i tevḥîd (K.14-2)

Hezâr ḥalvetî zühd olur çû pervâne
Kaçan o şem‘-i vefâ meclis-i semâ’a gelür (G.90-4)

Figânın dil n’ola sevdâ-yı zülfüñle bülend itse
Ki vaqt-i şâmda mu‘tâd olan ezkâr-ı cehrîdir (G.98-2)

Dir ḥadîşinde faḥr-ı mevcûdât
“Ferte‘û fî riyâz-ı zikri’l- lāh” (T.15-11)

Vaz‘-ı maḥşûşı var mı zikr-i Ḥaḳḳıñ
Çeşm-i inkâr ile gel itme nigâh (T.15-12)

Ḳâ’imen ḳâ’iden cenûben hem
İderiz döne döne zikru’l-lāh (T.15-13)

4. Şeyh, Pir, Mürşid

Tutdım Nazîf ‘aşḳ ile dāmân-ı mürşidi
Miftâh-ı kâr-gâh-ı se‘âdet elimdedir (G.111-5)

Çıkarma zirve-i bām-ı sipihre vaşfiñ idüb
Uçurma şeyh-i riyâyı bize kerâmetle (G.230-5)

Tecellî baħriniñ mevc-i baħtı nūr-ı Aħmed'dir
O nūra mazħar olmuş pîr-i himmet-kârı gördüñ mi (G.257-6)

5. Dergah, Hankah, Tekye

Bir şāh-ı cihān itdi beni bende-i lūtfi
Kim dergeh-i 'aşķında felek nāşīye-sādır (K.5-119)

Bu hānķāha girān-bār-ı derd-i 'aşķ ancak
Dil-i hāzīn ü ğarībū'd- diyār gelmişdir (G.75-5)

Seng-i ğam u meşakķat ider ķūt-ı cānını
Her kim bu tekye-gāhda miħmān olur ķalur (G.93-5)

6. Kader

Ser-levħa-i cebīn mūhimme yazsun ey Nāzīf
Kaderdir kelāmıñı temyīz iderse ķarħ (G.38-5)

Olsam n'ola nā-ķār seniñ ğüşte-i ğamzeñ
Ey şūħ-ı cefā-pīşe bu taķdīr-i ķazadır (G.52-3)

N'ola nā-ķār olursam sīne-ķāk hānķer-i ğamzeñ
Bu taķdīr-i ķazadır sevdigim taġyīr mūmkın mi (G.250-6)

7. Rıza

Bezmiñde nüş kıldım cām-ı rızâyı āhır
Neylerseñ eyle sevdim sen bî-vefâyı āhır (Tb.2-89)

Ġarīkân-ı maḥabbet ‘aşka deryā-yı rıza dirler
Gelen mevc-i ğama dest-i edeble merḥabā dirler (G.51-1)

8. Sabır

Çeşmi gerekse Bismil-i şimşiri eylesün
‘Āşık şabūr yār cefā-cū celāl şūḥ (G.37-2)

Eyyüb gibi şabr-ı müdām ülfet-i derd ol
Bu köhne şifā-ḥānede dermān taleb itme (G.231-3)

Dehān-ı şekveye mühr-i sükūt ur
Gönül şabr eyle şabr eyle şabūr ol (Ş.1-5)

9. İhlas

Çün çāre yok efgānile teşhīr-i ümīde
Şimdengirü ihlāşile ezkā-ı Vedūd it (G.24-3)

10. Fakr

Aşḥab-ı ğinā fehmi idemez kıymet-i faqrı
Ednāya heves eyleyen a‘lāyı ne bilsün (K.11-27)

11. Hayret

Olursa ger Felâtûn ser-germ-i şöhet-i ‘aşk
Mecnûn ider esîrin elbette hayret-i ‘aşk (Tb.2-13)

Hırâm-endâz-ı gülzâr-ı zühûr ol çeşm-i ‘âşıkda
Bu hayretler nigâh-ı sū-be-sûlar hep seninçündür (G.47-3)

Zebân-ı şekve yi dem-beste eyler evvelâ hayret
Belâ-yı miñnet hicrânıñı ta‘bîr mümkün mi (G.250-2)

12. Elest Bezmi

Dâimâ câm-ı nûşu bezm-i belâ
Serhûş-ı keyf-i dâ’imâ buldum (K.4-4)

Bezmiñde nûş kıldım câm-ı rızâyı âhîr
Neylerseñ eyle sevdim sen bî-vefâyı âhîr (Tb.2-8)

13. İstigna

Şehâdet arzû-yı tîğ-ı ğamzeñiz geldik
Kırar mısın bizi ey pâdişâh-ı istignâ (G.16-2)

Siyâh mestî-i çeşmiñ helâk ider yoğsa
Gelür mi ‘aynıma cevri-i nigâh-ı istignâ (G.16-3)

Kefen-i be-gerden-i zinhâr cüyî-i hicriz
Amân ey şeh-i ‘âlem-penâh-ı istignâ (G.16-4)

14. Bela

Söyle gördün mi Nazîf-âsâ belâ-yı ‘aşkla
Hem şehîd ü hem Mesîh-îcâd ey bād-ı şabâ (G.15-5)

Ġamîñla kesb olunur şad-hezâr keyfiyyet
Belâ-yı ‘aşkıñna mu‘tâd oluncadır zaĥmet (G.28-1)

15. Vahdet, Kesret

‘Ārif-i vahdet-i ĥaĥ olmuş idi cān-ı Nazîf
Gelmedin medrese-i keşrete Manşûr henûz (G.122-7)

Nazîf’i fâriġu’l- bāl itdi vahdet
Miyân-ı ĥalkda ‘anĥâ görünmez (G.137-5)

16. Fena, Beka

Fenâ-yı çarĥa bir âh-ı kîn olur bâiş
Ne âh bir nefes-i âteşin olur bâiş (G.30-1)

Biz bülbülân-ı derd-i fenâyız bu bâġda
Reşk-i bahâr olursa sezâdır ĥazânımız (G.125-3)

17. Hakikat

Mecâz erbâbı bilmez güft ü gû-yı bezm-i ‘irfânı
Bizimle maĥrem ancak âşinâyân-ı ĥaĥîĥatdir (G.67-3)

Beyhûde mâsivâya nazar eylemez gözüm
Āyîne-i cemâl-i ĥaĥîĥat elimdedir (G.111-3)

Vücūh-ı kâ'ināta çeşm-i 'ibretle nigāh itdik
Mu'ammā-yı vücūdı muşhaf-ı eşyādan örgendik (G.178-8)

18. Masiva

Olur şubh-ı kıyāmet şāhid-i hacletle hem-āğūş
O kim vaşl-ı arzū-yı māsivādır yā rasūl'allāh (K.7-9)

Terk eyledim ğamıñla hep māsivāyı āhır
Cevr ü ğamıñda buldum zevk ü şafāyı āhır (Tb.2-7)

Müdām cilveñe şāhid-i hayālīñ olub
Göñülde haq bu ki ümmīd-i māsivā nā-būd (G.41-3)

19. Riya

Terk eyliyelim ol kelimātı ki bu demde
Tesbīh-i leb zümre-i erbāb-ı riyādır (K.5-34)

Nazīf tāze bahār oldı köhne mey nūş it
Riyā-yı bāride 'ahd-i şebāb mani'dir (G.99-7)

20. Terk

Tā-be-key güft ü şünūd-ı āzāde gūş-ı ta'na ol
Vaqt-i hoş-hāli Nazīfā terk ü 'uzlet vaqtidir (G.60-7)

Terk-i ser eyleyen erbāb-ı fenā ey zāhid
Terk-i terk oldıġını efser-i Edhem bilmez (G.123-5)

21. Dünya

Neyler ārāyīş-i dünyāyı alender meşreb
Ki anıñ zīver-i bāzūy ü seri aker olur (G.87-4)

Bilmez leāfet-i nefes-i münbasıt nedir
Anlar ki bar-i ğaflet-i dünyāya daldılar (G.92-4)

22. Rind, Zahid, Derviş, Abdal

Zāhid aber-i ‘aşı-ı dilārāyı ne bilsün
Sāhilde olan cūşış-i deryāyı ne bilsün (K.11-1)

Dal eylemeziz ‘āşıa a‘n eylese zāhid
Āvāre meges ālet-i ‘anāyı ne bilsün (K.11-5)

Zāhid bizi o ğayra şat esbāb-ı riyāyı
Ser-mest-i maabbet am-ı ferdāyı ne bilsün (K.11-249)

Dervişleriz biz ere bir dost ile post
Fehm itmeyen ol dostı avayı ne bilsün (K.11-28)

ays-ı dil-āşinā ile derd-i ser istemez
Abdāl-ı ānāh-ı fenā efser istemez (G.128-1)

D. PEYGAMBERLER VE MUCİZELERİ

Mehmed Nazīf Dīvānı’nda 12 peygamber ve bu peygamberlerden bir kısmının mucizeleri yer almaktadır. En fazla Hz. Muhammed, Hz. İsa, Hz. Yakub ve Yusuf geçmektedir:

1. Hz. Muhammed

Hz. Muhammed; sahibü's-seyf, re'isü'l- ka'be, sultan-ı kevneyn, şah-ı ev-
ednâ vb. ünvanlar ile ve Ahmed ismi ile dîvânda yer almaktadır:

Ḳahrıñ itdi ḥānümān Lāt u 'Uzzā'yı ḥarāb
Şāhibü's-seyf āteş-i fersā ḥabīb-i kibriyā (K.1-10)

Ṭıfl-ı 'ilmiñ ḳalb-i pür-nūru meserret-ḥānesi
Ey re'īs-i Ka'be-i 'ulyā ḥabīb-i kibriyā (K.1-23)

Edā-yı na'tin ile ḥazret-i şulṭān-ı kevneyniñ
'Arūs-ı nazm-i pākiñ şive-i Ḥassān göstereşün (K.2-19)

Ḥabīb-i ḥazret-i ḥaḳ ṣādıḳu'l-va'dü'l-emīn Aḥmed
Ümīd oldur cemālin ḥazret-i sübhān göstereşün (K.2-21)

İmām-ı enbiyā miḥmān-ı Mevlā şah-ı "ev ednā"
Ḥudā vaşfiyle her-dem nazmımı zī-şān göstereşün (K.2-22)

İki na'lidir Burāk'ıñ mihr ü meh zan eyleme
Düşdi ol şeb itmede dünyâyı enver rüz u şeb (K.3-23)

Biñ teşne lebi eyledi sīrāb-ı benānı
Dest-i kerem-efşānı anıñ baḥr-i seḥādır (K.5-19)

Şiddik bilür ḳadrini mi'rāc-ı resülün
Bū Cehl-i la'īn ḥikmet-i isrāyı ne bilsün (K.11-10)

2. Hz. Adem

Muḳaddem bir ḫaberdir rūḫ-ı Ādem cümle-i ḫalka
Aña zātın muaḫḫar mübtedādır yā rasūl'allāh (K.7-10)

3. Hz. Nuh

Çeşm-i ḫūn-pāşımda nā-maḫṭūṭ seyl-i eşkden
Cüşiş-i tūfāndan Nūḫ-ı belā feryād ider (G.84-2)

4. Hz. İbrahim

Yapdı bu beyti Ḥaḫ için oldı
Muḫyī-i sünnet-i Ḥalīlullāh (T.15-5)

Ne İbrāhīm'dir kim yaḫdı nāra putların kırdı
Selām ü berd olub Nemrūdiyānın aña heycāsı (T.25-5)

5. Hz. Musa

Āteş-i āhım tecellī-gāh-ı Tūr-ı 'aşkda
Pertev-i nūr-ı yed-i beyzāyıla yek-reng olur (G.86-2)

6. Hz. Hızır

Öpdürür la'lini ḫaṭṭı dil-i pür-gam bilmez
Gah olur Hızra müşādif olur ādem bilmez (G.123-1)

7. Hz. Davud

Felek ben zāra bir maḫfilde tedrīs itdirir şimdi
Ki başdırmışdır aşvāt-ı zağan tertil-i Dāvūd'ı (K.12-32)

8. Hz. Süleyman

Ruḥuñ mir'āt-i İskender dehānıñ la'l-i Ḥātem'dir
Süleymān'ım seniñ esbāb-ı ḥüsnüñ hep müsellemdir (G.70-1)

Seyr iden keşfide tahtında Süleymān zann ider
Seyr-i baḥr itdikce pāşā-yı celīlū'l- i'tibār (T.3-4)

9. Hz. Eyyub

Eyyūb gibi şabr-ı müdām ülfet-i derd ol
Bu köhne şifā-ḥānede dermān taleb itme (G.231-3)

10. Hz. Yakub

Ne Yūsuf-ı emel ne ḡam-ı pīrehen bilür
Ya'ḡūb-ı ḥātırım yine beytü'l- ḡazen bilür (G.76-1)

11. Hz. Yusuf

Tā ki olub o Yūsuf-ı gül-pīrehen cüdā
Ya'ḡūb ḥātır olmaya beytü'l-ḡazen cüdā (G.13-1)

12. Hz. İsa

La'liñ 'aceb mi itse Nazīfī ḡayāt-yāb
Eyler Mesīḥ küşte-i maḡhūra feyz-i rūḥ (G.34-5)

Hümā-yı evc-i vaşl it pāy-māl-ı rāḥ-ı hicrānı
Mesīḡem yoḡsa gelmez mi eliñden ḡāki ḡayr itmek (G.175-2)

E. HZ. CEBRA'İL

Dīvān'da dört büyük melekten sadece Cebrā'il'in ismi “Cibrīl, Cebre'il, Rūhū'l- Kuds Rūhu'l- Emīn” olarak geçmektedir.

Şehādet arzu bismil-gehde rūḥ-ı şad-Cibrīl
Esīriñ ḳudsiyān-ı kibriyādır yā rasūl'allāh (K.7-3)

Bu feyz ki var bāde-i cām-ı niḡehiñde
Rūḥū'l- Ḳuds'i serhoş ider bezm-gehiñde (G.221-1)

Rūḥū'l- Emīn olursa da rehber dem-i liḳā
Ḥaşr olmayınca cennete girmem ḥabīb ile (G.225-4)

F. SAHABELER

Nazīf Dīvānı'nda ensar, Hz. Ebu Bekir, Hz. Osman, Hz. Ali. Hz. Selman ve Hassan bin Sabit'in isimleri geçmektedir. Hassan bin Sabit'i şairler kısmına aldık. Ayrıca Al-i Resul ve Kerbelā'dan bahsedilmektedir:

1. Ensar

O şāh-ı enbiyā leşker-sürüş-Enşār vasfın kııl
Ki ḥāmeñ cünbüş-i tīg-ı Şeh-i Merdān göstereñ (K.2-20)

2. Hz. Ebu Bekir

Şiddiḳ bilür ḳadrini mi'rāc-ı resūlūñ
Bū Cehl-i la'īn ḥikmet-i isrāyı ne bilsün (K.11-10)

3. Hz. Osman

Z̤atı ḥalīm olduğıcün ol şehiñ
Nām-ı şerīfine delīl oldu ḥilm (Mf.4)

4. Hz. Ali

Hz. Ali bazı ünvanları ve unsurları ile diğ̈er sahabelerden daha çok şiiirlerde yer almaktadır.

O şāh-ı enbiyā leşker-sürüş-Enşār vasfın kıl
Ki ḥāmeñ cünbüş-i tīg-ı Şeh-i Merdān gösẗersün (K.2-20)

Bir cünbüş ile maḳtel iderken ka‘be-i kūyun
Gūyā eş̈er-i ğamzesi şemşīr-i ‘Alī’dir (G.65-4)

Naẓīfā Z̤ülfıḳār ḥāmedir keḳ ṭab‘-ı şīrānem
Zemīn-i tāzeÿe cūn şāh-ı Düldül geldi hoş geldi (G.236-7)

İtdi peygāmbere hem Esedullāh’a semiÿy
Düş̈di bir āyīneye pertev-i māh u ḥūrşīd (T.4-4)

Çün ki derūnundan ayak çek̈di cehl
Nām-ı şerīfine delīl oldu ‘ilm (Mf.5)

5. Hz. Selman

Benem ‘örf-kühen red-gerde-i Selmān ṭab‘ımdır
Naẓīf-āsā zebān-ı tāzenīñ Ḥassān’ıyuz cānā (G.4-7)

6. Al-i Resul ve Kerbela

Bu Kerbelā-yı kederde şehīd eksik mi
Ne demdir anda bir iki ğam-āşinā düşmez (G.121-2)

Haṭ şanma ḥüsni mâtem-i Āl-i Resûl ider
Çün ğurre-i maḥremi gösterdi āsümân (T.17-12)

G. EVLİYALAR

Dīvānda Beyazıd-ı Bestami, İbrahim Edhem, Muhyiddin Arabi, Hallac-ı Mansur, Niyazi-i Mısri ve bir Halvetî olan Şeyh Halil'in isimleri veli isimleri olarak anılmaktadır:

1. Beyazıd-ı Bestami

Mürīd olurdı göreydi tarīķ-ı taķvāda
Tenezzüh ü vera'ın Bāyezīd-i zühd-i elīf (K.13-25)

2. İbrahim Edhem

Degil hem-pāye Edhem terk-i tāc itmekle Maşşūr
Odur server ki şaḥn-ı 'aşķda terk-i ser itmiştir (G.110-5)

3. Muhyiddin Arabi

Devleti sermāye-i iġrāz-ı İslām olduğun
Cifrde remz eylemiş Şeyḥ-i Şüyūḥ-ı Endülüs (T.23-11)

İsmine lafz-ı baṭır ile işāret itdiler
Şāhbāz-ı evc-i nuşretdir çün ibn-i Fülüs (T.23-12)

4. Hallac-ı Mansur

Manşūr-ı dār-ı tār-ı ser-zülfün ey şanem
Biñ kez helāk olursa da olmaz resen cüdā (G.13-6)

5. Niyazi-i Mısri

Āh kim gitdi beķāya ya‘nī ol ğavṣ-ı zamān
Ḥazret-i Mıṣrī Muḥammed vāķıf-ı sırr-ı Kerīm (T.18-39)

6. Şeyh Halil

Ḳudretü’l- ‘ārifin Şeyh Ḥalīl
Ḳaddese sirrahū vü ṭāle beķāh (T.15-1)

H. ALİMLER VE KİTAPLARI

Şairin bir din alimi olmasından dolayı dīvānında oldukça çok din alimine ve eser isimlerine yer verilmiştir. Başta İmam-ı Azam, İmam Yusuf ve İmam Muhammed olmak üzere adı geçen alimler ve kitap isimleri aşağıdaki beyitlerde yer almaktadır:

Müftī-i Bū Hanīfe fażilet sırāc-ı dīn
‘Allāme-i Muḥammed emānet cihān-ı feyz (K.9-12)

Nigāh-endāz-ı sū-yı lāle-zār olsun bu mevsimde
Bahāristān-ı Cāmī ‘ārifin olmazsa meṣhūdı (K.12-10)

Ebū Yūsuf feṭānet Bū Ḥanīfe menķabet ol kim
Nisb-i devlet fażilet-mekremet hep mülk-i memdūdı (K.12-14)

Vücūdı Mecma‘ü’l-Baḥreynī’dir fetvā vü taḳvānıñ
Olur Meşrūḥa-i İbn-i Melek her kār-ı maḥmūdı (K.12-15)

Dürer aḳvālī zātı Kenz’dir manzūme aḥvālī
‘Aceb mi Mülteḳa’l- Ebḥur desem ol zāt-ı mes‘ūdı (K.12-16)

Sözin işlāḥ iden ol şadr şer‘iñ feraḥ ider vaşfın
Hidāye bulmayan itmez Dirāye ḥayr-ı mevcūdı (K.12-17)

İmām Gerderi sūḳ-ı kemālātında bezzāzı
Kelām-ı Yezdevī maḥşül-i taḥḳīkāt maksūdı (K.12-18)

Hemīşe Ḥazret-i Feyyāz gülzār-ı temennāda
Nesīm-i lūtfuna itsün ḥavāle ḥall-i ma‘ḳūdı (K.12-35)

Ġazālī menḳabe müftī-i ḥüccetü’l-İslām
Ebū Ḥanīfe siyer Şeyḥ-ı Zeyle‘ī te’līf (K.13-18)

İmām-ı muḥyī-i sünnet Muḥammed-i Şādık
Hümām-ı şadr-ı fażīlet şerīf ibni şerīf (K.13-19)

Muḥīt-i dānişi Kenz-i Meālimü’t-Tenzıl
Sırāc-ı fiṭnatı Keşşāf-ı Müşkilāt vü Saḥīf (K.13-20)

Meṭālī‘-i nūktīdir Meşāriḳu’l- Envār
Ṭavālī’-i sūḥanı Vāri’dāt-ı bī-taşḥīf (K.13-21)

Kitāb-ı fażlına şīrāze-bend-i ‘allāme
‘Aḍud-ı mevāḳıf ‘ilmine Lāzımü’t-Tevḳīf (K.13-22)

Yegāne şāhsüvār-ı fuḥūl-i fetvā kim
Semend-i fazlına eyler Ebu's-Su'ūdı redīf (K.13-24)

Süyüḫī ma'rifet Faḫr-ı Rāzī menḫabet
Eyā deḫāyık-ı 'ilmiyyeyi fehīm ü 'arīf (K.13-18)

I. ŞAİRLER

Dīvān'da adı geçen şāirler; Ka'b, Hassan bin Sabit, Baki, Molla Cami, Enveri, Fehim, Fuzuli, Nazim, Nizami, Neşati, Nef'i, Örfi, Talib, Sa'dī-i Şīrāzī ve Veysī'dir. Niyāzī-i Mısırī'nin de dīvān ve şiirleri bulunmakla birlikte mutasavvıf kimliği ön plana çıktığından onu evliyālar başlığı altına aldık.

1. Ka'b

Ṭab'ım ki oldı sāḡar-ı āb-ı zülāl-i feyz
Lāyık dinilse nazmıma Ka'bü'l- ġazāl-ı feyz (G.152-1)

2. Hassan bin Sabit

Benem 'örf-kühen red-gerde-i Selmān ṭab'imdır
Naẓīf-āsā zebān-ı tāzenīñ Ḥassānıyuz cānā (G.4-7)

3. Baki

Ne Nef'ī'yem ne Bāḡī her ḡaṣīdem na't-i Aḡmed'dir
Dimem mir'at-i nazm midḡat-i sultān göstereşün (K.2-36)

4. Molla Cami

Niḡāh-endāz-ı sū-yı lāle-zār olsun bu mevsimde
Bahāristān-ı Cāmī 'arīfīñ olmazsa meşhūdı (K.12-10)

5. Enveri

Kānūn-ı pertev-i meh-i mecmū‘a-i Naẓīf
‘Örfī vü Enverī’de aranmış bulunmamış (G.147-7)

6. Fehim

Ḥabbezā ٲarḥ-ı Fehīmā vü Neṣāṭī vü Naẓīm
Eylemişler na‘t-i sulṭān-ı muẓaffer rūz u şeb (K.3-35)

7. Fuzuli

Naẓīfā lehce-i Veysī’de şi‘riñ seyr iden dir kim
Fuzūlī pīr olmuş bu ğazelde Ṭālib-i āmil (G.183-5)

8. Nazım

Ḥabbezā ٲarḥ-ı Fehīmā vü Neṣāṭī vü Naẓīm
Eylemişler na‘t-i sulṭān-ı muẓaffer rūz u şeb (K.3-35)

9. Nizami

Biz pīr ü naẓīm-i bedī‘u’l- maḳāleyiz
Olsaḳ revā Nizāmī-i mu‘ciz-beyān ḳadar (G.54-8)

10. Neṣati

Ḥabbezā ٲarḥ-ı Fehīmā vü Neṣāṭī vü Naẓīm
Eylemişler na‘t-i sulṭān-ı muẓaffer rūz u şeb (K.3-35)

11. Nef'i

Ne Nef'î'yem ne Bâkî her kaşîdem na't-i Aḥmed'dir
Dimem mir'at-i nazm midḥat-i sulṭân göstereşün (K.2-36)

12. Örfî

Ne 'Örfî'yem ne Ṭalib vaşf-güy-i çâr-i yârim ben
Direm kim kaşr-ı şî'rim ḥüsn-i çâper-i erkân göstereşün (K.2-37)

13. Talib

Ne 'Örfî'yem ne Ṭalib vaşf-güy-i çâr-i yârim ben
Direm kim kaşr-ı şî'rim ḥüsn-i çâper-i erkân göstereşün (K.2-37)

14. Sa'dî-i Şîrâzî

Gülü ma'nâ-yı rengîn saṭr-ı sünbül-i cû-yı şîrâze
Revâdır rûḥ-ı Sa'dî bûlbûl olsa bu gülistâna (Kk.3-2)

15. Veysi

Naẓîfâ lehce-i Veysî'de şî'riñ seyr iden dir kim
Fuzûlî pîr olmuş bu gâzelde Ṭalib-i âmil (G.183-5)

J. AŞIK VE SEVGİLİ İLİŞKİSİ

Bu başlık altında şiirde geçen aşık, gönül, sevgili, şikayet, mey, meyhane, kadeh, hum, mina, surahî, saki, rakib gibi klasik dîvân şiiri ıstılahlarına yer verdik:

1. Aşık

Ben ‘āşıkam ü ‘āşık olan sūḳ-ı ıarabda
Bī-gāne-i cins-i taleb-i zevḳ ü şafādır (K.5-8)

Ben şādıkam ü şādık olan kūy-i talebde
Peymāne-i teslīm-keş-i bezm-i rızādır (K.5-9)

Çeşmi gerekse Bismil-i şimşiri eylesün
‘Āşık şabūr yār cefā-cū celāl şūḥ (G.37-2)

2. Gönül (dīl, sine)

Esīr-i hicriñ oldı zevḳ-i vuşlat-yāb olan diller
Yine maḥmūrdur mest-i şarāb-nāb olan diller (G.79-1)

Sinemi pā-yı semendiñ bārī kılsun cılve-gāh
Şeh-süvārım reh-güzārıñda ğubār oldum ğubār (G.102-2)

3. Sevgili (ma‘şuk, mahbub, yar...)

Ol ‘āşık-ı nā-şād ki ğāret-ger-i şabrı
Ma‘şūḳ-ı Naẓīf gibi bī- çün ü çirādır (K.5-5)

Ma‘şūḳ ki bir nazra-i düz-dīde-i çeşmi
Revnaḳ dihi germiyet-i bāzār-ı kazādır (K.5-6)

Maḥbūb ki bir cünbiş-i şemşir-i nighle
Biñ cānı şehādet taleb eyleser sezādır (K.5-7)

Çeşmi gerekse Bismil-i şimşiri eylesün
‘Āşık şabūr yār cefā-cū celāl şūh (G.37-2)

4. Şikayet

Hayâtı neyler idim olmasam şehîd-i gamıñ
Cihāna geldigim ey bî-vefā seniñçündür (G.104-2)

5. Mey ve Meyhane

Verir mezākıma şahbā-yı na‘ti zevk-i tahūr
Bu ne mey-i feraḥ-efzā vü bî-ḥumār olsun (K.6-26)

Sāğarı ḥurşîd-i rûyuñ ‘aksi mehtāb eylemiş
Mey ‘ızārıñla ‘ızārıñ meyle bulmuş āb u tāb (G.23-4)

Nazîfā mest-i şarāb-ı maḥabbetimin şimdi
Ne keyf-i bādeye ḥācet ne sāğara minnet (G.28-6)

Nazîf ol mest-i şādî kim hezār ü verd-i bāğ-āsā
Yine ziynet-dih-i meyḥāne bir dil bir de dilberdir (G.48-5)

Ma‘den-i iksîrdir meyḥāne kim müjgān ile
Rû-be-rāhān kāviş-endāz-ı derûn-ı ḥākdir (G.59-3)

Nazîf tāze bahār oldu köhne mey nûş it
Riyā-yı bāride ‘ahd-i şebāb mani‘dir (G.99-7)

Cānı gam-ı ‘aşkıñla ki ḥurrem bilürüz biz
‘İşret-gede-i vuşlatıña Cem bilürüz biz (G.133-1)

6. Kadeh, Hum, Mînâ. Sûrahi...

Ne bezm-i 'ıyş ne şahbâ-yı hoş-güvâr olsun
Olursa 'âşıkâ câm-ı vişâl-i yâr olsun (K.6-1)

Naẓîfâ cür'a-veş qalsun mı hemvâre ayıklarda
Ele alsañ anıñ peymâne-i qalbin nola cānā (G.12-5)

Sünbülümdür şîşe-i hâtırda fikr-i kākülün
Sâğar-ı dilde şarâbımdır hayâl-i la'l-i nâb (G.21-2)

Bir kadeh mey biñ dili ser-mest idermi sâkiyâ
Eylediñ feyz-i lebiñle 'âlemi mest-i harâb (G.23-3)

Humdan olunca sâğar-ı billûra feyz-i rûh
Bû-yı mey eyledi dil-i maḥmûra feyz-i rûh (G.34-1)

Degildir 'aks-i hâl-i rû-yı sâķī sâğar-ı meyde
Ġam-ı hicr-i lebiñle câm-ı mînâ dâğ-ı ber-dildir (G.55-2)

Getür piyâleyi sâķī ki gitdi şahid-i feyz
Serine ehl-i mezâķıñ humâr gelmişdir (G.75-8)

Olub feyz-i lebiñden neşve-yâb-ı câm-ı mağrūrı
Şurâhî bezm-i meyde sâğar-ı zer-gâre baş egmez (G.140-6)

7. Saki

Sâķī-i mey-i 'âtıfet-i havz-ı şefâ'at
Cüyende-i ihsânı heme şâh u gedâdır (K.5-17)

Sāḳī cidāl-i ğamdan emīniz ki dā'imā
Beytü'l- ḥarām mey-gede kehfü'l- emānımız (G.125-2)

Getür sāḳıyā bezme cām-ı meyi
Bu meclis ğam-ı intizār istemez (G.127-4)

8. Rakib

Sen ol maḥbūb sen kim 'āşıkıñdır cümle mevcūdāt
Rakīb-i cān-ı 'uşşāḳıñ Ḥudā' dır yā rasūl'allāh (K.7-5)

Raḳībe naḳl-i mezāyā-yı 'aşḳ-ı yār itmem
Ġam-ı derūnumı bī-derde āşikār itmem (G.185-1)

Fiğānı 'andelībiñ ḥārdandır
Benim de nālişim aġyārdandır
O şūḥuñ şevḳı āh ü zārdandır
Güli ḥandān ider feryād-ı bülbul (Ş.3-3)

K. SEVGİLİ VE ÖZELLİKLERİ

Klasik şiirin sevgili ile ilgili ıstılahları ve sevgilinin özellikleri Nazîf Dīvānı'nda da yer almaktadır:

1. Kad

Dil-i pāmālim eyler arzū-yı sāye-i ḳaddiñ
Şehīd-i tıġ-ı 'aşḳı eylediñ āhir ḳıyāmet dost (G.29-3)

Ḥak-i tenim it bāri ol serv-ḳade pāmāl
Ey 'ömr-i şabā-reftār ey cū-yı şitāb ālūd (G.40-4)

2. Yüz (çehre, ruy, didar...)

Dīde mi āyīne kıldı ʔal‘ati yārin bu şeb
Maẓhar oldum lūţfuna ol māh-ı dīdārıñ bu şeb (G.20-1)

Bu ne leb bu ne rū-yi zībādır
Bu ne ğonce ne bāġ-ı ra‘nādır (G.68-1)

3. Hat

Ḥavf it ġubār-ı dilden idüb yād-ı ḥaţţıñı
Ey gül şaķın şaķın irişür bed-du‘ā saña (G.8-6)

Sebebdır āh u fiġāna eger  i fıkır-i ḥaţ ıñ
 mīd-i b s-ı ruḥuñ bā‘i -i meserrettdır (G.80-3)

4. Yanak (ruh, arız, ızar...)

Ey gül-i bāġ-ı ruḥı ḥaţ ıle ḥār-ā ınā
Ve’y keder-i fır ati b lb l-i zār-ā ınā (G.11-1)

Ruḥ-ı pür-tāb-pāre r yını tan  r ider mehtāb
O gerd- l d ‘arızla ġala -ı tedb r ider mehtāb (G.17-1)

Ni āb-ı z lf  ı ref  eyle ey ḥ r  d ruḥ görsün
Felekde  u‘le ā   ı nice tenv r ider mehtāb (G.18-3)

  d olur fıkır-i ‘ızārıñla dil ey ‘ l -cen b
R   en eyler ḥ  ne-i t riki t b-ı ā it b (G.21-1)

Dil oldı bülbül-i hadd-i niķāb-ı pūşīdeñ
Şehā şaķın o güli itme dā'imā nā-būd (G.41-2)

Beni ser-mest iden seyr-i 'ızār u feyz-i la'liñdir
Ne reng-i 'ārız-ı güldür ne keyf-i neşve-i müldür (G.53-6)

5. Hal

Nice şabr itsün Nazīf ol gamze-i bī-dād ider
Gāh hışm u geh tegāfūl gāh nāz ü geh 'itāb (G.21-5)

6. Dudak (la'l, leb, fem)

Ġamīñla neşve-bedel mest-i 'işretim cānā
Ĥayāl-i la'liñ ile sāġar ūlfetim cānā (G.5-1)

Taķsīm olunsa noķta-i mū hūda cān ķadar
Ol hīç-i fem yanında olur āsumān ķadar (G.54-1)

Göñül ümīd-i leb-i nūş-ķande düşmüşdür
Mişāl-i mūr-çe kim şehd-i ķande düşmüşdür (G.62-1)

Bu ne leb bu ne rū-yi zībādır
Bu ne ġonce ne bāġ-ı ra'nādır (G.68-1)

7. Kakül

Ne zūlf-i vuşlat ü ne kākül-i vefā bilürüm
Mişāl-i şāne ki şad-çāk-i ķasretim cānā (G.5-3)

8. Zülf.

Ol dil ki heveskārī-i zülf-i şanem eyler
Seyyāh-ı reh-i şām-ı cünün olsa revādır (K.5-3)

9. Kaş

Perestişkārı mihrāb-ı ebrū-yı habīb eyler
Olursa düşmenān-ı ‘aql u mezheb zühd ü t̄ā‘at dost (G.29-5)

Gören o dīdeleri zīr-i ebrūvānında
Dir iki āhū-yı vahşī-kemende düşmüşdür (G.62-2)

10. Kirpik

Baňa āh itdiren ebrū vü müjgān ü nigāhıdır
Ne h̄ançerden figān ne tīrden şemşīrden feryād (G.42-4)

‘Uşşākı ‘aceb mi hedef-i zaḥm-ı ḡam itse
Ebrūsı kemāndır müjesi tīr-i k̄azadır (G.52-4)

11. Gabgab

Olmuş hemīşe dest-ḡūş-ı firḡat ey Nazīf
Ḥasret-rübūde-i ḡam olan ḡabḡab ḡarīb (G.17-5)

12. Gamze, Göz

Ḥabbezā ḡamze-i ḡūn-rīz ki devrinde gezer
Pā-be-zencīr-i edeb rimme-i şīrān-ı k̄azā (G.2-7)

Çeşm-i ser-mestiñ nigāh-ı cān-güzār eyler baña
 Ğamze-i şūhuñ niyāz itdikce nāz eyler baña (G.9-1)

Çeşm-i bahtım āfitāb-āsā ebed bīdār olur
 Bir nigāh iltifāt itse o çeşm-i nīm-ḥāb (G.23-5)

Değil o ğamzeden ancaḡ ġazāl-ı cān mecrūḥ
 Ḥadeng-i çeşm-i ḳazā naḫradan cihān mecrūḥ (G.35-1)

Ḥāb-ı nāz-ālūda itmiş çeşm-i maḥmūrın göñül
 Sende ḳıl efsāne-i ḥālīñ ḥikāyet vaḳtidir (G.60-5)

Gören o dīdeleri zīr-i ebrūvānında
 Dir iki āhū-yı vaḫşī kemende düşmüşdür (G.62-2)

L. AŞK KAHRAMANLARI

Dīvān şiirlerinde geçen bir çok aşk kahramanından Nazīf Dīvānın'da geçenler şunlardır:

1. Mecnun

Mecnūn-ı düş ol 'ālem-i ıtlāḳda dā'im
 'Āḳıl dil iseñ ref'-i tekālīf ü ḳuyūd it (G.24-2)

Ferāmūş itdiler hep güft ü gū-yı Ḳays ü Leylā'yı
 Zebān-ı ḥalḳda efsāne bir dil bir de dilberdir (G.48-4)

2. Leyla

Ḥāk olmuşiken bencileyin deşt-i talebde
 Leylāsını Mecnūnda cūyā mıdır āyā (G.10-3)

3. Hüsrev

Yine mănend-i behişt oldı sarāy-ı ‘işret
Hüsrev-i bāde-i gül-gūna kadeh kâşr-ı zücâc (G.32-4)

4. Ferhad

Serimde çāk-sāz-ı hasret olmuş tîşe-i ümmîd
Bu kūh-ı miḥnetiñ Ferhād-ı Hüsrev-şānıyuz cānā (G.4-4)

Bir şaf-şiken-i leşker-i hūbān-ı ğamdan
Ferhād-ı dilim ceyş-i belāya cebelîdir (G.65-3)

5. Şîrin

Olduñ cihān-ı ḥüsnüñ bu āb u tābla sen
Şîrînlerinden emlah Leylâlarından aḥsen (Tb.2-17)

Tamām olmuş mezāk-ı lezzet-i Şîrîn’den me’yūs
Belā-yı tîşe-i āzārı Ferhād istemiş bulmuş (G.144-3)

6. Ateşzad

Ne sūz-ı nāle-i Mecnūn ne Ferhād ayak başmıṣ
O külḥan-gāh-ı ğam kim āh-ı Āteşzād ayak başmıṣ (G.146-1)

7. Dilşad

Pey-ender-pey ‘atā-yı cām-ı va‘d-i vaşl idüb sākī
Ġam-ālūd ḥumārı itmege Dilşād ayak başmıṣ (G.146-2)

M. EFSANEVİ KAHRAMANLAR

Dīvān'da adı geçen birçoğu Şehnāme kahramanı olan efsanevi kahramanlar ve adlarının geçtiği beyitler şunlardır:

1. Cem

Ḥayāl-i la'liñ ile dil o mest-i şeydādır
Şafā-yı neşve-i cām-ı Cem'i bilür bilmez (G.120-4)

2. Cemşid

Menem ki mest-i mey-i cām-ı 'aşk-ı ḥübānım
Dimem ki sāgar-ı Cemşid gösterir mi Ḥudā (G.3-4)

3. İskender

Ruḥuñ mir'āt-i İskender dehānıñ la'l-i Ḥātem'dir
Süleymān'ım seniñ esbāb-ı ḥüsnüñ hep müsellemdir (G.70-1)

4. Dara

Te'allüm itdik ehl-i fakrdan āyīn-i tecrīdi
Ḥasūda ihtişām izhārını Dārā'dan örgendik (G.178-1)

5. Behzad

Sevād-ı çeşm-i imān ile taşvīr eylese Behzād
Perestiş-kār-ı ḥüsnüñ şüret-i dīvāra baş egmez (G.140-2)

6. Zal

Ecel-i Hızır ya'nī va'd-i vişāl
Ömr-i şad Nūḥ ü Zāl ya'nī 'aşq (G.167-6)

7. Rüstem

Rüstem-i gamzeñdir ol ceng-āver-i deşt-i қаза
Kim ser-i şahş-ı belā-ziynet-ger-i fitrākdir (G.59-4)

Cānı bī-nām u nişān itmede tīr-i nigeḥiñ
Rüstem-i gamze-i mestiñ gibi nām-āver olur (G.89-4)

8. Asaf

Binā-yı 'izz ü devlet oldu müstaḥkem zamānında
Ḥuşūşā kim vezīr oldu aña bir Aşaf-ı sālī (T.12-6)

9. Kahraman

Çeşm-i dilber meclis-i şahbāda olmuş al reng
Қаһрамān'dır kim dem-i heycāda olmuş al reng (G.168-1)

10. Neriman

Seriñe āvāre zülfüñ ola ārām-ı muḥāl
Ḥam-ı çevgān-ı Nerīmān'a düşen gūy gibi (G.243-2)

N. TARİHİ KİŞİLER

Ayrıca Dīvān’da Hz. İbrahim’in babası Azer, Nizamülmülk, Aristo, Eflatun, Fırahn, Nemrud, Hatem-i Tay, Hz. Havva, Züleyha, Ebu Cehil, Ebu Leheb gibi tarihi ve dini şahsiyetler; tarihte önemli rol oynamış Bermekî hanedanı ve cahiliye dönemi en önemli putlarından olan Lat ve Uzza’nın adları yer almaktadır:

1. Azer

‘Arz-ı cemāl idince biraz ol ḥalīl-i ḥüsn
İtdi ūkeste ‘arz büt-i deyr-i Āzeri (G.239-4)

2. Nizamülmülk

Bir vezīr idi kim Nizāmü’l- mülk
Bī-nazīr ü ‘adīl ü bī-hemtā (T.16-3)

3. Aristo

Marīz-i ‘aşka Aristo daḥi ‘ilāc idemez
Devāsı ‘illet olur ‘illeti devā olmaz (G.124-6)

4. Eflatun

Olursa ger Felātūn ser-germ-i ūḥbet-i ‘aşk
Mecnūn ider esīrin elbette ḥayret-i ‘aşk (Tb.2-13)

Āşināyān-ı rumūz-ı ḥikmet-i ‘aşk-ı Ḥudā
Zāhid Eflātūn ise bi-gāne dirler gönlüne (G.220-4)

5. Firavn

Ėarķ itmeyicek Nîl celâl eylemez ikrâr
Fîr‘avn-ı hevâ mu‘ciz-i Mûsâ’yı ne bilsün (K.11-12)

6. Nemrud

Ne İbrâhîm’dir kim yaķdı nâra putların kırdı
Selâm ü berd olub Nemrûdiyânîñ aña heycâsı (T.25-5)

7. Hatem-i Tay

Eyyâm-ı lütfi ġâlib olur ‘ahd-i Hâtem’e
Ders-i keremde olsa eger imtiḥân-ı feyz (K.9-15)

Ruḥuñ mir’ât-i İskender dehânîñ la‘l-i Hâtem’dir
Süleymân’ım seniñ esbâb-ı ḥüsnüñ hep müsellemdir (G.70-1)

8. Hz. Havva

Külliyetini anlamayan ‘aql ile nefsiñ
Ne cüz’ idigin Âdem ü Havvâ’yı ne bilsün (K.11-16)

9. Züleyha

Çemende ‘arız-ı Yûsuf pesendiñi göster
Gül-i bahâr-ı ḥicâb it ruḥ-ı Züleyḥâ’yı (G.235-2)

10. Ebu Leheb

Âġuş-küşâ cilve-ger ol şu‘le-i ġamda
Pervâneñi ya hem laķab-ı Bû Leheb itme (G.231-4)

11. Ebu Cehil

Şiddîk bilür kadrini mi'râc-ı resûlün
Bū Cehl-i la'în hikmet-i isrâyı ne bilsün (K.11-10)

12. Bermekîler

Keremde Bermekiyân sâ'ilân dergâhı
Na'im-i Hâtem-i Tay bezm-i cûdına teslîf (K.13-28)

13. Lat ve Uzza

Khırîñ itdi hânümân Lât u 'Uzzâ'yı harâb
Şâhibü's-seyf âteş-i fersâ habîb-i kibriyâ (K.1-10)

O. ÜLKELER ŞEHİRLER VE MİLLETLER

Dîvân'da; Osmanlı, Acem, Aden, Ayamavra, Bedehşan, Belğırad, Hersek, Girid, Habeş, Hicaz, Taybe, Hata, Hutten, İrem, İstanbul, Ken'an, Mısır, Mora, Rumeli, Sakız, Tur, Tus, Üsküb, Yemen, Türkler, Tatar, Firenk, Efrenc, Engürüs, Rus, Benü'l-Aşfer, Rum gibi ülke, şehir ve millet adları yer almaktadır:

1. Osmanlı

Şehin-şâhân-ı 'Osmânî ki üç mışra'a derc oldı
Tulû' itdi müşelleş yirmi bir kevkeb-i tâbân (Kk.1-1)

2. Acem

Rûhî fedâke ey şeh-i Rûm u 'Acem Habeş
Olmuş hebâ-yı pertev-i hüsn-i ruhuñ güneş (Tb.1-20)

3. Aden

Tebessüm ki sırr-ı dehen gösterir
Zülâl içre dürr-i ‘Aden gösterir (G.114-1)

4. Ayamavra

Serhad-i Baħr-i Sefîd hışn-ı Ayamavra kim
Bend-i kilîd-i yem-i Rûm idi bî-şek ü zûr (T.5-3)

5. Bedeħşan

La‘liñ ğamıyla hûn çeker nûşa gıbta kim
Gencürgân la‘l-i Bedeħşân olur alur (G.94-2)

6. Belğırad

Belğırad’a varınca feth olundı ħüsn-i re’yiyle
Süleymân Hâna itdi Hâzret-i Hâk lütf u iħsânı (T.13-4)

7. Hersek

Ersekde seyl-i fitne cûş idüb ‘asker miyânında
Gelüb İstanbul’a ref‘ eylediler ‘âkıbet anı (T.12-12)

8. Girid

Girid gibi cezîre feth olundı ħüsn-i re’yiyle
Müşeyyed eyledi fıkır-i sedîdi cümle erkânı (T.12-8)

9. Habeş

Rûhî fedâke ey şeh-i Rûm u ‘Acem Habeş
Olmuş hebâ-yı pertev-i hüsni ruhuñ güneş (Tb-1-20)

10. Hicaz

Na‘-ı ğabrâ-yı Hicâz’ın server-i ferzânesi
Ehl-i dîne şâh-ı bî-hemtâ habîb-i kibriyâ (K.1-13)

Teyemmüm eyle Hicâz-ı rızâ tarîkinde
Şaķın zülâl-i berîķ-i vuğüyı itme telef (G.160-2)

11. Taybe

Ṭaybe-veş ṭayb-ı zıkr-i ḥazretiçün
Çün tamâm oldu bu muṭayyeb cāh (T.15-15)

12. Hata

Ṭurra-i ḥūrî ğidâ itse ğazâl-ı firdevs
Zülf-i pür-çîniñe hem-büy demek müşk-i Ḥaṭâ (G.2-6)

13. Hutun

Güyende yârı âh ile râm eyleseñ sezâ
Âhû-şikâr-ı bâĝ-ı Hutun’dır kemendimiz (G.118-3)

14. İrem

Behey neyliyeyim kūy-ı dil-rubâ var iken
‘Azîmet-i İrem itdik benimle yâr ikimiz (G.131-3)

Feyz-i tensîmi şabâ'dan eltaf
Hüsn-i eşrâfî İrem'den ebyen (T.21-4)

15. İstanbul

Bahtım ki hâric itdi Sitanbul'dan beni
Kıl hâzretiñde hâric eyle tev-emân-ı feyz (K.9-20)

Ersek'de seyl-i fitne cûş idüb 'asker miyânında
Gelüb İstanbul'a ref' eylediler 'âkıbet anı (T.12-12)

16. Ken'an

Mîzân harâb-ı maḥşer-i 'aşk ola ḥüsnüñi
Zâhid bilürse Yûsuf-ı Ken'âniyân kadar (G.54-3)

Behişt olursa da Ya'kûb-ı cāniñ cā-yı ārāmı
Olur beytü'l- ḥazen ol mäh-ı Ken'an'ın firâkıñdan (G.213-2)

17. Mısır

'Âzîz-i Mısr-ı 'irfân mâlik-i mülk-i fedâyıl kim
Anıñ genc-i devâtı Yûsuf i'câz-çâhıdır (K.10-10)

18. Mora

Eyledi Mora'ya Efrenc hücum
Cündü'l- İslâm-ı 'ani'l ḥarb ebvâ (T.6-2)

19. Rumeli

Ḳazā akṣā-yı Rumili’nde ta’yīn-i ma‘āṣ itmiş
Faḳīriñ muḳsim-i erzāk iken çaḳ cā-yı mevlūdı (K.12-31)

Bilād-ı Rūmili’n Üsküb’e dek nehb eyledi küffār
Süleymān’a vezīr olunca ḥaḳ ol Āṣaf-ı ṣānī (T.13-2)

20. Sakız

Çignemişdi Saḳız’ı bir nice dem aḡzın açub
Boḡaza karşı ‘adüv ḥar-dehen ü seg-dendān (T.24-5)

Ḳırdılar burnunı aḡzından alub Saḳız’ı hem
Yümn-i Sulṭān-ı muḡafferle cüyüş-ı imān (T.24-6)

İşidüb didi Naḡīf ol zaferin tāriḥin
Fem-i Efrecī’den aldı Saḳız’ı ṣāh-ı cihān (T.24-7)

21. Tur

Sūzān olursa da “erini” kūy-ı vaşl olur
Nār-ı ḡam eylese şecer-i Ṭūr’a feyz-i rūḥ (G.34-2)

22. Tus

Silk-i vāḥidde iki tāriḥ naẓm itmiş Naḡīf
Ol ki ‘ācizdir ḥayālinde anıñ dānā-yı Ṭūs (T.23-13)

23. Üsküb

Bilād-ı Rūmili'n Üsküb'e dek nehb eyledi küffār
Süleymān'a vezīr olunca haķ ol Āşaf-ı şānī (T.13-2)

24. Yemen

Hāşşa-i vaz'ına tefrīh-i nūfūs
Hābbe-i bunda nesīmāt-ı Yemen (T.21-3)

25. Türkler

Şadā-yı gerdişinden ehl-i dil fehmi me'al itmez
Felek harf-i āvānı lehce-i Etrākden söyler (G.101-5)

26. Tatar

Tatar-ı çeşm-i mesti idüb diller imtizāc
Yağma-kün-i kalem-rev-i şabr u şekīb idim (G.190-3)

Ruḥşat virüb şod-āmed-i Tātār haṭṭına
Buldı hālel bu fītneden iklīm-i ḥüsn ü ān (T.17-6)

27. Firenk

Guşşa delil oldığı sāl-i gam-engīzde
Naķz-ı vifāk eyledi ceys-i Firenk-i kefūr (T.5-2)

28. Efrenc (Firenk, Avrupalı)

Nāhiye zımmīleri tābi'-i Efrenc olub
Oldı fūrüzān o dem nāyire-i şer ü şūr (T.5-4)

Didi Nazîf ol ğamıñ mışra‘-ı tārîhini
Aldı Ayamavra’yı cünd-i Firenc-i ‘aķūr (T.5-7)

29. Engürüs (Macar)

‘Askeri Rūmiyye-i kübrāyı tārāc eylesün
Pāymāl-i şavleti olsun bilād-ı Engürüs (T.23-9)

30. Rus

A‘nī Sultān Muştafā ibn-i Muḥammed Ḥān kim
Berķ-ı tīgından tutuşdı ḥarmen-i Efrenc ü Rūs (T.23-3)

31. Benü’l-Aşfer (sarı ırk, Avrupalılar)

Ne kara günlere kaldı Benü’l- Aşfer temāşā kıl
Tutuşdı Aķdenizde gök duḥān içre ıonanması (T.25-10)

32. Rum

Rūḥī fedāke ey şeh-i Rūm u ‘Acem Ḥabeş
Olmuş hebā-yı pertev-i ḥüsn-i ruḥuñ güneş (Tb.1-20)

P. DENİZLER, IRMAKLAR VE DENİZCİLİK TERİMLERİ

Şair denize yakın bir yer olan şimdiki Yunanistanda bulunan Tırhala’da doğduğundan, İstanbulda yaşadığından denizle ilgilidir. Şiirlerinde denize ve denizcilikle ilgili terimlere yer vermiştir. Dīvānı’nda denizi ve terimlerinin geçtiği bazı beyitler şunlardır:

Ol āh ki berbād-kün-i keştī-i dildir
Mevc-efgen-i baħr-i şeğaf-i ehl-i vefādır (K.5-2)

Çıkdı kenār-ı baħr-i temennāya fülk-i kām
Eyyām-ı arzūyu bulub bād-bān-ı feyz (K.9-9)

Gül üzre bülbüli gör şahñ-ı nergis-zārda gūyā
Geçer yāķūtdan zevraķla baħr-i nār-ı mevķūdı (K.12-9)

Bī-minnet-i şartā olurum ğarķ-ı yem-i ‘aşķ
Ey fülk-i necāt itme beni sāħile mu‘tād (G.44-4)

Ne demdir fülk-i cānı ķulzüm-i endūh ğarķ itmez
Olur mı bir zamān kim ebr-i ğam izhār-ı berķ itmez (G.130-1)

Dem-i hicriñde eşķ-i dīde-i ālūde-ħūn artar
Belī faşl-ı şitā geldükçe enhār u ‘uyūn artar (G.78-1)

Ŧonanma-yı hümāyūn ile yem-i sī-murğ zār oldı
Açıldı per ü bāl-ı bād-bān zīr ü bālāsı (T.25-7)

Kürekler çırpınub şeķķile keştīler hücüm itdi
Bu aķdāmı görünce düşmeniñ bulandı şafrāsı (T.25-12)

1. Akdeniz

Ne ķara günlere ķaldı Benü’l- Aşfer temāşā ķıl
Ŧutuşdı Aķdenizde gök duħān içre Ŧonanması (T.25-10)

Sāħil-i baħr-ı sefīd o zamān nām-ı menzilde kim
Gāh ü bī-geh-dār idi ħavf-ı ħurūc-ı müşrikīn (T.1-3)

2. Rum Denizi

Serḥad-i Baḥr-i Sefīd ḥıṣn-ı Ayamavra kim
Bend-i kilīd-i yem-i Rūm idi bī-şek ü zūr (T.5-3)

3. Bahr-i Aden

Baḥr-ı ‘Aden’le kān-ı Bedeḥşānı seyr ider
Hengām-ı girye ehl-i ḡamıñ sāḡarın gören (G.198-4)

4. Bahr-i Ahdar (Hind Okyanusu)

Miyān-ı sebze de zūlf-i nigār üşkūfte-berg olsun
Zamāndır Baḥr-i Aḡḍar pençe-i mercān göstere (K.2-5)

5. Ceyhun

Server-i hevā-yı ‘aşkıñ sūz-ı dili sevinmez
Seyl-i sirişk-i çeşmi Ceyḥūn olursa olsun (G.208-4)

6. Nil

Benim midir ḡubār-ı ḡamla kārı ‘ābid-i kāmıñ
Bu rīkistānda Nīl-i temennādan vaḥlū olmaz (G.132-2)

R. EVREN VE UNSURLARI

1. Gökyüzü ve unsurlar

Dīvan'da gökyüzü unsurlarının bulunduğu beyitlerden bazıları aşağıda verilmiştir.

Mihr ü meh kim bāğ-ı dehri geşt ederler rûz u şeb
Güiyâ seyr-âşinâdır iki dilber rûz u şeb (K.3-1)

Mihr ü meh şanma nesīm-i feyż-i lütf-ı Hâk ile
Bu çemende açılır iki gül-i ter rûz u şeb (K.3-2)

Mihr ü meh zan itme nûr-ı şun' ile yanmağdadır
Bezm-i 'âlemde iki şem'-i münevver rûz u şeb (K.3-3)

Şafha-i mihr ü meh üzre âsumân tahrîr ider
Vaşf-ı nûr-ı hüsnünü bî kıl ü miştâr rûz u şeb (K.3-27)

Yekke hürşîd-i mekârim sen ki mihr ü mâh-tâb
Senden istiksâb-ı feyż-i nûr iderler rûz u şeb (K.3-31)

Mihr ü mehtâb ü hilâl-i âsumân nazm olub
Eylediler bu zemîn-i şûhu enver rûz u şeb (K.3-36)

Tâ ki delv-i mihr ü mâh-ı ziynet-i dülâb-ı çarh
Darb-ı mevc-i baħr-i kudretle dönerler rûz u şeb (K.3-43)

Bu na't-i laţîfimle tefeħħur mı olunmaz
Tâc-ı tarabım bir ser-i keyvân-ı semâdır (K.5-39)

Bir āfitābīñ oldı şeref burcı maṭla‘ı
Nūr-ı sa‘ādetiyle cihān oldı kân-ı feyz (K.9-10)

Hilāl-āsā ola efzūnter günden güne ḳadri
Nücüm-ı āsumān vü mihr ü meh tā kim kümāhıdır (K.10-20)

Ne sūd ider dil-i encüm-şümāra şems ü ḳamer
Faḳīre ḥāk-i rehiñ kīmyā-yı devletdir (G.80-2)

Felekde şems ise de necm-i baḥtı ‘uṣṣāḳıñ
Ziyāsı kedret olur kedreti ziyā olmaz (G.124-2)

Zaḥmī-i ḥaṇçeridir sīne-i Merrīḥ daḥi
Kim helāk olmadı ey nūr-ı başar çeşmiñden (G.202-3)

Mes‘ūd Zühre kevkebi mīzān-ı ṭālī‘i
Ümmīd odur muḳammer ide Ḥazret-i Ḥudā (T.2-4)

2. Dört unsur

Şüret-nümā-yı Mecnūn āyīne-i heyūlā
Ḥayret-fezā-yı mevlūd çār ümm ü hem nüh ābā (Tb.2-23)

Çār-‘anāşır oldılar Ādem-i ḳalbe ey Nazīf
Bād-ı ümīd ü ḥāk-i ḡam āteş-i şevḳ ü āb-ı ‘aşḳ (G.166-5)

3. Mevsimler

Değildir ey dil āvān-ı şikāyet nev-bahār oldı
Gerektir ḥāme lütf-i ṭab‘ına burhān göstereñ (K.2-18)

Hücüm-ı ceyş-i şitâ ile eyleyüb tahvîf
Derûn-ı bâğda esdi şavurdı bād-ı harîf (K.13-1)

‘Azāb-ı nāsı görüb zemherîr-i ser-mādan
Işındı düzaḥiyān yerlerine bî-te’sîf (K.13-14)

Nete ki şayf ü şitâ ile germ ü serd-i felek
Zamānîñ eyleye ānāt-ı devrini taşnîf (K.13-47)

4. İlkbahar

Bahār oldı zamāna vech-i istiḥsān göstereñ
Sipîhr-i gırye-rû ruḥsārını ḥandān göstereñ (K.2-1)

5. Nevruz

Şalā gül-geşt-i gülzāra taḥammül-sūzdur nevrûz
Meserret-baḥş-ı ğam-ḥārān dey-i nevrûzdur nevrûz (G.117-1)

Zuhûr itdi ḥazîz-i hâkde medfûn olan sebze
Küşādî dād-ı her gencîne-i meknûzdur nevrûz (G.117-2)

6. Hayvanlar

Dîvân’da mār, mūr, āhu, ğazāl, murġ, şehbāz, şîr, hümā, kebûter, gürg,
‘ankebût, esb, ejdehā gibi hayvan isimleri yer almaktadır.

Gel ey göñül ey esîr-i kemend-i emmāre
Defîn-i rûḥa tîr-i pâsbān-ı mār olsun (K.6-12)

İtme dil-i bî-tāba ğam-ı hicriñi teklîf
Mûra bu kadar bârı taḥammül ne münāsib (G.22-3)

Nigāhıñ ey perî-rû eyleme hemvāre vaḥşet-dost
O çeşm-i āhuvāna olmasun mı üns ü ülfet dost (G.29-1)

Değil o ğamzeden ancak ğazāl-ı cān mecrūḥ
Ḥadeng-i çeşm-i kaẓā nazradan cihān mecrūḥ (G.35-1)

Dili seyr eyle sīnemden cüdā dest-i nigāhıñda
O murğ-ı lāne düşmen pençe-i şebbāza düşmüşdür (G.63-3)

Gören ğazāl-ı dili rû-be-sû-yı ğamzeñ dir
Künām-ı şîre yine bir şikār gelmişdir (G.75-4)

Konar mı sīne-i şad-çāke şāhbāz-ı emel
Ki ‘ankebût-ı fenā dāmına hümā düşmez (G.121-5)

Geçer yārān nazmı gerçi sebkat-ğāh-ı ma‘nāda
Nazāfā esb-i ḥāme sāḥa-i ādābdan çıkmaz (G.139-5)

Tılsım-ı genc-i ḥüsni ejdehālar hıfz ider gūyā
O kāküller ki taraf-gerden-i kāfūra cem‘ olmuş (G.149-4)

Bu dāmda kebüter-i vaḥşet bedel gibi
Āvāre-i nigāh-ı ğazalānıñım seniñ (G.174-3)

Girizāndır feẓā-yı ğamda benden āhū-yı ümmîd
O Kays’ım kim enīsim gürg-i ğamdır şîr-i miḥnet hem (G.191-3)

7. Kuşlar

Dīvān'da; bülbul, andelīb, tūti, hümā, zāgān, zağan, ankā, hezār, fāhte, tīhū, sī-murg gibi klasik şiirde adı geçen kuşların adlarına yer verilmiştir.

Bahār oldı açılsun pīş-gāh-ı bülbüle güller
Gedā-yı kūyine bir sofrā-i pūr-ḥan göstere (K.2-2)

Gülistān-ı senā-ḥānīde kılsun midḥat-i lūṭfuñ
Göñül kim ‘andelīb-i hoş-nevādır yā rasūl’ allāh (K.7-12)

Ḥulvü’l- mezāk-ı şehd-i beyān ol yeter sükūt
Şimdi tekellüm eylemede tūṭiyān-ı feyz (K.9-6)

Şaldı hümā-yı evc-i kerem sāye ‘āleme
Şadr-ı sa‘ādet oldu bu dem āşiyān-ı feyz (K.9-8)

Sırr-ı Ḥaqqı keşf eyleme āgyāre Naẓīfā
Zāgān neḡam-ı bülbul-i şeydāyı ne bilsün (K.11-30)

Felek ben zāra bir maḥfilde tadrīs itdirir şimdi
Ki başdırmışdır aşvāt-ı zağan tertil-i Dāvūd’ı (K.12-32)

Bu dāmda bālā-rū taḥkīk olamazsın
‘Ankā ise pervāz idemez murğ-ı muḳayyed (G.45-4)

Görün hezārı hezār āhile terennüm ider
‘Arūs-ı ḡonce pes perdeden tebessüm ider (G.85-1)

Ey ḳadd-i şive perveri serv-i ḡemān-ı nāz
Olmuş o serve fāhte ḥayl-i bütān-ı nāz (G.136-1)

Fiğân-ı şubh-gâhı bülbül-i şeydâdan öğrendik
Şebâna nâleyi tihû-yı derd-efzâdan örgendik (G.178-1)

Bâl ü per açmış gider sî-murğ-ı ‘anķâdır meger
Bâd-bân-ı berdüş ‘azm itdikce keştî âşikâr (T.3-5)

8. Bitkiler

Dîvân’da çınar, ar‘ar (dağ servisi), sanevber (çam fıstığı ağacı), şimşad (şimşir) vb. ağaçların adlarına yer verilmiştir.

Çenâr u gülbüni ‘üryân gören bilür âhîr
Bu haşr-gâhda yeksân olur vazî‘ vü şerîf (K.13-11)

Degil câh-ı zenaḥdân âşiyân-ı bülbül-i dildir
Kad-i ‘ar‘ar ḥırâm-ı dilberi naḥl-i sanevberdir (G.71-2)

Seyr eyleyüb ḥırâmıñı gülşende kaldılar
Şimşad ü serv-i ḥayret ile ihtizâzda (G.224-4)

9. Çiçekler

Dîvân şiiri çiçek adları noktasından oldukça zengindir. Çiçekle sevgili arasında yakın ilişkiler kurulmuştur. Nazîf Dîvânı’nda şu çiçek adları geçmektedir: Sünbül, gül (verd), nergis, benefşe, lâle, gonce, yâsemen, karanfil, nesrîn, nilüfer, za‘ferân, şebboy.

Kāküli cennât-ı ḥüsnüñ sünbül-i şad-dânesi
Büy-i aḥlâkı ‘abîr-âsâ ḥabîb-i kibriyâ (K.1-17)

Ra'nā-i gül-i ziynetde gülzār-ı nübüvvet
Maḥmūd-ı Muḥammed ki mu'īn-i zu'afādır (K.5-14)

Bahār iriřdi seyret sebze-zār-ı nergis-ālūdı
Zümürrüd baḥriniñ cūř eyledi mevc-i zer-endūdı (K.12-1)

Benefşe şanma 'anber yarelerdir der-kenār olmuş
Esüb Deryā-yı Aḥdarda nesīm-i lütf-ı ma'būdı (K.12-6)

Degil pür-jāle lāle şevher-i bülbul getürmüşdür
'Arūs-ı ğonceye bir kīse içre mihr-i menķūdı (K.12-8)

Yāsemen-zār itdi eşkim gülistān bezmini
Dāğ-dār-ı ḥālim ol lāle-ruḥsārıñ bu şeb (G.20-4)

Gülsitāndır bezm-i bāde bülbuli şab'-ı Nazīf
Sā'id-i sākī nihāl ü verd-i ḥandāndır ḳadeḥ (G.33-5)

Ṭarāvet-yāb olur hemvāre derd şayf-ı verdi bilmez
Serimde dāğ-ı 'ařķıñ reřķ-i fermā-yı ḳaranfüldür (G.53-2)

Demdir itsün gülleri reřķ-i ruḥuñ nesrīn-reng
Gel gel ey gül-ğonce-i bāğ melāḥet vaḳtidir (G.60-2)

Ey gül gülersin ağlar isem rū-yı derdime
Lebrīz-i ḥande itdi seni za'ferānımız (G.125-6)

Ey eřķ-rīz-i ḥasret-i derd-i emel yeter
Gül-ğonce-i ümīdiñi nilüfer eylediñ (G.169-8)

Hâşâ hâlel degil bu ziyâd itdi hüsünü
Şebbûy ile daği güzel oldı bu gülsitân (T.17-7)

10. Çiçek Bahçeleri

Çiçek, sevgili ilişkisi bağlamında sevgilinin yaşadığı yer ile çiçek bahçeleri arasında da bağlantı kurulmuştur. Çiçeklerin yetiştiği, yaşadığı yerler olarak şairler şiirlerinde: gülzâr, sebze-zâr, sünbülistân, çemen, nergis-zâr, lâle-zâr, gülbün, bâğ, gülşen, gülistân vb. yer adlarına yer vermişlerdir.

Gül-deste-i envâ'-ı tahıyyât ola vâşıl
Ol ravza-i pür-nûra ki gülzâr-ı Hüdâ'dır (K.5-43)

Bahâr irişdi seyret sebze-zâr-ı nergis-âlûdı
Zümürürd baħriniñ cüş eyledi mevc-i zer-endüdü (K.12-1)

Bahâr irdi saçıldı sünbülistân üstüne şebnem
Yemiñ gûyâ yüzüne çıkdı dürr-i ğayr-ı ma'düdü (K.12-2)

N'ola pervâne-veş yansa yakılsa şevkile bülbül
Fürüzândır gülün bezm-i çemende şem'-i bî-düdü (K.12-7)

Gül üzre bülbülü gör şahın-ı nergis-zârda gûyâ
Geçer yâkütan zevrakla baħr-i nâr-ı mevķüdü (K.12-9)

Nigâh-endâz-ı sũ-yı lâle-zâr olsun bu mevsimde
Bahâristân-ı Câmî 'ârifñ olmazsa meşhüdü (K.12-10)

Çenâr u gülbüni 'üryan gören bilür âħir
Bu haşr-gâhda yeksân olur vazî' vü şerîf (K.13-11)

Ne geşt-i bāğ ü ne seyr-i havālī-i gülşen
Esīr-i hicriñe ‘uzletde başkadır hālet (G.28-2)

Gülsitāndır bezm-i bāde bülbüli şab‘-ı Nazīf
Sā‘id-i sākī nihāl ü verd-i ĥandāndır řadeĥ (G.33-5)

S. KUMAŞLAR, GİYİM EŞYALARI

Dīvānda, zünnār-ı bend, efser, kālā, kābā, pīrehen, hıl‘at vb. giyim eşyalarına yer verilmiştir:

Şeh-perr-i küfr-i zülfüni pervāne eylese
Zünnār-ı bend şem‘a-i ĩmān olur şalur (G.94-3)

Terk-i ser eyleyen erbāb-ı fenā ey zāhid
Terk-i terk oldıĥını efser-i Edhem bilmez (G.123-5)

Virmiş kesād-ı naĥd-i niyāza bu sūkda
Kālā-yı nāz u dilberi nādir-gezend iden (G.196-4)

Tā görmeyicek Yūsuf‘umı sūk-ı řalebde
Ya‘ķüb-ı dili pīrehen itmez mütesellī (G.248-2)

Kābā-yı ĥüsn kim ĥaytu‘ş-şu‘ā‘-ı mihrdır nārı
Ser-ā-ser ĥıl‘at-i her-rūze-i yār oldı ĥüb oldı (G.249-5)

T. DEĞERLİ TAŞLAR

Miyān-ı sebze zülf-i nigār üşkäfte-berg olsun
Zamāndır Baĥr-i Aĥđar pençe-i mercān göstereün (K.2-5)

Zamāndır şāh-ı gül taht-ı zümür-rūd-fām gülbünde
Hezār-ıñ dīnlesün feryād-ıñ dīvān göstersün (K.2-6)

Olan yāķūt-ı ihlāş-ı ğam-ı ‘aşķıñla hem-māye
Belā-yı nār-ı dūzaķdan cūdādır yā rasūl’allāh (K.7-7)

Dizildi nīze-i elmās-pāre her bāma
Felek-i şeh diye techīz-i ceş idüb teklīf (K.13-3)

Ķaţ‘ it taa‘llūkāt-ı sivā-riştesin göñül
Āh-ı şerer-feşān-ıñ tīĝ-ı mücevher it (G.25-2)

Bāzār-ı ğama eşķ ü ruh-ı zerd gerekdir
Tüccār-ı maķabbet daķi sīm ü zeri neyler (G.83-2)

La‘l-ıñ ğamıyla hūn çekerek nūşa gıbta kim
Gencūrgān la‘l-i Bedeşsān olur ķalur (G.94-2)

Gümüş mecmerde ‘anber dūd-efzādır ķıyās itdim
Görünce hāl-i ruhşār-ıñ o haţ-ıñ dil-sitān içre (G.219-4)

U. SAVAŞ VE UNSURLARI

Şairimiz Osmanlı toplumunda ve sınıra yakın ve savaşın hüküm sürdüğü bir coğrafyada yaşadığından savaş araç ve gereçleri şiirlerinde önemli yer tutmaktadır. Sevgili ile ilgili bazı özellikler, bazı benzetmelerde savaş araç ve gereçlerine yer vermiştir. Ayrıca tarih manzumelerinde savaş terimleri önemli yer tutmaktadır:

Şeşper ü gürz-i ķaderle mihr ü meh-āsā Hūdā
Eyleye a‘dāñı maķhūr u müdemmer rüz u şeb (K.3-45)

Çün sîne-i hadeng ğamîña oldu nişâne
Baña müje-i çeşm-i feraḥ tîr-i cefâdır (K.5-32)

Dilîr-i ma'reke-gâh-ı şefâ'at oldu o şâh
Ki nîm ḥamlede biñ cürm târ u mâr olsun (K.6-22)

Vücûdum ser-teser şad-çâk-i şemşîr-i firâkıñdır
Vişâliñ zaḥm-ı cāna merhem eyle yâ Resûl'allâh (K.8-3)

Bırakdı gül siperin lâle şeşperin elden
Telâş u ḥayretile toñdı kaldı cû-yı laṭîf (K.13-2)

Virirken ceyş-i ğam târâc-ı cân-ı nâ-şekîbāya
Yine dirsens hezîmet sâz-ı ârāmıñ degil cānâ (G.6-3)

Dil olsun mı nigâh-ı çeşm çeşmiñden rehâ cānâ
Ki tîr-i cân sinânı eylemez aşlâ ḥaṭâ cānâ (G.12-1)

Degil o ğamzeden ancak ğazâl-ı cân mecrûḥ
Ḥadeng-i çeşm-i kazâ nazradan cihân mecrûḥ (G.35-1)

'Aceb mi nâle-künân olsa ğamzeden 'uşşâk
İrince nâvek-i ḥûn-rîz ider fiğân mecrûḥ (G.35-2)

Rüstem-i ğamzeñdir ol ceng-âver-i deşt-i kaza
Kim ser-i şaḥş-ı belâ-ziynet-ger-i fitrâkdir (G.59-4)

Elinde ḥançer-i ḥûn-pâşı sürḥ-gûn gördüm
Benân-ı reşkde reng-i hızyâb kalmışdır (G.64-5)

Bir şaf-şiken-i leşker-i hūbān-ı ğamdan
Ferhād-ı dilim ceyş-i belāya cebelīdir (G.65-3)

Sinemi pā-yı semendiñ bārī kılsun cilve-gāh
Şeh-süvārım reh-güzārıñda ğubār oldum ğubār (G.102-2)

Sipihre hañçer-i āh-ı seher çeker ‘uşşāk
Bu rezm-gāhda hālī-kırāb olan ne çeker (G.108-3)

V. MUSİKİ TERİMLERİ

Klasik divan şiirinde musiki terimleri de önemli yer tutmaktadır:

Güstāh n’ola eylesem āġāz-ı terennüm
Bülbülleri bu gülşeniñ elvān-nevādır (K.5-28)

Tā sīne-i pür-dāġ ola maḥsūd-ı gülistān
Tā murġ-ı dil ehl-i şegaf-ı naġme-serādır (K.5-42)

Kūyıñda naġme-sāzī-i āh eylesün Nazīf
Ey ğonce-i ‘andelīb ki itme çemen cüdā (G.13-7)

Mu‘ciz-i neġamāt oldu dil-zār Nazīfā
Bu zemzemeye naġme-i bülbül ne münāsib (G.22-5)

Dil bülbül-i hāmūş-ı leb-i bāġ-ı edebdir
Olmaz müterennim çemen-ārā-yı maḥabbet (G.27-4)

Gāhice edeb-reh bula mı mestī-i ğamdan
Güstāh olur āġāzede şeydā-yı maḥabbet (G.27-5)

Figān-ı ‘āşık-zārım ki eylerim galebe
Fünūn-ı nāle de itsem ney ü rebābla baḥş (G.31-2)

Dil nağme-sāz ü ‘aşk ḥuceste ruḥuñ laṭīf
Bülbül nevāda bāğ güzel verd-i al şūḥ (G.37-4)

Bir cünbüş ile maḳtel iderken ka‘be-i kūyun
Gūyā eşer-i ḡamzesi şemşīr-i ‘Alī’dır (G.65-4)

Pend itdi uşūl-i ḡamıñı seyli üstād
Meclisde defīñ ḡuş-ı ḳabūli küpelidir (G.65-6)

Gül-bāng-ı imtişāl-i riyādan ‘azīzdir
Her kār u naḳş-ı tāze ki evtārımızdadır (G.73-2)

Ney-ḥān āḡāz-ı naḳş eylese
Naẓīfā mezāyā-yı fen gösterir (G.114-5)

Āvāze-i şitābī-i cū-yı āh-ı bülbülān
Ḥunyā-gerān-ı encüm-i çārsū-yı gül (G.180-2)

Tā-key güdāziş-i ḡam ile āh ider gönül
Muṭrib zamān zamān gerek söz ü sāzda (G.224-2)

Yine bülbüller olsun nağme-gū nevrūzdu şimdi
Şükufte oldı verd-i arzū nevrūzdu şimdi (G.242-1)

Y. GÜZEL KOKU

Ki hey peyām-ı zülf-i nigār-āver ol şabā
Lütf it meşām-ı cānı mu‘anber mu‘aṭṭar it (G.25-4)

Hased sevdā-girān-ı ‘anber-i sārāyı hāk itsün
Görenler kākül-i dil-dārımı müşkīn-i terdir dir (G.91-4)

Ferāgat-pīşeyim sünbül-sitān-ı bāğ-ı cennetden
Meşām-ı cāna bŷy-ı zŷlf-i ‘anber-pīz besdir bes (G.141-2)

Z. RENK UNSURLARI

Divan şiirlerinin her birinin bir rengi var desek herhalde yanlış olmaz. Şair şiirlerinde renklere ve renk unsurlarına önemli oranda yer vermiştir.

Sirişkim al vŷ ruḫum zerd ŷ baḫtım itdi siyāh
Ġarīb renkler itdi baña sipihr-i zālīf (K.13-39)

Penbe-i dāğ cünŷndan olıcaḫ rīsmān
Ola mı Mañşŷr-ı ‘aşḫ olmaya dār-āşinā (G.11-3)

Kebŷdī dŷd-i āhım zerddir rŷyum siyeh baḫtım
Ne renkler eylemişdir miḫnet-i ‘aşḫıñ baña cānā (G.12-3)

Revādır eyler ise reng-i ‘ārīz-ı pākiñ
‘İzār-ı gülde olan sŷrḫī-i ḫicābla baḫş (G.31-4)

Yine mānend-i behişt oldı sarāy-ı ‘işret
Ḫŷsrev-i bāde-i gül-gŷna ḫadeḫ ḫaşr-ı zŷcāc (G.32-4)

Rŷy ŷ ḫaḫ ŷ ‘izār sefīd ŷ siyāh ŷ sŷrḫ
Cem‘ itdi ḫŷsn-i yār sefīd ŷ siyāh ŷ sŷrḫ (G.36-1)

Destār ü zülf ü la‘liñe dīvānedir henūz
Kām-ı dil-i nizār sefid ü siyāh ü sürh (G.36-2)

Gel ey reng-i feraḥ ya‘nī beyāz-ı feyz-i nūrānī
Ḳumāş-ı ṭab‘ımı meyle şüst ü şular hep seninçündür (G.47-7)

Demdir itsün gülleri reşk-i ruḥuñ nesrīn-reng
Gel gel ey gül-ğonce-i bāğ melāḥet vaktidir (G.60-2)

Elinde ḥançer-i ḥūn-pāşı sürh-gün gördüm
Benān-ı reşkde reng-i ḥızyāb kalmışdır (G.64-5)

Bāzār-ı gama eşk ü ruḥ-ı zerd gerekdir
Tüccār-ı maḥabbet daḥi sīm ü zeri neyler (G.83-2)

Dil-dāde-i ruḥsārīñ olan bülbul-i şeydā
Bu gülşen-i fānīde gül-i aḥmeri neyler (G.83-3)

Dāğ-ı ḥūn-nīm gül-i ḥamrāyıla yek-reng olur
Cirm-i ḥürşīd-i cihān-ārāyıla yek-reng olur (G.86-1)

Āteş-i āhım tecellī-gāh-ı Tūr-ı ‘aşkda
Pertev-i nūr-ı yed-i beyzāyıla yek-reng olur (G.86-2)

‘Ārızın zülfüyle pūşīde taḥayyül eylesem
Deyr-ḥātır Ka‘be-i ‘ulyāyıla yek-reng olur (G.86-3)

Ol siyeh mestiñ ser-engüşt-i muḥannāsın görüñ
Kilk-i la‘lidir dem-i imlāda olmuş al reng (G.168-6)

Dil-i ‘uṣṣāḳda bir tāze dāğ-ı şevḳ olur şeydā
Gülüñ ‘aksin görüb cām-ı şarāb-ı erguvān içre (G.219-3)

AA. YAZI MALZEMELERİ VE TERİMLERİ

Kāğaz-ı çarḥ üzre mihr ü meh degüldür tābdār
Ḥātem-i peygamberi başdı o server rüz u şeb (K.3-24)

Şafḥa-i mihr ü meh üzre āsumān taḥrīr ider
Vaşf-ı nūr-ı ḥüsnüni bī kilḳ ü miştar rüz u şeb (K.3-27)

Şā‘ir-i mu‘ciz-edāyım mihr kāğaz meh devāt
Elde kilḳim aḥter-i dümdār-ı ḥoşter rüz u şeb (K.3-39)

Olmuş devāti ḥavż-ı emel anda ḥāmesi
Gülzār-ı ārzüya olur nāverān-ı feyż (K.9-16)

Cerīḥān temennī feyż-i ḥāmeñdir şifā-cūdur
Dāvāt-ı müşk-fāmıñ ḥoḳḳa-i dārū-yı bihbūdı (K.12-22)

Dükenmez rāhdır rāh-ı şikāyet gel du‘ā eyle
Yeter ey edhem-i kilḳ-i siyeh beyhūde peymūdı (K.12-23)

Olub ma‘nā-şinās-ı ḥarf ḥarf-i muşḥaf-ı ‘aşḳın
Göñül ders-i kitāb-ı ‘aḳl-ı keḳ-efkāra baş egmez (G.140-3)

BB. SOYUT VARLIKLAR

1. Melekler

Melek eyler recā dergāh-ı pāk-i Ḥaḳ te‘ālādan
Ki ol kān-ı şefā‘at lütfına şāyān göstersün (K.2-24)

Olmuş fedā-yı mestī-i ‘aşkıñ sürüş ü hūr
Öldür beni ki reşkle öldü dil-i ğayyūr (Tb.1-11)

Ġazāt-ı dīn kim kenār seng-endāz olurlardı
Melā’ik recm iderler idi güyā cünd-i ħannāsı (T.25-15)

2. İblis ve Şeytan

Sipih-r-i dergehine buğz eden ‘adū-yı racīm
Mişāl-i miḥnet-i İblīs-i seng-sār olsun (K.6-37)

‘Adūya güller külliyyet ile kelle-küb oldu
Şikest oldu şeyātiniñ ser-i memlū bu şūrāsı (T.25-14)

3. Periler

Bir perīniñ maḥabbetidir kim
Aña Cibrīli mübtelā buldum (K.4-13)

4. Huriler

Olmuş fedā-yı mestī-i ‘aşkıñ sürüş ü hūr
Öldür beni ki reşkle öldü dil-i ğayyūr (Tb.1-11)

CC. BAYRAMLAR, AYLAR VE ÖNEMLİ GÜNLER

O mäh-ı ḥüsni görüb şaḥn-ı merḥabā-gehde
Şafā-yı ḳalble bir ‘ıyd gösterir mi Ḥudā (G.3-5)

Görünce mātem eyler şāf diller şerḥa-gāhında
Meger ebrū-yı sūfī gurre-i mäh-ı muḥarremdir (G.70-3)

Bu ne  urb anı olduğım demler
Bu ne vuşlat ne ‘ıyd-ı e    dır (G.68-9)

Fey -i n s n-ı bel  at-y b olub nazm-ı Naz f
Ba r-i ma‘n da dürr-i yekt yıla yek-reng olur (G.86-7)

Benem  asret-hel k-i ebruv n n r ze-i  amda
Hil l-i ‘ıydı man  r-ı nig h-ı i‘tib r itmem (G.184-4)

Ol sene şa‘b n n n   mis   ‘ışr ni kim
Yevm-i e ad idi ol yevm-i meşek at ‘ub r (T.5-5)

DD. MABETLER

1. Ka’be

‘ r zın zülfüyle p ş de ta ayy l eylesem
Deyr-   r Ka‘be-i ‘uly yıla yek-reng olur (G.86-3)

Ol feyz ki ma m rları mest-i  am eyler
Mey  nede olsa dili Beyt ’l- H ram eyler (G.105-1)

2. Cami, Namaz ve Aksamı

N zra-g h n  eyle mi r b-ı niy z ama şa ın
Reste-k r-ı d m-ı mekr-i s b a v  secc de ol (G.182-4)

Ru şat  omadı niy za zülfünü
Bes k fir olur nam z düşmen (G.201-5)

Bulurdum yārım olsa secde-i ebrūsuna ruḥṣat
Olurdum ṭā‘at-ülfet ben daḥi miḥrābım olsaydı (G.238-2)

3. Puthane

Ebrū-yı tebān kim reviş-i pīç ü ḥam eyler
Miḥrābda olsa dili beytū’ş- şanem eyler (G.106-1)

4. Kilise

Ne cismüñ cānısın ten zinde-dār-ı vuşlatıñ kimdir
Ne deyriñ naḳşısın şūret-perest-i ṭal‘atiñ kimdir (G.72-1)

EE. AHİRZAMAN VE AHİRET UNSURLARI

1. Deccal

Ḳatl itmeyicek ḥarbe-i tevḥīdle olmaz
Deccāl eṣer-i nefḥa-i ‘İsā’yı ne bilsün (K.11-11)

2. Ye’cüc

Çekdi Ye’cüc-i zülme sedd-i sedīd
Devletinde emīn idi dünyā (T.16-13)

3. Sedd-i İskender

Sedd-i Sikender oldı vücūd-ı mükەرremi
Rūmili ḥüsn-i re’yi ile oldı ber-emān (T.17-2)

4. Haşr

Olur şubh-ı kıyāmet şāhid-i hacletle hem-āgūş
O kim vaşl-ı arzū-yı māsivādır yā rasūl'allāh (K.7-9)

Bizi de vāye-dār-ı sāye eyle rüz-i maḥşerde
Şefā'at dest-i lūtfunda livādır yā rasūl'allāh (K.7-15)

5. Cennet

Gūş idüb dīdim Nazīfā mışra' tārīḫini
Cennet-i 'Adn eyle Yā Rabbī maḳām-ı Aḥmed'e (T.8-5)

Felekde cāy idersiñ kārımız ḥalka tevāzu'dur
Rūsūm-ı rif'ati ḥūrşiddeden tūbādan örgendik (G.178-6)

6. Cehennem

Ġarīb şükūh-perdār āşinā-yı vuşlat olsun mı
O nā-şāyeste-i düzaḥ-sezā-yı cennet olsun mı (G.256-1)

7. Şefa'at

Ey nübüvvet mülkünün sultān-ı levlāk-efseri
Vey şefi'ü'l-ḥalk-ı mevlānā ḥabīb-i kibriyā (K.1-8)

Deşt-i raḥmetde şefā'at baḥriniñ dūr dānesi
Tac-ı 'arşa lū'lü'-yi lālā ḥabīb-i kibriyā (K.1-99)

Yānesi var ḥazretiñden ğayrı anıñ yānesi
Eyle şāyān-ı şefā'at yā ḥabīb-i kibriyā (K.1-31)

Şefā‘at eyle şefā‘at ki rûz-i mahşerde
Halâş-ı nehçe-i âzâr-ı derd-i nâr olsun (K.6-30)

8. Refref

Mihr ü meh iki rikâbıdır o Refref-eşhebiñ
Virmede ıstabl çarha ziynet ü fer rûz u şeb (K.3-22)

FF. DİVÂNDA GEÇEN AYET VE HADİSLER

Nazîf Dîvânında ayet ve hadisler çok yer tutmaz. Leyl ve Duhâ sureleri ismen yer almaktadır. Birkaç tane de iktibas yoluyla alınan ayet ve hadis var.

1. Ayetler:

Şāhbāz-ı evc-i kurb-ārā ḥabīb-i Kibriyā
Bülbül-i gülzār-ı “ev-ednā” ḥabīb-i Kibriyā (K.1-1)

Sūsen-i şimşiri şıdķ-ı “inneḥū şey’ün ‘ucāb”
Perçem-i tuġı zafer-feḥva ḥabīb-i Kibriyā (K.1-18)

Şāhid-i şemşiriniñ cism-i ‘adüv kāşānesi
Yekke-tāz-ı şahñ-ı “mā evḥa” ḥabīb-i Kibriyā (K.1-21)

Beyān-ı kākülün tefsīr-i pāk-i sūre-i “ve’l-leyl”
Ruḥuñ maẓmūn-ı naẓm-ı “ve’ḍ-ḍuḥā”dır yā Rasūlallāh (K.7-4)

Ruḥuñ ehl-i başiret neyyir-i ḥūrşīd-i ferdir dir
Ġubār-ı reh-güzāriniñ kühl-i “māzāġa’l- başar”dır dir (G.91-1)

Hasedle “leyte-nā künnā türābā” vird olur eflāk
O serv oldukça gül-geşt-i fezā-yı hâkden maḥzûz (G.155-5)

Ba’d-ezîn bî-çāreyüz “İnnā ileyhi rāci‘ün”
Cümle ḥalkıñ sūr-ı gāhın dehr ider şīveniñde (T.8-4)

Cennete “tecrī taḥtîhā’l- enhār”
Görmedim böyle bir ‘ibādet-gāh (T.15-6)

2. Hadisler:

Firāz-ı minber-i ‘arş oldu ca-yı ārāmı
O ḥuṭbe-gūy “Ene efşah” ki müştēhār olsun (K.6-21)

Görüb bāb-ı şafāyı beste-i ḡam
Çeken çekmiş bu bārı bizden aḳdem
Dimiş “Eş-şabru miftāḥu’l- ferec” hem
Göñül şabr eyle şabr eyle şabūr ol (Ş.1-4)

Dir ḥadīşinde faḥr-ı mevcūdāt
“Ferte‘ū fî riyāz-ı zikri’l- lāh” (T.15-11)

GG. TARİH MANZUMELERİNİN MUHTEVASI

Tarih manzumelerinde 21 Osmanlı padişahını ismi geçmektedir. Şairin yaşadığı dönem hareketli bir dönemdir. 4 Osmanlı padişahının cülus, hal‘ ve vefatı ile ilgili tarih düşmüştür. Dönemin sadrazamlarına (Köprülüler), paşalarına ve devlet ve din adamlarına dair tarihler düşmüştür. Kimi fetihler, işgallerle ilgili duyularını dile getiren tarih manzumeleri yazmıştır.

Dönemin en önemli sorunlarından olan Celaliler isyanını da dillendirmiştir. Son tarih manzumesinde Kızılbaş’tan bahsetmesi bu mefkurenin

tarihi köklerine işaret etmektedir. Bir divanda Kızılelma'nın geçmesi belki ayrı bir araştırma konusu olabilecek kadar tarih açısından önemlidir.

1. Osmanlı Padişahları

Tarih manzumelerinde 21 Osmanlı padişahının ismi geçmektedir. 4 Osmanlı padişahına tarih düşülmüştür:

Şehin-şāhān-ı 'Osmānī ki üç mışra'a derc oldu
Tulū' itdi müşelleş yirmi bir kevkeb-i tābān (Kk.1-1)

Nazīfā biñ yüz üçdür sāl-ı hicret hem hisāb ile
Birerdir Muştafā Orhan ü İbrāhīm iki Osmān (Kk.1-2)

Murād ile Meḥmed dört olmuşdur bu devlete
İkişerdir Selīm Aḥmed Süleymān Bāyezīd ey cān (Kk.1-3)

Pādişāh-ı baḥr ü berr şāhib-ķırān-ı dād-ger
Ḥazret-i Sulṭān Muḥammed Ḥān Ḥākān-ı Güzīn (T.1-1)

Ya'nī Sulṭān ibn-i Sulṭān Ḥān Süleymān-ı zamān
Kim aña İskender-i sālī dinürse mā-sadaķ (T.10-5)

Sinīn-i hicretiñ biñ kırķ tokuz olduķda āvānı
Müyesser oldu İbrāhīm Ḥān'a taḥt-ı 'Osmānī (T.12-1)

Budur Sulṭān Muḥammed Ḥān-ı rābi' şāhibü'l- eyvān
Şikest oldu zamānında 'adūnuñ ṭāķ u eyvānı (T.12-5)

Cülūs itdi gürūh-ı ḥal ü 'aķdiñ ittifāķıyla
Karındaşı serīri üzre Sulṭān Aḥmed-i Sālī (T.13-7)

A'nî Sultân Muştafâ ibn-i Muḥammed Ḥân kim
Berķ-ı tîğından ıtutuşdı ḥarmen-i Efrenc ü Rûs (T.23-3)

2. Osmanlı Devlet Adamları

Cihâda 'âzim oldı emr-i sultân-ı muẓafferle
Vezîr-i merd Mısrî-zâde İbrâhîm Pâşası (T.25-4)

Cenâb-ı Aḥmed-i Fâzıl vezîr ibn-i vezîr ol kim
Anıñ olmuş idi dünyâ vü mâ-fîhâ senâ-ḥânı (T.12-7)

Cenâb-ı Köprüli-zâde Muḥaddeş Muştafâ Pâşâ
Ki evc-i 'ilm-i 'adliñ zâtıdır ḥurşîd-i ruḥsânı (T.13-3)

Şîr-i kühsâr-ı emâret Bebr-pâşâ-zâde kim
Ced-be-ced pâşâ-yı 'âlî-menziletdir bî-riyâ (T.14-5)

Nûr-ı mübîn-i şubḥ-ı şeref mâh-ı burc-ı dîn
İslâm Beyiñ ki ḥüsnüne imân ider cihân (T.17-5)

A'nî maḥdûm-ı sa'âdet-mend Bâlî-zâde kim
Pâye-i ḥâricle mesrûr eyledi Rabb-i Mecîd (T.20-2)

Tîğ-ı ser-tîz-i ğazâ Keskin Pâşâ-zâde kim
Ced-be-ced pâşâ-yı vâlâ-rütbedir 'âlî tebâr (T.3-1)

3. Arkadaşları, Akrabaları ve Adı Geçen Diğer Kişiler

Kātib-i ƙal‘a ƙarındaş-ı ‘azīzim Maḥmūd
Ki Ḥudā ƙılmış anı mazḥar-ı evşāf-ı ḥamīd (T.4-1)

Didim ol tıfla du‘ā ile Nazīfā tārīḥ
Vire Raḥmān Muḥammed ‘Alī’ye ‘ömr-i mezīd (T.4-5)

Bülbül-i ḥāme didi tārīḥin
Ƙaşrıñ ey Fennī Efendi gülşen (T.21-14)

Defn olunca didi tārīḥin Nazīf-i ḥaste-dil
Ƙabriñ ey Yahyā ola gencīne-i nūr-ı Ra’ūf (T.7-5)

Ya‘nī ol maḥdūm-ı Aḥmed Nāmī ma‘dūm eylediñ
Dāmen-efken olmadan ālāyiş-i nīk ü bede (T.8-2)

Edīb-i nükte-ver kenz-i hüner Rāmī Efendi kim
Olur inşā vü nazmıñ ber ü bahri ḥükmüne münkād (T.22-3)

‘Aceb mi yaƙsa dil-i zārı Arnavudlı Hasan
Ki zevƙı var o gürūhuñ ciger kebābıñdan (Mf-2)

Bir oğul virdi Ḥazret-i Feyyāz
Nām virdim o tıfla Feyzullāh (T.9-1)

Cenāb-ı Ḥazret-i Aḥmed Efendi
Ki zātıdır ƙuzātıñ fażl-mendi (T.11-1)

Didi tebşīren Nazīf-i pāk-dil tārīḥini
Müjde oldu Ümmī Sulṭān cum‘a gün vaƙt-i namāz (T.19-7)

Ḳudretü'l- 'ārifīn Şeyḫ Ḥalīl
Ḳaddese sirrahū vü ṭāle beḳāh (T.15-1)

Āh kim gitdi beḳāya ya'nī ol ğavṣ-ı zamān
Ḥazret-i Mıṣrī Muḥammed vāḳıf-ı sırr-ı Kerīm (T.18-3)

4. Kızıl elma

Atıldı ṭob-ı baḫr-āşūblar çün iki cānibden
Ḳızılelma'ya dek atdı 'adūnuñ āh u eyvāsı (T.25-11)

5. Celaliler

Fiten vaktinde şāh olmağla iki yıl pey-ender-pey
Celālīlerle küffārıñ çekildi bār-ı tuğyānı (T.13-1)

II. BİBLİYOGRAFYA

- ARSLAN, Mehmet, Leylâ Hanım Divanı, İstanbul 2003.
- ARSLAN, Mehmet, Osmanlı Makaleleri (Edebiyat-Tarih- Kültür), İstanbul 2000.
- BİLGEGİL, Kaya, Edebiyat Bilgi ve Teorileri, İstanbul 1989.
- CEBECİOĞLU, Ethem, Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü, İstanbul 2004.
- DEVELLİOĞLU, Ferit, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Ankara 1993.
- ERHAT, Azra, Mitoloji Sözlüğü, İstanbul 2000.
- GÜNGÖR, Erol, İslam Tasavvufunun Meseleleri, İstanbul 1987.
- İPEKTEN, Haluk, Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz, İstanbul 1999.
- KORTANTAMER, Tunca, Eski Türk Edebiyatı Makaleler, Ankara 2004.
- KURNAZ, Cemal, Hayâlî Bey Divanı'nın Tahlili, İstanbul 1996.
- KÜLEKÇİ, Numan, Edebî Sanatlar, Ankara 1995.
- LEVEND, Agah Sırrı, Divan Edebiyatı (Kelimeler ve Remizler, Mazmunlar ve Mefhumlar), İstanbul 1984.
- MENGİ, Mine, Eski Türk Edebiyatı Tarihi, Ankara 2002.
- Nuhbetü'l-Aşâr li-Zeyli Zübdeti'l-Eş'âr, Haz. Abdülkerim Abdulkadiroğlu, Ankara 1999
- ONAY, Ahmet Talat, Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı, Ankara 2000.
- ÖZTUNA, Yılmaz, Devletler ve Hanedanlar (Türkiye), C.II, Ankara 1996.
- ÖLMEZ, Ahmet, Behcetî Divanı, Kayseri 1996
- PALA, İskender. Ansiklopedik Dîvân Şiiri Sözlüğü, Ankara 1989.
- SEFERCİOĞLU, Nejat, Nev'î Divanı'nın Tahlili, Ankara 2001.
- Sicill-i Osmânî, Mehmed Süreyya, İstanbul 1308
- Şakāyık-ı Şeyhî, Haz. Abdulkadir Özcan, İstanbul 1989
- Şemseddin Sami, Kāmûs-ı Türkî, İstanbul 2004.
- ŞENTÜRK, Ahmet Atilla, Osmanlı Edebiyatında Felekler, Seyyare ve Sabiteler (Burçlar), İstanbul 1994.
- Tezkire-i Safāyî, Haz. Pervin Çapar, Ankara 2005
- Tuhfe-i Nâilî, Haz. Cemal Kurnaz-Mustafa Tatçı, Ankara 2001
- Türk Dili Şiir Özel Sayısı II (Divan Şiiri), Ankara 1986.

DĪVĀN METNĪ

KAŞİDELER

1

(Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün F‘ailün)

- 1 Şāhbāz-ı evc-i kurb-ārā ḥabīb-i Kibriyā
Bülbül-i gülzār-ı “ev-ednā” ḥabīb-i Kibriyā
- 2 Cām-ı mi‘rāc-ı hüviyet neşvenîñ mestānesi
Feyz-yāb-ı sāgar-ı ma‘nā ḥabīb-i Kibriyā
- 3 ‘Ālem-i feyz-i Hudā’nîñ sākin-i meyḥānesi
Pādişāh-ı mesned-i vālā ḥabīb-i Kibriyā
- 4 Zerreder ‘aşkında şekl-i müstedir-i nüh-kıbāb
Āfitāb-ı nūr-ı şer‘-efzā ḥabīb-i Kibriyā
- 5 Cebre’îl ol şem‘-i bezm-i vaḥdetin pervānesi
Nūr-baḥş-ı meclis-i ‘ulyā ḥabīb-i Kibriyā
- 6 Ḥākdir rāh-ı gam-ı hicrinde māh u āfitāb
Neyyir-i eflāk-i istignā ḥabīb-i Kibriyā
- 7 ‘Akl-ı kül-i sevdā-yı bend-i zülfünün dīvānesi
Āb-ı rû-yı cevher-i eşyā ḥabīb-i Kibriyā
- 8 Ey nübüvvet mülkünün sultān-ı levlāk-efseri
Vey şefi‘ü’l- halk-ı mevlānā ḥabīb-i Kibriyā
- 9 Deşt-i rahmetde şefā‘at bahriniñ dūr dānesi
Tac-ı ‘arşa lü’lü’-yi lālā ḥabīb-i Kibriyā

- 10 ahriñ itdi ānūmān Lāt u ‘Uzzā’yı şarāb
Şāhibū’s-seyf āteş-i fersā abīb-i Kibriyā
- 11 Oldu lebrīz ecel-i a‘dā-yı dīn peymānesi
Tīgīñ itdi ūkmūnū icrā abīb-i Kibriyā
- 12 azretiñdir ceyş-i İslāmīñ delīl ü rehberi
Rāh-ı ada hādī-i dānā abīb-i Kibriyā
- 13 Na‘-ı ğabrā-yı icāz’ıñ server-i ferzānesi
Ehl-i dīne şāh-ı bī-hemtā abīb-i Kibriyā
- 14 Enbiyānıñ ferd-i mūmtāzı resūl-i kāmyāb
Cem’-i a‘yān içre müsteşnā abīb-i Kibriyā
- 15 Şāhbāz-ı zātıñ ‘arş-ı udādır lānesi
Cilve-sāz-ı ‘ālem-i bālā abīb-i Kibriyā
- 16 Verd-i addi zīynet-i gülşen-serāy-ı mürselīn
Ser ü addi cümleden a‘lā abīb-i Kibriyā
- 17 Kākūli cennāt-ı üsnūñ sūnbül-i şad-dānesi
Būy-i ahlākı ‘abīr-āsā abīb-i Kibriyā
- 18 Sūsen-i şimşīri şıdk-ı “innehu şey’ün ‘ucāb”
Perçem-i tuğı zafer-fehva abīb-i Kibriyā
- 19 Düşmeni derd-āşınā vü şihhatiñ yegānesi
Şaff-ı a‘dāda ğazā-pīrā abīb-i Kibriyā

- 20 Bāğ-ı rezme rumhī serv-i cūy-bār-ı aḥmeri
Şeşperi derd-i ser-i a‘dā ḥabīb-i Kibriyā
- 21 Şāhid-i şemşiriniñ cism-i ‘adūv kāşānesi
Yekke-tāz-ı şahın-ı “mā evḥa” ḥabīb-i Kibriyā
- 22 Zūlf-i ‘adl-i şer‘i rūy-i fitneye müşkīn-nikāb
Taht-ı ḥilm ü şefkate dārā ḥabīb-i Kibriyā
- 23 Tıfl-ı ‘ilmiñ ḳalb-i pūr-nūru meserret-ḥānesi
Ey re’īs-i Ka‘be-i ‘ulyā ḥabīb-i Kibriyā
- 24 Nā-sezādır vasfiña şi‘r olsa da siḥr-i mübīn
K’oldu meddāḥıñ seniñ mevlā ḥabīb-i Kibriyā
- 25 Bā-ḥuşūs ola Nazīf-i mücrimiñ efsānesi
Eyledi mağbūn anı dünyā ḥabīb-i Kibriyā
- 26 Murğ-ı ‘aḳlı ḳaldı dām-ı fıkrde nādir şavāb
Çeşm-i ḥaḳ-bīn oldu nā-bīnā ḥabīb-i Kibriyā
- 27 Oldu ḥayfā pīre-zen dehrin göñül dīvānesi
Zūlf-i mekrinden verüp sevdā ḥabīb-i Kibriyā
- 28 Tab‘-ı ‘āciz ḳande ḳande midḥat-i peygamberī
Na‘tiñi itdi velī imlā ḥabīb-i kibriyā
- 29 Serverā ma‘zūr ola bu kār-ı küstā ḥānesi
Eyleme red eyleyüb rüsvā ḥabīb-i Kibriyā

30 İbtidā da‘vā-yı ‘ubūdiyet dil-i kemter cenāb
Hüccetin lütfuñla kıl imzā habīb-i Kibriyā

31 Yānesi var hazretiñden gayrı anıñ yānesi
Eyle şāyān-ı şefā‘at yā habīb-i Kibriyā

2- Na‘t-ı Güzīn-i Hazret-i Seyyide’l-Mürselīn ‘Aleyhi Şalavātu’l-lāhi ve’l-Melā’iketi ve’l-Mü’mīnīn

(Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefāīlün Mefā‘īlün)

- 1 Bahār oldı zamāna vech-i istihsān göstereñ
Sipīhr-i girye-rū ruhsārını handān göstereñ
- 2 Bahār oldı açılson pīş-gāh-ı bülbüle güller
Gedā-yı kūyine bir sofrā-i pūr-hān göstereñ
- 3 Bahār oldı kanı zerrīn kadehler bezm-i gülşende
Zamāndır her biri bir sāgar-ı ‘irfān göstereñ
- 4 Bahār oldı güzeller geşt-i gülzār eylesün demdir
Ruḥ-ı maḫşūdını ‘āşıklara hūbān göstereñ
- 5 Miyān-ı sebze zūlf-i nigār üşküfte-berg olsun
Zamāndır Baḥr-i Aḫḍar pençe-i mercān göstereñ
- 6 Zamāndır şāh-ı gül taht-ı zümürred-fām gülbünde
Hezārıñ diñlesün feryādını dīvān göstereñ
- 7 Zamāndır rüy-i sāķī gül gül olsun bezm-i gülşende
Fürūğ-ı mihr-i meyden māhını raḫşān göstereñ

- 8 Zamandır ‘arz-ı ruhsâr eylesün gülşende cânânım
Baña rûy-ı dili âyîne-i devrân göstereün
- 9 Görürse dilberin ağıyar ile gülşende hem-meclis
Hurûş-ı girye-i erbâb gam-ı tûfân göstereün
- 10 Dem-i seyr-i çemende zûlf-i hûy-rîzin görüb yârîñ
Dil sîmâb-ı tab‘ın ehl-i dil lerzân göstereün
- 11 Yeter katl-i dil-i ‘uşşâka yârîñ tîr-i müjgânı
Ne şimşîr-i nîgeh ne hancer-i berrân göstereün
- 12 Görür rûy-ı dil ol gam-dîde kim mestâne dildârı
Girîbân bendin açsun sîne-i tâbân göstereün
- 13 Görüb bûlbûlleri nâlişde cûy-ı bâğı cûşişde
Dil-i nâlân-ı ‘âşîk dîde-i giryân göstereün
- 14 Çemende fikr-i rûy-i yâr ile âh eylesün ‘âşîk
Hezâr-zâra meşk-i nâle vü efğân göstereün
- 15 Dem-i üşkûftegî-i goncedir bu faşlda bârî
Felek bir kerre rû-yi bahtımı şâdân göstereün
- 16 Ne şûretdir beni gurbetde nâlân itdi yetmez mi
Ki gûnâ gûn cevri ü miñnet elvân göstereün
- 17 ‘Acep müstağnî-i ‘âlemdir ol merd-i tevekkül-kâr
Dimez mir’at-i maţlab şûret-i imkân göstereün

- 18 Değildir ey dil āvān-ı şikāyet nev-bahār oldu
Gerektir hāme lūtf-i ṭab‘ına burhān göstere
- 19 Edā-yı na‘tin ile ḥazret-i şulṭān-ı kevneyniñ
‘Arūs-ı nazm-i pākiñ şīve-i Ḥassān göstere
- 20 O şāh-ı enbiyā leşker-sürüş-Enşār vasfın kıl
Ki hāmeñ cünbüş-i tīg-ı Şeh-i Merdān göstere
- 21 Ḥabīb-i ḥazret-i ḥaḳ ṣādıḳu’l-va‘dū’l-emīn Ahmed
Ümīd oldur cemālin ḥazret-i sübhān göstere
- 22 İmām-ı enbiyā mihmān-ı Mevlā şāh-ı “ev ednā”
Ḥudā vaşfiyle her-dem nazmımı zī-şān göstere
- 23 Şehenşāh-ı serīr-ārā-yı ‘ālū’l-‘āl maḥbūbı
Ḥudā ṭab‘ım hemīşe na‘tine çesbān göstere
- 24 Melek eyler recā dergāh-ı pāk-i Ḥaḳ te‘ālādan
Ki ol kân-ı şefā‘at lūtfına şāyān göstere
- 25 Felek eyler du‘ā ber-muḳtezā-yı rif‘at-i şūrī
Ki dergāhında cismin ḥākiyle yeksān göstere
- 26 Zamān eyler temennī imtidād-ı müddet-i şer‘in
Ki her dem ehl-i küfre āyet-i imān göstere
- 27 Zemīn ümmīd ider şubḥ-ı kıyāmet olmasun peydā
Ki ol genc-i mübīni sīnede pinhān göstere

- 28 Naẓīf-i mücrim ey mihmān nevāz-ı hāne-i şefkat
Seg-i kûyındır aña dest-i lütfuñ nān göstereñ
- 29 Şefî'ü'l- müznibīnā gümrah oldum hādī-i lütfuñ
Zamāndır menzil-i maḫşūdumı āsān göstereñ
- 30 Tabī'at ḫazretiñden ğayrı memdūḫ ittiḫāz itmez
Eñ ednā beytime isterse bin hemyān göstereñ
- 31 Eğer itdimse de şābıkda sehven tevbeler şāha
Dimezdım ol zamānda baña bir iḫsān göstereñ
- 32 Budur faḫrım benim kim her ḫaşıdem na't-i pākiñdir
Baña Mevlā ne vaşf-ı mirzā ne ḫān göstereñ
- 33 Ğazel-perdāz olursamda zamīrim saña rāci'dir
Eđer fehmiñ etmese bir şaḫş kim iz'ān göstereñ
- 34 Kerem-endīşe şāha merḫamet-pīşe şehensāha
Zamāndır feyz-i na'tiñle gönül cevlan göstereñ
- 35 Ḳanı eşheb süvārāna me'āni tab'-ı çālāke
Zemīn-i tāzede var ise bir meydān göstereñ
- 36 Ne Nef'ī'yem ne Bāḳī her ḫaşıdem na't-i Aḫmed'dir
Dimem mir'at-i nazm midḫat-i sultān göstereñ
- 37 Ne 'Örfi'yem ne Ṭālib vaşf-güy-i çār-i yārim ben
Direm kim ḫaşr-ı şī'rim ḫüsn-i çāper-i erkān göstereñ

- 38 Kelāmım nā-be-hencār eylemem şehrah-ı ma'nide
 Kūşūrum var ise ta'bırde yārān göstereün
- 39 Müsellemdir baña taze edālar taze vādiler
 Naẓirim var ise ĩcādda ihvān göstereün
- 40 Zamāndır cezr ü med-i mevc mevc saır olub āhır
 Bu deryā-yı me'ānı vaktidir pāyān göstereün
- 41 Ümīd oldur bahār olduķca feyz-i na'tile Mevlā
 Hārim-i şab'ımı reşk-i bahāristān göstereün
- 42 Bahār ehl-i dili sevķ eyledikce şi're ben-zāre
 Reh-i na'ti řabīb Hāzret-i Yezdān göstereün

3- Na't-ı Ra'nā-yı Hāzret-i Seyyid-i Sādātü'l-Enbiyā Muḥammedü'l-Muřtafā 'Aleyhi řalavātu'l-lāhi Sübhānehü ve Te'ālā

(Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün F'āilün)

- 1 Mihr ü meh kim bāğ-ı dehri geşt ederler rüz u şeb
 Gūyiyā seyr-āřinādır iki dilber rüz u řeb
- 2 Mihr ü meh şanma nesīm-i feyz-i lütf-ı Hāķ ile
 Bu çemende açılır iki gül-i ter rüz u şeb
- 3 Mihr ü meh řan itme nūr-ı řun' ile yanmaķdadır
 Bezm-i 'ālemde iki şem'-i münevver rüz u şeb

- 4 Mihr ü meh itme kıyās o reng-i çarhı emr ile
Müşterek zabt eylemekde iki dāver rūz u şeb
- 5 Mihr ü māh nev mişāl ‘āşık u dildār-ı mest
Sīnesin eyler muķābil şunsa hānçer rūz u şeb
- 6 Mihr ü meh efzūnī derd-i taḥassūr itmege
Rind-i ‘aşka cām-ı ‘işret ‘arz iderler rūz u şeb
- 7 Mihre ‘āşıkdır meger meh kim ba‘īd olsa eger
Cismini eyler hilāl ü zār ü lāgar rūz u şeb
- 8 Mihr ü meh şanma koyub çeşmine ‘aynın pīr-i çarh
Nāzır-ı ḥāl-i edānīdir muķarrer rūz u şeb
- 9 Dāmenin şābūn-ı mihr ü māh ile çarh itmede
Şüst ü şū reng-i ümīd-i ‘ıyşdan her rūz u şeb
- 10 Ğurre olma ḥüsn-i mihr ü māh ki ey çarh olur
Her biri naķş u zevāl ile muḥaķķar rūz u şeb
- 11 Hoķķa-i çarh içre mihr ü meh degil mu‘tād olub
Pīr-i dehre tāb virmekde ğidālar rūz u şeb
- 12 Kāse ber-kefdir felek ‘işretde mihr ü meh degil
Böyle itse rind-i ‘ışka baḥt-ı yāver rūz u şeb
- 13 Mihr ü māh-ı nev degil mir’āt ü zerrīn şānedir
Nev-‘arūs-ı dehr ider esbāb-ı zīver rūz u şeb

- 14 Dağme-i çarh içre iki levhalardır mihr ü meh
 Āyet-i ‘ibret yazılmış aña yek-ser rûz u şeb
- 15 Kim eger mihr ü meh-āsā t̤alib-i envār iseñ
 Rû-be-ğāk-i meskenet ol ey birāder rûz u şeb
- 16 Bû-yı nûr-ı mihr ü mäh āfākı ta‘t̤ir itmede
 Güyiyā mecmerde kırş-ı müşk ü ‘anber rûz u şeb
- 17 Reşk-i mihr ü mähdir şafvetde ol mir’āt-i dil
 Kim ola şûret-nümā ħubb-ı peyāamber rûz u şeb
- 18 Hâzret-i mihr-i mürüvvet mäh-ı burc-ı merĥamet
 Ki’tdi “mülkü li-me‘allāh”ı musahĥar rûz u şeb
- 19 Mihr ü meh çāker re’isü’l-Ka‘be sultān-ı Kureyş
 Nâzra-i lûtfu gedāyı şāh eyler rûz u şeb
- 20 Mihr-i şark-ı ictibā mäh-ı sipihr-i ıştıfā
 Aĥmed-i Maĥmūd kim meddāhı diller rûz u şeb
- 21 Mihri itmişdir o mäh-ı ‘izzetiñ aşĥabını
 Evc-i tevfiķe nücüm-ı t̤ab-güster rûz u şeb
- 22 Mihr ü meh iki rikābıdır o Refref-eşhebiñ
 Virmede ıştabl çarĥa ziynet ü fer rûz u şeb
- 23 İki na‘lidir Burāk’ıñ mihr ü meh zan eyleme
 Düşdi ol şeb itmede dünyâyı enver rûz u şeb

- 24 Kāğaz-ı çarḥ üzre mihr ü meh degüldür tâbdâr
Hâtem-i peygamberi başdı o server rûz u şeb
- 25 Kudsîyân nezzâre-pâş merkadidir mihr ü meh
Açdılar kaşr-ı felekden iki manzar rûz u şeb
- 26 Hâk-i pâyinden düzüb iksîr mihr ü meh degül
İki külçe dökdi çarḥ-ı kîmyâger rûz u şeb
- 27 Şafḥa-i mihr ü meh üzre âsumân taḥrîr ider
Vaşf-ı nûr-ı ḥüsnünü bî kilik ü miştâr rûz u şeb
- 28 Mihr-i pâye serverâ mehtâb-ı cebhe dâverâ
Ey ki şer'indir tarîk-i Hâkka rehber rûz u şeb
- 29 Sensin ol sulṭân-ı a'zam mihr-i sikke meh-i 'ilm
Râm kıldıñ 'âlemi kişver be kişver rûz u şeb
- 30 Bir zelîlem ḥâk-i pâyiñde mişâl-i mihr ü mâh
Dest-gîr ol ey şeh-i ebrâr-ı leşker rûz u şeb
- 31 Yekke ḥürşîd-i mekârim sen ki mihr ü mâh-tâb
Senden istiksâb-ı feyz-i nûr iderler rûz u şeb
- 32 Zerre-i mihr-ü meh-i 'aşkıñdır eyle merḥamet
Yâ Resûlullâh Nazîf 'abd-i kemter rûz u şeb
- 33 Mihr ü mâh çarḥa olmaz nâzır-ı pertev-gedâ
Nûr-ı feyz-i şefkati lütfuñdan ister rûz u şeb

- 34 Eyle feyz-i nūr-ı iḥsānıñla mihr ü meh zāmīr
Tā ki kılsun na‘tini bī- mişl-i dehr rüz u şeb
- 35 Ḥabbezā tarḥ-ı Fehīmā vü Neşātī vü Nazīm
Eylemişler na‘t-i sultān-ı muẓaffer rüz u şeb
- 36 Mihr ü mehtāb ü hilāl-i āsümān nazm olub
Eylediler bu zemīn-i şūḥu enver rüz u şeb
- 37 Bende kıldım peyrevī mihr ü meh āsā anlara
Eyledim ol pādişāhıñ na‘tin ezber rüz u şeb
- 38 Ṭab‘-ı pākīm maşrıḳ-ı mihr ü meh i‘cāz u siḥr
Olmada bedrū’l- bedūr-ı na‘ti eẓher rüz u şeb
- 39 Şā‘ir-i mu‘ciz-edāyım mihr kāğaz meh devāt
Elde kilkim aḫter-i dümdār-ı ḥoşter rüz u şeb
- 40 Mihr ü māh-āsā resülün na‘tin itdim lā-naẓīr
Eylesem bī-cāmı tēc-ı faḫrı ber-ser rüz u şeb
- 41 Ey dil-i rüşen dil ey maḥsūd-ı mihr ü māhtāb
Tā-be-key faḫriyye-gūyī-i mükerrer rüz u şeb
- 42 Eyle mihr māh-ı ruḥsārile faḫr-ı ‘āleme
Şıdk u ıhlāş ile envā‘ du‘ālar rüz u şeb
- 43 Tā ki delv-i mihr ü māh-ı ziynet-i dülāb-ı çarḥ
Ḍarb-ı mevc-i baḫr-i ḳudretle dönerler rüz u şeb

- 44 Mihr ü meh kâse melâ'ik eyleyüb lebrîz-i nûr
Eylesün îşâr taraf-ı merķadi her rûz u şeb
- 45 Şeşper ü gürz-i ķaderle mihr ü meh-âsâ Hudâ
Eyleye a'dâñı maķhûr u müdemmer rûz u şeb
- 46 Şad şalât mihr-tıynet şad selâm meh-şifat
Âsumân ravzaña olsun muķadder rûz u şeb

4- 'Arz-ı 'Ubüdiyyet-i Tām Bi-Hıdmet-i Seyyidü'l-Enām

(Fe'ilâtün Mefā'ilün Fe'ilün)

- 1 Gönlümü ben ki mübtelâ buldum
Tâ ezel miḥnet-âşinâ buldum
- 2 Olur elbette bir civāna esîr
Milket-i 'aşķa pâdişâ buldum
- 3 Fısk-âmûz de'b-i mecnûnu
Lâ'übālî meniş-gedâ buldum
- 4 Dâimâ cām-ı nûşu bezm-i belâ
Serḥûş-ı keyf-i dâ'imâ buldum
- 5 Nice keyf âfet-i ğam-ı 'âlem
Ki ğamında bile şafâ buldum
- 6 Naķd-i 'ömrün verirse ķatresine
Deyr-Mesîḥâ ki bî-baḥâ buldum

- 7 ‘Aşk-ı nām u hayāt-neşve o meyi
Bī-ḥumār-ı ğam u cefā buldum
- 8 Çünkü nūş eyledim bu şahbāyı
Keder-i ‘aқldan rehā buldum
- 9 Hālimi ağlarım bahāne ile
Ruḥṣat-ı naқl-i mācerā buldum
- 10 Ben ki ser-mest-i ‘aşk-ı ḥūbānım
Gönlümü mā’il-i belā buldum
- 11 Olmadım derd ü ğamdan āzāde
Ġam-ı ‘aşk-ı feraḥ-fezā buldum
- 12 Ne ğam-ı ‘aşk ‘aşk-ı bī-ġış kim
Ġamını ‘ālem-āşinā buldum
- 13 Bir perīniñ maḥabbetidir kim
Aña Cibrīli mübtelā buldum
- 14 Şūriş-i cevri-i ‘aşk-ı pākinden
‘Ālemi rāġıb-ı cefā buldum
- 15 Tālī‘imdir ki evci-i ‘izzetde
Böyle bir necm-i pür-ziyā buldum
- 16 Ḥamdü-lillāh ki feyz-i ‘aşkından
Ṭab‘ımı ma‘den-i zekā buldum

- 17 Bārekallāh ki ḥüzn-i hicrinden
Dilim abisten-i şafā buldum
- 18 Bu neşât ile ṭab‘-ı pākimde
Ḥāhiş-i ‘arz-ı müdde‘ā buldum
- 19 Ceyb-i endişem eyledim teftiş
Güher-i na‘t-i Muştafā buldum
- 20 Fahr-ı ‘ālem ki ḥāk-i dergehini
Āb-ı rû bahş-i kimyā buldum
- 21 Zehar âdem ki zât-ı bî-mişlin
Server-i ḥayl-i enbiyā buldum
- 22 Şāh-ı ekrem ki seng-i reh-güzerin
Zerretü’t-tâc-ı aşfiyā buldum
- 23 Nūr-ı pīşānī-i mübārekini
Reşk-i tâb-ı meh ü zekā buldum
- 24 Mescidinde vücūd-ı pür-cūdun
Şaff-ı a‘yāna muḳtedā buldum
- 25 Ḥāk-pā-yı şerīf ü nā-yābın
Dīde-i cāna tūtiyā buldum
- 26 Devlet-i nazm-ı na‘t-i pākinde
Şān-ı ṭab‘ımda i‘tilā buldum

- 27 Eyledim vākı‘amda ‘azm-i düri
Anda Cibrîli çehre-sâ buldum
- 28 O kerîmü’ş-şiyem ki dünyâyı
Kereminden keder-cüdâ buldum
- 29 O ‘aliyyü’l-himem ki çâkerini
Taht-ı maṭlûba pâdişâ buldum
- 30 O ‘amîmü’l-kerem ki haşma bile
Lütf-ı ṭab‘ın recâ revâ buldum
- 31 Bezm-i ‘âlemde ḥân-ı lütfundan
Sâ’ilin vaḳf-ı imtilâ buldum
- 32 Zaḥm-ı ḥâr-ı ṭarîḳ-i merḳadini
Dil-i şad-çâkime devâ buldum
- 33 Serverâ serverâ Hüdâ vü nidâ
Zâtıñı kâbilü’r-recâ buldum
- 34 Eyle maḳbûl ḥâcetim lütf it
Dergehin kıble-i du‘â buldum
- 35 ‘Âşiyem cürmüme maḳarrım ben
Nefsimi böyle bî-hayâ buldum
- 36 Ma‘şiyetdir hemîşe-pîşe baña
Kârımı dâ’imâ ḥaṭâ buldum

- 37 Bu yem-i bî-kenâr-ı miḥnetde
Ki ne sâḥil ne mûntehâ buldum
- 38 Dürr-i maḳṣûdumı kim itmîṣ idim
Ḥamdu-lillâh ki ḥâliyâ buldum
- 39 Bu pehn-i deṣt-gâh-ı ḡulmetde
Ki ne menzil ne reh-nümâ buldum
- 40 Lem‘a-i âfitâb-ı ‘aşkındañ
Çeşmime nûr-ı ihtidâ buldum
- 41 Tevbeler tevbeler şehenşâhâ
Zâtıñı ma‘den-i ‘atâ buldum
- 42 ‘Afv kııl ‘afv kııl günehlerimi
Cürmümi gerçi nâ-sezâ buldum
- 43 ‘Abd-i ‘âşî Naẓîf-i zâr benim
Lüṭfuñı ḡulzüm-i seḡâ buldum
- 44 Midḡatiñde cerîde-i dilde
Böyle bir naẓm-ı pāk-edâ buldum
- 45 Eyledim ḡāk-i pâyiñe ihdâ
Sebeb-i faḡr u i‘tinâ buldum
- 46 Maraẓ-ı sehvimе ḡabûlüñ ile
Budur ümmîd kim şifâ buldum

5- Güher-i Neşşārī-i ‘Aşķ-ı Pāk-i Be-Hāk Hıdmet-i Muḥāṭab-ı “Ve Mā-Erselnāke” ‘Aleyhi’s-Selām Mādārātü’l-Eflāk

(Mef’ülü mefā’lū mefā’lū fe’ülün)

- 1 Ol sīne-i pür-süz ki pür-dāğ-ı fenādır
Hem küllhan ü hem gülşen ü hem ğonce-nümādır
- 2 Ol āh ki berbād-kün-i keştī-i dildir
Mevc-efgen-i baḥr-i şegaf-i ehl-i vefādır
- 3 Ol dil ki heveskārī-i zülf-i şanem eyler
Seyyāḥ-ı reh-i şām-ı cünün olsa revādır
- 4 Ol sīne vü āh ol dil-i pür-feyz hemīşe
Şāh-ı ğam olan ‘āşık-ı zāra nüdemādır
- 5 Ol ‘āşık-ı nā-şād ki ğāret-ger-i şabrı
Ma‘şūk-ı Nazīf gibi bī- çün ü çirādır
- 6 Ma‘şūk ki bir nazra-i düz-dīde-i çeşmi
Revnaķ dihi germiyet-i bāzār-ı kazādır
- 7 Maḥbūb ki bir cünbiş-i şemsīr-i nighle
Biñ cānı şehādet taleb eylerse sezādır
- 8 Ben ‘āşıkam ü ‘āşık olan sūk-ı tarabda
Bī-gāne-i cins-i taleb-i zevķ ü şafādır
- 9 Ben şādıkam ü şādık olan kūy-i talebde
Peymāne-i teslīm-keş-i bezm-i rızādır

- 10 Sevdā-yı ğam-ı zülfi çün itdi bizi mecnūn
Ekdār-ı ھired çekdiğimiz yāne belādır
- 11 Bir şāh-ı cihān itdi beni bende-i lūtfi
Kim dergeh-i ‘aşkında felek nāşıye-sādır
- 12 Ol pādişeh-i ‘arş-ı nişīmen ki şehāne
Hāk-i rehi olmak sebeb-i ‘izz ü ‘alādır
- 13 Fahr-ı heme ‘ālem sebeb-i hilkat-i ādem
Memdūhum olan hazret-i maḥbūb-ı Hūdādır
- 14 Ra‘nā-i gül-i ziynetde gūlzār-ı nübüvvet
Maḥmūd-ı Muḥammed ki mu‘īn-i zu‘afādır
- 15 Sermest-i mey-i bezm-i füyūzāt-ı ilāhī
Kim cūr‘ası derd-i dil-i şad-meste devādır
- 16 Gül-çīn-i gülistān-ı nihān-ḥāne-i vahdet
Kim nefḥası biñ bülbul-i mehcūra şifādır
- 17 Sākī-i mey-i ‘ātīfet-i havz-ı şefā‘at
Cüyende-i iḥsānı heme şāh u gedādır
- 18 Elṭāfi bahār-ı çemenistān-ı mürüvvet
Cūdı felek-i mekremete şems-i duḥādır
- 19 Biñ teşne lebi eyledi sīrāb-ı benānı
Dest-i kerem-efşānı anıñ baḥr-i seḥādır

- 20 Ey pādişeh-i mensed-i vālā-yı risālet
Dest-i keremiñ pīşesi kim lūtf u ‘aṭādır
- 21 Hālā ki benem mest-i mey-i bezm-i me‘āşī
Kārım bu çerā-gāhda hep cürm ü ḥaṭādır
- 22 Endīşe-ṭabī‘atde ğazel-ġūyī-i ḥūbān
Dil cānla sevdā-zede-i zūlf-i dū-tādır
- 23 Bir dāne ne tesbīḥe varır dest-i ḳadeḥ-gīr
Ne dilde hüveydā elem-i rūz-i cezādır
- 24 Ferdā ki bu ḥāletle varam sāḥa-i ḥaşre
Ey şeh ki şefā‘at kef-i lūtfunda livādır
- 25 Olsun baña da dāye-dih-i rāḥat o demde
‘Āşīlere çün kim o livā sāye-i fezādır
- 26 Eyleye günāhkārı daḥi mazḥar-ı raḥmet
Senden ğayrı kimsesi yok bī-ser ü pādır
- 27 Ben zārı daḥi ni‘met-i ‘affiñla ğanī ḳıl
Çün sofrā-i iḥsān-ı şalā-yı fuḳarādır
- 28 Güstāḥ n’ola eylesem āġāz-ı terennüm
Bülbülleri bu gülşeniñ elvān-nevādır
- 29 Cānıñ ki meşāmı yine pür-‘itr-ı şafādır
Var ise iden bu keremi bād-ı şabādır

- 30 Der-kār-ı nesīm-i heves-i bāğ-ı maḥabbet
Bu ruḥṣat ile terk-i sivā bād-ı hevādır
- 31 Çīn-i ruḥum zūlfūn var iken tācir-i ‘aşkın
Emniyye-i müşk eyler ise ‘ayn-ı Ḥaṭā’dır
- 32 Çūn sīne-i ḥadeng ğamıña oldu nişāne
Baña müje-i çeşm-i feraḥ tīr-i cefādır
- 33 Nā-çār-ten-i zārım olur kūyına meczūb
Seng-i deri hem-ḥāşiyet-gāh-ı ribādır
- 34 Terk eyliyelim ol kelimāti ki bu demde
Tesbīḥ-i leb zümre-i erbāb-ı riyādır
- 35 Āğāz idelim emti‘a-i ‘arż-ı ḥulūşa
Kim her birisi rāyic-i bāzār-ı beḳādır
- 36 Terḥīş-i senā-ḥānī-i na‘t eyle Nazīf‘ā
Ol ṭab‘a ki reşk-i būlegā vü fūṣaḥādır
- 37 Ol ṭab‘a ki raġbet-şiken-i dürc-i güherdir
Ol ṭab‘a ki ḥallāk-ı me‘ānī vü edādır
- 38 Bu lehce-i pākize ile ṭab‘-ı şeref-bāl
Pervāz-ı būlend itse n’ola reşk-i hümādır
- 39 Bu na‘t-i laṭīfimle tefeḥḥur mı olunmaz
Tāc-ı ṭarabım bir ser-i keyvān-ı semādır

- 40 Bu dürc-i dür-i feyzde her nokta-i elfâz
Keyfiyet-i mazmûn şinâsâna ğıdâdır
- 41 Tâ ki bu tefeĥĥur bu dirâzî-i temeddüh
Şimdengirü vâcib şeh-i kevneyne senâdır
- 42 Tâ sîne-i pür-dâğ ola maĥsûd-ı gülistân
Tâ murğ-ı dil ehl-i şegâf-ı nağme-serâdır
- 43 Gül-deste-i envâ‘-ı taĥıyyât ola vâşıl
Ol ravza-i pür-nûra ki gülzâr-ı Hüdâ’dır

**6- Sübĥa-Güzârî-i Na‘t-i Müsellem Be-Hıdmet-i Mefĥar-i ‘Alem Nûr-ı
Cebîn-i Âdem Şalla’l-lâhu ‘Aleyhi ve Selem**

(Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün)

- 1 Ne bezm-i ‘ıyş ne şaĥbâ-yı hoş-güvâr olsun
Olursa ‘âşıka cām-ı vişâl-i yâr olsun
- 2 Bu gülsitân-ı fenâda nesîm-i himmet ile
Olursa miyve-i ümmîd âb-dâr olsun
- 3 Eger defîne-i kāmım zuhûr itmez ise
Bu kâr-ĥâne-i ‘âlem ĥarâbe-zâr olsun
- 4 Yeter ‘arûs-ı emel dürdur nigâhımdan
Bu baĥr-i ğuşşada demdir ki der-kenâr olsun

- 5 Yeter bu bādiyede gümreh-i murād olduk
Dem oldu ka‘be-i ümmīd āşikār olsun
- 6 Yeter bu lağziş-i pā-yı taleb bu şahrada
Dem oldu raḥş-ı heves zīr-i zīn-kār olsun
- 7 Kūsūf-ı ğamla yeter mihr-i dil siyāh oldu
Dem oldu nūr-ı meserretle tāb-dār olsun
- 8 Yeter hezār-ı dil āzürde-i şitā-yı sitem
Yeter gül-i emelim zaḥm-nāk-i ḥār olsun
- 9 İlāhī aġtiye-i çeşm-i cānı kıl mekşūf
Ki rüy-i şāhid-i kām-ı dil āşikār olsun
- 10 İlāhī feyz-i nesīm-i ‘ināyetiñle yine
Derūn-ı külḥan-ı ümmīd-i nev-bahār olsun
- 11 İlāhī eyle du‘ā-yı esīr-i ḥüznü kabūl
Ki şāl-ı nüzheti ber-düş-ı iftiḥār olsun
- 12 Gel ey gönül ey esīr-i kemend-i emmāre
Defīn-i rūḥa tīr-i pāsban-ı mār olsun
- 13 Ğanem-nevāzī-i gürg oldu cāna pīşe-i nefis
Yeter şebāna ḥired böyle şermsār olsun
- 14 Budur netīce-i şekl-i muḳaddemāt-ı ümīd
Gönül ki gāh feraḥ geh ḥazīn ü zār olsun

- 15 Hemîşe kām-ı dilim derd-i ‘aşk-ı mecnûnı
Müdām mültemisem derd-i hüsn-i yâr olsun
- 16 Ne hüsn hüsn-i ‘adîmü’l- misāl ü bî-mânend
Belâ-keşân aña manşûr-ı zîb-dâr olsun
- 17 Ne ‘aşk ‘aşk-ı ‘amîmü’n-nevâl ü dil-peyvend
Cihâniyân aña müştâk-ı bî-ķarâr olsun
- 18 Sürûş ‘âşık ü dil ‘âşık ü Hüdâ ‘âşık
Bu ne maħabbet-i dil-sûz u ihtiyâr olsun
- 19 Cemâl-i ħazret-i maħbûb-ı ħaķ Muħammed kim
Ġubâr-ı pâyine biñ cân u dil nişâr olsun
- 20 O ħâiz-i ķaşabü’s-sebķ-ı ‘arşa-gâh-ı hüdâ
Ki rezm-gâh-ı ħamında cihân-fikâr olsun
- 21 Firâz-ı minber-i ‘arş oldu ca-yı ârâmı
O ħuķbe-gûy “Ene efşah” ki müştehâr olsun
- 22 Dilîr-i ma’reke-gâh-ı şefâ‘at oldu o şâh
Ki nîm ħamlede biñ cürm târ u mâr olsun
- 23 Niyâz-mendî-i iksîr-i ‘izz ü devlet eden
Yolunda ķehresi pâ-mâl-ı reh-güzâr olsun
- 24 Olan nezâre-ger-i rû-yi mäsivâ-yı ħamı
Nigâh-ı ķeşm-i dili vaķf-ı intizâr olsun

- 25 Olursa şīşe-i dilde mey-i maḥabbet-i ğayr
Hemīşe zaḥm-ḥor-ı seng-i inkisār olsun
- 26 Verir mezākıma şahbā-yı na‘ti zevk-i ṭahūr
Bu ne mey-i feraḥ-efzā vü bī-ḥumār olsun
- 27 Ey āfitāb-ı sipihr-i mekārım-i aḥlāk
Ey ol ki mekremetinden günāh-kār olsun
- 28 Ümīd-i şefkat eden dāye-dār-ı raḥmet olur
Günāhı her ne kadar bī-ḥad ü şümār olsun
- 29 Bu ‘abd-i ‘ācize a‘nī Naẓīf-i nā-şāda
Nihāl-i merḥametiñ kām-baḥş-i bār olsun
- 30 Şefā‘at eyle şefā‘at ki rüz-i maḥşerde
Ḥalāş-ı nehçe-i āzār-ı derd-i nār olsun
- 31 Mürüvvet eyle mürüvvet ki ḥavz-ı lütfundan
Bu teşne-leb daḥi sīrāb ü vāye-dār olsun
- 32 Mürüvvetinden olurlar cihāniyān mesrūr
Bu zār ü mücrim ü ‘āşī daḥi ne var olsun
- 33 Olunca Ḥāl-ı kevn ü mekān vaşşāfiñ
Beyān-ı na‘tiñe bende ne iktidār olsun
- 34 Ğaraż-ı cenābına ma‘lumdur o sulṭān ki
Yeter dırāzī-i taḫrīr-i ḥāl-i zār olsun

35 Niteki andan ederler ümîd-i lütf u kerem
Garîk-i rahmet-i bî-hadd-i gerd-gâr olsun

36 Niteki dâire-i rahmete odur merkez
Sipîhr-i merhamet-i ümmete medâr olsun

37 Sipîhr-i dergehine buğz eden ‘adû-yı racîm
Mişâl-i miñnet-i İblîs-i seng-sâr olsun

**7- Na‘t-i Pâk-i Hazret-i Mazhar-ı Hıttâb-ı Levlâke ‘Aleyhi’ş-Şalavātu
Mâdarâtü’l-Eflâk**

(Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün)

- 1 Ruḥuñ mihr-i sipîhr-i ıstıfâdır yâ Rasûlallâh
Cemâliñle cihân nûr-âşinâdır yâ Rasûlallâh
- 2 Dil-i erbâb-ı ‘ıffet çârşû-yı ‘aşk-ı pâkiñde
Harîdâr-ı metâ‘-ı ibtilâdır yâ Rasûlallâh
- 3 Şehâdet arzu bismil-gehde rûḥ-ı şad-Cibrîl
Esîriñ kudsiyân-ı kibriyâdır yâ Rasûlallâh
- 4 Beyân-ı kâkülûñ tefsîr-i pâk-i sûre-i “ve’l-leyl”
Ruḥuñ mazmûn-ı nazm-ı “ve’d-ḍuḥâ”dır yâ Rasûlallâh
- 5 Sen ol maḥbûb sen kim ‘âşıkıñdır cümle mevcûdât
Rakîb-i cân-ı ‘uşşâkıñ Hudâ’dır yâ Rasûlallâh

- 6 Sarāy-ı rahmet-i mevlā ki maḳṣūd-ı cihān oldur
Aña şer‘-i şerīfīñ reh-nümādır yā Rasūlallāh
- 7 Olan yāḳūt-ı ihlās-ı ğam-ı ‘aşkıñla hem-māye
Belā-yı nār-ı dūzaḥdan cūdādır yā Rasūlallāh
- 8 Sürūş-i ümmīd-vār şerbet-i cām-ı şefā‘atdır
Yediñden kim seniñ baḥr-i ‘aṭādır yā Rasūlallāh
- 9 Olur şubḥ-ı kıyāmet şāhid-i ḥacletle hem-āġuş
O kim vaşl-ı arzū-yı māsivādır yā Rasūlallāh
- 10 Muḳaddem bir ḥaberdır rūḥ-ı Ādem cümle-i ḥalkā
Aña zātıñ muahḥar mübtedādır yā Rasūlallāh
- 11 Nevā-yı māsivā-sāzı belā-yı ğayr-ı perdāzı
Hevādır yā rasūl’allāh hebādır yā Rasūlallāh
- 12 Gülistān-ı senā-ḥānīde kılsun midḥat-i lūṭfuñ
Göñül kim ‘andelīb-i ḥoş-nevādır yā Rasūlallāh
- 13 Gider mir’at-i dilden jeng-i ğam na‘t-ı ‘ızārıñla
Ḥoşā şafvet-fezā-yı incilādır yā Rasūlallāh
- 14 Ne cevlan eyleyeydi raḥş-ı ṭab‘ım şahn-ı na‘tiñde
Dili bārikine ṭāḳat-i ribādır yā Rasūlallāh
- 15 Bizi de vāye-dār-ı sāye eyle rüz-i maḥşerde
Şefā‘at dest-i lūṭfunda livādır yā Rasūlallāh

- 16 Benim de fikr-i kāmım lütf kıl şüret-pezîr eyle
 apıñ mir’at-i işkāl-i recādır yā Rasūlallāh
- 17 Hālāş itsün Hudā zeyl-i dili hār-ı ‘alāyıkdan
 Seniñ çün dergehiñ hācet-revādır yā Rasūlallāh
- 18 Nazîf’i feyz-yāb-ı cām-ı lütfuñ kıl o meclis kim
 ‘Atş-ı gūyān-ı maḥşer pür-şadādır yā Rasūlallāh

8

(Mefā‘lün Mefā‘lün Mefā‘lün Mefā‘lün)

- 1 Beni esrār-ı ‘aşķa maḥrem eyle yā Resūl’allāh
 Dili gencīne-i nakd-i ğam eyle yā Resūl’allāh
- 2 Yeter bī-gāne-i kār āgehān-ı ‘aşķıñ oldu dil
 Nedīmān-ı ğamıñla hem-dem eyle yā Resūl’allāh
- 3 Vücūdum ser-teser şad-çāk-i şemşîr-i firākıñdır
 Vişālîñ zaḥm-ı cāna merhem eyle yā Resūl’allāh
- 4 Hevā-yı iştiyākıñ murğ-i cānı kıldı āvāre
 Anı dām-ı ğamıñda hoş-dem eyle yā Resūl’allāh
- 5 Tābîb-i ḥaste-gānsın ben daḥî bī-mār-ı ‘aşķ oldum
 Devā-yı vuşlatıñla çārem eyle yā Resūl’allāh
- 6 Dili sehḥārî-i vaşf-ı tebāndan eyleyüb āzād
 Nikāt-ı na‘t-i pākiñ mülhem eyle yā Resūl’allāh

- 7 İdüb ser-mest-i şahbā-yı şefā‘at bezm-i maḥşerde
Naẓīf-i dil-ḥazīni ḥürrem eyle yā Resūl‘allāh

9

(Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün)

- 1 Elḥamdü-lillāh oldu cihān şādümān-ı feyẓ
Semt-i recāda dayır olub āsumān-ı feyẓ
- 2 Elḥamdü-lillāh ehl-i niyāz oldular ḡanī
İtdi zuhūr ‘āleme genc-i nihān-ı feyẓ
- 3 Meştā-yı baḥl iken bu keder-ḥāne-i zamān
Elḥamdü-lillāh oldu yine gülsitān-ı feyẓ
- 4 Oldı küşāde ḡonce-i maḳşūdı ‘ālemiñ
Gülzār-ı dehri terbiyet itdi zamān-ı feyẓ
- 5 Tā ki sükūtuñ ey dil-i nādīde verd-i kām
Her sū terennüm itmededir bülbülān-ı feyẓ
- 6 Ḥulvü’l- mezāk-ı şehd-i beyān ol yeter sükūt
Şimdi tekellüm eylemede tūṭiyān-ı feyẓ
- 7 Bir dili var ki olmaya ol feyẓ-yāb-ı kām
Ḥāṭır mı ḳaldı olmaya ol kāmṛān-ı feyẓ
- 8 Şaldı hümā-yı evc-i kerem sāye ‘āleme
Şadr-ı sa‘ādet oldu bu dem āşiyān-ı feyẓ

- 9 Çıkdı kenār-ı baħr-i temennāya fülk-i kām
Eyyām-ı arzūyu bulub bād-bān-ı feyz
- 10 Bir āfītābıñ oldu şeref burcı maṭla‘ı
Nūr-ı sa‘ādetiyle cihān oldu kām-ı feyz
- 11 Helāl-i müşkilāt-i cihān āfītāb-ı cūd
Keşşāf-ı mu‘ḍilāt-ı zamān hāndān-ı feyz
- 12 Müftü-i Bū Hanīfe fazīlet sırāc-ı dīn
‘Allāme-i Muḥammed emānet cihān-ı feyz
- 13 Vālā-neseb sūtūde-ḥaseb dāfi‘u’l-kerb
Kıymet-şinās-ı ehl-i edeb nüktedān-ı feyz
- 14 Qalb-i vasī‘i kürsī-i’ ilm-i şerīf hem
‘Arş-ı muḥīṭ-i ‘ālem-i kevn ü mekān-ı feyz
- 15 Eyyām-ı lütfi ġālib olur ‘ahd-i Hātem’e
Ders-i keremde olsa eger imtiḥān-ı feyz
- 16 Olmuş devātı havz-ı emel anda hāmesi
Gülzār-ı arzūya olur nāverān-ı feyz
- 17 Feyz-i Hudā-yı maḥz ki ‘ahd-i izāfeti
Yakīn ider ki zātına maḥşūş şān-ı feyz
- 18 Ey āfītāb-ı devleti āyīne-i murād
V’ey dergeh-i şerīf olan āsitān-ı feyz

- 19 Ben bî-kes fakîri daği ber-murâd kı
Ey südde-i ‘aliyyesi kehfü’l-emân-ı feyz
- 20 Bahtım ki hâric itdi Sitanbul’dan beni
Kıl hâzretiñde hâric eyle tev-emân-ı feyz
- 21 İsmiñ ki oldu mazharu’l-lâh u feyz-i hâş
Maḥrûm kıılma sâ’iliñ et kâmurân-ı feyz
- 22 İtdim vesîle ḥâcetime feyz-i lüṭfuñı
Ey lüṭf-ı bî-hisâbı yemm-i bî-girân-ı feyz
- 23 Ḥayru’l-keâm kııl vü dil-i epsem ey Naẓîf
Kıl ‘arz-ı ḥâl-i zârıñı ḥayru’l-beyân-ı feyz
- 24 Feyyâz-ı ‘âṭıfet seni de ber-murâd ider
Elḥamdü-lillâh oldu cihân şâdümân-ı feyz

10

(Mefâ‘lün Mefâ‘lün Mefâ‘lün Mefâ‘lün)

- 1 Gönül bir bezm-i ḥâşıñ mest-i cām-ı intibâhıdır
Hired lâ-ya‘kılıdır çeşm-i dilber feyz-ḥâhıdır
- 2 Ne feyz ol feyz kim sermâyesidir bâde-i ‘irfân
Ne bâde muḳteżâ-yı keyfî anıñ kec-külâhıdır
- 3 Ne bâde şerbet-i ḥikmet sirişt-i rûḥ-perver kim
Zülâl-i kaçresi biñ ḥaste-i ‘aşkıñ penâhıdır

- 4 Ne bāde nur-ı maşrıkı o şubh-ı nüktedānı kim
Derūn-ı sāğarı hūrşīd-i feyziñ cılve-gāhıdır
- 5 Olan raṭbū'l-lisān neşvesi bī-ḳayddır ğamdan
Anıñçūn böyle dil sermest-i feyż-i bī-tenāhīdir
- 6 Mecāzen bāde ta'bir eyledim yoḥsa ḥaḳīḳatde
Benim vaşf itdigim bir kāmiliñ lūtf-ı nigāhıdır
- 7 Ne kāmīl ekmel-i nūrāniyān-ı evc-i dānāyı
Feşāḥat āfitābıdır belāğat burcı māhıdır
- 8 Mühezzeb nüshā-i faẓl u hūner efendi kim
Seraser levḥ-i ṭab'-ı pāki ḥarf-i intibāhıdır
- 9 Dili 'arş-ı me'ānī kim felek bir pāyedir anda
Derūnı cennet-i 'irfān ki sidre kim giyāhıdır
- 10 'Āzīz-i Mısr-ı 'irfān mālīk-i mülk-i fedāyıl kim
Anıñ genc-i devātı Yūsuf i'cāz-çāhıdır
- 11 Olur fermānı nāfīz-i baḥr u berr nazm u inşāda
Ki dāru'l-mülk-i iḳlīm-i me'ānī pādişāhıdır
- 12 Mürüvvet ḥulḳ-ı zātī lūtf-ı āyīn-i dil-i pākī
Kerem de'b-i ḳadīmidir teraḥḥüm resm-i rāhıdır
- 13 N'ola dāmānına ru-māl olanlar ber-murād olsa
Ki iksīr-i temennī ḥāk-i pā-yı 'izz ü cāhıdır

- 14 Ne mümkün āfitāb-ı lūtfun inkār eylemek sâ'il
Bu da'vânî ki erbāb-ı başîret hep güvâhıdır
- 15 İden ser-menzil-i maḫşūd vâşıl-ı reh-rev kāmî
Ṭarîḳ-i ârzûda o hem kilḳ-i siyâhıdır
- 16 Felekle bâz-keştem nakl olunmaz eylemem taşdı'
Murâdım şimdi sulṭânım mükâfât günâhıdır
- 17 Olurken ğayra nâzır dâ'imâ çeşm-i sa'âdetle
Benimle âşinâyî-i nigâhı gâh gâhıdır
- 18 Şenâ-yı vâcibiñ terk eyledi vaḳt-i telâḳîde
'Aceb mî sâcid evşâfiñ olsa ḫâme sâhîdir
- 19 Naẓîf eyle du'â-nameñde teksîr-i sevâd itme
Ġarâz-ı 'arż-ı 'ubûdiyetle çün kim ḫayr-ḫâhıdır
- 20 Hilâl-âsâ ola efzûnter günden güne ḳadri
Nücûm-ı âsumân vü mihr ü meh tâ kim kümâhıdır

11- Leme'atü'l-'İrfân

(Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün)

- 1 Zâhid ḫaber-i 'aşḳ-ı dilârâyı ne bilsün
Sâḫilde olan cûşîş-i deryâyı ne bilsün
- 2 Erbāb-ı mecâz añlayamaz rif'at-i 'aşḳı
Sükkân-ı şerâ 'arş-ı mu'allâyı ne bilsün

- 3 Üftāde-i dām-ı şuver-i dehr olan ādem
Āzād-gī-i cennet-i ma‘nāyı ne bilsün
- 4 Taqlīd ile keyfiyet-i taḥkīk bilinmez
Maḥmūr-ı ebed neşve-i şahbāyı ne bilsün
- 5 Daḥl eylemeziz ‘āşīka ṭa‘n eylese zāhid
Āvāre meges ḥālet-i ‘anḳāyı ne bilsün
- 6 Bī-mürşīd olan ṭālib-i esrār-ı müsemmā
Her ṭavrda ḥāşiyet-i esmāyı ne bilsün
- 7 Zikir şükür itmekle dehen lezzet alur mı
Esmāda kalan zāt-ı müsemməyı ne bilsün
- 8 ‘Ayb eylemeziz münkir-i ‘aşk ise mürāyī
Zindānda olan vüs‘at-i şahrāyı ne bilsün
- 9 Ḥaḳ nūrunı münkir ṭatalım eylemiş inkār
A‘mā eşer-i şem‘-i mużıyyāyı ne bilsün
- 10 Şiddīk bilür ḳadrini mi‘rāc-ı resūlūñ
Bū Cehl-i la‘īn ḥikmet-i isrāyı ne bilsün
- 11 Ḳatl itmeyicek ḥarbe-i tevḥīdle olmaz
Deccāl eşer-i nefḥa-i ‘İsā’yı ne bilsün
- 12 Ğarḳ itmeyicek Nīl celāl eylemez iḳrār
Fir‘avn-ı hevā mu‘ciz-i Mūsā’yı ne bilsün

- 13 Tefsîr idemez mantıkyân âyet-i ‘aşkı
Ma‘kûs-ı kıyâs ile mezâyâyı ne bilsün
- 14 Bî-çâre müneccim gözedir naḥs-ı nücûmı
Mes‘ûd idigin tâli‘-i eşyâyı ne bilsün
- 15 İsbât idemez felsefîyân cüz’-i vücûdı
Bî-ḥikmet tevfiḳ-i heyûlâyı ne bilsün
- 16 Külliyyetini ańlamayan ‘aḳl ile nefsiñ
Ne cüz’ idigin Ādem ü Havvâ’yı ne bilsün
- 17 Hep laḳlaḳadır ehl-i hevâ muştalaḥâtı
Merdân-ı Hudâ beyhûde da‘vâyı ne bilsün
- 18 Da‘vâ-yı müzevvirde kalan ‘aşḳa inanmaz
Destinde olan ḥüccet-i maḥzâyı ne bilsün
- 19 Me’yûs-ı yem-i raḥmet olan münkir-i bed-baḥt
Lütf u kerem-i Ḥazret-i Mevlâyı ne bilsün
- 20 Şeb tâ be-seḥer çeşmini pür-ḥâb iden aḥmak
Bî-dâr idigin dîde-i dānâyı ne bilsün
- 21 Her şeb-pere meşreb ki ola zulmete me’nûs
Tābānī-i ḥurşîd-i tecellâyı ne bilsün
- 22 Pür eylemeyen ḳalbi mürebbī nefesinden
Meclisde ne remz eyledigin nâyı ne bilsün

- 23 Tevhîd de cân virmeyen ihvân-ı tarîkat
Kadr ü şeref-i Hızır u Mesîhâ'yı ne bilsün
- 24 Zâhid bizi ko ğayra şat esbâb-ı riâyı
Ser-mest-i maḥabbet ğam-ı ferdâyı ne bilsün
- 25 'Akıll ile bilinmez bilinür Haḳḳ'la ekvân
Erbâb-ı ḥıred resm-i temâşâyı ne bilsün
- 26 Câh ehli bize eylesesün 'arz-ı tecemmül
Erbâb-ı dil ârâyiş-i dünyâyı ne bilsün
- 27 Aşḥab-ı ğınâ fehm idemez kıymet-i fakrı
Ednâya heves eyleyen a'lâyı ne bilsün
- 28 Dervîşleriz biz ere bir dost ile post
Fehm itmeyen ol dostı ğavğayı ne bilsün
- 29 Ğavğa didigim ma'reke-i 'aşḳ-ı Hudâ'dır
Âzâde olan lezzet-i sevdâyı ne bilsün
- 30 Sırr-ı Haḳḳı keşf eyleme ağyâre Nazîfâ
Zâĝân neĝam-ı bülbul-i şeydâyı ne bilsün

12

(Mefâ'ılün Mefâ'ılün Mefâ'ılün Mefâ'ılün)

- 1 Bahâr irişdi seyret sebze-zâr-ı nergis-âlûdı
Zümürürd baḥriniñ cüş eyledi mevc-i zer-endûdı

- 2 Bahār irdi saçıldı sünbülistān üstüne şebnem
Yemiñ güyā yüzüne çıkıdı dürr-i ğayr-ı ma‘dūdı
- 3 Bahār irdi açıldı çehre-i gül bülbüle müjde
Güzel gösterdi behzād-ı zamāna rüy-ı maqşūdı
- 4 Bahār irişdi feyz-i hāzret-i feyāzıla oldı
Çemen-pīrā-yı mevcūdāt emr-i aqdesin rūdı
- 5 Ribāt-ı bāğa gelmekde kavāfil ğayb mülkünden
Küşāde oldu bāzār-ı vücūduñ rāh-ı mesdūdı
- 6 Benefşe şanma ‘anber yarelerdir der-kenār olmuş
Esüb Deryā-yı Ahdarda nesīm-i lütf-ı ma‘būdı
- 7 N’ola pervāne-veş yansa yakılsa şevkile bülbül
Fürüzāndır gülüñ bezm-i çemende şem‘-i bī-dūdı
- 8 Degil pür-jāle lāle şevher-i bülbül getürmüşdür
‘Arūs-ı ğonceye bir kīse içre mihr-i menķūdı
- 9 Gül üzre bülbülü gör şahn-ı nergis-zārda güyā
Geçer yāķūtdan zevrakla baħr-i nār-ı mevķūdı
- 10 Nigāh-endāz-ı sū-yı lāle-zār olsun bu mevsimde
Bahāristān-ı Cāmī ‘ārifīñ olmazsa meşhūdı
- 11 Di ‘ārif gibi hem sāde hem pür-naķş-ı hıketdir
Bahāristān ki olmuşdur ħas ü ħāşāk merdūdı

- 12 Bahāristān mişāl-i meclis-i munlā-yı a‘zamdır
Ki olmuş sāyebān-ı şer‘-i Hāḡḡiñ zıll-i memdūdı
- 13 Semiyi faḡr-ı ‘ālem şeyḡu’l-İslām şadr-ı dīn-perver
Zamāniñ şādıḡu’l-va‘dū’l-emīni zāt-ı pūr-cūdı
- 14 Ebū Yūsuf feṡānet Bū Ḥanīfe menḡabet ol kim
Nisb-i devlet faẓīlet-mekremet hep mülk-i memdūdı
- 15 Vücūdı Mecma‘ü’l-Baḡreynī’dir fetvā vü taḡvāniñ
Olur Meşrūḡa-i İbn-i Melek her kār-ı maḡmūdı
- 16 Dürer aḡvāli zātı Kenz’dir manẓūme aḡvāli
‘Aceb mi Mülteḡa’l- Ebḡur desem ol zāt-ı mes‘ūdı
- 17 Sözin işlāḡ iden ol şadr şer‘iñ ferāḡ ider vaşfın
Hidāye bulmayan itmez Dirāye ḡayr-ı mevcūdı
- 18 İmām Gerderi sūk-ı kemālātında bezzāzı
Kelām-ı Yezdevī maḡşūl-i taḡḡiḡāt maksūdı
- 19 Faẓīlet ḡulḡ-ı zātı şıdk-ı maḡşūş müsemmāsı
Kerem de’b-i ḡadīmidir seḡā āyīn-i ma‘ḡūdı
- 20 Kerīmā tāb-ı faḡr aşḡābı üzre sāye-güsterdir
ḡıyābān-ı seḡāniñ kim hemīşe ṡalḡ-ı menḡūdı
- 21 Kerīmā ihtiyāc erbābı kim lūṡfuñla bulmuşdur
Refāḡ-ı ḡāl-i maḡmūdı kemāl-i ‘ıyş-ı mergūdı

- 22 Cerīhān temennī feyz-i hāmeñdir şifā-cūdur
Dāvāt-ı müşk-fāmīñ hoḳḳa-i dārū-yı bihbūdı
- 23 Zamān-ı devletiñ bāzār-ı germā-germ-i ‘irfāndır
Zebān-ı rūḥ-ı bāḳīdir münādī hā-kezā nūdı
- 24 Metā‘-ı ma‘rifet geldi revācın bulduḡu demler
‘Aceb mi ḥāce-gān-ı ‘ilm ü dāniş itseler sūdı
- 25 Yine lāyık degildir vaşfiña zer-beft-i eş‘arım
Eger ḥayṭu’ş-şu‘ā‘-ı mihr ise her tār ü her pūdı
- 26 Eliñde zūlfıḳār-ı hāme mevḳūf-ı işāretdir
Hemīşe-pāye ḳaṭ‘ itdirmek olmuş kār-ı mevdūdı
- 27 Naẓıfī dāḥıl-i şaḥn-ı ümīd it i‘tibārıñla
Yeter ḥāricde ḳaldı sen bilürsün bud ü nā-būdı
- 28 Kelām u manṭıḳın çekmiş hevādan bir mü’eddebdir
Me‘ānī naḥvine şarf eylemiş maḳdūr u mechūdı
- 29 Ma‘a-hāzā taşallüfden berīdir zıhn-i derrākı
Eger çi şā‘ire sermāyedir faḥriye fermūdı
- 30 Ğubār-ı dergehiñ kim kühl-i a‘yāna başiretdir
Zamāndır itmedim ol ḥāk-i pāke çehre- fersūdı
- 31 Ḳazā aḳşā-yı Rumili’nde ta‘yīn-i ma‘āş itmiş
Faḳīriñ muḳsim-i erzāk iken çak cā-yı mevlūdı

32 Felek ben zāra bir maḥfilde tadrīs itdirir şimdi
Ki başdırmışdır aşvāt-ı zağan tertıl-i Dāvūd'ı

33 Şikāyet eylemezdim çarḥdan cism-i ma‘āşımdan
Eger tīg-ı zarūret açmasa zaḥm-ı niyāsūdı

34 Dükenmez rāhdır rāh-ı şikāyet gel du‘ā eyle
Yeter ey edhem-i kilik-i siyeh beyhūde peymūdı

35 Hemīşe Ḥazret-i Feyyāz gülzār-ı temennāda
Nesīm-i lūtfuna itsün havāle ḥall-i ma‘kūdı

36 Hemīşe gülsitān-ı ‘izz ü ikbālī bahār olsun
Açılsun devletinde herkesin ezhār-ı maḥşūdı

13

(Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün)

1 Hücūm-ı ceş-i şitā ile eyleyüb taḥvīf
Derūn-ı bāğda esdi şavurdı bād-ı ḥarīf

2 Bırakdı gül siperin lāle şeşperin elden
Telāş u ḥayretile toñdı kaldı cū-yı laṭīf

3 Dizildi nīze-i elmās-pāre her bāma
Felek-i şeh diye techīz-i ceş idüb teklīf

4 Lisān-ı ṭayr tutuldu beyān-ı ḥikmetden
Bu demde mūncemidü’ d-dehen olur ḥakīm-i ḥaşīf

- 5 Riyā-yı bārid ile hasta zāhide beñzer
‘Aşā be-dest ü şikeste-miyān nihāl-i naḥīf
- 6 Şimāl-i zevk-i fenāda idüb mübālağalar
Uçurdu berg-i dirāḥtānı eyleyüb tavşīf
- 7 Ayağı tondı kesildi yine değil sāyıl
Ġinā-yı kalb ile āsūde ḥavż-ı pāk ü ‘afīf
- 8 Memerr-i Husrev-i deydır ki rūzigār itmiş
Ṭarīk-i bāğda mevzū‘a tūde tūde ḥaşīf
- 9 ‘Aceb mi pā-yi bed-emāna ḥalvet olsa eger
Gören mu‘āmele-i rūzigārı serd ü ‘anīf
- 10 Dem-i şitāda konağ bulmayan misāfir-veş
Şaçak saçak gezer āvāre ṭāyirān-ı za‘īf
- 11 Çenār u gülbüni ‘üryān gören bilür āḥir
Bu ḥaşr-gāhda yeksān olur vażī‘ vü şerīf
- 12 Felek ne āyineci olduğunu fehm eyler
Gören bu şeklile yaḥ-pāreyi laṭīf ü şağıf
- 13 Cihānda pertev-i mihr-i şitāya germ olma
Esās-ı mihri buz üstünde itmiş ol tarşīf
- 14 ‘Azāb-ı nāsı görüb zemherīr-i ser-mādan
Işındı dūzaḥiyān yerlerine bī-te’sīf

- 15 Bir āh-ı germ ile mümkindir intikām andan
Sovutmasun bizi tā böyle rūzigār-ı ‘aşīf
- 16 Ya ‘arz-ı hāl ideriz bir mürüvvet üssine kim
Murād-ı sâ’ili i‘tāda eylemez tesvīf
- 17 Sipih-ı dīn-i mübīn āfitāb-ı burc-ı yakīn
Medār-ı şer‘-i metīn kuṭb-ı devr-i dīn-i hanīf
- 18 Ġazālī menkabe müftī-i hüccetü’l-İslām
Ebū Hanīfe siyer Şeyh-ı Zeyle‘ī te’līf
- 19 İmām-ı muḥyī-i sünnet Muḥammed-i Şādık
Hümām-ı şadr-ı fazīlet şerīf ibni şerīf
- 20 Muḥīṭ-i dānişi Kenz-i Meālimü’t-Tenzīl
Sırāc-ı fiṭnatı Keşşāf-ı Müşkilāt vü Saḥīf
- 21 Meṭālī‘-i nüktīdir Meşāriku’l- Envār
Ṭavālī‘-i süḥanı Vāri’dāt-ı bī-taṣḥīf
- 22 Kitāb-ı fażlına şīrāze-bend-i ‘allāme
‘Aḍud-ı mevākıf ‘ilmine Lāzımü’t-Tevkīf
- 23 Biḥār-ı vaşfı ki mā lā- yūs‘-i maḳūlesidir
Olur mı hiç zurūf-ı hurūfile ta‘rīf
- 24 Yegāne şāhsüvār-ı fuḥūl-i fetvā kim
Semend-i fażlına eyler Ebu’s-Su‘ūdı redīf

- 25 Mürîd olurdu göreydi tarîk-ı takvâda
Tenezzüh ü vera‘ın Bâyezîd-i zühd-i elîf
- 26 Nücûm-ı sofra-i câh u celâliniñ naqli
Simaṭ-i ‘izzine hûrşîd ü mâh iki raġîf
- 27 Kumâş-ı şânına nisbet bu sükda olmaz
Sîpihriñ atlası şâyân-ı i‘tibâr-ı haşîf
- 28 Keremde Bermekiyân sâ’ilân dergâhı
Na‘îm-i Hâtem-i Tay bezm-i cûdına teslîf
- 29 Şümûl-i devleti şâd itdi rub‘-ı meskûnı
Muḥâṭ-ı dâ’yire-i ‘ilmidir keşîr ü tafîf
- 30 Şabâ-yı lüṭfi yanında nesîm-i şubḥ-ı şakîl
Vaḳâr u ḥilmine nisbetle kühsâr ḥafîf
- 31 Ḥilâf-ı ṭab‘a eger emr iderse fetvâsı
Şûlûc-i ḥaşv ü libâs ola hemçû kuṭn-ı nedîf
- 32 Şafâ-yı meşrebi âfâka itse neşr-i eşer
Olaydı şems ile hem âb u tâbı cism-i keşîf
- 33 Süyûṭî ma‘rifet Faḥr-ı Râzî menḳabet
Eyâ deḳâyık-ı ‘ilmiyyeyi fehîm ü ‘arîf
- 34 Sen ol veliyy-i ni‘amsın ki oldılar hep seyr
Na‘îm-i sofra-i lüṭfuñ ile ḥaḳîr ü şerîf

- 35 Sen ol ferişte-şiyemsin ki irdiler kâma
Zamân-ı devlet-i cûduñda her belîd ü zarîf
- 36 Zihî kerem ki idüb dâhil-i sarây-ı sürûr
Bu bî-kesi kıomadıñ hâric ü tarîd ü tarîf
- 37 Zihî şeref ki benim itdiñ i'tibârıñ ile
Semend-i fahırımı şâyân-ı zeyl-püş-ı kaţîf
- 38 Felek didikleri ğaddârdan huzûruñda
Efendim eyleyemem ser-güzeştimi tavşîf
- 39 Sirişkim al vü ruhum zerd ü bahtım itdi siyâh
Ġarîb renkler itdi baña sipihr-i zalîf
- 40 İdüb şıţabl-ı vaţandan semendimi iħrâc
Beriyye-i ğama itdi 'inânımı taşrîf
- 41 Beni dırîĝ ki akşâ-yı Rûm'da zulme
İder tahîne-i tahûne-i ğam ü ta'nîf
- 42 Tabîb-i haste-dilânsın 'inâyetiñle bulur
Şifâ mizâcın iden i'tidâlden tahrîf
- 43 Bu rûzigâr-ı sitemde çerâĝ-ı hâşîndır
Ola himâyet-i fânûs-ı şefkatîñde Nazîf
- 44 'Ale'l-huşûş ki şâyân-ı iltifâtıñdır
Ne deñlü lûtf u kerem eylesen deĝil tasrîf

- 45 Hemān şā‘ir-i yek-fen degil fazīleti var
Ki naḳd-i ‘ömrüni itmiş me‘ārife taşrīf
- 46 Ğarīb naḳşlar itdiñ gel ey ḳalem idelim
Du‘ā-yı ḥayr ile naẓm-ı ḳaşıdeyi terdīf
- 47 Nete ki şayf ü şitā ile germ ü serd-i felek
Zamānıñ eyleye ānāt-ı devrini taşnīf
- 48 Hisābdan idüb a‘dād-ı ‘ömrüni efzūn
Senin devlet ü iḳbālın eyleye taz‘īf
- 49 Hemīşe şadr-ı sa‘ādetde ber-ḳarār olsun
Bi-ḥaḳḳ-ı dīn-i müeyyed bi-ḥaḳḳ-ı şer‘-i münīf

14- İlāhī

(Mefā‘ılün Mefā‘ılün Mefā‘ılün Mefā‘ılün)

- 1 Küşāde oldı ‘uşşāḳa şalādır ḥalḳa-i tevḥīd
Müretteb sofrā-i lütf-ı Ḥudā’dır ḥalḳa-i tevḥīd
- 2 Nişīmen-gah idenmiş ḳudsiyān-ı evc-i rūḥānī
Mu‘allā-lāne-i bāğ-ı hüdādır ḥalḳa-i tevḥīd
- 3 Derūn-ı sālikān rāh-ı ḥaḳḳı kân-ı nūr eyler
Münevver cürm-i ḥürşīd-i ziyādır ḥalḳa-i tevḥīd
- 4 Temāşā-yı cemāl-i şāhid-i maḳşūd ider ‘āşık
‘Aceb āyine-i ‘ālem-nümādır ḥalḳa-i tevḥīd

- 5 Olunca halka-ender-halka feyz-i vecd ile gūyā
Semāvāt-ı hūlūş u ihtidādır halka-i tevḥīd
- 6 Çevirmiştir zemīn-i ‘aşk-ı pāki dāiren mādār
Muḥīṭ-i a‘zam-ı lūṭf u ‘aṭādır halka-i tevḥīd
- 7 İderler keşt-i meyl-i sivāyı ğark-ı ‘āşıklar
Meger girdāb-ı deryā-yı vefādır halka-i tevḥīd
- 8 Varılmaz menzil-i maḫşūda itmezseñ ‘ubūr andan
Pül-i cū-yı ḫaḫīkat-āşinādır halka-i tevḥīd
- 9 Muraşsa’dır ruḥ-ı zer-gūn ‘uşşāk-ı belā-keşle
Dilā ḫalḫāl-ı sāk-ı ‘arş-sādır halka-i tevḥīd
- 10 Olurken bāis-i tefrīḥ-i zāt-ı muḫlişin ammā
Yine dāğ-ı dil-i ehl-i riyādır halka-i tevḥīd
- 11 Bilür keyfiyyetini neşve-dārān-ı mey-i taḫḫīk
Müferraḥ bezm-i teslīm ü rızādır halka-i tevḥīd
- 12 Dönerler anda ‘uşşāk-ı nevā-keş ‘andelībāne
Bahāristān-ı gülzār-ı şafādır halka-i tevḥīd
- 13 Ḥurūc eyler mi ‘ārif böyle ḫāşü’l- ḫāş meclisden
Cihāna yādigār-ı Murtezā’dır halka-i tevḥīd
- 14 İcābet-yāb olur bī-şübhe sende eyle istid‘ā
Nazīfā ḫarmen-ı pāk-i du‘ādır halka-i tevḥīd

TERKİB-İ BENDLER

1- Terkīb-i Bend-i Na‘t-i Seyyid-i Kā’ināt Meḥar-i Mevcūdāt ‘Aleyhi’ş-Şalavāt

(Mef‘ūlü Fā‘ilātü Mefā‘lū Fā‘ilün)

I

1 Rūḥī fedāke ey dūr-i deryā-yı ıştırfa
Rūḥī fedāke ey güher-i kân-ı ictibā

2 Rūḥī fedāke ey gül-i gülzār-ı ihtidā
Rūḥī fedāke ey eṣer-i berķ-i ibtidā

3 Biñ cān vireydi kāşkī feyyāz-ı gül baña
Tā her biriyle bir kez olaydım fedā saña

II

4 Rūḥī fedāke ey çemen-i dīn-i zīverī
Ḥūrşīd-i tābdār-ı sipihr-i peyāamberī

5 Dil-dāde-i maḥabbetiñ ins ü melek perī
Bir şey midir ğamıñla fedā eylemek seri

6 Biñ cān vireydi kāşkī feyyāz-ı gül baña
Tā her biriyle bir kez olaydım fedā saña

III

7 Rūḥī fedāke ey şanem-i ka‘be-i yakīn
Ṭal‘at-perest-i nūr-ı ruḥuñ Cibrīl-i Emīn

8 Āmāde-i şehādet-i ‘aşkīndır ehl-i dīn
Tīğ-ı maḥabbetiñle beni bismil et hemīn

9 Bīñ cān vireydi kāşkī feyyāz-ı gül baña
Tā her biriyle bir kez olaydım fedā saña

IV

10 Rūḥī fedāke ey sebeb-i neşve-i zuhūr
Feyz-i ḡamīndır ehl-i dile bāde-i ṭahūr

11 Olmuş fedā-yı mestī-i ‘aşkīñ sürüş ü ḥūr
Öldür beni ki reşkle öldü dil-i gayyūr

12 Bīñ cān vireydi kāşkī feyyāz-ı gül baña
Tā her biriyle bir kez olaydım fedā saña

V

13 Rūḥī fedāke ey nesak-āmūz-ı şer‘ ü dīn
Sālār-ı enbiyāsın ü hem ḥatm-i mürselīn

14 Bīñ cān vireydi kāşkī feyyāz-ı gül baña
Tā her biriyle bir kez olaydım fedā saña

15 Gelmez vücūda sencileyin dilber-i güzīn
Kim görmedin cemāliñi ḡurbān-ı ‘ālemīn

16 Bīñ cān vireydi kāşkī feyyāz-ı gül baña
Tā her biriyle bir kez olaydım fedā saña

VI

- 17 Rūhī fedāke ey ‘ilm-i ifrāz-ı iştihār
Eyler zemīn terettüb-i pākiñle iftiḥār
- 18 Ümmīd odur ki cān be kef ü zār bī-ḡarār
Diyem ḡarīm-i ravzada giryān zār zār
- 19 Biñ cān vireydi kāşkī feyyāz-ı gül baña
Tā her biriyle bir kez olaydım fedā saña

VII

- 20 Rūhī fedāke ey şeh-i Rūm u ‘Acem Ḥabeş
Olmuş hebā-yı pertev-i ḡüsni ruḡuñ güneş
- 21 Tā ki hevā-yı ḡayr ile beyḡūde keşmekeş
Oldum şehīd-i ḡancer-i ‘aşkıñ Naẓīf-veş
- 22 Biñ cān vireydi kāşkī feyyāz-ı gül baña
Tā her biriyle bir kez olaydım fedā saña

2- Terkīb-i Bend-i Diger

(Mef‘ülü Fā‘ilātün Mef‘ülü Fā‘ilātün)

I

- 1 Biñ cān fedā olursa şükrāne-i maḡabbet
Erzān-seḡadır ey dil dūr-dāne-i maḡabbet
- 2 Pür-bāde-i ṡarabdır peymāne-i maḡabbet
Dilşād ise ‘aceb mi mestāne-i maḡabbet

3 Āşufte hūş olur çün hem-hāne-i maḥabbet
‘Aql-āşinā olurmuş bī-gāne-i maḥabbet

4 Çün ḥāb-gāhım oldu kāşāne-i maḥabbet
Gūş itdi sem‘-i cānım efsāne-i maḥabbet

5 Min-ba‘d bende oldum dīvāne-i maḥabbet
İşte sen işte başım ey lāne-i maḥabbet

II

6 Evvel ümīd ederdim bir dil-rubāyı āḥir
Düşdüm kemend-i ‘aşka buldum belāyı āḥir

7 Terk eyledim ḡamıñla hep māsivāyı āḥir
Cevr ü ḡamıñda buldum zevk ü şafāyı āḥir

8 Bezmiñde nūş kıldım cām-ı rızāyı āḥir
Neylenseñ eyle sevdim sen bī-vefāyı āḥir

9 Deşt-i cünūna şaldıñ ‘aql-āşināyı āḥir
Mecnūna peyrev itdiñ sen mübtelāyı āḥir

10 Min-ba‘d bende oldum dīvāne-i maḥabbet
İşte sen işte başım ey lāne-i maḥabbet

III

11 Bī-iḥtiyār olur her ‘aşıkda miḥnet-i ‘aşk
Mecnūnı şanma ancaḡ üstād-ı şan‘at-ı ‘aşk

12 Bir dil-rubāyı sevdim oldum ḡam ülfet-i ‘aşk
Bir ḡam ki anda müzmer zevk ü meserret-i ‘aşk

13 Olursa ger Felâtûn ser-germ-i şöhet-i ‘aşk
Mecnûn ider esîrin elbette hayret-i ‘aşk

14 Kays eyledi beni de vâdî-i vahşet-i ‘aşk
Gördüm ki ‘aqla şıgmâz derd ü meşakkat-i ‘aşk

15 Min-ba‘d bende oldum dīvâne-i maḥabbet
İşte sen işte başım ey lâne-i maḥabbet

IV

16 Mihr-i ḥayāl-i rüyuñ olduḡça pertev-efken
Olur derûn-ı ‘âşık reşk-i fezâ-yı gülşen

17 Olduñ cihân-ı ḥüsnüñ bu âb u tâbla sen
Şîrinlerinden emlaḡ Leylâlarından aḡsen

18 Bezm-i ḡamıñda itsem mestâne-gâh-ı şîven
Kays olsa da nedîmim eyler girîz benden

19 Vâdî-i firḡatiñde Mecnûn-ı ‘aşkıñım ben
Dâḡ-ı serimde itsün murgân-ı ḡam-nişîmen

20 Min-ba‘d bende oldum dīvâne-i maḥabbet
İşte sen işte başım ey lâne-i maḥabbet

V

21 Ey çeşmi mübtelâ-keş la‘li ḥayât-efzâ
Ḳurbân-ı ḡamzeñ olsun cân-ı Nazîf-i şeydâ

- 22 Hüsniñ görünce Mecnûn olsa ‘aceb mi Leylâ
 Âvân-ı behcetiñde olur hemîşe cânâ
- 23 Şûret-nümâ-yı Mecnûn âyîne-i heyûlâ
 Hâyet-fezâ-yı mevlûd çâr ümm ü hem nüh âbâ
- 24 Sevdâlarıñla oldum Mecnûn-ı deşt-peymâ
 Dirsem ‘aceb mi şimdi mânend-i Kays rüsvâ
- 25 Min-ba‘d bende oldum dîvâne-i maḥabbet
 İşte sen işte başım ey lâne-i maḥabbet

GAZELLER

1

(Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün)

1. Ey kemāl-i kuvvetiñdendir za‘îf olmak baña
Cevdetimdir mazhar-ı nūr-i laţîf olmak baña
2. Cüz’-i yektādan hezārān silsile bulub nizām
Vaz’-ı terkībimde şart olmuş naḥîf olmak baña
3. Nefḥ-i rūḥ itdiñ dile ta‘līm-i esmā eylediñ
Çok mıdır kerrūbiyān içre ‘arîf olmak baña
4. Kāyim olmaz zāt-ı pākiñde ‘araz cevher degil
Ḥalfdir teslīm-i bürhān-ı saḥîf olmak baña
5. Mümteni‘ ma‘lûl-i ferde müstakılle ‘illetin
Vācib oldu şirk-i imkāndan ‘afîf olmak baña
6. Zûlmet-i vehm-i ḥakīmāndır demek ma‘dûme şey
Nūr-ı hesti maṭla‘ındandır şefîf olmak baña
7. Lāne zād-ı kuds iken tûṭî-i nefis-i nāṭıka
Ḥayfdır zindānî-i cism-i keşîf olmak baña
8. Vaşılān-ı Ka‘be-i taḥkîke mefḥar-ı fakır olur
Cāh-ı şūrîde mezelletdir şerîf olmak baña
9. Lûṭfuña mazhar degil âyînesin pāk itmeyen
Lāzım oldu hem laţîf ü hem Naḫîf olmak baña

2

(Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün)

- 1 Geldi ھاٲٲıñ yeter itdiñ dil-i bî-tāba cefā
Eceli gelmiş ile söyleşilür mi cānā
- 2 Sihr-i ھاٲٲıñ mı bu ya mu‘cize-i ھا̇snüñ mi
Eyledi nīm şebi maٲla‘-ı ھا̇rşîd-bahā
- 3 Bezm-i meyde açılub zîb-i kenār olmazsın
Ėonce-i bāĖ-ı edebsin dūr-i deryā-yı ھا̇yā
- 4 Nergise kühl-i cilā ھا̇k-i rehiñdir dir imiş
Yine gülzārda bir toz ıpıparır bād-ı şabā
- 5 Ele alsañ Ėörinür ser-te-ser iklîm-i server
Ėörmedim sâğar-ı şahbā gibi mir’āt-i şafā
- 6 ٲurra-i ھا̇rî Ėıdā itse Ėazāl-ı firdevs
Zülf-i pür-çîniñe hem-büy demek müşk-i ھا̇tā
- 7 ھا̇bbezā Ėamze-i ھا̇n-rîz ki devrinde gezer
Pā-be-zencîr-i edeb rimme-i şîrān-ı ıpazā
- 8 Merhabā pākî-i dürr-i şadef-i ٲab‘-ı Naẓîf
Çeşm-i bed-devr-i zihî taşfiye-i ھا̇sn-i edā

3

(Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün)

- 1 Mesīh-veş dile tecrīd gösterir mi Hudā
Baña o devlet-i cāvīd gösterir mi Hudā
- 2 Esīr-i zulmet-i hicrim şeb-i cüdā-bīde
Cemāl-i yāri çū hūrşīd gösterir mi Hudā
- 3 Cünūn-ı meyl-i sevādan hālāş idüb muṭlaḳ
Fünūn-ı ‘aşḳla takyīd gösterir mi Hudā
- 4 Menem ki mest-i mey-i cām-ı ‘aşḳ-ı hūbānım
Dimem ki sāgar-ı Cemşīd gösterir mi Hudā
- 5 O māh-ı hūsni görüb şahn-ı merhabā-gehde
Şafā-yı ḳalble bir ‘ıyd gösterir mi Hudā
- 6 Zebān-ı fevzde ḫarf-i recā-yı maḳşūdı
“Ḥalāş li-kūnti ve ya‘şūd” gösterir mi Hudā
- 7 Nihāl-i bahtını sīrāb-ı lūtf idüb eyā
Naẓīfe miyve-i ümmīd gösterir mi Hudā

4

(Mefā‘ılün Mefā‘ılün Mefā‘ılün Mefā‘ılün)

- 1 Bu dehriñ fikr-i rüyıñla hezār elḫānıyuz cānā
Biziz kim bāğ-ı hūsnuñ bülbul-i nālānıyuz cānā

- 2 Mişāl-i sebze peydā-ver derūn-ı nārda gūyā
Bu keyfiyetle esrār-ı haṭiñ ḥayrānıyuz cānā
- 3 Ne öldürdün ne iḥyā eylediñ dil nīm bismildir
Fırākıñ zaḥm-dār-ı tığ-ı bī-dermānıyuz cānā
- 4 Serimde çāk-sāz-ı ḥasret olmuş tīşe-i ümmīd
Bu kūh-ı miḥnetiñ Ferhād-ı Ḥusrev-şānıyuz cānā
- 5 Fetīl-i dāğımızdır şu‘le-pāş-ı bezm-i mehcūrı
Şebistān-ı fırākıñ şem‘-veş sūzānıyuz cānā
- 6 ‘Aceb mi yād idersem bezm-i ḥāş-ı ‘ahd-i hicrānı
Anıñ peymāne-veş neşve-i peymānıyuz cānā
- 7 Benem ‘örf-kühen red-gerde-i Selmān ṭab‘ımdır
Naẓīf-āsā zebān-ı tāzeniñ Ḥassānıyuz cānā

5

(Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün)

- 1 Ğamıñla neşve-bedel mest-i ‘işretim cānā
Ḥayāl-i la‘liñ ile sāğar ülfetim cānā
- 2 Nigāh-ı vaḥşetiñi mūnis-i ‘adūv gördüm
Ser-i ḥıred-i be-girībān-ı ḥayretim cānā
- 3 Ne zūlf-i vuşlat ü ne kākül-i vefā bilürüm
Mişāl-i şāne ki şad-çāk-i ḥasretim cānā

- 4 Reh-i firākda pūyān kılma hem-vāre
Kemāl-i mertebe bī-tāb u ʔākatim cānā
- 5 Gül-i tebessümün it ğonce-rīz kām-ı Nazīf
Hezār pāre-i şemşīr-i ğafletim cānā

6

(Mefāʔlün Mefāʔlün Mefāʔlün Mefāʔlün)

- 1 Dime naqd-i maḥabbet kenzī-i kāmıñ degil cānā
Ḥarāb olsun o dil kim genc-i ālāmıñ degil cānā
- 2 Degil cām-ı şafā zehr-āb virseñ nūş ider zīrā
Göñül tāb-āver şahbā-yı ibrāmıñ degil cānā
- 3 Virirken ceşş-i ğam tārāc-ı cān-ı nā-şekībāya
Yine dirsens hezīmet sāz-ı ārāmıñ degil cānā
- 4 Göñül bezm-i diyār-ı ğamda maḥmūr-ı firākıñdır
Dırīġā feyż-yāb-ı cām-ı peygāmıñ degil cānā
- 5 Şafā-yı zindeġanı nidügün bilmez o ʔāşık kim
Şehīd-i tīġ-ı ʔaşk-ı rāḥat encāmıñ degil cānā
- 6 Belā-yı ʔaşkıñ oldı māye-baḥş-ı zevk-i rūḥānī
Beni ʔan eyleme memnūn-ı inʔāmıñ degil cānā
- 7 Dimedin Nazīfā küfr-i zülfümden perīşandır
Bu mezheb mezheb-i şāyān-ı İslāmıñ degil cānā

7

(Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün)

- 1 Vücūd hayy-ı ebeddir şuhūd-ı ehl-i fenā
‘Aceb mi mün‘adim olsa vücūd-ı ehl-i fenā
- 2 Riyāz-ı feyz-i muḳaddesde ‘andelīb gibi
Nevā-yı zıkr-i Ḥudā’dır sürūr-ı ehl-i fenā
- 3 Cihān-ı hālike şarf-ı nigāh kılmazlar
Hep intibāhdır ey dil ruḳūd-ı ehl-i fenā
- 4 Vücūdın eyledi bunlar tamām ḥākister
Görünmez ateş-i ‘aşḳ içre dūd-ı ehl-i fenā
- 5 Cihān-ı fırḳatın ateş zemīni ābı sirişk
Semāsi ḥil‘a-i dūd-ı kebūd-ı ehl-i fenā
- 6 Ḳadīm-i muḥdeşi itse ‘adīm feyzinden
Olur mı hiç ğam-ı būd u nebūd-ı ehl-i fenā
- 7 Naẓīf ‘abd-i Ḥaḳ ol lāilāhe illallāh
Budur netīce-i güft ü şünūd-ı ehl-i fenā

8

(Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün)

- 1 Dirmiş bu söz ile naẓar iden baña saña
Pervāne baña şu‘le-i şem‘-i Hüdā saña

- 2 Bîgānedir münebbak gülzār-ı kām olan
Ey ğamzesi helāk kün āşinā saña
- 3 İhyā-girī-i güşte-i tîğ-ı tegāfüle
Eyler Mesīh gāh te‘allüm recā saña
- 4 Sūk-ı hevesde itdi ħarīdār-ı ğam beni
İhsān iden bu vecihle ħüsn ü bahā saña
- 5 Dirler ki şundi şāha gedā elden āyine
Āyine-dār cānım ü ben mübtelā saña
- 6 Ĥavf it gubār-ı dilden idüb yād-ı ħaṭṭıñı
Ey gül şaķın şaķın irişür bed-du‘ā saña
- 7 Āh itmediñ Ñazīf ile bir kez muşāfaḥa
Ey şāhid-i ḥayāl-i feraḥ merḥabā saña

9

(Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün)

- 1 Çeşm-i ser-mestiñ nigāh-ı cān-güzār eyler baña
Ġamze-i şūḥuñ niyāz itdikce nāz eyler baña
- 2 Ol nigāh nāz-ı la‘l-i ḥande-perverle şehā
Lütf ider gāhıce keşf-i genc-i rāz eyler baña
- 3 Cevrden fāriğ degil hemvāre gūyā kākülün
İmtinān-ı baḥşiş-i ‘ömr-i dırāz eyler baña

- 4 Hāhiş-i kām eylemem bilmez mi çerh-i pīre-zen
Dem be-dem vaz‘-ı civān ‘işve-bāz eyler baña
- 5 Ol şehīd-i tīg-ı ‘aşk-ı dilberim ki ey Nazīf
Hıızr-ı zinde reşkile ‘arz-ı niyāz eyler baña

10

(Mef‘ülü Mefā‘lū Mefā‘lū Fe‘ülün)

- 1 Gül bāğda rūyuñ gibi ra‘nā mıdır āyā
Bülbül-i dil-zārım gibi şeydā mıdır āyā
- 2 Sünbülleri bilsen çemenistān-ı hüşenk
Zülfüñ gibi hoş-būy u muṭarrā mıdır āyā
- 3 Hāk olmuşiken bencileyin deşt-i talebde
Leylāsını Mecnūnda cūyā mıdır āyā
- 4 ‘Uşşāk hırām eyleyicek cūy-veş ol serv
Çün dīde-i pil germ-i temāşā mıdır āyā
- 5 Mestāneyim itmem sebep-i şevķimi idrāk
Būs-ı lebi mi neşve-i şahbā mıdır āyā
- 6 Bu şi‘r-i şeker-i çāšnī-i ṭab‘-ı Nazīfā
Nev-zemzeme-i tūtī-i güyā mıdır āyā

11

(Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün)

- 1 Ey gül-i bāğ-ı ruḥı ḥaṭṭile ḥār-āşinā
Ve'y keder-i fırḳati bülbul-i zār-āşinā
- 2 Mürğ-i dili bî-per ü bāl şekīb eyledi
Bāz-ı nigāhıñ kaçan oldu şikār-āşinā
- 3 Penbe-i dāğ cünūndan olıcaḳ rîsmān
Ola mı Maşūr-ı 'aşḳ olmaya dār-āşinā
- 4 Şāf gerekdir tamām-ı ḥaṭ-ı sivādan dilā
Levḥ-i derūn olmasun naḳş u nigār-āşinā
- 5 Olmaz ise zaḥmıñ merhemi tîr-i ğamı
Olmasun āh olmasun cism-i nizār-āşinā
- 6 Bülbul-i yektā seni maḥrem-i vaşl eylemez
Ġonce-i gülşeniñe lütfı hezār-āşinā
- 7 Āh ki bî-gāne-i zevḳ-i ḥayātım Nazîf
Eyleyeli baḥt-ı dūn fırḳat-i yār-āşinā

12

(Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün)

- 1 Dil olsun mı nigāh-ı çeşm çeşmiñden rehā cānā
Ki tîr-i cān sinānı eylemez aşlā ḥaṭā cānā

- 2 Hāyāl-i hātırım la‘l-i lebiñ rû-yı münîriñdir
Ne hâcet cām-ı cem āyine-i ‘ālem-nümā cānā
- 3 Kebūdî dūd-i āhım zerddir rûyum siyeh bahtım
Ne renkler eylemişdir miñnet-i ‘aşkıñ baña cānā
- 4 Muḳannen-de‘b olub nā-mihribānı ‘āşıka āḫır
Olunmaz mı temennî māh-rûlardan vefā cānā
- 5 Naẓîfā cür‘a-veş ḳalsun mı hemvāre ayıḳlarda
Ele alsañ anıñ peymāne-i ḳalbin n’ola cānā

13

(Meḫ‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün)

- 1 Tā ki olub o Yūsuf-ı gül-pîrehen cüdā
Ya‘ḳūb hātır olmaya beytü’l-ḫazen cüdā
- 2 Mehcūr o şu‘le-i şeḡaf-efzā-yı ‘aşḳdan
Pervāneyim ki şem‘-i şeb-efrūzdan cüdā
- 3 Bismil-gehiñde güşte olan ser-berîd-gān
Çün mihr ü māh-tāb gerekdir beden cüdā
- 4 İksîr-i zevḳ-i nüzhet olur nā-ḳuṭnü’l-‘ayār
Dil pütesinden olsa ḡam-ı sîm-ten cüdā
- 5 Pejmurde-berg-i gurbetiyān-ı maḥabbetiñ
Ḥandān olur gül dili olsa vaṭan cüdā

- 6 Manşūr-ı dār-ı tār-ı ser-zülfüñ ey şanem
Biñ kez helāk olursa da olmaz resen cüdā
- 7 Kūyın̄da nağme-sāzī-i āh eylesün Nazīf
Ey ğonce-i ‘andelīb ki itme çemen cüdā

14

(Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün)

- 1 Çemende güller açıldı gelüb nesīm-i şabā
Küşāde oldı yine sofrā-i na‘īm-i şabā
- 2 Zi-gām-nāk-i ħazān idi bu-yı sünbül ile
Mizāc-ı gülşene itdi devā ħekīm-i şabā
- 3 Meşām-ı ğonceyi ābisten şafā kıldı
Mişāl-i nefħa-i Cibrīl irüb şemīm-i şabā
- 4 Behiştī şu‘le ile reşk-i bezm-i düzaħ ider
Olursa āh-ı dili ‘āşıkıñ nedīm-i şabā
- 5 Getürse bārī Nazīfā peyām-ı dildārı
Bu lütfi eylese ğāhi dil-i kerīm-i şabā

15

(Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün)

- 1 Şāne itmiş zülfüni bī-dād ey bād-ı şabā
Gel ħalāş it dilleri imdād ey bād-ı şabā

- 2 Seng-dildir yek-ten itmezseñ o gül-ruhsârı nerm
Hem-reh olsun âh-ı âteş-zâd ey bād-ı şabā
- 3 Bûlbûlün mecmû‘a-i kāmıñ perîşân eyleme
Eyleme berg-i gülî berbād ey bād-ı şabā
- 4 Dām-ı zûlf-i ‘anber âgîninde tutdı âşiyân
Eyleme mürğ-i dili âzād ey bād-ı şabā
- 5 Söyle gördün mi Naẓîf-âsâ belâ-yı ‘aşkla
Hem şehîd ü hem Mesîh-îcâd ey bād-ı şabā

16

(Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün)

- 1 Ey âfitâb-ı felek-i seyir-gâh-ı istignâ
Hebâ-yı hüsnuñi itme tebâh-ı istignâ
- 2 Şehâdet arzû-yı tûğ-ı gamzeñiz geldik
Kırar mısın bizi ey pâdişâh-ı istignâ
- 3 Siyâh mestî-i çeşmiñ helâk ider yoḥsa
Gelür mi ‘aynıma cevır-i nigâh-ı istignâ
- 4 Kefen-i be-gerden-i zinhâr cüyî-i hicriz
Amân ey şeh-i ‘âlem-penâh-ı istignâ
- 5 Naẓîfe bâ‘îş-i şevk müdâmdır senden
Teğâfûl-i nigeḥ-i gâh-gâh istignâ

Harfî'l-Bâ'**17**

(Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

- 1 Nâ-dîde-i fûrûğ-ı emeldir şeb-i ğarîb
Yâ Rab ne tîre kevkeb olur kevkeb-i ğarîb
- 2 Bu bezm-i bî-medârda olamazmı âh âh
La'l âşinâ-yı câm-ı temennâ leb-i ğarîb
- 3 Her üstühânı lücce-i dūzağ bedūş olur
Oldukca mûcizin yem-i tâb-ı teb-i ğarîb
- 4 Gūş-ı kabûle varmaz imiş âhımız gibi
Āvâz-ı Dāvud âv-ı leb-i yâ Rab-ı ğarîb
- 5 Olmuş hemîşe dest-hūş-ı firkat ey Naẓîf
Ḥasret-rübûde-i ğam olan ğabğab ğarîb

18

(Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün)

- 1 Ruğ-ı pür-tâb-pâre rûymı tanẓîr ider mehtâb
O gerd-âlûd 'arızla ğalaṭ-ı tedbîr ider mehtâb
- 2 Ḥusûf îrâş ider reşk-i ruḥuñ ey mihr-i raḥşânım
Kaçan ruḥsârın levḥ-i dile taḥrîr ider mehtâb
- 3 Niķâb-ı zülfüñi ref' eyle ey ḥûrşîd ruḥ görsün
Felekde şu'le âfâķı nice tenvîr ider mehtâb

- 4 Gehī mir’at gāhī şāne-āsā gösterir cismin
Meger ol zülfe ‘arz-ı hālını tekrır ider mehtāb
- 5 Cihān pür-nūr ü zūlmet mūrtefī‘ eflāk zī-bende
Şeb-i vaşlı Nazīfā gūyiyā taşvīr ider mehtāb

19

(Mefā‘lün Mefā‘lün Mefā‘lün Mefā‘lün)

- 1 Hāyālīñ bir dem olsa dīdeden ey dilsitān gā’ib
Olur idrāk ü ‘aql ü fikr ü şabrım bir zamān gā’ib
- 2 Miyānıñ mı bu āyā ya kemer ya rişte-i hānçer
Anıñ farqında derk-i mū-şikāfān-ı cihān gā’ib
- 3 Dehānıñ gonce mi ya dürc-i yāķūt-ı sūhānver mi
Anıñ vādī-i temyīzinde ‘aql-ı hürde-dān gā’ib
- 4 Hāṭ-ı şeb-rengiñ eyler la‘līñi hemvāre pūşide
Belī zūlmetdedir āb-ı hāyāt-ı cāvidān gā’ib
- 5 Serāser feyz-i meyle ‘ālemi seyr eylerim gāhī
Olur çeşmimden ammā ki zemīn ü āsumān gā’ib
- 6 Ten-i fersūde mi nālemden eylerler benim idrāk
Bir āvāz-ı fiğān mesmū‘dur şāhib-i fiğān gā’ib
- 7 Hezār eşkāl-i gam peydā olur mir’at-i hāṭırda
Nazīfā çeşm-i terden olsa ol mā mihribān gā’ib

20

(Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün)

- 1 Dīde mi āyīne kıldı ƣal‘atı yārin bu şeb
Mazhar oldum lütfuna ol mäh-ı dīdārın bu şeb
- 2 Şu‘le-i vuşlatda bī-bākāne itdim cilveler
Şem‘ine pervāne oldum bezm-i dildārın bu şeb
- 3 Zahm-ı cāna merhem-i vaşlıla tımar eyledi
Riştetin itdim kisbete nāle vü zārın bu şeb
- 4 Yasemen-zār itdi eşkim gülistān bezmini
Dāğ-dār-ı hālīm ol lāle-ruhsārın bu şeb
- 5 Necm-i ümmīdim ƣulū‘ itdi temāşā eyledim
Lütfunı gördüm Nazīfā çeşm-i bī-dārın bu şeb

21

(Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün)

- 1 Şād olur fikr-i ‘ızārınla dil ey ‘ālī-cenāb
Rūşen eyler hāne-i tārīki tāb-ı āfītāb
- 2 Sünbülümdür şīşe-i hātırda fikr-i kākülün
Sāğar-ı dilde şarābımdır hayāl-i la‘l-i nāb
- 3 Keyf-i esrār-ı haƣ-ı la‘līnle cān hayrān ü zār
Feyz-i şahbā-yı gam-ı ‘aşkınlā dil mest-i harāb

- 4 Māh-tābān-ı sipihr-ārā-yı behcetdir ruḥuñ
Zülf-i şeb-rengiñ iki yanında mānend-i seḥāb
- 5 Nice şabr itsün Nazīf ol ğamze-i bī-dād ider
Gāh hışm u geh teġāfūl gāh nāz ü geh ‘itāb

22

(Mef‘ülü Mefā‘ilü Mefā‘ilü Fe‘ülün)

- 1 Hem-bū geçinürse ruḥuña gül ne münāsib
Kākülleriñe nisbet-i sünbül ne münāsib
- 2 Kim neşve serāy-ı şūḥ ider mürdeyi iḥyā
Keyfiyet-i la‘l-i lebiñe mül ne münāsib
- 3 İtme dil-i bī-tāba ğam-ı hicriñi tekliḥ
Mūra bu kadar bārı taḥammül ne münāsib
- 4 Āzāde-rū ol ‘ālem-i tecrīdde ey dil
Erbāb-ı dile kayd-ı tacemmül ne münāsib
- 5 Mu‘ciz-i neġamāt oldı dil-zār Nazīfā
Bu zemzemeye naġme-i bülbul ne münāsib

23

(Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün)

- 1 Mevc ururken maḥv-ı ‘aşk olur dil-i pür-ıztırāb
Süz-ı ğam baḥr eylemişken kaṭre yer eyler serāb

- 2 Dīde-i hemvāre ger yanımda görsün ‘aksiñi
Serv-i nāzım pāydār olmaz diyen naḡş-ı ber-āb
- 3 Bir ḡadeḡ mey biñ dili ser-mest idermi sāḡiyā
Eylediñ feyz-i lebiñle ‘ālemi mest-i ḡarāb
- 4 Sāḡarı ḡūrşīd-i rūyuñ ‘aksi mehtāb eylemiş
Mey ‘ızārıñla ‘ızārıñ meyle bulmuş āb u tāb
- 5 Çeşm-i baḡtım āfitāb-āsā ebed bīdār olur
Bir nigāḡ iltifāt itse o çeşm-i nīm-ḡāb
- 6 Ṭab‘-ı şehrīden giderdi sūz-ı hicrān-ı fehīm
Ey Naḡīf olsam ḡayātında anıñla hem-cevāb

Ḥarfū’t-Tā

24

(Mef‘ūlü Mefā‘īlü Mefā‘īlü Fe‘ūlün)

- 1 Mir‘at-i dili mazḡar-ı envār-ı şuhūd it
Ma‘dūm-ı ḡam-ı ‘aşḡ olub işbāt-ı vūcūd it
- 2 Mecnūn-ı dūş ol ‘ālem-i ıtlāḡda dā’im
‘Āḡıl dil iseñ ref‘-i tekālīf ü ḡuyūd it
- 3 Çün çāre yok efḡānile teşḡīr-i ūmīde
Şimdengirü iḡlāşile ezḡār-ı Vedūd it
- 4 Bir mertebe maḡv eyle vūcūduñ ki çū şebnem
Germiyyet ile ‘ālem-i ‘ulvīye şu‘ūd it

- 5 Takdīre idüb kārın tefvīz Nazīfā
Terk-i cedel-i dağdağa-i būd u nebūd it

25

(Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün)

- 1 Cism-i nizārı hāk-reh-i 'aşk-ı dilber it
Kemter gubārın ser-i eflāke efser it
- 2 Kaṭ' it taa'llükāt-ı sivā-riştesin göñül
Āh-ı şerer-feşānıñ tīg-ı mücevher it
- 3 Haṭṭ-ı 'ızārın itme bahāne vişāle gel
Ey gonce terk-i da'vā-i bahş-i müzevvir it
- 4 Ki hey peyām-ı zülf-i nigār-āver ol şabā
Lütf it meşām-ı cānı mu'anber mu'aṭṭar it
- 5 Vaşf it gāzelleriñde Nazīfā 'ızārını
Eş'ār-ı dil-firibiñi hem tāze hem ter it

26

(Mef'ülü Mefā'ilün Fe'ülün)

- 1 Ey çeşmi esir-i hāb-ı naḥvet
Tāki nigeḥ-i 'itāb-ı naḥvet
- 2 Maḥmūr-ı şebāne-i teğāfül
Sermest-i şarāb-ı nāb-ı naḥvet

- 3 Maḥşûş-ı dehân-ı nâzişîndir
Harf-i sitem ü hıṭâb-ı naḥvet
- 4 Nûş itmededir müdâm ğamzeñ
Sâgar sâgar şarâb-ı naḥvet
- 5 Mecrûhlara nigâh-ı çeşmiñ
Şemşîr-i sipâh-ı tâb-ı naḥvet
- 6 Ma'mûre-sitân-ı cāmı kıldıñ
Bir ğamze ile ḥarâb-ı naḥvet
- 7 Memnûn-ı niyâz kıl Nazîfî
Nâz ile yeter cevâb-ı naḥvet

27

(Mef'ûlû Mefâ'ilû Mefâ'ilû Fe'ûlûn)

- 1 Ey ḥatt-ı ruḥı bâ'is-i sevdâ-yı maḥabbet
Ve'y şûr-ı leb-i mûcib-i ğavġa-i maḥabbet
- 2 Ğamzeñde 'ayân serḥoş-ı cām-ı teġâfûl
La'liñde nihân neşve-i şahbâ-yı maḥabbet
- 3 Sînemde olan dâġımı gör sûz-ı ğamîñla
Ey ğonce budur lâle-i şahrâ-yı maḥabbet
- 4 Dil bûlbûl-i ḥâmûş-ı leb-i bâġ-ı edebdir
Olmaz müterennim çemen-ârâ-yı maḥabbet

- 5 Gāhīce edeb-reh bula mı mestī-i gamdan
Güstāh olur āgāzede şeydā-yı maḥabbet
- 6 Naḳd-i dil ü cān virseñ eger sūḳ-ı hevesde
Erzān-ı bahādır yine kālā-yı maḥabbet
- 7 Āyīne-i hūrşīd gibi pūr-leme‘āndır
Ol ruḥ ki ola nāşīye-fersā-yı maḥabbet
- 8 Fehm eyleyemezsin sebaḳ-i ‘aşḳ-ı Hudā’yı
Dildāşınıñ olmazsa mezāyā-yı maḥabbet
- 9 Eyler seni ol gamze şaḳın vaḳf-ı tegāfūl
Zinhār Nazīf eyleme ifşā-yı maḥabbet

28

(Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün)

- 1 Ğamīñla kesb olunur şad-hezār keyfiyyet
Belā-yı ‘aşḳıñıa mu‘tād oluncadır zaḥmet
- 2 Ne geşt-i bāğ ü ne seyr-i ḥavālī-i gülşen
Esīr-i hicriñe ‘uzletde başḳadır ḥālet
- 3 Dem-i helākime va‘d itdi zaḥm-ı şemşīrin
Müyesser olmadı ḥāk eyledi beni ḥasret
- 4 ‘Aceb mi sūz-ı dilimden yanarsa naḥl-ı emel
Ki sāyesinde anıñ bir dem olmadım rāḥat

5 Gül-āb-ı eşkile sīrāb olur gül-i şî'rim
 Kaçan ki vaşfîña āgāz idem dem-i firka

6 Naẓīfā mest-i şarāb-ı maḥabbetīm şimdi
 Ne keyf-i bādeye ḥācet ne sāgara minnet

29

(Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün)

1 Nigāhın ey perī-rū eyleme hemvāre vahşet-dost
 O çeşm-i āhuvāna olmasun mı üns ü ülfet dost

2 İdersin 'ākıbet-gerden be-ṭavk-ı pīçiş-i zülfün
 Hıred bī-gāne sevdā-āşinā zencīr-i miḥnet dost

3 Dil-i pāmālim eyler arzū-yı sāye-i kađdın
 Şehīd-i tıg-ı 'aşkı eyledin āhir kıyāmet dost

4 Tegāfūl tā ki itsün zaḥm-dārın tıgına kurbān
 Olursa gamze-i cevri-āşinā ey şūh-ı şefkat dost

5 Perestışkārı mihrāb-ı ebrū-yı habīb eyler
 Olursa düşmenān-ı 'aql u mezheb zühd ü ṭā'at dost

6 'Āceb mi olmasam sāgar-keş-i bezm-i tarab-ı sākī
 Dil-i maḥzūnunu erbāb-ı 'aşk itmez meserret dost

7 Görürdü maḥremān-ı lūtf-ı ma'nā ḥüsn-i ta'bīri
 Gāmīla olmasa ṭab'-ı Naẓīfā lāl-i hayret dost

Ḥarfū's-Sā'**30**

(Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün)

- 1 Fenā-yı çarḥa bir āh-ı kīn olur bāis
Ne āh bir nefes-i āteşin olur bāis
- 2 Ḥarāb itmege ma'müre-gāhını dehriñ
Fiğān-ı 'āşık-ı endüh-gīn olur bāis
- 3 Mişāl-i bülbül ü gül gülsitān-ı 'ālemde
Niyāz-ı 'āşıkā bir nāzenīn olur bāis
- 4 Hebā-yı pertev-i 'aşk olmağa dil-i 'āşık
Bir āfītāb-ruḥ ü meh-cebīn olursa bāis
- 5 Zebān-ı nāṭıkayı ebkem itmege gāhī
Füsūn-ı gāmze-i siḥr-āferīn olur bāis
- 6 Cihānı itmege sevdā-perest-i bend-i cünūn
O zūlf-i ḥam-ı necm ü çīn çīn olur bāis
- 7 Ser-āmed olmağa ṭab'-ı Nāzīf-i pāk-edā
Edā-yı midḥat-i yār-ı güzīn olur bāis

31

(Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün)

- 1 Ta'accüb itme idersem o la'l-i nābla baḥs
O mest-i bī-ḥaberim k'eylerim şarābla baḥs

- 2 Fiğân-ı ‘âşık-zârım ki eylerim galebe
Fünûn-ı nâle de itsem ney ü rebâbla baḥs
- 3 Şabâḥa dek gice ḥayl-i ḥayâl-i ḥaṭ-ı ruḥuñ
Feżâ-yı dîdede eyler sipâh-ı ḥâbla baḥs
- 4 Revâdır eyler ise reng-i ‘ârız-ı pâkiñ
‘Îzâr-ı gülde olan sürḥî-i ḥicâbla baḥs
- 5 Çü ğamze olsada ḥâzır cevâb-ı cân-ı Nazîf
Ne mümkün eylemek ol la‘l-i pür-‘itâbla baḥs

Ḥarfû’l- Cîm

32

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

- 1 Nigeñiñ çeşmiñi şûr ile iderken târâc
Yine tedbîr-i füsûn itmede aña muḥtâc
- 2 Bâr-ı ‘aşkıñ çeken üftâdelerinden ğamzeñ
Tuḥfe-i cân u dili alsa nola bâc u ḥarâc
- 3 Def‘-i maḥmûrı hier itmez ise cām-ı vişâl
Mey olur mı keder-i ḥaste-dil-i ‘aşka ‘ilâc
- 4 Yine mânend-i behişt oldu sarây-ı ‘işret
Ḥüsrev-i bâde-i gül-gûna ḳadeḥ ḳaşr-ı zücâc
- 5 Minnet Allâh’a ki bâzâr-ı belâgatda Nazîf
Dürr-pâk-i süḥanım bulmada her ân revâc

Ḥarfū'l- Ḥā'**33**

(Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün)

- 1 Z̤ulmet-i ğamda baña şem'-i şebistāndır ẓadeḥ
Bāiṣ-i cem'ıyyet-i ẓalb-i perīşāndır ẓadeḥ
- 2 Āfitāb-āsā gelince meclise pür-şevk ider
Nūr-baḥş-ı dīde-i erbāb-ı 'irfāndır ẓadeḥ
- 3 Ehl-i bezmiñ 'aqlın alub gönlüne girse nola
Bir nigār-ı şūḥ-meşreb āfet-i cāndır ẓadeḥ
- 4 Tā ezel erbāb-ı dil anı el üzre tıtdılar
'Ārife sermāye-i zevk-i firāvāndır ẓadeḥ
- 5 Gülsitāndır bezm-i bāde bülbüli ṭab'-ı Naẓīf
Sā'id-i sākī nihāl ü verd-i ḥandāndır ẓadeḥ

34

(Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün)

- 1 Ḥumdan olunca sāğar-ı billūra feyz-i rūḥ
Bū-yı mey eyledi dil-i maḥmūra feyz-i rūḥ
- 2 Sūzān olursa da "erinī" kūy-ı vaşl olur
Nār-ı ğam eylese şecer-i Ṭūr'a feyz-i rūḥ
- 3 Eyler fedā-yı dār-ı vefā-dārī-i vefā
'Āşḫ itse cism-i lāğar-ı mansūra feyz-i rūḥ

4 Rūyun meyi mey eyledi ruḥsārıñı münīr
Nur itdi nāra nār daḥi nūra feyz-i rūḥ

5 La‘liñ ‘aceb mi itse Naẓīfī ḥayāt-yāb
Eylər Mesīḥ küşte-i maḥhūra feyz-i rūḥ

35

(Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün)

1 Degil o ğamzeden ancaḥ ğazāl-ı cān mecrūḥ
Ḥadeng-i çeşm-i kazā nazradan cihān mecrūḥ

2 ‘Aceb mi nāle-künān olsa ğamzeden ‘uşşāk
İrince nāvek-i ḥūn-rīz ider fiġān mecrūḥ

3 Devā-pezir-i tesellī degil ḥazer cānā
İderse ehl-i dili tīre-i zebān mecrūḥ

4 ‘Adüv mu‘amele-i lütf ile müdāvā-yāb
Belā-yı fırkatile ḳalb-i ‘āşıḳān mecrūḥ

5 Ḥoşā meserret-i ḥatır ki şād-merg oluruz
İderse ḥançer-i tizin ki nihān mecrūḥ

6 Naẓīf ü cān Naẓīfā fedā-yı ḥançeridir
O mest-i sāġār-ı nāz eylesün hemān mecrūḥ

Harfû'l- Hâ'**36**

(Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

- 1 Rûy ü haṭ ü 'izâr sefîd ü siyâh ü sürḥ
Cem' itdi ḥüsn-i yâr sefîd ü siyâh ü sürḥ
- 2 Destâr ü zülf ü la'liñe dîvânedir henûz
Kâm-ı dil-i nizâr sefîd ü siyâh ü sürḥ
- 3 Vir 'arz-ı ḥâliñi o şehe ḥün-çekân olub
Ey çeşm-i i'tizâr sefîd ü siyâh ü sürḥ
- 4 Elvân-ı nağme itse fîğânın nola hezâr
Güllerle oldı ḥâr sefîd ü siyâh ü sürḥ
- 5 Geh penbe-zâr ider gam ile gâh ḥuşk ü ter
Dâğ-ı Nazîf-i zâr sefîd ü siyâh ü sürḥ

37

(Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

- 1 Dil feyz-yâb-ı lütf u 'arûs-ı vişâl şüh
Cem şüh ü neşve şüh ü mey-i bî-keâl şüh
- 2 Çeşmi gerekse Bismil-i şimşîri eylesün
'Âşık şabûr yâr cefâ-cû celâl şüh
- 3 Zülfünde arzû-yı ruḥuñıla helâk kim
Meh ḥûb ü ḥâb-ı ḥûb ü şeb-i bî-melâl şüh

- 4 Dil nağme-sāz ü ‘aşk huceste ruhuñ laṭīf
Bülbül nevāda bāğ güzel verd-i al şūḥ
- 5 ‘Ālem-pesend ise nola bu şi‘r-i sükkeri
Ṭūṭī Nazīf āyine-i rūyuñ maḳāl şuḥ

38

(Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün)

- 1 Devrin ‘aceb degil keder-āmīz iderse çarḥ
Bulmaz neşāṭ rakş-ı ıarab-ḥīz iderse çarḥ
- 2 Olsun fütāde bencileyin necm-i ṭālī‘i
Devrānını bu gūne ğam-engīz iderse çarḥ
- 3 Ḥaşmıñ mübārek ola derūnunda zaḥm-ı merg
Şemşīr-i intikāmımı ser-tīz iderse çarḥ
- 4 Yüz kāse āb-ı rūyumı rīzān ider benim
Bir sāğar-ı ümīdimi lebrīz iderse çarḥ
- 5 Ser-levḥa-i cebīn mühimme yazsun ey Nazīf
Kaderdir kelāmını temyīz iderse çarḥ

Ḥarfü‘d-Dāl

39

(Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün)

- 1 Zebān-ı ḥāhişim itsün mi güft-gū-yı murād
Olunca māye-i ḥırmān arzū-yı murād

- 2 Ne fâ'ide dehen-i 'âşık âşinâ olmaz
Mey-i recâ ile pür dâ'imâ sebû-yı murād
- 3 Tarîk-ı 'aşkda reh-güm-künân olur âhîr
İderse rāh-rev-i hicri meyl-i sū-yı murād
- 4 Bulur mı bir nefes eyā cilā-yı mesrūrı
İder mi āyine-i dilde cılve-rū-yı murād
- 5 Semend-i hātır-ı 'âşık Nazîf erişsün mi
Ki deşt-i yarda itmekde cüst ü cū-yı murād

40

(Mef'ülü Mefâ'ilün Mef'ülü Mefâ'ilün)

- 1 Mülk-i dil-i 'uşşâkı tâb itdi hārāb ālūd
Ol 'ārız-ı nūra'n-nūr olmaz mı niķāb ālūd
- 2 Her 'âşık-ı güstāha ruķşatda āh olma
Hemvāre ğađūb olsun ol la'l 'itāb ālūd
- 3 Bir burcda gūyā meh mihr ile ķasrān eyler
Mir'ati ķaçan ķılsa 'aks-i ruķı tâb ālūd
- 4 Hāk-i tenim it bāri ol serv-ķade pāmāl
Ey 'ömr-i şabā-reftār ey cū-yı şitāb ālūd
- 5 Rū-yı emeli ru'yet-i melhūz degil zīrā
Çeşm-i kerem-i baķtım efsūn geh-i hāb ālūd

6 Īcāb-ı qabūl itmez meslūb-ı qazāyāsı
Hep mes'ele-i maṭlab merdūd ü cevāb ālūd

7 Eş'arı Naẓīfānıñ gūyā ki aqarşudur
Dīvān-ı şafā-baḥşı bir gülşen-i āb ālūd

41

(Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün)

1 Figān ki gülşen-i dilden gül-i şafā nā-būd
Ki āfītāb-ı gūşāyende-i vefā nā-būd

2 Dil oldu bülbul-i ḥadd-i niqāb-ı pūşideñ
Şehā şaḳın o gül-i itme dā'imā nā-būd

3 Müdām cilveñe şāhid-i ḥayālīñ olub
Gönülde ḥaḳ bu ki ümmīd-i māsivā nā-būd

4 Cihān cihān küleh-i ye's kām-ı dil peydā
Ne sūd gūşuma efsūsı şadā nā-būd

5 Şahāyif-i felege şıgmaz eylesem tenmīḳ
Mesā'il-i elem-i 'aşḳa intihā nā-būd

6 'Aceb mi ben daḥi bīgāne-i devā olsam
Bu ḥānḳahda dil-i şihḥat āşinā nā-būd

7 Leb-i ḥabībime şıḳletde olmaya tā kim
Naẓīf oldu bu nazmımda lafz-ı rānā-būd

42

(Mefā‘lün Mefā‘lün Mefā‘lün Mefā‘lün)

- 1 Ne çeşm-i fitne-cū ne ğamze-i dilgīrden feryād
Dil-i meyyālden āh āh bī-te’sīrden feryād
- 2 Dil-i mecnūnumūn āġāze-i şadı füzūnudur
Degil mesmū‘ olan āvāre-i zencīrden feryād
- 3 Meşām-ı hāhişem bŷy-āşinā-yı ğonce-i hırmān
Ne sūd eylersem ammā nŷkte-i taġdīrden feryād
- 4 Baña āh itdiren ebrū vŷ müjġān ŷ nigāhıdır
Ne ħançerden fiġān ne tīrden şemşīrden feryād
- 5 Naẓīf āġāz-ı taġrīr itse sŷzān eyler āfākı
Ĥikāyāt-ı ġam-ı hicrānıñ ta‘bīrden feryād

43

(Fā‘ilātŷn Fā‘ilātŷn Fā‘ilātŷn Fā‘ilŷn)

- 1 Bezmimiz cām-ı feraĥ-baĥşıñla ħıldıñ cem-pesend
Sākŷā ey sākī-i Ĥızr-endīşe-i ‘ālem-pesend
- 2 Gülşen-i dilden şitāb-ı ħançeriñ maĥsūd-cū
Zaĥm-ı şemşīr-i nigāhıñ cānda merhem-pesend
- 3 Dāġ-ı ‘aşķıñ serde hem lāne hem efserdir baña
Eylediñ Mecnūnuñ ey Leylā-yı ĥŷsn edhem-pesend

4 Zahm-ı tîğ-ı hasretiñle seyr idüb ülfetlerin
Geşt-gân-ı ‘aşkıña hem ta‘n idersin hem-pesend

5 Bezl-i rûh itmek gerek būs-ı dehân-ı yâra kim
Ey Nazîf itsün seḫâ-yı zâtıña Ḥâtem-pesend

44

(Mef‘ülü Mefâ‘ilü Mefâ‘ilü Fe‘ülün)

1 Sevdâ-yı ser-i zülfüñe dil cân eyle mu‘tād
Mecnûn-ı siyeh-rûz gerek silsile mu‘tād

2 Maḥrûm-ı gül-i dāğ olayım ḥār-ı ḡamıñdan
Bülbül-veş idersem dil-i zār-ı güle mu‘tād

3 Bismillâh eger ḳaşd-ı şehâdet de iderse
Olsun tek o ḥûn-rîz dem-i bismile mu‘tād

4 Bî-minnet-i şartı olurum ḡarḳ-ı yem-i ‘aşḳ
Ey fülk-i necât itme beni sâḫile mu‘tād

5 Bir ḳatre içün laḫzada biñ sîne ider çāk
Olmuş o ḳadar ḡamzesi ḥûn-ı dile mu‘tād

6 Ğurbet-zedegî cāna güzār itdi Nazîfâ
Olmaz mı dil-i zār daḫi menzile mu‘tād

45

(Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün)

- 1 Hürşîd mi ya bâriķa-i şal'at-i Aķmed
Şubķ itdi şebân-gâh-ı ğamı nûr-ı Muķammed
- 2 Müjgân-ı ğamı cām-ı dili münkesir itmez
Bî-raķne geķer şîşeden ol tîr-i muķadded
- 3 Her târını biñ cân-ı kirâmı vaķan itmiş
Maķşer-geh-i ervâķdır ol zûlf-i mücemmed
- 4 Bu dâmda bālâ-rû taķķîķ olamazsın
'Anķâ ise pervâz idemez murĝ-ı muķayyed
- 5 Olduñ şeref-i zât ü řabî'atle Nazîfâ
Seccâde-i 'irfânda manşûb-ı müebbed

Ĥarfû'z -Zâl

46

(Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü fe'ülün)

- 1 Ey münkir-i ğam zevķ ü şafâdan mütelezziz
Ol ķaşnî-i şabr u rızâdan mütelezziz
- 2 Emvâc-ı pey-ender-pey deryâ gibi cûş it
Ol telķî-i eyyâm-ı belâdan mütelezziz
- 3 Sîr-âb olamaz kevşer-i 'adn ile olanlar
Derd-i ebed 'aşķ-ı Ĥudâ'dan mütelezziz

- 4 Sen gence lebiñ bûlbûli ey şûh gerekdir
Âzâr-ı ğam-ı hâr-ı cefâdan mütelezziz
- 5 Güstâhî-i ‘uşşâka nigâh itme ki olmuş
Erbâb-ı kerem ‘afv-ı haţâdan mütelezziz
- 6 Tâ‘ât-i maḥabbetde budur mâye-i ihlâş
Kim ehl-i necât ola riyâdan mütelezziz
- 7 Me’yûs olayım şabrdan ey dürd ölürsem
Tedbîr-i Mesîḥ ise devâdan mütelezziz
- 8 Ben dest-i güşâ-yı taleb olmam ki Nazîfâ
Ger sem‘-i kabûl olsa recâdan mütelezziz

Ḥarfû’r- Râ’

47

(Mefâ‘lün Mefâ‘lün Mefâ‘lün Mefâ‘lün)

- 1 Gözümde girye-i deryâ gulûvler hep seninçündür
Göñülde zevk ü şevk ü arzûlar hep seninçündür
- 2 Sen ey âhû-yı ümmîd olmadın râm-ı taleb ammâ
Beyâbân-ı hevesde cüst ü cûlar hep seninçündür
- 3 Hırâm-endâz-ı gülzâr-ı zuhûr ol çeşm-i ‘âşıkda
Bu hayretler nigâh-ı sū-be-sûlar hep seninçündür

- 4 Meşām-ı ʔab‘ımı ey fikr-i zülf-i yār ta‘ʔır it
Bu vāḡtler ḡayāl-i mū-be-mūlar hep seninçündür
- 5 Demādem ḡāyhāy-ı giryeden mā-fi’z- zamīrū’l- Ḥaḡ
Vişālīndir seniñ bu ḡāy ü ḡūlar hep seninçündür
- 6 Şabā vaşf-ı ḡurām- ḡāmet-i dil-cūyuñ itdikçe
Nihālān-ı çemenden ser-fürūlar hep seninçündür
- 7 Gel ey reng-i feraḡ ya’nī beyāz-ı feyz-i nūrānī
Ḳumāş-ı ʔab‘ımı meyle şüst ü şūlar hep seninçündür
- 8 Yine ey bülbul-i ʔab‘-ı Nazīf ol naḡme-pīrā kim
Gūlistān-ı saḡnda ḡüft ü ḡūlar hep seninçündür

48

(Mefā‘lün Mefā‘lün Mefā‘lün Mefā‘lün)

- 1 Şarāb-ı ‘aşḡıla mestāne bir dil bir de dilberdir
Esīr-i şevḡ çün peymāne bir dil bir de dilberdir
- 2 Biri ‘uşşāḡdan biri aḡbābdan girīzāndır
Hemīşe āşinā bīḡāne bir dil bir de dilberdir
- 3 Birisi zaḡm-ı ḡançer dost biri merḡamet-i düşmen
Belā ben ‘āşıḡ-ı nālāna bir dil bir de dilberdir
- 4 Ferāmūş itdiler hep ḡüft ü ḡū-yı Ḳays ü Leylā’yı
Zebān-ı ḡaḡḡda efsāne bir dil bir de dilberdir

- 5 Naẓīf ol mest-i şādī kim hezār ü verd-i bāġ-āsā
Yine ziynet-dih-i meyḥāne bir dil bir de dilberdir

49

(Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün)

- 1 Meyden lebiñde feyz-i meserret ziyādedir
Keyfiyeti bir olsa da lezzet ziyādedir
- 2 Sūk-ı hıredde emti'a-i inbisātdan
Kālā-yı ḥüzn-i 'aşkıña raġbet ziyādedir
- 3 Bülbül hezār verd-i tere keşf-i rāz ider
Pervānede güdāziş-i ġayret ziyādedir
- 4 Bī-tābī-i sülūk-i ṭarīk-i ümīdden
Peyġüle-i ferāġda rāḥat ziyādedir
- 5 Biñ tīşe-i neşāṭ gezend eylemez aña
Ey dil esās-ı ġamda metānet ziyādedir
- 6 Mühlik degildir āteş-i dūzaḡ anıñ gibi
Süz-ı firāk-ı dūzaḡa nisbet ziyādedir
- 7 Yārān nazm olursa da pākize kūyma
Nazmında ey Naẓīf nezāfet ziyādedir

50

(Mefā‘lün Mefā‘lün Mefā‘lün Mefā‘lün)

- 1 O rindân kim maḥabbet cāmını nüş eylemişlerdir
Bu sāḥillerde deryālar gibi cüş eylemişlerdir
- 2 Ğam-ı ḥaṭṭıñla diller mû-be-mû feryād idüb çün çeng
Çemen bülbüllerin ey ğonce ḥāmūş eylemişlerdir
- 3 Şaḳın ey dil zeneḥdānından olma ḥaṭṭına mağrūr
O çāh-ı ḳa‘r-ı nā-yābı çemen pūş eylemişlerdir
- 4 Ḥased ol rāz-ı dānān-ı rumūz-ı ‘aşḳa kim anlar
Ümīd-i vaşl u hicrānı ferāmūş eylemişlerdir
- 5 Naẓīf ehl-i ḥaḳīḳat rāğīb-ı reng-i mecāz olmaz
Bulub iksīr-i ma‘nā terk-i mağşūş eylemişlerdir

51

(Mefā‘lün Mefā‘lün Mefā‘lün Mefā‘lün)

- 1 Ğarīḳān-ı maḥabbet ‘aşḳa deryā-yı rıza dirler
Gelen mevc-i ğama dest-i edeble merḥabā dirler
- 2 Gürūh-ı ḥal ü ‘aḳd-i ‘aşḳ anıñçün pāy-mālindir
‘Amelde ḥak-i pāyiñ hem-‘ayār-ı kimyā dirler
- 3 Nuḳūş-ı kā’inātı gösterir cām-ı heyūlā-veş
Dile ehl-i naẓar āyīne-i ‘ālem-nümā dirler

- 4 Düşürmekden şaķın dām-ı seyr-i çāh u āmāle
Gōñül bir bāzdır kim āşinānız o hümā dirler
- 5 Hūdā mir'āt-i eşyādır diyenler ehl-i dānişdir
Nāzar-bāzān-ı dil eşyāya mir'āt-i Hūdā dirler
- 6 'Aceb mi varsa āşārı Nāzīfīñ 'arş-ı i'cāza
Semend-i ṭab'ına anıñ burāķ-ı berķıyā dirler

52

(*Mef'ūlü Mefā'īlü Mefā'īlü Fe'ūlün*)

- 1 Ol çeşm-i siyeh-tāb ki şemşīr-i kâzādır
Zahmı dil-i mecrūḥda te'sīr-i kâzadır
- 2 Mümkin mi ḥazer zahm-ı nigāhından o şūḥuñ
Gūyā ki bu endīşe-i tağyīr-i kâzādır
- 3 Olsam n'ola nā-çār seniñ güşte-i ğamzeñ
Ey şūḥ-ı cefā-pīşe bu takdīr-i kâzadır
- 4 'Uşşāķı 'aceb mi hedef-i zahm-ı ğam itse
Ebrūsı kemāndır müjesi tīr-i kâzadır
- 5 Vaşf-ı nigeḥiñ 'āciz ider ṭab'-ı Nāzīf'i
Āsāne degildir ki bu ta'bīr-i kâzadır

53

(Mefā‘lün Mefā‘lün Mefā‘lün Mefā‘lün)

- 1 ‘İzārında o hūrī-peykeriñ şanmañ ki kāküldür
Behişt-i hüsnde üşkäfte olmış saçlı sünbüldür
- 2 Tarāvet-yāb olur hemvāre derd şayf-ı verdi bilmez
Serimde dāğ-ı ‘aşkıñ reşk-i fermā-yı kıaranfüldür
- 3 Çün olmuş tā ezel āzādegī ‘uşşāqdan memnū‘
Ġam-ı bār-ı firāka çāremiz ancak taħammüldür
- 4 Görüb nār-ı ruħuñda sebze-i ħaṭṭıñ dil-i dānā
‘Aceb mi ser-necīb-i fikr ise cāy-ı te’emmüldür
- 5 Görür her şafḥada ħarf-i şehādet-i çeşm-i mecrūhı
Kitāb-ı ‘aşk-ı cānān tev’em-i ħayr-ı tefe’üldür
- 6 Beni ser-mest iden seyr-i ‘ızār u feyz-i la‘liñdir
Ne reng-i ‘ārız-ı güldür ne keyf-i neşve-i müldür
- 7 Olur mesned-nişīn-i bezm-gāh-ı ārā-yı istiğnā
Naẓīf-āsā o kim āzāde-i kıayd-ı tecemmüldür

54

(Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘lū Fā‘ilün)

- 1 Takşīm olunsa nokṭa-i mū hūda cān kıadar
Ol hīç-i fem yanında olur āsumān kıadar

- 2 Sen dürr-i pāke kīse tehī ‘āşıkam sezā
Pür-cīb olursa dīde vü dil baħr ü kân kadar
- 3 Mīzān ħarāb-ı maḥşer-i ‘aşk ola ħüsnüñi
Zāhid bilürse Yūsuf-ı Ken‘āniyān kadar
- 4 Sīnem yine ħadeng-i nigāhıñ nişānıdır
Dest-i zamāna çekse çevirse kemān kadar
- 5 ‘Ummān-ı arzūya varır rû-be-ħāk olub
İcrā-yı himmet eyleyen āb-ı revān kadar
- 6 Zātı ħabāle bend-i ‘alāyık yeter aña
‘Ārif mücerred olsada rûḥāniyān kadar
- 7 Ey düşmen it hirās ki āh-ı Naẓīf’dir
Ol tır kim қаза ola rāmı kemān kadar
- 8 Biz pīr ü naẓīm-i bedī‘u’l- maķāleyiz
Olsaķ revā Nizāmī-i mu‘ciz-beyān kadar

55

(Mefā‘ılün Mefā‘ılün Mefā‘ılün Mefā‘ılün)

- 1 Felek-i ‘aşkıñla cān-ı ‘āşık-āsā dāğ-ı ber-dildir
Degildir mihr ü meh ey ħūr-sīmā dāğ-ı ber-dildir
- 2 Degildir ‘aks-i ħāl-i rû-yı sākī sāğar-ı meyde
Ġam-ı hicr-i lebiñle cām-ı mīnā dāğ-ı ber-dildir

- 3 ‘Aceb mi blblden setr iderse nefħa-i rzn
An ğeydlğndan verd-i ra‘n dğ-ı ber-dildir
- 4 Degildir ķtre ķtre ķnm anda reğk-i zaħmmdan
Kef-i dilberde tğ-ı ħn-ı pl dğ-ı ber-dildir
- 5 Degildir zr  blsnda nokķa ği‘r-i ħsidde
Ĝm-ı ħsn-i beynmla Nazf dğ-ı ber-dildir

56

(Mef‘l Mef‘l Mef‘l Fe‘ln)

- 1 Kyunda dil ğfte v ğrde gerekir
Mecnn- ı melmet bizde vdde gerekir
- 2 Ėretle nigh eyleyen ol mihr-i cemle
Ser-t-be-ķdem yine-veğ dde gerekir
- 3 Baķdķķa olurmuğ ttalm ddeyi ħrğd
Ey mihr-i bah cezb-i dil nde gerekir
- 4 Vaķf olsa daħi ğu‘le-i mehtb firķa
Dil preħen-i ğabr ile pğde gerekir
- 5 Mnend-i Nazf eyleyen md-i viğln
Ėeyd-meniğ  zr  sitem-dde gerekir

57

(Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün)

- 1 Dürr-i şab‘ım gavṭa-perdāz-ı yem-i idrākdir
Mihr-i zihnim pertev-endāz-ı meh-i eflākdir
- 2 Cān-ı ‘uṣṣākı ‘aceb mi eylese dūzaḥ ḥurūṣ
‘Aşk-ı tāb-māye zād-ı āh-ı āteş-nākdir
- 3 Mest-i ser-germ-i mey-i cām-ı ümīd-i vaşl kim
Tā ki la‘līñ gıbṭa-fermā-yı şarāb-ı tākdir
- 4 Cūş-i eşkim görüb gülzār-ı kūy-i yārda
Ḥacletinden cūy-i gülşen ser-necīb-i ḥākdir
- 5 Şāhid-i nazm-ı Nazīf’i ḥüb-şüret gösteren
Şafvet-i mir‘āt-i dil-cū-yı zāmīr-i pākdir

58

(Mefā‘lün Mefā‘lün Mefā‘lün Mefā‘lün)

- 1 Şafā-yı ‘aşk-ı cānān kim derūn-ı dilde pinhāndır
Mişāl-i dürr-i yektā baḥr-i bī-sāḥilde pinhāndır
- 2 Nigāhından şakın müjgān-ı çeşmi itse de mestūr
Ki ol şemşīr zīr-i dāmen-i kātilde pinhāndır
- 3 Şabā açdıķca zūlfün şād olur dil-i bū-yi zārından
Ki zevķ-i ‘ilm-i ḥāl mebhāş-i müşkilde pinhāndır

- 4 Dili sîr-âb-ı ma'nâ ile nâkış kalma şüretle
Zülâl-i feyz-i cām nûkte-i kâmilde pinhândır
- 5 Aña yâķūt-ı hûrşîd olamaz hem-māye zāhirde
O mervārid kim dürc-i dil-i bî-ġilde pinhândır
- 6 Tefeħhuş itme zîr-i dest-māl-i cāh-ı şūrîde
Nigehin kām-ı dest-i mürşid-i vāşılde pinhândır
- 7 Nazîfâ yokla kendin varlığında arama dehrin
Ki genc-i fazl u 'irfān bu dil-i maķîlde pinhândır

59

(Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün)

- 1 Tā ki çeşmiñ lāne-i baħl ü tegāfûl-nākdir
Kuvvet-i şāhbāz-ı nigāhıñ dāne-i imsākdir
- 2 Bî-dırġ it sūzen-i ġamzeñ ki hār-ı hicr ile
Dāmen-i şabr u ġirībān-ı taħammûl-çākdir
- 3 Ma'den-i iksîrdir meyḡāne kim müjġān ile
Rû-be-rāhān kāvîş-endāz-ı derûn-ı ḡākdir
- 4 Rüstem-i ġamzeñdir ol ceng-āver-i deşt-i ķāza
Kim ser-i şaḡş-ı belā-ziynet-ger-i fitrākdir
- 5 'Aks-i rû-yı şāhid-i ḡüsnüñ ki tāb-endāz ola
Jeng-i ġam-ı şafvetde āyine-i idrākdir

- 6 Neylesün katl itmesün ḥāḥiṣ-girān-ı vaşlını
Ol nigh kim tarḥ-ı zulm ü fitne de bī-bākdir
- 7 Ḥār-ı külfetden gül nazmı neẓāfet-yāb olan
Yā Nazīf-i dil-fehīm ve yā fehīm-i pākdir

60

(Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün)

- 1 Faşl-ı āh u zār-ı bülbul verd-i behcet vaktidir
Gel açıl ‘uşşāķıle gülşende ‘işret vaktidir
- 2 Demdir itsün gülleri reşk-i ruḥuñ nesrīn-reng
Gel gel ey gül-gonce-i bāğ melāḥet vaktidir
- 3 Ḥārlar hem-ḥābe-i gül bülbulā sen nālede
Cismiñi ḥākister itsün sūz-ı ğayret vaktidir
- 4 Eylemiş sāķī nihāl-i sā‘idin gül-baḥş-i cām
Miyve-çīn-i naḥl-i şādī ol ki fırsat vaktidir
- 5 Ḥāb-ı nāz-ālūda itmiş çeşm-i maḥmūrın gönül
Sende kıl efsāne-i ḥālīñ ḥikāyet vaktidir
- 6 Feyz-yāb-ı sāğar-ı eltāfiñ it maḥmūrıñı
Vaktidir ey mest-i cām-ı bezm naḥvet vaktidir
- 7 Tā-be-key güft ü şünūd-ı āzāde gūş-ṭa‘na ol
Vaķt-i ḥoş-ḥālī Nazīfā terk ü ‘uzlet vaktidir

61

(Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün)

- 1 O dil ki hāk-reh-i dil-rubāya mālīkdir
O hācedir ki gönül kimyāya mālīkdir
- 2 Biziz o maẓhar-ı nūr-ı hūr-ı tevāzu' kim
Kemīne zerresi kenz-i zekāya mālīkdir
- 3 O ğonce-i çemenistān hüsni küyunda
Hezār bülbül āteş-i nevāya mālīkdir
- 4 'Aceb mi itse temāşā-yı 'ıyş-ı ser-mestān
Elinde sāğar-ı 'ālem-nümāya mālīkdir
- 5 Hased o fākīh-meniş-i iftiḥār-perdāza
Ki şad ḥazīne-i bī-intihāya mālīkdir
- 6 Siper-be-düş-ı taḥammül gerek şehādet-i kām
Dilīr-i ğamzesi tīg-ı kazāya mālīkdir
- 7 'Adüv nazır idemez lehce-i Nazīfā'ya
Ki bir ṭabī'at-i rabbü'l- edāya mālīkdir

62

(Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün)

- 1 Gönül ümīd-i leb-i nüş-ḥande düşmüşdür
Mişāl-i mūr-çe kim şehd-i ḳande düşmüşdür

- 2 Gören o dīdeleri zīr-i ebrūvānıñda
Dir iki āhū-yı vahşī-kemende düşmüşdür
- 3 Bu ḥüsn ü behceti seyr itmedim eger çi göñül
Hezār dilber-i ‘ālem-pesende düşmüşdür
- 4 Nedir bu ḥurremi verd ü nağme-i bülbul
Meger ki şebnem vuşlat-ı çemende düşmüşdür
- 5 Zihī tezeyyün-i dārü’ş- şifā yı Mecnūnı
Ki şad hekīm-i ḥıred kayd-ı bende düşmüşdür
- 6 Kō sūk-ı ‘aşkda ey ḥāce cān-ı nā-şādı
Ki bir ticāret-i nādīr-gezende düşmüşdür
- 7 Virir tezāḥüm-i ḥayret Nazīf yārāna
Bu nev-zemīn ki lūtf-ı sūḥanda düşmüşdür

63

(Mefā‘lün Mefā‘lün Mefā‘lün Mefā‘lün)

- 1 Dil-i şeydā ki pīç ü tāb-ı kākül-sāza düşmüşdür
O keştī-i heves girdāb-ı bahır-i nāza düşmüşdür
- 2 İderken bülbul dil-i evc-i istignāda pervāzı
Görünce şebnem-āsā ol gül-i ṭannāze düşmüşdür
- 3 Dili seyr eyle sīnemden cüdā dest-i nigāhıñda
O murğ-ı lāne düşmen pençe-i şehbāza düşmüşdür

- 4 Müsellem cümle esbâb-ı melâhat hep yakışmıştır
Netice hûbluk ol dilber-i mümtâza düşmüştür
- 5 ‘İzârın vaşf idersin ey Nazîf ol âfetiñ dâyim
Anıñçün bu zemîniñ hem ter ü hem tâze düşmüştür

64

(Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün)

- 1 Göñül ki anda ğam-ı la‘l-i nâb kalmıştır
Derûn-ı câmda gûyâ şarâb kalmıştır
- 2 Olub reh-i ğam amed-şod-ı sipâh-ı firâk
Diyâr-ı şabr u taħammül ħarâb kalmıştır
- 3 Hâfâdır eyler ise ‘azm-i ‘aşk-ı Hıżr-ı ħired
Ki fehm ü derkde nâdir-şavâb kalmıştır
- 4 Dırîğ zülf-i ruĥ-ı şâhid-i ümîdimize
Ki vakf-ı pîç ü ħam ıztırâb kalmıştır
- 5 Elinde ħançer-i ħûn-pâşı sürĥ-gûn gördüm
Benân-ı reşkde reng-i ħızyâb kalmıştır
- 6 Ğubârdır ki cânâna çehre-fersâdır
Cebîn-i mehde anıñçün türâb kalmıştır
- 7 Kânı o vakt-i nigeħ-sâzî-i ruĥ-ı dilber
Gözümde hem-çû ħayâlât-ı ħâb kalmıştır

8 Güdāziş-i ğam-ı hicriñle giryeden cānā
Ne dilde tāb ne çeşmimde āb kalmışdır

9 İdince nūş mey-i cām-ı bezm-i ḥasretiñi
Nazīf-i bī-dil ü bī-hūş u tāb kalmışdır

65

(Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün)

1 Tā pertev-i ḥūrşīd-i ruḥuñ böyle celīdir
Rūyuñ gül-i fahr-ı çemen-i bī-bedelīdir

2 Ta'n-ı ser-tiğīñla ki kıldıñ beni memnūn
Mecrūḥlarıñ reşkile darb-ı meşelīdir

3 Bir şaf-şiken-i leşker-i ḥübān-ı ğamdan
Ferhād-ı dilim ceyş-i belāya cebelīdir

4 Bir cünbüş ile maḳtel iderken ka'be-i kūyun
Gūyā eşer-i ğamzesi şemşīr-i 'Alī'dir

5 'Uşşākı ne iḥyā vü ne ḳatl eyler o ḥūnı
Ḥayfā ki göñül vaḳf-ı ğam-ı muḥtemelīdir

6 Pend itdi uşul-i ğamıñı seyli üstād
Meclisde defīñ gūş-ı ḳabūli küpelidir

7 Feyz-i mey-i vaşlīñla dili ḳānzil eyle
Medhūşī-i esrār-ı ḥaṭṭıñdan keselidir

8 Ger çi ezelî ṯalib-i maḥzūn-ı ‘aşkıız
Germiyet-i sūḳ-ı ḡam o şūḡu sevelidir

9 Mümkin mi vişālînden ola hicr ile me’yūs
Dil-dādegî-i cān-ı Nazîfā ezelîdir

66

(Mefā‘lūn Mefā‘lūn Mefā‘lūn Mefā‘lūn)

1 Kaçan zaḥm-ı dilim ḡāhiş-ger-i lütf-ı müdāvādır
Kef-i ḡūn-rîz-i ḡamzeñde biñ ḡançer müheyyādır

2 Hoşā rāḡat-resānı giryem eyler āteşim teskîn
Meger ḡūn-ı sirîşkim ḡāze-i ḡadd-i tesellādır

3 Bahā-yı ḡüsnüni bileydi naḳd-i cāna virmezdi
Daḡı ol ḡod-fürüşum nā-fehîm-i ḡadr-i kālādır

4 Zihî zî-bendegî-i şaḡn-ı ḡülşen-ḡāḡ-ı maḡrūmı
Ki zaḡm-ı ḡār-ı ḡirmān zîb-i destār-ı temennādır

5 Çemen-ḡāḡ-ı saḡn hemvāre mehcūr-ı ḡazān ammā
Anıñ faşl-ı bahārı vaḡt-i teşrîf-i Nazîfā’dır

67

(Mefā‘lūn Mefā‘lūn Mefā‘lūn Mefā‘lūn)

1 ‘İzārîñ mihr-tāb-ı endāz-ı eflāk-i melāḡatdır
Anıñçün zerre-veş dil-i gird-bād deşt-i ḡayretdır

- 2 Dil-i feyz âşinā-yı rū-yı ülfet dest-i ‘aşkıñda
Gehī cām-ı mey-i ğam gāh mir’āt-i meserretidir
- 3 Mecāz erbābı bilmez güft ü gū-yı bezm-i ‘irfānı
Bizimle maḥrem ancak âşināyān-ı ḥaḳīḳatdır
- 4 Düşer mi âşiyān-sāzī-i naḥl-i bāğ-ı āzādı
Göñül ‘anḳā-yı ḳāf-ı ḳayd-bendī-i maḥabbetdir
- 5 Meh-i tābān-ı nüzhet zerresinden kesb-i nūr eyler
Ġamıñ ḥūrşīd-i raḥşān-ı sipihr-ārā-yı re’fetdir
- 6 Ḳanı dāmān-ı dildār-ı tesellī ḥayf kim şimdi
Silen çeşm-i ümīdim isteyen eşk-i ḥasretidir
- 7 Ḥayāt-ı tāze-yāb itmez Nazīf-i iltifātıñ çün
Şehīd-i ḥançer-i ḥün-rīziñ eylerseñ mürüvvetdir

68

(Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün)

- 1 Bu ne leb bu ne rū-yi zībādır
Bu ne ğonce ne bāğ-ı ra‘nādır
- 2 Bu ne ruḥ bu ne ḥaṭṭ-ı nev-peydā
Bu ne īmān-ı kāfir-i zādır
- 3 Bu ne pīşānī-i cihān-efrüz
Bu ne ḥūrşīd-i ‘ālem-ārādır

- 4 Bu ne çeşm-i belā-fürūş-ı kazā
Bu ne cādū-yı fitne-fermādır
- 5 Bu ne ğamze ne tīr-i tīz-i kaža
Bu ne ebrū ne kavş-ı ğarrādır
- 6 Bu ne hūy-gerde ‘arız-ı pūr-nūr
Bu ne sīm-āb-ı cūş-ı deryādır
- 7 Bu ne la‘l-i haṭ-āver ey zālīm
Bu ne derd-āşinā mūdāvādır
- 8 Bu ne hāl-i leb-i hayāt-efzā
Bu ne dāğ-ı dil-i Mesīhādır
- 9 Bu ne kurbānı oldığım demler
Bu ne vuşlat ne ‘ıyd-ı eḍhādır
- 10 Bu ne şūḥ ü selīs-i ḥüsn-edā
Bu ne Ḥassānī-i Nazīfādır

69

(Mefā‘lün Mefā‘lün Mefā‘lün Mefā‘lün)

- 1 O meh-tāb neyyir-i çarḥ-fırīb-efzā-yı ‘ālemdir
Dil kim güşte-rāh-ı deşt-i ğam rüsvā-yı ‘ālemdir
- 2 Cihānīñ mihr ü mähın neyleyim ḥüsn ü leṭāfetle
O yektā dil-rubā mümtāz u müsteşnā-yı ‘ālemdir

- 3 Nigāh-ı āşinā-yı bilmez imā-yı vefā kılmaz
O çeşm-i fitne-cū hayfā sitem-pīrā-yı 'ālemdir
- 4 Dil-i-zārı iden nālān her dem 'andelīb-āsā
Bu gülşen-gāhda bir gonçe-i ra'nā-yı 'ālemdir
- 5 Hezārān reşk reşk ol ibtilā-perdāz-ı hicrāna
Ki derd-i 'aşkıla dil hurrem ü şeydā-yı 'ālemdir
- 6 Nazīfīn mihr-i maşrıķ-zād-ı ṭab'-ı tāb-dārıdır
O rūşen nükteker kim cılve-gāh-ārā-yı 'ālemdir

70

(Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün)

- 1 Ruḥuñ mir'āt-i İskender dehānıñ la'l-i Hātem'dir
Süleymān'ım seniñ esbāb-ı ḥüsnüñ hep müsellemdir
- 2 Dilerse bī-naşīb itsün felek in'ām-ı şādīden
Ġam-ı 'aşkıñıla kalb-i āşık nālān-ı hurremdir
- 3 Görünce mātem eyler şāf diller şerḥa-gāhıñda
Meger ebrū-yı sūfī gurre-i māh-ı muḥarremdir
- 4 N'ola geldikçe mevc-i üstüḥānım açsa āġuş
Ḥadeng-i ġamzesi merhem tırāz-ı zaḥm-ı sīnemdir
- 5 Nazīf'ā lütf-ı ta'bīr-i süḥān maḥşūş-ı ṭab'ındır
Seniñ erbāb-ı 'aşka feyz-i eş'ārıñ mu'ammemdir

71

(Mefā‘lün Mefā‘lün Mefā‘lün Mefā‘lün)

- 1 Dehānīñ hātem-i ism-a‘zam ol haṭṭ-ı mu‘anberdir
Süleymān’ım saña üslüb-ı mecnūnı musahḥhardır
- 2 Degil cāh-ı zenaḥdān āşiyān-ı bülbul-i dildir
Ḳad-i ‘ar‘ar ḥırām-ı dilberi naḥl-i sanevberdir
- 3 Görenler ‘aks-i rūyuñ dīde-i giryān-ı ‘āşıkda
Şanurlar merc-i ābı cā-yı ḥūrşīd-i münevverdir
- 4 Cemāl-i yār kim āyīnelerde āşikār olmuş
Hezārān rūzıñı tābān ider bir mihr-i enverdir
- 5 ‘Aceb mi ğamze-i mestiñle bī-bāk ülfet eylerse
Naẓīf‘āşıkıñ şemşīre uğrar bir dilāverdir

72

(Mefā‘lün Mefā‘lün Mefā‘lün Mefā‘lün)

- 1 Ne cismüñ cānısın ten zinde-dār-ı vuşlatıñ kimdir
Ne deyriñ naḳşısın şüret-perest-i ṭal‘atıñ kimdir
- 2 Ne baḥriñ dürrisin nūr-āşinā-yı şafvetiñ kimdir
Ġarīḳ-i lücce-i kām-ı kenār-ı vuşlatıñ kimdir
- 3 Kim olmuş behre-yāb-ı būs-ı rū-yı şāhid-i lüṭfuñ
Gül-i ümīd-i çīn-i gülsitān-ı ‘işmetiñ kimdir

- 4 Kim itmişdir yine nūş mey-i bezm-i amān-ḡāhı
‘Aceb bādī-i lebrīzī-i cām-ı naḡvetiñ kimdür
- 5 Kimiñ bāz u tırāz-ı ülfetidir bāz-ı iḡsānıñ
Perīşānī-resān āşiyān-ı vaḡşetiñ kimdir
- 6 İdersin selb-i ḡarf-i ḡāḡiḡ-i vaşlıñla lā-ya‘kıl
Yine dirsen Naḡīf icāb-ı dād-ı ḡayretiñ kimdir

73

(Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘lū Fā‘ilün)

- 1 Ol pīç ü ḡam ki kākül-i dildārımızdadır
Manşūr-ı ‘aşkıız āfetimiz dārımızdadır
- 2 Gül-bāng-ı imtişāl-i riyādan ‘azīzdir
Her kār u naḡş-ı tāze ki evtārımızdadır
- 3 Göñlüm ḡaḡ-ı ruḡuñdan olur kām-cū-yı vaşl
Bir bülbulüz ki bū-yı emel ḡārımızdadır
- 4 Olsaḡ ‘aceb mi kāse tehī bezm-i kāmda
Derd-i ḡimār-ı sāḡar-ı ser-şārımızdadır
- 5 Encüm-şumār-ı zulmet-i hicr eyledi bizi
Fikr-i ruḡuñ ki dīde-i bī-dārımızdadır
- 6 Şiddet-resān-ı sūz-ı dil ehl-i ‘aşḡ olur
Sūziş ki zımn-ı nükte-i ḡüftārımızdadır

- 7 Dāğ urdı nār-ı ̣asretile cān ey Nazīf
Hāl-i siyeh ki la‘l-i leb-i yārimızdadır

74

(Mefā‘lün Mefā‘lün Mefā‘lün Mefā‘lün)

- 1 Seher dem-sāz iden murgānī feryād-ı ̣azīnimdir
Şebān ki halkı bī-dār eyleyen āh u enīnimdir
- 2 N’ola pervāne-āsā vaḳf-ı dā‘ olsa dil-i şeydā
Sebeb hep fikr-i sem‘-i ‘arız-ı āteş-cebīnimdir
- 3 ‘Izār-ı tāb-nākiñ vasfı dūr olmaz dehānımdan
Beni sūzān iden sūz-ı kelām-ı āteşīnimdir
- 4 Belāgatde Nazīfā ‘aybden ‘arīdir eş‘arım
O gūlzārīñ gūl-i bī-ḥārı nazm-ı nāzenīnimdir

75

(Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün)

- 1 Açıl gönül ki ḥatt-ı rū-yı yār gelmişdir
Küşāde-ḥatır ol evvel-i bahār gelmişdir
- 2 ‘Aceb mi itse şabā mihr-i gūlbeni taḥrīk
Zamān-ı nāle-i tıfl-ı hezār gelmişdir
- 3 Geline tıg-ı tegāfūl be-dest-i gamze o şūḥ
Belā-yı leşker-i şabr u qarār gelmişdir

- 4 Gören ğazāl-ı dili rû-be-sû-yı ğamzeñ dir
Künām-ı şîre yine bir şikâr gelmişdir
- 5 Bu ħānķāha girān-bār-ı derd-i ‘aşķ ancaķ
Dil-i ħazān ü ğarībū’d- diyār gelmişdir
- 6 Esīr-i girye-i hicrān idin bu demde hele
Sūkūn-ı nār-ı ğam-ı intizār gelmişdir
- 7 Sefīne-i emele müjde-i kenār olsun
Dem-i müsā‘ade-i rūzigār gelmişdir
- 8 Getür piyāleyi sākī ki gitdi şāhid-i feyz
Serine ehl-i mezākıñ ħumār gelmişdir
- 9 Şaķın ğurūrdan ey dil-i Nażīf-veş dehre
Hezār-ı şā‘ir-i şīrīn-kār gelmişdir

76

(Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘lū Fā‘ilün)

- 1 Ne Yūsuf-ı emel ne ğam-ı pīrehen bilür
Ya‘ķūb-ı ħātırım yine beytū’l- ħazen bilür
- 2 Ālūfte zan ider sitemin nā-fehīm olan
Bī-gāne ħūzn-gāhıñ cānā bilen bilür
- 3 Feryād-ı ‘aşıkı yine ħūbān ğuş ider
Zevķ-i nevā-yı bülbulü ehl-i çemen bilür

- 4 Bilse ‘aceb mi fırqatıñi māye-i vişāl
Dil-i ‘aşk-ı dil-rubāda mezāyā-yı fen bilür
- 5 Manşūr u Kays’a güşte-i ‘aşkıñ ki ta‘n ider
Ne kayd-ı ğam bilür ne belā-yı resen bilür
- 6 Bilmez ħadeng-i ğamzeñe dā’im nişān olan
Derd-i kemān-ı saht-fırākı çeken bilür
- 7 Ser-şafha-i belāġat ider nazm-ı pākūñi
Ol kim Nazīf kıymet-i dürr-i sühan bilür

77

(Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün)

- 1 Ey maḳdem-i şifāda bī-mār-ı intizār
Tā-key ḫılāf-ı ‘ahd ola eṭvār-ı intizār
- 2 Bu rūzigār-ı ḫasretile şu‘le-tāb olub
Ḥākister itdi cān u dili nār-ı intizār
- 3 Lāyık mı ḫuşk-sālı incāz-ı va‘d ile
Hem-vāre germ-i şevḳ ola bāzār-ı intizār
- 4 Bu ṭālī‘im ki var o meh-i iḳbāl itmeyüb
Menḫūs ide ümīdimi edbār-ı intizār
- 5 Ḥayfā ki neşve-dār-ı mey-i ‘aşkıñ eylediñ
O kār-ı mest sāġar-ı ser-şār-ı intizār

6 Ey gonce bñlbñl-i gñl-i teřrñfñ eyleme
řāyān-ı zaħm nīř-i ġam-ı ħār-ı intizār

7 İnřāf eyle sende gel ey řñħ tā-be-key
Mecrñħ ide Nařñfññ āzār-ı intizār

78

(Mefā‘lñn Mefā‘lñn Mefā‘lñn Mefā‘lñn)

- 1 Dem-i hicriñde eşk-i dñde-i ālñde-ħñn artar
Belī faşl-ı řitā geldñkçe enhār u ‘uyñn artar
- 2 O ser-mest āfete ġñyā ġubār olmuş neřāt-efzā
İderse çeşmini kñħl-āřinā mekr ü fñsñn artar
- 3 N’ola derdiñle sāġar-nñř-ı bezm-i bñ-dili olsam
Nedñm-i řñħla řevķ-ı mey-i āteř-nñmñn artar
- 4 Olur semm-i şafer-rñz dāġ-ı levħ-i sñneye ġāħī
Ĥisāb-ı ‘ařķda derd-i dil-i miħnet-i fñzñn artar
- 5 Ģam-ı pñř ü kemi mevkñf-ı nisyān ķıl Nařñfā kim
řafā-yı ħāřır eksildikçe cev-r-i baħt-ı dñn artar

79

(Mefā‘lñn Mefā‘lñn Mefā‘lñn Mefā‘lñn)

- 1 Esñr-i hicriñ oldı zevķ-i vuşlat-yāb olan diller
Yine maħmñrdur mest-i řarāb-nāb olan diller

- 2 Seni āgūşına almaz mı bir gün hem-cū pīrāhen
Şeb-i hicriñde vakf-ı şu‘le-i mehtāb olan diller
- 3 Bulur dürr-i neşātı ka‘r-ı mevc-i baħr-i ‘aşkıñda
Miyān-ı lücce-i endühda gark-āb olan diller
- 4 Dırīg encüm- şümār-ı zulmet-i hicrānıñ olmuşdur
Şeb-i āzāde-gīde rāhat-ı hāb olan diller
- 5 İlāhī menzil-i maksūduna varsun Nazīf-āsā
Tarīķ-i hāhiş-i ümīdde bī-tāb olan diller

80

(Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün)

- 1 Şabā ki kūyiña uğrar nesīm-i cennetdir
O bād ‘āşıkā bādī-i feyz-i rāhatdır
- 2 Ne sūd ider dil-i encüm-şümāra şems ü kamer
Faķīre hāķ-i rehiñ kīmyā-yı devletdir
- 3 Sebebdir āh u fiğāna eger çi fikr-i haťıñ
Ümīd-i būs-ı ruħuñ bā‘iş-i meserretedir
- 4 Firāz-ı süllem-i cevr-i ğamıñda mesrūrum
Kasem kasem ki baña pāye-baħş-ı ‘izzetdir
- 5 Pür itdi nağme-i şīrīni gülşen-i dehri
Nazīf tūtī-i zebān bülbul-i belāgatdır

81

(Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün)

- 1 Meşām-ı hâṭıra bû-yı gül-i şafâ bulıgör
Bu hâr-zâr-ı fenâdan reh-i rehâ bulıgör
- 2 Reh-i ṭaleb-geri kūy-ı düstîden geç
Bu encümende göñül tek bir âşinâ bulıgör
- 3 Yeter tene‘üm-i ser-hûn-ı zevk-i âzādî
Ėamıyla bir şanemiñ lezzet-i Ėidâ bulıgör
- 4 Fûrûğ-ı hûsnile hûrşîd-i rûy imiş tıtalım
O mâh-pârede sen zerre-i vefâ bulıgör
- 5 Yeter Nazîf yeter tîregî-i meyl-i hevâ
Ḥarîm-i ḳalbiñe bir şu‘le-i Hüdâ bulıgör

82

(Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün)

- 1 Fûrûğ-ı mihr-i ‘aşkıñ sîneyi hûrşîd-tâb eyler
Şafâ-dâr olsa mihr âyîneyi hûrşîd-tâb eyler
- 2 Meger bî-gâne tîriñ şeb-çerâğ-ı nûr-ı ma‘dendir
Geline sîne-i bî-kîneyi hûrşîd-tâb eyler
- 3 Ḥayâl-i ‘arızıñ kim pertev-efzâ-yı derûnumdur
Ṭılsım-ı şu‘le dürr-i gencîneyi hûrşîd-tâb eyler

- 4 Anıñçün zulmet-i gam def' olur 'uşşâkı gördükce
Ruḥuñ cām-ı mey-i dūşıneyi ḥūrşīd-tāb eyler
- 5 Meger nazm-ı Naẓīf envār-ı mihr-i çarḥ-ı ma'nādır
Derūn-ı tāze vü dīrīneyi ḥūrşīd-tāb eyler

83

(Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün)

- 1 Mecrūḥ-ı gamıñ merhem-i cān-perveri neyler
Dil-ḥastelerin şıḥḥat ü tāb u ferī neyler
- 2 Bāzār-ı gama eşk ü ruḥ-ı zerd gerekdir
Tüccār-ı maḥabbet daḥi sīm ü zeri neyler
- 3 Dil-dāde-i ruḥsārıñ olan bülbul-i şeydā
Bu gülşen-i fānīde gül-i aḥmeri neyler
- 4 Kays'ıñ başına lāne-i murḡān ne belādır
'Uryān-ı gam-ı 'aşk-ı 'aceb efseri neyler
- 5 Bī-bāk girer āteşe pervāne-i ḥüsnüñ
Bāzūy ü serinde eşer-i aḥkeri neyler
- 6 Şevk-i leb-i yār eyledi ser-mest Naẓīf'i
Ol şūḥ daḥi feyz-i mey ü sāğarı neyler

84

(Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün)

- 1 Hicr-i rüyuñdan dil-i derd-âşinā feryād ider
Cevr-i gülden bülbül-i gülşen-cüdā feryād ider
- 2 Çeşm-i hūn-pāşım̄da nā-maḥṭūṭ seyl-i eşkden
Cūşış-i ṭūfāndan Nūḥ-ı belā feryād ider
- 3 Hūn-pālāyī-i tīg-ı ḡamze-i dildārdan
Rezm-gāh-ı ḡamda cellād-ı kaza feryād ider
- 4 Renciş-i ḥaṭṭından āzürde ruḥ-ı dilber daḡi
Ḥār-ı cevrenden gül-i bāḡ-ı vefā feryād ider
- 5 Bir meserret-gāha maḥremdir Nazīf-i şūḡ kim
Ḥasretinden ḡudsiyān-ı kibriyā feryād ider

85

(Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün)

- 1 Görüñ hezārı hezār āhile terennüm ider
'Arūs-ı ḡonce pes perdeden tebessüm ider
- 2 Alursa dest-i ḡamıñdan nola girībānın
Esīr-i cevriñe şaḡş-ı ecel teraḥḥüm ider
- 3 Olursa dil leme'ān āşinā-yı mihr-i ḡamıñ
Belā-yı zulmet-i 'aḡl u taşarrufı ḡüm ider

- 4 Hased hased o helāk-i humār-ı cām-ı gama
Ki hāk-i cismini pīr-i muġān anuñ hum ider
- 5 O gül muḥāṭab-ı demīdir huzūr u ġam ġā'ib
Nazīf bülbül-i bāġ-ı süḥan tekellüm ider

86

(Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün)

- 1 Dāġ-ı hūn-nīm gül-i hamrāyla yek-reng olur
Cirm-i hūrşīd-i cihān-ārāyla yek-reng olur
- 2 Āteş-i āhım tecellī-gāh-ı Tūr-ı 'aşkda
Pertev-i nūr-ı yed-i beyzāyla yek-reng olur
- 3 'Arızın zülfüyle pūşīde taḥayyül eylesem
Deyr-ḥātır Ka'be-i 'ulyāyla yek-reng olur
- 4 Çün sepīde dūd-ı dil-peyveste olsa 'āleme
Deşt-i şahrā ḥayme-i şafāyla yek-reng olur
- 5 Rezm-gāh-ı fitnede tīġ-ı kazādır var ise
Deşne-i dil-dār-ı hūn pālāyla yek-reng olur
- 6 Cilve-gāhı asumān-ı nūr olursa 'āşıkıñ
Necm-i baḥtī ḥabbetü's- sevdāyla yek-reng olur
- 7 Feyz-i nīsān-ı belāġat-yāb olub nazm-ı Nazīf
Baḥr-i ma'nāda dürr-i yektāyla yek-reng olur

87

(Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün)

- 1 Çeşmimiñ kaçre-i âteş-eşeri aḥker olur
Sadeḥ-i baḥr-i belānıñ dūrerı aḥker olur
- 2 Şerer-i āḥ virir çarḥ-ı ğama revnaḥ u tāb
Bir felekde o ki şems ü kamerı aḥker olur
- 3 Ruḥ-ı 'āşıkda gerekdir 'araḥ-ı âteş-pāre
Gül-i gülzār-ı ğamıñ jāleleri aḥker olur
- 4 Neyler ārāyīş-i dünyāyı ḳalender meşreb
Ki anıñ zīver-i bāzūy ü seri aḥker olur
- 5 Hırmen-i şabr-ı Nazīf'i lebiñ eyler tārāc
Anıñ âteş-zen-i ḥavf ü ḥazerı aḥker olur

88

(Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün)

- 1 Cām-ı leb-i niyāz ki lebrīz-i āḥ olur
Bezm-i felekde mest-i sīne mağzı māḥ olur
- 2 Reşḳ olmasun mı ol gül-i pervānesün kim
Her encümende şu'le-i bülbul-i sipāḥ olur
- 3 Bir ğün gelür ki maḥ-ı 'arūs-ı ümīdime
Meşşāṭa vaşl u ğāliye zūlf-i siyāḥ olur

- 4 Eylerse kuvvet-i dāne-i ‘ömrin ‘aceb degil
Harmen-geh-i ümīde o kim rū-be-rāh olur
- 5 Olsun mı hānde-nāk dehān-ı şikāyetim
Ferdā o ğamzeden ki ẓazā dād-ı hāh olur
- 6 Ey ẓadr-i nā-şinās-ı maḥabbet zamān gelür
Aḥvāl-i ‘aşḡ u ḥüsn ü melāḥat tebāh olur
- 7 Cānā helāk iderse Naẓīf’i ğam-ı ruḥuñ
Ḥāk-i mezārı maḥşer-i mihr-i giyāh olur

89

(Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün)

- 1 Sāḡī-i bezm ki ‘işret-gehe cām-āver olur
Leb-i rindān-ı heves-i ḥarf müdām-āver olur
- 2 Dil-i şeydāyı ider ser-i beyābān-ı cünūn
Kākülünden ki şabā bū-yı peyām-āver olur
- 3 Serd-i ḥübānı ider ziynet-i bāğ-ı ḥayret
Ḳaçan ol ẓāmet-i mevzūn ḥırām-āver olur
- 4 Cānı bī-nām u nişān itmede tīr-i niġhiñ
Rüstem-i ğamze-i mestiñ gibi nām-āver olur
- 5 Naḡd-i cān gösterür ol şūḥa dü-çār olsa Naẓīf
Dest-i ber-sīne idüb şanma selām-āver olur

90

(Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün)

- 1 Fūrūğ-ı meyle ruḥuñ ḳadr-i irtifā'a gelür
Mişal-i pençe-i ḥūrşīd iltimā'a gelür
- 2 Ḳaḫa gibi nigeḥiñ ḳāşīd-ı ecel ammā
Ne şehr-i ḥisse ne şeh-rāh-ı ıttılā'a gelür
- 3 O nehy-i emr-i maḥabbet ki dirsın ey nāşih
Ḳıyās eyleme kim gūş-ı istimā'a gelür
- 4 Hezār ḫalveti zühd olur çü pervāne
Ḳaçan o şem'-i vefā meclis-i semā'a gelür
- 5 Felek zemīnini bī-zer' ü gūşte-zār itme
Bu seng-lāḫa gelen zāḫir intifā'a gelür
- 6 Kef-i ümīd ile bir merḫabā içün gelmez
Gelürse ḫāneme ol bī-vefā vedā'a gelür
- 7 Ḥasūdı beste-zebān-ı hücum-ı ḫayret ider
Ḳaçan Nazīf-i zekī şahın-ı ıhtırā'a gelür

91

(Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün)

- 1 Ruḥuñ ehl-i başīret neyyir-i ḥūrşīd-i ferdır dir
Ġubār-ı reh-güzārıñ kühl-i "māzāğa'l- başar"dır dir

- 2 Ya zevk-i miyve-i vuşlat virir ya şevk-i maḥrūmı
Niçün erbāb-ı ğam-ı naḥl-ı ümīdi bī-şemerdür dir
- 3 Tarab-gāhı ḥıyābān-ı behişt olsa göñül sensiz
Şarāb-ı nāba zehr ü zevke ğam şevke kederdir dir
- 4 Ḥased sevdā-girān-ı ‘anber-i sārāyı ḥāk itsün
Görenler kākül-i dil-dārımı müşkīn-i terdir dir
- 5 Mey-i ‘aşk eylemişken kānzil-i Mecnūn ü Ferḥād’ı
Nazīf’i mübtelā ol bādeye nādir-eşerdir dir

92

(Mef’ülü Fā’ilātü Mefā’ilü Fā’ilün)

- 1 ‘Uşşāk o mäh-pāreyi araya aldılar
Keştī-i kāmı baḥr-i temennāya şaldılar
- 2 Ferḥād u Kays bulmadılar şayd-ı maṭlabı
Şaḥrā vü kūhsārda araya kaldılar
- 3 Cām-ı cünūn-nüş olan erbāb-ı bezm-i ‘aşk
Nāmūs-ı sāğarın ser-i ḥārāya çaldılar
- 4 Bilmez leṭāfet-i nefes-i münbasıṭ nedir
Anlar ki baḥr-i ğaflet-i dünyāya daldılar
- 5 Yā Rabb Nazīf’i sūz-ı şeğafı kebāb kıl
Çün puḥte-gāmı bezm-i tecellāya aldılar

93

(Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün)

- 1 'Āşık görüncü rüyuñı hayrān olur alur
Nezzāre-gerd-i mihr-i dıraḥşān olur alur
- 2 Bildim güdāziş-i ğamıñı māye-i hayāt
Şem'-i dilim o şevkle sūzān olur alur
- 3 Baḫdıķça āfitāb-ı ruḥ-ı tāb-dārıñı
Çeşmim hirās-ı hicr ile giryān olur alur
- 4 Yūsuf görürse ḥüsn ü bahār-ı cemāliñi
Engüşt-i ıztırāb-ı be-dendān olur alur
- 5 Seng-i ğam u meşakḫat ider ūt-ı cānını
Her kim bu tekye-gāhda mihmān olur alur
- 6 Ḥayfā ki mülk-i ḥātır ü bünyād-ı 'āşıkı
Hem-vāre vakf-ı fırķat-i cānān olur alur
- 7 Dergār olub nesīm-i ğamıñ gülşen-i dile
Berg-i gül-i şekīb perīşān olur alur
- 8 Böyle alursa tābiş-i ḥürşid-i naḥvetiñ
Dil deşt-i ğamda zerre-i rakşān olur alur
- 9 almaz bu revnakı gül-i bāğ-ı 'ızārıñıñ
Raḥm eyle 'andelībiñe nālān olur alur

- 10 Ol serv-i cū-yı hüsni hırmān olur gider
‘Uşşāk-ı hākir āhile yeksān olur alur
- 11 Reşk eyleriz Nazīfe ki vardıkça kūyınā
Memnūn-ı zaḥm-ı ḥançer-i bürrān olur alur

94

(Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘lū Fā‘ilün)

- 1 Zülfün ki gāh cevre peşīmān olur alur
Beñzer o kāfire ki müselmān olur alur
- 2 La‘līn gamıyla ḥūn çeker nūṣa gıbta kim
Gencürgān la‘l-i Bedeḥşān olur alur
- 3 Şeh-perr-i küfr-i zülfünü pervāne eylese
Zünnār-ı bend şem‘a-i imān olur alur
- 4 Reşk ol nedīm-i mekteb-i ders-i vişāle kim
Āzīne rüz-ı hefte-i hicrān olur alur
- 5 Deşt-i talebde teşne-leb-i āb-ı vuşlatıñ
Āteş-‘inān iken yine üftān olur alur
- 6 Yā Rabb bu ne melāḥat-i ‘ālem-firībdır
Kim görse hüsni pākini ḥayrān olur alur
- 7 Her şeb ‘arūs-ı fikri o mehtāb-ı behcetiñ
Dil-ḥāne-i Nazīf’de mihmān olur alur

95

(Mefā‘ılün Mefā‘ılün Mefā‘ılün Mefā‘ılün)

- 1 Ğamîñla ƙalb-i nālān āşinā olmuş bulunmuşlar
O genc ile bu vîrān āşinā olmuş bulunmuşlar
- 2 Ğayālîñ gelse pāy-endāz ider pür-aţlas-ı surhı
Dū çeşm-i ħūn-efşān āşinā olmuş bulunmuşlar
- 3 Dil-i ‘uşşāk ile ruĥsārîññ timsālîdir güyā
Gül ile ‘andelîbān āşinā olmuş bulunmuşlar
- 4 Dil-i zārımla çeşmiñ germ-i ūlfet imtizāc ūzre
İki mestāne yārān āşinā olmuş bulunmuşlar
- 5 Degil imkān-pezîr-i firƙat ey dil tā ezel zîrā
Nazîf ü ‘aşƙ-ı cānān āşinā olmuş bulunmuşlar

96

(Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ılü Fā‘ılün)

- 1 Hicriñ neşāt-ı ‘işretimi ğam-pesend ider
Vaşlîñ piyāle-i ğamımı cem-pesend ider
- 2 La‘liñ ğayāli eylese yāķūt-rîz-i şevƙ
Elmās-ı eşk-i çeşmimizi dem-pesend ider
- 3 Mehcûrüyuz o dürr-i yetîm-i melāĥatiñ
Tûfān-ı eşk-i dîdemize yemm-pesend ider

- 4 Olsaķ ŗehādet-i ārzū-yı tīg-ı ġamzesi
Hem ta‘n ider o ŗūġ bize hem-pesend ider
- 5 Mecnūn o ġānķāġ-ı ġamıñ tāc-dārıdır
Kim serde āŗiyānını o hem-pesend ider
- 6 İtseñ ġırām ķad-ķıyāmet-i niŗānıla
Her dil-rubā-yı ŗūġ ü müselleme-pesend ider
- 7 Olduķca tāze naķŗ-nümā-yı bahār-ı naẗm
Dest-i Naẗıf kilkini ‘ālem-pesend ider

97

(Mefā‘ilūn Fe‘ilātūn Mefā‘ilūn Fe‘ilūn)

- 1 Hezār-ı dil ki ruġ-ı dilber-i ġuceste ġörür
ġül-i ümīdi o ġülŗende deste deste ġörür
- 2 O seng-i dilden iden ġāġıŗ-ı ruġ-ı maķŗūd
Hemīŗe āyine-i hātırın ŗikeste ġörür
- 3 Kūhen bahār-ı maġabbetde cānını ‘āŗıķ
Hevā-yı sūnbül-i zūlfūnde tāze-beste ġörür
- 4 Nıġāġ raġbet ider mi devāya bīmārıñ
Ki derd-i ‘āŗķıñ ile kā’inātı ġaste ġörür
- 5 Naẗıf o kim ola seyl-āb-rīz-i ķeŗm-i ŗaleb
ġül-i ümīdini bāġ-ı recāda reste ġörür

98

(Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün)

- 1 Ne elmās-ı ğamıñ zaḥmı ne mār-ı çarḥ zehridir
Helāk iden beni ol bī-vefānıñ cevır ü ƣahrıdır
- 2 Fiğānın dil n’ola sevdā-yı zülfüñle bülend itse
Ki vaƣt-i şāmda mu‘tād olan ezƣār-ı cehrīdir
- 3 ‘Izār dā’imā tābānıña itmez ruḥun teşbīh
Ƣuşūrın fehm ider ey mihr-i raḥşān māh-ı şehrīdir
- 4 Taḥammüldür devā bīmārī-i ḥırmān-ı ümmīde
Ki zerdī-i ruḥ ol zehr-i belānıñ pān-zehridir
- 5 Naẓīfā ebrū-vānım ki pül-i vādī-i miḥnetdir
Sirişƣ-i çeşm-i giryān ol pülün cūşende nehridir

99

(Mefā.ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün)

- 1 Tecellī ruḥ-ı yāre niƣāb māni‘dir
Fürüg-ı pertev-i mihre seḫāb māni‘dir
- 2 Ḥayāl-i rüyuñ ile şubḥdur baña hicriñ
Ki zulmetine şebiñ māh-tāb māni‘dir
- 3 ‘Izārıña baƣamam bīm-i ḥışm-ı çeşmiñden
Niğāh-ı ḥüsnüñe vehm-i ‘ıtāb māni‘dir

- 4 Cerīh-i ‘aşkı devā nā-pezīrdir zīrā
Belā-yı hañcer-i zerrīn-kırāb māni‘dir
- 5 O şūha bezmde mest olmasam niyāz idemem
Recā-yı vuşlata ey dil hicāb māni‘dir
- 6 Fezā-yı kāmda kıl pā-yı şabr ile pūye
Göñül huşūl-i ümīde şitāb mani‘dir
- 7 Nazīf tāze bahār oldu köhne mey nūş it
Riyā-yı bāride ‘ahd-i şebāb mani‘dir

100

Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

- 1 Mey iç ki mey sebeb-i incilā-yı hātırdır
Ferāğat-ı gam-ı dünyā şafā-yı hātırdır
- 2 Gubārdır hātıñ ammā hāyāl-i ‘āşıkda
Şafā-yı āyine-i hoş-nümā-yı hātırdır
- 3 Ezelde cām-ı belā çekdi ‘aşkıña göñlüm
Bu bezmde çekilen hep belā-yı hātırdır
- 4 Firīb-i ‘ahdine dil-beste olma ol şūhuñ
Şaķın şaķın ki bu ülfet berā-yı hātırdır
- 5 Nazīf hurrem iden gülsitān-ı ma‘nāyı
Nevā-yı bülbul-i rengīn edā-yı hātırdır

101

(Mefā‘lün Mefā‘lün Mefā‘lün Mefā‘lün)

- 1 Göñül feyz-i temāşā-yı cemāl-i pākden söyler
O tūtī şafvet-i mir’āt-i tābiş-nākden söyler
- 2 Edībān-ı muḥabbet zülf ü ḳaddiñ vaşf ider dā’im
Ne pestī-i zemīn ne rif’at-i eflākden söyler
- 3 Hırām itsek o rüst-ā-ḥīz-i cilde-ḳad ile bāğa
Hezār-āsā gül ü ḥarşe nihāl ü tākden söyler
- 4 Ḥamūş-ı ḡam lisān-ı ḥälle ta‘bīr ider derdin
Dehān-ı dāḡ u zaḥm-ı sīne-i şad-ḳākden söyler
- 5 Şadā-yı gerdişinden ehl-i dil fehmi me’āl itmez
Felek ḥarf-i āvānı lehce-i Etrākden söyler
- 6 N’ola āvīze-i gūş-ı ḳabūl olsa dūr-i şi’ri
Naẓīf-āsā o kim mecmū‘ā-i idrākden söyler

102

(Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün)

- 1 Şāhbāz-ı ‘aşḳıñā cānā şikār oldum şikār
Eyleme āzād ser-tā-pā figār oldum figār
- 2 Sinemi pā-yı semendiñ bārī ḳılsun cilde-gāh
Şeh-süvārım reh-güzārıñda ḡubār oldum ḡubār

- 3 Lāle-zār-ı zaḥm-ı gül-gün oldı cismim ser-be-ser
Feyz-i āb-ı tīg-ı nāzıñdan bahār oldum bahār
- 4 Āh idersem nā-şekībāyım günāhım ‘afv kııl
Zır-i bār-ı derd-i hicriñde nizār oldum nizār
- 5 Olmadım āzāde derd-i heft-ḥāl-i ‘aşqdan
Ol zamāndan kim saña dūçār oldum dūçār
- 6 Noḳta-i dāğ-ı süveydā merkez-i gamdır Nazīf
Devr-i nā-hem-vārına çarḫıñ medār oldum medār

103

(Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün)

- 1 Hebā-yı pertev-i ḥūrşīd-i ḥüsn-i yārım yār
Fedā-yı dār-ı ser-i zülf-i müşk-tārım tār
- 2 Vücūdum ülfet-i sūz-ı gamıñla maḥv oldı
Ḥazer ḥazer eşerimden tamām nārım nār
- 3 Ne lālesinde ne derdindeyim bu gülzārıñ
Gül-i ruḫıñ hevesiyle müdām zārım zār
- 4 Mişal-i gül nola sīnem olursa şad-pāre
Bu bāğda hedef-i zaḥm-ı tır hārım ḥār
- 5 Ğubār-ı rāh-ı gam olsam daḫi Nazīf gibi
Yine o kākül-i müşkīn şikence bārım bār

104

(Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün)

- 1 Gözümde girye-i deryā-nümā seniñçündür
Serimde sūriş-i dāğ-ı fenā seniñçündür
- 2 Hāyatı neyler idim olmasam şehīd-i ğamıñ
Cihāna geldigim ey bī-vefā seniñçündür
- 3 Göñülde 'aksiñe cāy ile bakma küdretine
O tīre āyinede incilā seniñçündür
- 4 Mezāk-ı meclisi telh itme olma dāmen-keş
Bu 'ıyş u nūş bu zevk ü şafā seniñçündür
- 5 Bahā-yı hüsñüñi ey Yūsuf-ı cemāl it fehmi
Ki sūk-ı 'aşkda bey' u şirā seniñçündür
- 6 Şādef-nişīn-i kenār-ı Nazīf ol ey dūr-i pāk
Göñülde cūşış-i mevc-i hevā seniñçündür

105

(Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün)

- 1 Ol feyz ki maḥmūrları mest-i ğam eyler
Meyhānede olsa dili Beytū'l- Hāram eyler
- 2 Ümmīd ki 'aşk-ı şamedīden bula behre
Anlar ki lebin menkabe-ḥān-ı şanem eyler

- 3 Emvâc-ı sirîşk âteşe ğarķ eyledi cismim
Bu cûşîşî her-çend ne külhân ne yem eyler
- 4 Hızır olsa daħî zaħm-ı ħûr-ı tîĝ-ı nigâhı
Ol mest-i mey-i nâ-âbâdiyül-‘adem eyler
- 5 Reşk ol dile kim jeng-i ħad ü şeble Nazîfâ
Âyînesini mazhar-ı nûr-ı ħadem eyler

106

(Mef‘ûlû Mefâ‘îlû Mefâ‘îlû Fe‘ûlûn)

- 1 Ebrû-yı tebân kim revîş-i pîç ü ħam eyler
Miħrâbda olsa dili beytû’ş- şanem eyler
- 2 Cevr eylese lûtf ile ider ĝayra telâfî
Ben bî-dile ammâ sitem itse sitem eyler
- 3 Bir neşve niyâz eyler isem sâķî-i devrân
Câm-ı dili leb-ber-leb şahbâ-yı ĝam eyler
- 4 Hem mest ü hem izhâr-ı ħumâr itmede çeşmim
Bu nâzı ne nergis ne ĝazâl ħaram eyler
- 5 Pervâneñîñ ey şem‘-i tecellî bu ĝudâziş
Ĥâkisterini sürme-i çeşmim ‘adem eyler
- 6 Bu bezmde mestân-ı ħay-ı ‘aşķ Nazîfâ
Bî-minnet-i şahbâ ü ħadeħ ‘ıyş u dem eyler

107

Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

- 1 Āh itme bülbülā gül-i ra'nā küşādedir
Feryād ol eylesün ki güli nā-küşādedir
- 2 Mağdūr ola ḥarīm-i dil ey mīhmān-ı 'aşk
Ġam-ḥāne gerçi tengdir ammā küşādedir
- 3 Ey dil bu demde dāḥil-i bezm-i neşātsın
Bāb-ı ḥarem sarāy-ı temennā küşādedir
- 4 Ol dūr-i pāki almak için қа' r-ı sīneye
Āġūş-ı mevc-i mevcī-i deryā küşādedir
- 5 Hem bū-yi feyz hem 'adem-i dāğ ile gezin
Mānend-i lāle sāgar-ı şahbā küşādedir
- 6 Fāşitse rāz-ı bülbülü ma'zūrdur şabā
Zīrā ki meşreb-i gül-i zībā küşādedir
- 7 Olsa 'aceb mi cılve-geh-i Cebre'il-i nuṭk
Ṭab'-ı Naẓīf-i mu'cize-pīrā küşādedir

108

(Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün)

- 1 Esīr-i kākül-i pūr-pīç ü tāb olan ne çeker
Girifte-i girih-i ıztırāb olan ne çeker

- 2 Metā‘-ı zārım olub fāş çıkdı bāzāra
Görün bu haşrde mīzān harāb olan ne çeker
- 3 Sipihre hançer-i āh-ı seher çeker ‘uşşāk
Bu rezm-gāhda hālī-kırāb olan ne çeker
- 4 Hacı̄l-i ‘aşka yeter perde surhī-i rüyı
Dem-i mu’āhezede bī-hicāb olan ne çeker
- 5 Çeken humār-ı fīrākıñ Nazīf’dir sākī
Şarāb-ı vaşlıñıla feyz-yāb olan ne çeker

109

(Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün)

- 1 O nūr-ı pāk ne şeb-i bezme bī-nikāb gelür
Fürüg-ı mihr-i ruḥundan mehe hicāb gelür
- 2 Ne deñli destine virsekde cām ayaklanmaz
O kim bu bezm-i gama sākıyā harāb gelür
- 3 Şeb-i fīrāk o kadar oldı hayret-efza kim
Düşümde gördigim ey meh hayāl-i ḥāb gelür
- 4 Keser o kākül-i müşkīni çīn çīn itmez
Şavāb o tıfla ḥaṭā vü ḥaṭā şavāb gelür
- 5 O rāst-bīn¹-i ‘ayār-ı ḥaḳīkatim ki baña
Nazīf-i zerrede yeksān-ı āfītāb gelür

¹ “dürüst-bīn”

110

(Mefā‘lün Mefā‘lün Mefā‘lün Mefā‘lün)

- 1 Fūrūğ-ı mihr-i rūyuñ kim cihānı enver itmişdir
Göñül mir’ātini āyīne-i İskender itmişdir
- 2 Devāt-ı kā’inātı kilik-i icād itmedin menzil
Hıdengiñ ehl-i ‘aşkıñ üstüñānında yer itmişdir
- 3 Olur cārī dem-ā-dem hūn-ı dil merhem-peżīr olmaz
Nazar kıl zaḥm-ı cāna ḥaṇçeriñ ne işler itmişdir
- 4 Cemāl-i şāhid-i ma’nā murād üzre medīd olmaz
Keder āyīne-i endīşe mi jeng-āver itmişdir
- 5 Degil hem-pāye Edhem terk-i tāt itmekle Maşūr
Odur server ki şāḥn-ı ‘aşqda terk-i ser itmişdir
- 6 Naẓīf ol neşve kim cām-ı maḥabbet behre-yāb itdi
Ne çeşm-i dilber itmişdir ne feyz-i sāgar itmişdir

111

(Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘lū Fā‘ilün)

- 1 Mādām mühr-i aşk u maḥabbet elimdedir
Gencīne-i cevāhir-i ḥikmet elimdedir
- 2 Varsam ‘aceb mi menzil-i maḥşūda bī-ḥalel
Mīzān-ı rīsmān-ı şerī‘at elimdedir

- 3 Beyhūde māsivāya nazar eylemez gözüm
Āyīne-i cemāl-i ḥaḳīkat elimdedir
- 4 Mestem şarāb-ı ‘aşḳ-ı ilāhī ile müdām
Cām-ı cihān-nümā-yı ṭarīkat elimdedir
- 5 Tıtdım Nazīf ‘aşḳ ile dāmān-ı mürşidi
Miftāḥ-ı kār-gāh-ı se‘ādet elimdedir

112

(Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün)

- 1 Ḥaṭ kim o rū-yı nūr-ı fikirden zuhūr ider
Bir fitnedir ki devr-i ḳamerden zuhūr ider
- 2 Bülbül ‘aceb mi eylese pīrāmenin ṭavaf
Bu-yı ümīdi ḡonce-i terden zuhūr ider
- 3 Dil töhmet-i maḥabbet ile bī-günāhdır
‘Aşḳıñ belāsı ḥüsn-i nazardan zuhūr ider
- 4 Āb ü hevā-yı kevn ü fesād iḳtizāsıdır
Naḥl-i keder zemīn-i hünerden zuhūr ider
- 5 Burhān-ı müdde‘ā-yı belāgat olan nükāt
Kilk-i Nazīf mu‘ciz-eşerden zuhūr ider

113

(Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün)

- 1 La'l-i yāre teşneyim mestāne-meşreb böyledir
Bāde-nūşān-ı maḥabbet sākıyā hep böyledir
- 2 Lā-büdd eyler bir mehiñ sevdā-yı ḥālī dāğ-dār
Ḥāl-i zār-ı 'āşıkān tūre-i kevkeb böyledir
- 3 Meşq-i ḥarf-i 'aşk ider ḥūn ile erbāb-ı fenā
Ger belā dinmez āña merdāne mekteb böyledir
- 4 Bir metā'-ı derd içün biñ naqd-i cān olur fedā
Ḥācegān-ı çārsū-yı 'aşka meksebe böyledir
- 5 Şad-hezār elfāzdan maḫşūd bir ma'nā iken
Zāhid idrāk itmemiş cehl-i mürekkebe böyledir
- 6 Būse-i la'liñle nergis cism ü cān itsem sezā
İktizā-yı neşve-i cām leb-ā-leb böyledir
- 7 Nazmımı 'aḫdū'l- lisān-ı ḥaşm kıldım ey Nazīf
İşte ta'vīz-i mezāyā-yı mücerreb böyledir

114

(Fe'ülün Fe'ülün Fe'ülün Fe'ül)

- 1 Tebessüm ki sır-ı dehen gösterir
Zülāl içre dürr-i 'Aden gösterir

- 2 Nigāh eylemez çarha ehl-i naẓar
Ol āyīne rū-yı miḥan gösterir
- 3 Bedīd oldı rūyuñda āṣār-ı ḥaṭ
‘Acebdir ki āteş çemen gösterir
- 4 Keder-dīdeyüz dā’imā çarḥdan
Ruḥ-ı şevķi bilmem kaçan gösterir
- 5 Dil-i tāb-nākim bir āyīnedir
Cemāl-i nükāt-ı sūḥan gösterir
- 6 Ney-ḥān āġāz-ı naķş eylese
Naẓīfā mezāyā-yı fen gösterir

Ḥarfū’z- Zāy

115

(Mefā‘lün Mefā‘lün Mefā‘lün Mefā‘lün)

- 1 Ruḥun pūşīde eyler zūlfle cānān göstermez
Baña rū-yı dili āyīne-i devrān göstermez
- 2 Nigāh itsem tebessüm-nāk iken la‘liñ ġaḍūb eyler
Hezār zārına bir ġonçe-i ḥandān göstermez
- 3 Tecellī itse de mānend-i hūrşīd cihān-ārā
Hücūm-ı girye-i bāke rüyını bir ān göstermez
- 4 Degildir derḥor kālā-yı vaşlıñ sūķ-ı ‘aşķda
O kim dest-i temennāsında naķd-i cān göstermez

- 5 Nigāhıñ ile vaḳf-ı naḳş-ı maḥrūmı Naẓīf-āsā
Ki mir'āt-i temennā şūret-i imkān göstermez

116

(Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün)

- 1 Gelürse ḥaṭṭ-ı ruḥsārı daḥi def'-i ğurūr itmez
Süleymāna hücūm-ı mūr īrās-ı ıuşūr itmez
- 2 Meger dīvānedir Mecnūn kūy-i yārdan geçmiş
Bu vaż'-ı nā-pesend erbāb-ı dānişden şudūr itmez
- 3 Kemīne cūr'a-cū-yı cām-ı kām-vişāl olan 'āşık
Bu ḥayret-gāhda mest olsa da sākī ḥużūr itmez
- 4 Dil-i dānāyı eyler gerd-i bād-ı vādī-i ḥırmān
Felek bŷy-āşinā-yı ğonçe-i bāĝ sürūr itmez
- 5 Dem-efşān dem-be-dem çeşm-i Naẓīf efkār-ı zŷlfŷñle
O nergis şebnem-i rengīnini bir laḥza dŷr itmez

117

(Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün)

- 1 Şalā gül-geşt-i ğŷlzāra taḥammŷl-sŷzdur nevrŷz
Meserret-baḥş-ı ğam-ḥārān dey-i nevrŷzdur nevrŷz
- 2 Zuhŷr itdi ḥazīz-i hākde medfŷn olan sebze
Kŷşādī dād-ı her gencīne-i meknŷzdur nevrŷz

- 3 Şerār-efşān-ı feryād-ı bülbul ıztırār ider
Ki dilde nār-ı şevke iltihāb-efrūzdur nevrūz
- 4 Ğam-ı faşl-ı şitāyı vaqf-ı nisyān eyledik gitdi
Şafā-yı mülk-i hātır mevsim-i firūzdur nevrūz
- 5 N’ola bī-ihtiyār āgāz-ı tavşīf-i bahār itsem
Naẓīfā ‘andelībāne kelām-āmūzdur nevrūz

118

(Mef’ülü Fā’ilātü Mefā’ilü Fā’ilün)

- 1 Tārāc-ı ceşş-i ‘aşkıñ olub kūy ü kendimiz
Bend oldı zülfüne dil-i sevdā-pesendimiz
- 2 Ol hācegān-ı sūk-ı rızāyız ki yok bizim
Bāzārımızda hāhiş-i sūd ü gezendimiz
- 3 Güyende yārı āh ile rām eyleseñ sezā
Āhū-şikār-ı bağ-ı Hutun’dır kemendimiz
- 4 Ğamzeñe dir gönül nice şad-pāreñ olmayam
Dest-i kazāda qaldı girībān-ı bendimiz
- 5 Hātıñ ki zāhir oldı ‘ızārıñda mū-be-mū
Çıkdı beyāza naqş-ı dil-i mest-mendimiz
- 6 Şevk-i ruḥuñla muẓtaribü’l- hāldir gönül
Sūz-ı maḥabbet-i āteşe şaldı sipendimiz

- 7 Ğam-ḥāne-i Naẓīf'e nüzül eylemiş bu şeb
Çāpūk-semendimiz bizim ol řeh-levendimiz
- 8 Ser-levḥ-i defter-i sūḥan olsun bu nev-zemīn
Taḥsīn iderse ḥazret-i kāřif efendimiz
- 9 Ol kim ḡahīr-i Ṭālib olub re'y-i řā'ib'i
Fenn-i edebde oldu kemāl-i ḥucendimiz

119

(Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün)

- 1 Hezār-zārına lütf-ı nıgeh nedir bilmez
Fiġān o gül daḡi ḡāl-i tebeh nedir bilmez
- 2 İdersem āyīne-dārī-i āh-ı dil 'afv it
Gedā-yı bü'l- heves ādāb-ı şeh nedir bilmez
- 3 Bizi tegāfūli mecrūḡ ider 'itābı řanur
O şeh-i tebāhī ḡāl-i sīpeh nedir bilmez
- 4 İden 'ıẓār-ı mehi mihr-i rūyınā teřbīḡ
Miyān-ı baḡřda vech-i şebah nedir bilmez
- 5 Olan mu'āmele-i pīr-i çarḡdan řākī
Meger ki ma'nī-i lafz-ı 'ateh nedir bilmez
- 6 Ḥased ġarīķ-i yem-i 'uzlete bu sāḡilde
Ki derd-i cūřıř-i mevc-i dileh nedir bilmez

- 7 Naẓîf şî'rini pür-ḥarf-i rûz-merre ider
Tekellûf-i süḥan-ı gâh-ı geh nedir bilmez

120

(Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

- 1 Göñül esîr-i ğam ammâ ğamı bilür bilmez
O teşne-zâ'ika mähî yümme bilür bilmez
- 2 Mişâl-i Kays olan ser-bürehne-i 'aşkıñ
Ṭarîḳ-i efseri Edhem'i bilür bilmez
- 3 Siyâh-baḥtî-i cevri-ḥatıñla dil şimdi
Belâ-yı zülf-i ḥam-ender-ḥamı bilür bilmez
- 4 Ḥayâl-i la'liñ ile dil o mest-i şeydâdır
Şafâ-yı neşve-i cām-ı Cem'i bilür bilmez
- 5 O deñlü nüşî cām-ı tegâfûl itmiş kim
O mest-i naḥvet-i nâz âdemi bilür bilmez
- 6 Ḥased o rind-i kadeḥ-nüş-ı bezm-i vaḥdete kim
Hücûm-ı ceşş-i ğam-ı 'âlemi bilür bilmez
- 7 Naẓîf ṭab'ına maḥşûş nükte-i mu'ciz
Ki ğayrılar süḥan-ı mülhemi bilür bilmez

121

(Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün)

- 1 Lebiñden özgeye dil beste-i hevā düşmez
Hezār tāze-heves gonçeden cüdā düşmez
- 2 Bu Kerbelā-yı kederde şehīd eksik mi
Ne demdir anda bir iki ğam-āşinā düşmez
- 3 Sirişkim eyledi sūz-ı derūnımı ızhār
Bu āb u tābda bir şerh-i mācerā düşmez
- 4 Mey-i neşāt nedir şu'le-nūş-ı bezm-i ğam ol
Göñül göñül saña bu kār-ı nā-sezā düşmez
- 5 Kõonar mı sīne-i şad-çāke şāhbāz-ı emel
Ki 'ankebūt-ı fenā dāmına hümā düşmez
- 6 Hased hased bu güher sübhā-i me'ānīye
Nazīf böyle daḡi nazm-ı dil-küşā düşmez

122

(Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün)

- 1 Gerçi ḡaṭ geldi ruḡı ḡüsle meşhūr henūz
Oldı maḡsūf meh-i ṭal'ati pūr-nūr henūz
- 2 İḡtiyārımla tenim sūde-i dergāhın idi
Olmadın gāh riyā cezbede mecbūr henūz

- 3 Gülşeniñ bülbüli ser-mest idi olmamış iken
Lālesi cām-ı be-kef nergisi maḥmūr henūz
- 4 Feyz-i la‘l-i nemekīniñle göñül ḥurrem idi
Mey-i ‘aşk eylemedin dilleri pür-şūr henūz
- 5 Levḥ-i dil bāriḳa-i ‘aşk ile nāzenīn idi
Olmadin rūy-nümā āyīne-i hūr henūz
- 6 Ben şehīd olmuş idim ‘aşk ile sulṭān-ı kazā
İtmedin ḡamzeñi ḳatl-i dile me’mūr henūz
- 7 ‘Ārif-i vaḥdet-i ḥaḳ olmuş idi cān-ı Naẓīf
Gelmedin medrese-i keşrete Maṣṣūr henūz

123

(Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün)

- 1 Öpdürür la‘lini ḥaṭṭı dil-i pür-ḡam bilmez
Gah olur Hızra müşādif olur ādem bilmez
- 2 Şāfdır āyinesi sāḡar-ı ḥūrşīd gibi
Feyz-yāb-ı cemi vaşlñ keder-i ḡam bilmez
- 3 Müdde‘ā ḳadr-şinās-ı dil-i zār olmaḳdır
Hem bilür derdimi ol nādire-dān hem bilmez
- 4 Baña şor neşve-i keyfiyeti ey sākī
Ben ḳadar cām-ı meyiñ ḥürmetini Cem bilmez

5 Terk-i ser eyleyen erbāb-ı fenā ey zāhid
Terk-i terk olduğunu efser-i Edhem bilmez

6 Dehen-i yāre Nazīf eylemeyen rūḥ fedā
Nicedir kā‘ide-i cevdet-i Ḥātem bilmez

124

(Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün)

1 Ḥamūş-ı ‘aşkda ta‘bīr-i müdde‘ā olmaz
Edāsı hayret olur hayreti edā olmaz

2 Felekde şems ise de necm-i baḥtī ‘uşşākıñ
Ziyāsı kedret olur kedreti ziyā olmaz

3 Niyāz-mend-i vişālīñ zamān-ı nāzıkdir
Cezāsı firḳat olur firḳati cezā olmaz

4 Gürisne-i ni‘am-ı ‘ızz ü cāh-ı dünyānıñ
Gıdāsı miḥnet olur miḥneti gıdā olmaz

5 Ḥuluşı mücib-i ḳurb olsa ‘ārifiñ min-ba‘d
Riyāsı ṭā‘at olur ṭā‘ati riyā olmaz

6 Marīz-i ‘aşka Aristo daḥi ‘ilāc idemez
Devāsı ‘illet olur ‘illeti devā olmaz

7 Bu nuṭḳ-ı pāke Nazīfā nazīre müşkildir
Edāsı hayret olur hayreti edā olmaz

125

(Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün)

- 1 Ser-sebz olurdu gülşen-ārām-ı cānımız
Berķ-i nigāhıñ olmasa āfet-resānımız
- 2 Sākī cidāl-i ğamdan emīniz ki dā'imā
Beytū'l- ħarām mey-gede kehfū'l- emānımız
- 3 Biz bülbülān-ı derd-i fenāyız bu bāğda
Reşk-i bahār olursa sezādır ħazānımız
- 4 Nīrū-yı şabr ile çekilür sahtī-i firāk
Bāzū-şikest-i tōhmet-i nāndır kemānımız
- 5 Encüm-şümār-ı ħasretiyem māhdır tamām
Bir gün görünmez ol meh-i nā-mihribānımız
- 6 Ey gül gülersin ağlar isem rū-yı derdime
Lebrīz-i ħande itdi seni za'ferānımız
- 7 Reşk-i me'āniyān ola ādābı ey Nazīf
Tefsīre gelse kilik-i bedī'ü'l- beyānımız

126

(Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün)

- 1 Ciger cerīḥ-i ħadeng-i nigāhdır bilmez
Ḥuşuş-ı māddeye dil-i güvāhdır bilmez

- 2 Biz ehl-i ‘aşk u diliz bu riyā ile zāhid
Şevāb ümīdine düşmek günāhdır bilmez
- 3 ‘Aceb mi ‘aşkıñā fermān-ber olsa mülk-i havās
Ki taht-gāh-ı dile pādişāhdır bilmez
- 4 Fiğān-ı ‘āşık-ı mehcūrı itmeziz inkār
Münāsib-i dehen-i haste āhdır bilmez
- 5 Haṭ-ı murādıñ okunmaz Naẓīf meşķ itme
Seniñ şahīfe-i bahtıñ siyāhdır bilmez

127

(Fe‘ülün Fe‘ülün Fe‘ülün Fe‘ül)

- 1 Dimek derd-i ‘aşk āşikār istemez
O fen kayd-ı nāmūs u ‘ār istemez
- 2 Nükūş-ı sevādan müberrā gerek
Göñül levhi naķş u nigār istemez
- 3 Miyān-ı yem-i iftirāķa düşüb
Nice keştī-i dil kenār istemez
- 4 Getür sākıyā bezme cām-ı meyi
Bu meclis ğam-ı intizār istemez
- 5 Ser-i kūyuñ eşkimle pürdür şehā
O gülşen daḥi cūy-bār istemez

6 Ğam-ı fıkır-i rûyuñla feryād iden
Gül ü bûlbûl ü nev-bahār istemez

7 Hazer seng-i ğamdan Nazîfâ göñül
Bir âyinedir inkisâr istemez

128

(Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

1 Kays-ı dil-âşinâ ile derd-i ser istemez
Abdâl-ı hânķāh-ı fenâ efser istemez

2 Hāhende-i vişāliñ olan fırķat-āşinâ
Virseñ cihān-ı 'işveyi ser-tā-ser istemez

3 Bir nīm-cünbüş eylese 'ālem helāk olur
Cellād-ı ğamzesi meded-i hanķer istemez

4 Tā-key esīr-i redd ü ķabûl eylediñ beni
Hāhiş-nümā-yı vuşlatıñım ester istemez

5 Memnûn-ı feyz-i cām-ı vişāliñ Nazîf-veş
Bezm-i emelde keyf-i mey ü sāġar istemez

129

(Mefâ'ilün Fe'ilātün Mefâ'ilün Fe'ilün)

1 Gül-i ruķuñ hevesiyle hezār āh ideriz
Çemen-geh-i felekiñ ğonķesin siyāh ideriz

- 2 Esîr-i ħande-i rû-yı emel o Ya'ķûb'uz
Ki Yûsuf-ı dilimiz râĥat-i ĉâĥ ideriz
- 3 Netîcesi yine giryânî nedâmet olur
Tebessümi ki bu meclisde gâĥ gâĥ ideriz
- 4 Şeb-i firâķda ümmîd-i şubĥ-ı vaşlıñla
Ketân-ı şabrımızı vaķf-ı tâb-ı mâĥ ideriz
- 5 Olur bu vechile şûret-nümâ cemâl-ı sũĥan
Nazîf âyîne-i şab'a kim nigâĥ ideriz

130

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

- 1 Ne demdir fûlk-i cānı ķulzüm-i endũĥ ġarķ itmez
Olur mı bir zamân kim ebr-i ġam izĥâr-ı berķ itmez
- 2 Tevāzu'-kārı ebrũ-yı sākî-i meyl-i mey besdir
Dil-i pāk-ı i'tikādım secde-i miĥrâb zerķ itmez
- 3 Olur hem-vâre âsũde nişîmen burc-ı ġarîble
Ne řālî'dir ki necm-i baĥt-ı meyl-i sũ-yı şevķ itmez
- 4 Gehî zûlfũnden eyler geh ruĥuñdan şekve-perdâzı
Dil-i bîmārım ey meh şām-ı ġamdan şubĥı fark itmez
- 5 Nazîf olmaz mı sũzân fenâ ĥarmanıñña şādî
Olur mı bir zamân kim ebr-i ġam izĥâr-ı berķ itmez

131

(Mefā‘lün Mefā‘lün Mefā‘lün Mefā‘lün)

- 1 Şafā-yı bezm-i Cem itdik benimle yār ikimiz
Ġarīb-i ‘ıyş u dem itdik benimle yār ikimiz
- 2 Miyān-ı yārdur āgūş-ı dest-i güstāhī
Tekellüfī ‘adem itdik benimle yār ikimiz
- 3 Behey neyliyeyim kūy-ı dil-rubā var iken
‘Azīmet-i İrem itdik benimle yār ikimiz
- 4 Ben ağladım yañılıb yazdı mācerā-yı ğamı
Sirişkimi raqam itdik benimle yār ikimiz
- 5 Niçün esīri olur dilberān-ı bī-mihriñ
Naẓīf’i müttehem itdik benimle yār ikimiz

132

(Mefā‘lün Mefā‘lün Mefā‘lün Mefā‘lün)

- 1 Dil-i ye’s-āşinā gül-çīn-i bāğ-ı arzū olmaz
O telhī-dān zevk-i şādmān-ı kām-cū olmaz
- 2 Benim midir ğubār-ı ğamla kārı ‘ābid-i kāmıñ
Bu rīkistānda Nīl-i temennādan vaḥlū olmaz
- 3 Yā pīç-i kākül-i ğam gösterir yā çīn-i pīşānı
Dırīgā şahid-i āmāl-i ‘āşık ḥānde-rū olmaz

- 4 Göñül sîr-ülfet-i bâğ-ı ferahdır nâr-ı ğam bilmez
Çerâğ-ı vaşl için bûlbûl-meniş pervâne-ñû olmaz
- 5 Meşâm-ı dil-i ümîd bû-yı verd-i maţlab eylermiş
Nazîfâ gülşen-i ‘âlemde her güzâşte bû olmaz

133

(Mef‘ûlû Mefâ‘îlû Mefâ‘îlû Fe‘ûlûn)

- 1 Cânı ğam-ı ‘aşkıñla ki hurrem bilürüz biz
‘Îşret-gede-i vuşlatıña Cem bilürüz biz
- 2 Çeşmiñ ki odur kâşif-i sırr-ı dil-i ‘âşık
Bî-gâne nigâh olsada maħrem bilürüz biz
- 3 Bir zevkiñe hicriñde nümâyân ola cānâ
Nüzhetiñe ‘aşkıñda anı ğam bilürüz biz
- 4 Āğâz-ı hırām itse ğazālâne nigāhıñ
Her cilvede biñ fitneyi müdgam bilürüz biz
- 5 Sihr eyledi dirlerse de yārân Nazîfâ
Her nükte-i şîrîniñi mülhem bilürüz biz

134

(Mef‘ûlû Fâ‘îlâtü Mefâ‘îlû Fâ‘îlûn)

- 1 Biz vaşl-ı yâri bûs ü kenârından isteriz
Eyyâm-ı ‘ıyş-ı faşl-ı bahârından isteriz

- 2 Hattından evvel ile ‘atā būs-ı ‘arızın
Biz āfitāb-ı vaşl-ı nehārından isteriz
- 3 Maḥrūm-ı gönçe bülbul-i bāğ-ı maḥabbetiz
Bū-yı ümīdi renciṣ-i ḥārdan isteriz
- 4 Mehcūr iken vişālin ümīd eyleriz göreñ
Feyż-i şarābı derd-i ḥumārından isteriz
- 5 Murğ-ı dil-i Nazīf’i kim itdiñ ol āfetiñ
Şehbāz-ı çeşm-i cān-ı şikārından isteriz

135

(Mefā’lün Mefā’lün Mefā’lün Mefā’lün)

- 1 Ruḥuñ ey gönçe-i gülzār-ı behcet ḥaṭ-nümā olmaz
Gül-i ḥūrşīd-i bāğ-ı dehrde ḥār-āşinā olmaz
- 2 Ğubār-ı şāh-rāh-ı ‘aşkla kesb-i neşāt it kim
Bu ḥayret-gāhda mey-nūşı cām-ı şafā olmaz
- 3 Teselsül bulmada feryādımız devr-i firāqında
Eger bir i’tibār itmezseñ aña intihā olmaz
- 4 Olur mı derḥor-ı zaḥm-ı şehādet rezm-gāhında
O kim gerden-sipār-ı ḥançer-i dest-i rızā olmaz
- 5 Nazīf itme recā def’-i zükām-ı hicri kim zīrā
Gül-i bāğ-ı emelde rāz-ı bū-yı ‘aşe-zā olmaz

136

(Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā.ilün)

- 1 Ey kıadd-i şive perveri serv-i cemān-ı nāz
Olmuş o serve fāhte hayl-i bütān-ı nāz
- 2 Rüstem olursa 'āşıkını zaḥm-dār ider
Müjgān-ı tır-i fitne vü ebr u kemān-ı nāz
- 3 Tāb-ı cemāliñ eylemeyen ḥākden dırīg
Ey āfitāb-ı cilve-ger-i asümān-ı nāz
- 4 Şad-çāk iderse cismimi şemşir-i naḥvetiñ
Gelmez leb-i niyāzda ḥarf-i emān-ı nāz
- 5 Nāz itme nāza eyle niyāz-ı Naẓīf'e nāz
Ey çeşm-i şūḥı nadire-senc-i zebān-ı nāz

137

(Mefā'ilün Mefā'ilün Fe'ülün)

- 1 Kaçan ol şem'-i bezm-ārā görünmez
Ġamımdan çeşmime dünyā görünmez
- 2 Esir-i 'aşka itme āşinā-pend
Ġarīka sāḥil-i deryā görünmez
- 3 Degildir gerçi dil nā-maḥrem-i 'aşk
'Arūs-ı vuşlatiñ ammā görünmez

4 Sîpîhriñ mihr ü mâhın ‘aynıñ itsem
Cemâl-i kām-ı dil hayfâ görünmez

5 Nazîf’i fâriğu’l- bâl itdi vahdet
Miyân-ı halkda ‘anķā görünmez

138

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

- 1 Nûr-ı hüsnüz rûy-i Leylâ’dan nümâyân olmuşuz
‘Aşk-ı pākiz Kays-ı şeydâdan nümâyân olmuşuz
- 2 Bezm-i fîtrat feyz-yâb-ı fâhırımızdır tâ ebed
Neşve bezm-i cām-ı temennâdan nümâyân olmuşuz
- 3 ‘Andelîb-i gonce-i dâğ eyleriz pervâneyi
Şu‘leyiz şem‘-i şeb-ârâdan nümâyân olmuşuz
- 4 Şûret-i tezvîrden pākize şâfi cevheriz
‘Aks-i mir’ât-i heyûlâdan nümâyân olmuşuz
- 5 Zâtımızla ibtihâc eyler ‘arûs-ı cinsimiz
Dürr-i pākiz ka‘r-ı deryâdan nümâyân olmuşuz
- 6 Maşrık habîblerinden iktibâs-ı nûr idüb
Âfitâbız dest-i Mūsâ’dan nümâyân olmuşuz
- 7 Nutk-ı pākim fâhır idüb dirmiş Nazîf ehl-i dile
Rûhuz i‘câz-ı Mesîhâ’dan nümâyân olmuşuz

139

(Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün)

- 1 Sevād-ı haṭṭ-ı nev ol ‘ārız-ı pür-tābdan çıkmaz
Nişān-ı şehper-i Cibrīl’dir mehtābdan çıkmaz
- 2 Firīb-i rū-yı ḥadenkle zeneḥdānıñdadır diller
Düşen üftādelər ol çāh-ı bün-nā-yābdan çıkmaz
- 3 N’ola olmasa ol ruḥ surḥī-i gül-būsedən ḥālī
Hemīşe reng ü bû berg-i gül-i sīrābdan çıkmaz
- 4 Çıkar dil-dādesiyle serv-i nāzım seyr-i gülzāra
O rüst-ā-ḥīz-i cılve ḥātır-ı aḥbābdan çıkmaz
- 5 Geçer yārān nazmı gerçi sebḳat-gāh-ı ma‘nāda
Nazīfā esb-i ḥāme sāḥa-i ādābdan çıkmaz

140

(Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün)

- 1 Şehīd-i fīğ-ı ‘aşkıñ ḥançer-i ḥūn-hāra baş egmez
Fedā-yı tār-ı zūlfūñ rīsmān-ı dāre baş egmez
- 2 Sevād-ı çeşm-i imān ile taşvīr eylese Behzād
Perestiş-kār-ı ḥüsnüñ şüret-i dīvāra baş egmez
- 3 Olub ma‘nā-şinās-ı ḥarf ḥarf-i muşḥaf-ı ‘aşkın
Göñül ders-i kitāb-ı ‘aql-ı keç-efkāra baş egmez

- 4 Bilür sebeb zenehdānıyla kaşdı dest-hüşıdır
Anıñçün ser-tıraşe yār-i gül-ruhsāra baş egmez
- 5 Nesīm itmiş teşmīm-i müşk-i zülfünden dimāğın ter
Ġazāl-ı çīn içün sünbül-i gülzāra baş egmez
- 6 Olub feyz-i lebiñden neşve-yāb-ı cām-ı mağrūrı
Şurāhī bezm-i meyde sāğar-ı zer-gāre baş egmez
- 7 Hürüş-ı seyl-i eşk-i çeşmimi seyr eyleyüb şimdi
Çemende bīd-i Mecnūn cūşış-ı enhāra baş egmez
- 8 Hebā-yı mihr-i hüsnüñdür Nazīf ey meh-i hilāl-āsā
Fürüg-ı āfitāb-ı çarh-ı bed-gerdāra baş egmez

Harfū's- Sīm

141

(Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün)

- 1 Nigāh itmem mihre bu 'arız-ı hūy-rīz besdir bes
Mey itmem arzū la'l-i sitiz-engiz besdir bes
- 2 Ferāgat-pīseyim sünbül-sitān-ı bāğ-ı cennetden
Meşām-ı cāna būy-ı zülf-i 'anber-piz besdir bes
- 3 Ne demlerdir ki 'uşşāk āh iderler serv kaddiñiz
Hırām-ı nāz kıl gavgā-yı rüst-ā-hiz besdir bes
- 4 Ġubār-ı rāh-ı gülzār-ı maḥabbet-āşinā çeşme
Temāşā-yı çemen seyr-i ḥaṭ-ı nev-hiz besdir bes

- 5 Göñül sevdā-pesend-i zülf-i dildār-ı cünün oldu
Gam-ı fikr-i ııred-endīşe-i temyīz besdir bes
- 6 Każā şemşīr-bāzı eylemez şahñ-ı maḥabbetde
O bismil-gāha tīg-ı gamze-i ser-tīz besdir bes
- 7 Naẓīf emniye-dār-ı bŷy-ı derd-i bāğ-ı dehr olmam
Elimde kāğaz-ı eş‘ār-ı müşk-āmīz besdir bes

142

(Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün)

- 1 Senden ‘aceb mi zaḥm-ı ziyād itsem iltimās
Olmaz cerīḥ-i tīg-ı gamıñ merhem iltimās
- 2 Derd-āşinā-yı ‘aşkıñı bī-gāne eyledik
Eyler ‘arūs-ı vaşlıñı nā-maḥrem iltimās
- 3 ‘Aşkıñ gamındadır eşer-i feyż-i hŷrremi
İtsün hemīşe ‘aşık olanlar gam iltimās
- 4 Bir pādişāhsın ki cihān bendedir saña
Eyler gam-ı maḥabbetiñi ‘ālem iltimās
- 5 Red ü kabŷle baķmaz olan tālīb-i vişāl
Eyler Naẓīf-i zār gibi her dem iltimās

Harfî'ş- Şîn**143**

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

- 1 Yine murğ-ı dili bir şāhbāz-ı hūsn ü ān tutmuş
Ki her bir şeh-perinde biñ hümā-yı dil mekân tutmuş
- 2 Gulüv-efşār olub mey sākıyā bī-rūhdur şimdi
Ġam-ı hicr-i lebiñden sāgarı gūyā ki kan tutmuş
- 3 İdermiş arzū-yı haṭṭıñı dil baḥş-i vaşlıñda
O metn-i muğlağa bir nüşa-i nāzūk beyān tutmuş
- 4 Tek öldürsün şabāḥ-ı 'ıyd-ı vuşlat gösterüb rūyuñ
Şehādet-gāh-ı tīğ-ı ġamzeñi kurbāniyān tutmuş
- 5 Naẓīf'i eyleme ḥasret-helāk-i zaḥm-ı şemşīriñ
Ki meydān-ı rızāda gerden-i teslīm-i cān tutmuş

144

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

- 1 Göñül 'aşkıñda yāriñ cevır ü bī-dād istemiş bulmuş
Sezādır aña kim ey cān-ı nā-şād istemiş bulmuş
- 2 Yine bezm-i ġam-ı dilber gibi dāniş-firīb olmaz
O meclisler ki kilik-i şūḥ-ı Behzād istemiş bulmuş
- 3 Tamām olmuş mezāk-ı lezzet-i Şīrīn'den me'yūs
Belā-yı tīşe-i āzārı Ferhād istemiş bulmuş

- 4 Nice zaḥmī-i tīg-ı cevri olmaz ehl-i dil anıñ
Qazā bī-dād-ı ğamzeñden ki imdād istemiş bulmuş
- 5 Remeddir şanma ḥūn-ı küşte-gān ālūde ğarķ itmiş
Bu baḥr-i fitneyi ol çeşm-i cellād istemiş bulmuş
- 6 Ḥarāb olsa ‘aceb mi seng-i ğamdan tā ezel ‘āşık
Dil-i ma‘mūrını berbād berbād istemiş bulmuş
- 7 Naẓīf itmiş yine izḥār-ı siḥr ü ‘acz-i perdāzı
Bu nev ṭarḥ-ı ğarībi ṭab‘-ı üstād istemiş bulmuş

145

(Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘tlü Fā‘ilün)

- 1 Ḥarf-i vişāl o la‘l-i ğaḍab-sāza şıġmamış
Bir jāledir ki ğonce-i ṭannāza şıġmamış
- 2 Olmaz nesīm-i lüṭfuna ruḥşat-dih-i güzār
Zirā ki gülşen-i kerem-i nāza şıġmazmış
- 3 Resm-i füsūn-kārī-i siḥr-i nigāh-ı dost
Bir ğamzedir ki dīde-i i‘cāza şıġmazmış
- 4 Va‘d-i ‘arūs-ı vaşlı o ḥūrşīd ārızıñ
Bir berķdir ki ḥarmen-i incāza şıġmazmış
- 5 Ḥāmūş ider terennümüni bülbulān-ı ‘aşķ
Ol naġmeler zebān-ı ser-āġāza şıġmazmış

6 Şevk-i lebiñ gönülde nihân iken oldı fâş
Ol bâde cām-ı havşala-i rāza şıgmazmış

7 Ādāb u ‘örf-i hāme-i sa‘d-i Nazīf-i şūh
Dīvān-ı nükte-perver-i Şirāz’a şıgmazmış

146

(Mefā‘lün Mefā‘lün Mefā‘lün Mefā‘lün)

- 1 Ne sūz-ı nāle-i Mecnūn ne Ferhād ayak başmış
O külhan-gāh-ı ğam kim āh-ı Āteşzād ayak başmış
- 2 Pey-ender-pey ‘atā-yı cām-ı va‘d-i vaşl idüb sākī
Ġam-ālūd humārı itmege Dilşād ayak başmış
- 3 Nigāhı kef be-şemşīr-i kazādır el-ħazer ey dil
Yine bismil-geh-i ‘uşşāka ol cellād ayak başmış
- 4 Mezād-ı kāle-i āşūb ider sūk-ı mahabbetde
Metā‘-ı nāz-ı ber-düş ol şeh-i bī-dād ayak başmış
- 5 Siyeh-gūn itsün mi dūd-ı āhım rū-yı hūrşīdi
Hücūm itmiş haţtı iklīm-i ħüsne yād ayak başmış
- 6 Güzār itdikçe seng-endāz olur ol saht-dil gāhī
Meger vīrān gönülüm itmege ābād ayak başmış
- 7 Fezā-yı tāze gūyi ey Nazīf el-ān vāsi‘dir
Tekā-pū-yı sūhanla gerçi çok üstād ayak başmış

147

(Mef'ûlû Fâ.ilâtü Mefâ.îlû Fâ'ilün)

- 1 Hüsniñ münevveride aranmış bulunmamış
Hürşid-i hâveride aranmış bulunmamış
- 2 Ma'nâ-yı mişl-i hâk-reh-i kîmyâ-veşin
Taşhîh-i cevheride aranmış bulunmamış
- 3 Yok 'âkılîde nâm-ı dil-i bî-nişânımız
Ser-tâ-be-ser ceride aranmış bulunmamış
- 4 Mişli ol âfitâb-ı ruḥ-ı mâh zerrenin
Eflâk-i dilberide aranmış bulunmamış
- 5 Ey ḡonce-reng-i rû-yı gül-i pür-leṭâfetiñ
Gülzâr-ı aḥmeride aranmış bulunmamış
- 6 Baḥt-ı le'îmiñ eyledigi vaż'-ı nâ-pesend
Nâdir-i berâberide aranmış bulunmamış
- 7 Kânûn-ı pertev-i meh-i mecmû'a-i Nazîf
'Örfî vü Enverî'de aranmış bulunmamış

148

(Mütefâ'ilün Fe'ülün Mütefâ'ilün Fe'ülün)

- 1 O niyâz-mend-i vuşlat ki esîr-i firḡat olmuş
Deheninde zehr-i ḥasret sebeb-i ruṭûbet olmuş

- 2 Dil-i zümre-i kirāmı niçün ağlamaz müdāmī
Ki sirişk-i çeşm-i kāmı silen eşk-i hasret olmuş
- 3 Feraḥ olsa pertev-efken ideriz hezār-şīven
Ġam-ı ‘aşk-ı dil-rubādan dil ü cān rāḥat olmuş
- 4 Müteḡāfilāne bakma beni nār-ı hicre yakma
Çemen-i ‘adūya aḡma tūtalım ki cennet olmuş
- 5 İdeyim ümīd-i ‘aşkıñ olayım şehīd-i ‘aşkıñ
Sitem-i şedīd-i ‘aşkıñ şeref-i maḡabbet olmuş
- 6 Göñül ol maḡabbet-ülfet şaḡın itme ḡayra raḡbet
Ki gedāyī-i maḡabbet eşer-i sa‘ādet olmuş
- 7 Ġam-ı ‘aşkı cān-ı şeydā çekemezdi olsa dānā
Bu cünün-ı dil Naẓīfā ne ḡarīb-i ḡikmet olmuş

149

(Mefā‘lün Mefā‘lün Mefā‘lün Mefā‘lün)

- 1 Ḥaṭṭ-ı nev-ḡāsteñ kim ol ruḡ-ı pür-nūra cem‘ olmuş
Şehā zerrātdır ḡüyā fūrūḡ-ı ḡūra cem‘ olmuş
- 2 Şarāb-ı nāz ile mestāne çeşmiñ leşker-i fitne
Şaf-ı zīr livā-yı ḡamze-i maḡmūra cem‘ olmuş
- 3 Gül-i şüküfte-i bāḡ-ı ‘ademdir ol dehen cānā
‘Araḡlar jālelerdir ḡonce-i mestūra cem‘ olmuş

- 4 Tılsım-ı genc-i hüsni ejdehâlar hıfz ider güyâ
O kâküller ki taraf-gerden-i kâfûra cem‘ olmuş
- 5 Haṭ-âver ‘arızın tab‘-ı Naẓîf âlûde-i ğamdır
Yine jeng-i keder âyine-i billûra cem‘ olmuş

Harfî’ş- Şād

150

(Mefâ‘lün Mefâ‘lün Mefâ‘lün Mefâ‘lün)

- 1 Çeşmi anıñçün eylemez nüşı sāğar-ı hülûş
Ġamze-i nāza zaḥm urur keyfle hañçer-i hülûş
- 2 Zülfi ‘arûs cevri ider kayd-ı kemend-i pîç ü ham
Eyleyemez nigâhını mâ’il-i dilber-i hülûş
- 3 Nüşa-i ‘aşka hayf kim dest-i debîr ğamzede
Rây-ı resîdedir haṭṭ-ı revnağ-ı defter-i hülûş
- 4 Kûhl-ı ‘adem-i cilâda dîde-i şâhid-i vefâ
Tîğ-ı nigâh-ı nâzile cism-i cüdâ ser-i hülûş
- 5 Şayrafîyân-ı hüsni anıñ kadrini nâ-fehîmdir
Hâce-i ‘aşk u dil bilür kıymet-i gevher-i hülûş
- 6 Kâlb-i ‘adüvde eyleme ey büt-i şüh cüst ü cû
Deyri dil-i Naẓîf”dir mecma‘-ı peyker-i hülûş

151

(Fe‘ülün Fe‘ülün Fe‘ülün Fe‘ül)

- 1 Ruḥuñ olsa ḥaṭṭ-ı ḥalelden ḥalāş
Olurduḡ belā-yı ecelden ḥalāş
- 2 Feraḥ-baḥşı feyż-i cām eyleyüb
Bizi sāḳıyā kı l keselden ḥalāş
- 3 Dil olsun mı mādām zülfüñdedir
Ġam u derd-i ṭül-ı emelden ḥalāş
- 4 Alan pūte-i ḳalbe şems-i ġamıñ
Olubdur ziyān-ı ‘amelden ḥalāş
- 5 Ne ye’s-āşınāyım ne kām-arzū
Ne oldum ġam-ı muḥtemelden ḥalāş
- 6 Ḥoşā zevḳ-i firḳat ki kılmaz dili
Ġam-ı dilberi bī-bedelden ḥalāş
- 7 Naẓīf eyle ġavṭa yem-i vaḥdete
Olub ġüft ü ġū-yı cedelden ḥalāş

Ḥarfū’ Z- Żād

152

(Meḥ‘ülü Fā.ilātü Meḥ‘ülü Fā‘ilün)

- 1 Ṭab‘ım ki oldı sāġar-ı āb-ı zülāl-i feyż
Lāyık dinilse nazmıma Ka‘bü’l- ġazāl-ı feyż

- 2 Zihnim ki oldı āyīne-i t̄āb-dār-ı ‘aşk
T̄al‘at-nümādır anda dem-ā-dem cemāl-i feyz
- 3 Bāğ-ı dilim ki oldı gülistān-ı’aks-i h̄usn
Gülbün-firāz-ı ‘aşkdır anda nihāl-i feyz
- 4 H̄ün-ı dilim ki s̄īne de cārī çekān çekān
Buy-āver itdi lāle-i dāğım kemāl-i feyz
- 5 Şi‘rim ki oldı ma‘nā vü lafz aña reng ü b̄ū
Olmuş şükufte berg-i gül-i al al feyz
- 6 Bu bülbülān-ı zemzemeye āferīn kim
Her nüktesinde mūnderic olmuş me‘āl-i feyz
- 7 Bu t̄ūtīyān-ı nağme-i şīrīn ile Nazīf
Lāyık dinilse nazmıma Ka‘bü’l- ğazāl-ı feyz

Harfū’-t- Tā’

153

(Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün)

- 1 Gāhī nedīm-i h̄üznüm ü geh hemdem-i neşāt
Birdir baña neşāt-ı ğam ile ğam-ı neşāt
- 2 Zühd-i ğamıñda hırka-i peşmīne pūş olur
Bu cism-i çāk çākım ile Edhem-i neşāt
- 3 Evvel ki derd-i dāne-i h̄ālīñle oldı devr
Gelsün mi h̄iç behişt-i dile Ādem-i neşāt

- 4 Meşşāta-i ‘arūs-ı ʔarabdır taḥayyüli
Ey cevri-zülfî tâbda gül-i ḥam-ı neşâṭ
- 5 Tenbîk-i naḥl-ı şerḥa idüb bâğ-ı sîne
Pervānem oldu fāḥte-i merhem-i neşâṭ
- 6 Bir sāğar-ı keder-be-kefîz biz ki sâkıyâ
Çıkmaz ayağına mey-i cām-ı cem-i neşâṭ
- 7 Elbette mevc-i ğam ider āzürde ey Nazîf
Keşti-i dil olursa da fülk-i yem-i neşâṭ

154

(Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘lū Fā‘ilün)

- 1 Gülzār-ı behcetiñde olub âşikār ḥaṭ
Rûy ü dehān gonce ü gül oldu ḥār ḥaṭ
- 2 Setr itdi şāhid-i ruḥ-ı gül-berg-i dilberi
Şāh-ı cemāle oldu meger perde-dār ḥaṭ
- 3 Ümîd-i şehd-i la‘lîñ ile zār iken gönül
Ney minnet aldı kāmını zenbūr-vār ḥaṭ
- 4 Ey gonce rûz-ı Hızr gülistān-ı ḥüsndür
İtse ‘aceb mi ʔarf-ı ruḥuñ sebze-zār ḥaṭ
- 5 Ruyuñda oldu reşk-i meh ü mihr iken ruḥuñ
Reng-i siyehde baḥt-ı Nazîf iştiḥār ḥaṭ

Ḥarfū'z- Zā'

155

(Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün)

- 1 İlāhī tā-key olsun dil şarāb-ı tākden maḥzūz
Beni kıl cām-ı sūz-ı 'aşk-ı āteş-nākden maḥzūz
- 2 Ben ol zehr-ābe-keş ser-mestem olmuş ṭab'-ı maḥmūrum
Dem-ā-dem nūṣī-i ḥūn-ı dil-i şad-çākden maḥzūz
- 3 Şafā göstermediñ ey baḥt rū-yı ğamda gösterme
Le'īmā olma bārī ḥıssat-i imsākden maḥzūz
- 4 İder ḥaḥ nā-bedīdī-i ḥaḥzīz-i ḥākden olmaz
Fenā muḥtār olan kāşāne eflākden maḥzūz
- 5 Ḥasedle "leyte-nā künnā türābā" vird olur eflāk
O serv olduğça gül-geşt-i feżā-yı hākden maḥzūz
- 6 Nigāh itdikçe yüz rū-yı tesellī gösterir 'ārif
Vücūh ile olur āyine-i idrākden maḥzūz
- 7 Mey-i şevkiñle leb-rīz eyleyüb olmaz mısıñ sāķī
Naḥīfā gibi bir cām-ı derūnī pākden maḥzūz

Ḥarfū'l- 'Ayn**156**

(Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün)

- 1 Oldum şehīd-i 'aşkı ğam-ı yāre el-vedā'
Hem-bezm-i cān enīs-i dil-i zāra el-vedā'
- 2 Maḥmūr olur gibi dil-i ser-mest-i 'āşkı
'İşret-sarāya sāķī-i ğaddāra el-vedā'
- 3 Yād eylesün gehī dil-i mecrūḥ nāzını
Ḥaṇçer-be-dest-i ğamze-i ḥūn-ḥāra el-vedā'
- 4 Şimdi ḵanā'at-i ğam-ı hicr oldı pīşemiz
Ser-ḥūn-ı zevķ-i vuşlat-ı dil-dāra el-vedā'
- 5 Kūyundan ol gülün seferidir Naẓīf-i zār
Bülbüllerine vü gül ü gülzāra el-vedā'

Ḥarfū'l- Ğayn**157**

(Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün)

- 1 Rū-yı münīriñ olsa fūrūĝ-efken-i ferāĝ
Mehtāb-ı şevķe vakf ola pīrāhen-i ferāĝ
- 2 Tıtsun mı 'andelīb-i heves anda āşiyān
Kim bülbülün ḥamūş diler gülşen-i ferāĝ

- 3 Hüsniñ gören ‘imāret-i şabrın harāb ider
Gencīne-i maḥabbet olur maḥzen-i ferāğ
- 4 Bu küşt-zārīñ olsa da maḥşūli ney şeker
Ol dāne-çīn-i mezra‘a-i ḥarmen-i ferāğ
- 5 Maṭlūbuñ ise Yūsuf-ı ümmīd ey Nazīf
Dest-i talebde çāk gerek dāmen-i ferāğ

158

(Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün)

- 1 O rind-i ‘aşkı ki mest itmeye ayāğ-ı ferāğ
Mey-i belādan aña olmaya mesāğ-ı ferāğ
- 2 Ko zulmet-i güzeriñ nūr-baḥş-ı şevk olsun
Ḥarīm-i ḥātıra lāzım degil çerāğ-ı ferāğ
- 3 Mişāl-i yaḥ-gede eyler ne deñlü sūz olsa
Şaḫın şaḫın ser ü sīneñde yaḫma dāğ-ı ferāğ
- 4 Müyesser olmadı kām-ı dil eyledim āḥer
Ferāğ-ı kām ü ferāğ-ı dil ü ferāğ-ı ferāğ
- 5 Tarīk-i ğamda Nazīfā-veş iltifāt itme
Pür olsa verd-i meserretle şaḥn-ı bāğ-ı ferāğ

159

(Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün)

- 1 Olursa bencileyin bî-vücūd jāle-i bāğ
Felek felek ide ey dil şu'ūd-ı jāle-i bāğ
- 2 Dil-i nezzāra vücūd ü 'adem müsāvīdir
Bilür mi fikret-i būd ü ne-būd jāle-i bāğ
- 3 Pür itdi ceyb-i güli naqd-i zīnet-āver ile
İdüb bahārda ızhār-ı cūd jāle-i bāğ
- 4 Olursa mazhar-ı hūrşīd āteş-i 'aşkıım
Yanar tüter çū tırāşāt-ı 'ūd jāle-i bāğ
- 5 Naẓīf-veş ğarazı nūr-ı mihr-i 'aşk olmuş
İder mi şüret-i māha sūcūd jāle-i bāğ

Harfū'l- Fā'

160

(Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün)

- 1 Cihāna virme gönül āb-ı rüyı itme telef
Ferāyid-i dil-i deryā-ğulūyı itme telef
- 2 Teyemmüm eyle Hicāz-ı rızā tarīķinde
Şakın zülāl-i berīķ-i vudūyı itme telef
- 3 Tekāver-i dile bil tāziyāne-i te'dīb
Nifāk-ı bahtı cefā-yı 'adūyı itme telef

- 4 Sipihr-i kīne-ver olmaz 'itābdan fāriğ
Rūsūm-ı ma'zeret ü ser-fürüyı itme telef
- 5 Zükām-ı kibr ile bī-his-şabā dimāğ-ı zamān
Şemīm-i kākül-i müşkīn-büyı itme telef
- 6 Bi-hakḳ-ı ḥüsn-i recā bir vişāl içün ey şūḥ
Niyāz-ı 'āşık-ı şad arzüyı itme telef
- 7 Düşürme mezbele-i bezm-i gūr fehīmāne
Ḥudā Nazīf gibi pāk-güyı itme telef

Ḥarfū'l- Kāf

161

(Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün)

- 1 Qanı ol bezm-i mey kim olmuş idi şādmān 'āşık
İder şimdi buḥār-ı āhile bezm-i duḥān 'āşık
- 2 Felek bülbul-şıfat devr eyledi ol verd-i ra'nādan
Degil bī-cā iderse nāle vü āh ü figān 'āşık
- 3 Yanında gitti tīr-i tīz-i rū-veş ol ser-āmed ḳad
Yeridir bār-ı ḡamdan ḳāmetin itse kemān 'āşık
- 4 'Aceb kimlerle nūş-a-nūş-ı cām-ı şevḳ ider şimdi
Bilür mi içdigin meyden bedel şahbā-yı ḳan 'āşık
- 5 Şalınmışdır ezelden raḡş-ı dil ol āhū-yı ḥüsne
Ne mümkün deşt-i ḡamda itmek irḡā-yı 'inān 'āşık

- 6 O serv gülsitān-ı behcetiñ mehcūrudur hālā
N'ola eylerse cū-yı eşkiñi seyl-i revān 'āşık
- 7 Degil pā-māl-i 'aşkı zerre-veş ancak Nazīf ey dil
O hūrşīd-i sipihr-i hūsne hep hālķ-ı cihān 'āşık

162

(Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün)

- 1 Naķd-i ğamıñ bulmadı dil cism-i türāb olmayıcak
Olmaz o gencīne nihān cā-yı hārāb olmayıcak
- 2 Mest-i ğamım n'ola temennā-yı vişāl eyler isem
Ref'-i hicāb olmaz imiş nūş-ı şarāb olmayıcak
- 3 Sāġar-ı hātırdā müdām olsa nola fikr-i lebiñ
Def'-i ğamım eyleyemem bāde-i nāb olmayıcak
- 4 Baḡs-i vişālin ḡatına eyledi ta'lik o şanem
Olmadı ḡal mes'ele müşkil o kitāb olmayıcak
- 5 Serdī-i devrīde ḡalır germ-i revān reh-i ḡurb
Dīdede āb olmayıcak sīnede tāb olmayıcak
- 6 Deyr-i maḡabbetde Nazīfā göremez şūret-i şevķ
Ehl-i dile bir şanem-i şūḡ cenāb olmayıcak

163

(Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün)

- 1 Lütf idüb yā Rabb bi-ḥaqqın derd-i erbāb-ı firāk
Eyleme leb teşne-gān-ı vaşlı sîr-âb-ı firāk
- 2 Ru'yet-i vuşlat degil 'âlem görünmez âdeme
Olmasun çeşm-i ümîd âlûde-i ḥāb-ı firāk
- 3 Âteş-endāz olmada ḥarmen-geh-i cān u dile
Âh kim ebr-i siyāh âh ü seyl-âb-ı firāk
- 4 Zîr-i dest âzâr bir şāh-ı cefā-perdāzdır
Dā'imā nâdir berāber vaz' u âdāb-ı firāk
- 5 Rāh-ı kām olmaz mı kim püyân-ı deşt-i vuşlata
Sāye-veş zulmet fûrûğ olmağda mehtāb-ı firāk
- 6 Miyve-dār olsun mı naḥl-i şûra hāk-i arzū
Dem-be-dem seyl-âb-ı rîz guşsa-i mîzāb-ı firāk
- 7 Pençe-i kullāb-ı gamdan sende olma mużtarib
Ehl-i 'aşk olmaz Naẓîfâ çün rehā-yāb-ı firāk

164

(Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün)

- 1 Amān ey gam-ı tākāt riyā-yı bār-ı firāk
Miyān-ı şabrımı itdiñ güsteh-i tār-ı firāk

- 2 Amān ey keder-i maḥẓ ya'nī mehcūrı
Mezāk-ı ḥātıramı itme neşve-dār-ı firāk
- 3 Bu ḥuşk-sāl cins-i feraḥla bilmezdim
Revāc-gāh-ı dil ü cān imiş diyār-ı firāk
- 4 Mey-i neẓāre-i yār eylemiş iken ser-mest
Belā-yı ser vire tā key baña ḥumār-ı firāk
- 5 Miyān-ı lücce-i devrīde ğark ider āḥir
Nazīf keştī-i ümīdi rūzigār-ı firāk

165

(Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün)

- 1 Benem bu bezmde ser-mest-i bāde ḥāne-i şevk
Bir iki cām yeter sākıyā bahāne-i şevk
- 2 'Aceb mi cılve-geh-i tayıran-ı kıds olsa
Dilimde oldu süveydā ğamıñla lāne-i şevk
- 3 Ḥayāl-i zülfi ile ḥālī şāhbāz-ı dile
Birisi dām-ı maḥabbet birisi dāne-i şevk
- 4 Ümīd-i vaşlıñ iden feraḥıñda oldu helāk
Ġarīb neşve virirmiş mey-i şebāne-i şevk
- 5 Semend-i tab'ıma oldu Nazīf ol şūḥuñ
Ḥayāl-i turra-i mergülü tā ziyāne-i şevk

166

(Müfte‘ilün Mefâ‘ilün Müfte‘ilün Mefâ‘ilün)

- 1 ‘Aql-ı kül olsa hâce-i mes’ele-i kitâb-ı ‘aşk
DeFTER-i fikre şıgmaya fezleke-i hisâb-ı ‘aşk
- 2 Gelse bu demde hurremi şehr-i dile gârib olur
Dİdede mevc-i âb-ı ğam sînede tef ü tâb-ı ‘aşk
- 3 Hûn-ı cigerle sînede dâğ ki sürh-fâmdır
Hâkde siyâhı la’l ider pertev-i âfitâb-ı ‘aşk
- 4 Nûh da olsa ‘âşıkı eyler o tıfl-ı şifte
‘Âlem-i ‘aklı ğark ider katre-i güm şehâb-ı ‘aşk
- 5 Çâr ‘anâşır oldılar Âdem-i kalbe ey Nazîf
Bâd-ı ümîd ü hâk-i ğam âteş-i şevk ü âb-ı ‘aşk

167

(Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün)

- 1 Şâh-ı mülk-i kemâl ya’nî ‘aşk
Vâcibü’l- imtisâl ya’nî ‘aşk
- 2 Mey-i âteş-nümün ya’nî hüsn
Âteş-i mey-misâl ya’nî ‘aşk
- 3 ‘Ademiyyü’l- vücûd ya’nî sabr
Hestî-i bî- melâl ya’nî ‘aşk

- 4 Sünbül-i bâğ-ı ‘arş ya’nî âh
Gülsitân-ı cemâl ya’nî ‘aşk
- 5 Leyl-i bî-meyl-i nûr ya’nî firâk
Şubh-gâh-ı vişâl ya’nî ‘aşk
- 6 Ecel-i Hızır ya’nî va’d-i vişâl
Ömr-i şad Nûh ü Zâl ya’nî ‘aşk
- 7 Mülk-i dârü’n- niẓâm-ı dîn ü dil
Sebeb-i ihtilâl ya’nî ‘aşk
- 8 Rûh-ı iḳdâr-baḥş-ı cism-i Nazîf
Nûr-ı İzîd Te‘âlâ ya’nî ‘aşk

Harfû’l- Kâf

168

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

- 1 Çeşm-i dilber meclis-i şahbâda olmuş al reng
Ḳahramân’dır kim dem-i heycâda olmuş al reng
- 2 Düşdi zâhid fikr-i la‘liñle meye ẓan ağlayub
Hem ridâ hem hırḳa hem seccâde olmuş al reng
- 3 Feyz-i yek-rengî-i envâr-ı tecellîdir bu kim
Hem ruḥuñ hem sāğarıñ hem bâde olmuş al reng
- 4 Mihr-i ḥüsnüñ revzen-i çeşmimde te’sîr eyleyüb
Pertevinden ol zücâc sâde olmuş al reng

- 5 Şahn-ı sünbül-zârda zülf-i nigârı seyr idiñ
Pençe-i mercândır deryâda olmuş al reng
- 6 Ol siyeh mestiñ ser-engüş-i muhannâsın görüñ
Kilk-i la‘lidir dem-i imlâda olmuş al reng
- 7 Āteş-i endîşeniñ germiyyetinden ey Nazîf
Tâze nakş-ı hâme-i âzâde olmuş al reng

169

(Mef‘ûlû Fâ‘ilâtü Mefâ‘lû Fâ‘ilün)

- 1 Ey haţ-ı yâr gelme dili muğber eylediñ
Mir’ât-i tâb-dâdeyi jeng-âver eylediñ
- 2 Ağlatdın ol kadar beni ey dürr-i şâh-vâr
Kim dâmenimde eşkimi deryâlar eylediñ
- 3 Zevk-i sabûh-ı mestî-i ‘aşkıñla ‘âşıkâ
Kandîl-i ma‘bed-i vera‘ı sāgar eylediñ
- 4 Ey zaḥm-ı gamze eyleyen ümîd o mestden
Ne bîm-i tîğ ne hâzer-i hañçer eylediñ
- 5 Abdâl-ı hânkâh-ı cünûn eyleyüb beni
Çûn Kays-ı lânedden serime efser eylediñ
- 6 Bî-mihrî ruḥuñla siyeh-rûz idüb beni
Şubḥ-ı ümîd-i düşmenimi enver eylediñ

- 7 Evvel perestiş-i büt-i hüsnüñ benim seniñ
 Āhir ne oldı secde-geh-i āher eylediñ
- 8 Ey eşk-rîz-i hasret-i derd-i emel yeter
 Gül-gonce-i ümîdiñi nilüfer eylediñ
- 9 Ruḥşat-dih-i güdāzîş-i sūz-ı firāk olub
 Yağdıñ Naẓîf-i zārıda ḥākister eylediñ

170

(Mefā‘lün Mefā‘lün Mefā‘lün Mefā‘lün)

- 1 Ne ğam yerdim dem-i firkatde ğam-ḥār olduĝum bilseñ
 Ne aĝlardım esîr-i girye ü zār olduĝum bilseñ
- 2 Baña teklîf-i şîven-sāzî-i hicrân kılmazdıñ
 Giriftâr-ı belâ-yı ta‘n-ı aĝyâr olduĝum bilseñ
- 3 Devâ-yı vuşlatıñla çün ki iḥyâ itmediñ bārî
 Helâk-i tîĝ-ı ḥün-pālâ-yı âzâr olduĝum bilseñ
- 4 İderdiñ mazhar-ı ḥürşîd-i nûra’n- nûr elṭâfiñ
 Benim şeb-tâ-seḥer ey mâh bî-dâr olduĝum bilseñ
- 5 Degildir goncelerden mâcerâ-yı cûşîş-i eşkim
 Naẓîfâ zaḥm-ḥord-ı nâḥun-ı ḥār olduĝum bilseñ

171

(Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün)

- 1 O gül- 'ızāra nigāh eylesem niyāz iderek
Hezār nāle vü āh eylesem niyāz iderek
- 2 Hırām-ı nāz ile teşrīf itse ğamıñda meh
Ruḥum nihāde-i rāh eylesem niyāz iderek
- 3 Vefā-yı bende-nevāzī idüb o Hüsrev-i nāz
Serīr-i sīneye şāh eylesem niyāz iderek
- 4 Olur fūrūğı yine zulmet-i cefā-perdāz
Bu necm-i bahtımı māh eylesem niyāz iderek
- 5 Naẓīf bār-ı tegāfūl virir ne ḥikmetdir
Nihāl-i nāzı penāh eylesem niyāz iderek

172

(Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün)

- 1 Ol dem ki mey-i naḥvet ile 'işret idersin
Cām-ı eceli 'āşıka bī-minnet idersin
- 2 Demdir nigeḥin cılve-ger-i lütf ola tā-key
Mir'āt-i dili jeng-i keder-ülfet idersin
- 3 Bülbüllerin efgān-zen ü sen maḥrem-i ağıār
Gül-gonce iken ḥār ile şoḥbet idersin

- 4 Zülf-i emel-i şāhid-i vuşlat talebi hayf
Şest-i ğam-ı mähī-i yem-i fırkat idersiñ
- 5 İtdiñ beni çün zaḥmī-i şemşīr-i tegāfūl
Ey şūḥ şehīd eyler iseñ şefkat idersiñ
- 6 Āyīn-i vefā böyle mi ey ḥālifū'l- īmān
Mülk-i dili vaḳf-ı keder-i ğaflet idersiñ
- 7 Hem-vāre ğam-ālūd fīrāk ol ki Naẓīfā
Vaḥşī nigeḥ āhū ile ünsiyet idersiñ

173

(Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün)

- 1 Hırāş-ı cāndan özge ğamıñ nesin gördüñ
Göñül göñül bu fenā 'ālemiñ nesin gördüñ
- 2 Müdām tanz u tegāfūlden özge 'uşşāka
O şūḥ-meşreb ü dil-ḥurremiñ nesin gördün
- 3 Kerīme-dīde-i būs-ı dehān-ı yār olsaḳ
Cevād imiş tatalım Ḥātem'in nesin gördük
- 4 Cefā-yı pūşiş-i ruḥsār-ı yārdan ğayrı
Niḳāb-ı zülf-i ḥam ender ḥamıñ nesin gördük
- 5 Hemīşe olmada münfekk şafā-yı kalb-i Naẓīf
Zamīrimizde ğam-ı mübhemiñ nesin gördük

174

(Mef'ülü Fā.ilātü Mefā'ılü Fā'ilün)

- 1 Gerden-be-ıavk zülf-i perîşānıñım seniñ
Manşūr-ı dest-i beste-i fermānıñım seniñ
- 2 Ey bīd-i müşk zīb-i dihi gülşen-i vişāl
Būy-āşinā-yı ğonce-i hicrānıñım seniñ
- 3 Bu dāmda kebūter-i vaḥşet bedel gibi
Āvāre-i nigāh-ı ğazalānıñım seniñ
- 4 Cānā şeb-i firākda reh-i güm-künān gezer
Germ intizār-ı mihr-i dıraḥşānıñım seniñ
- 5 Şad pāre ceybī-i dil-i rüsvāyı şaymadıñ
Rūz-ı şümār-ı dest-i bed-emānıñım seniñ
- 6 Çekmem ğam-ı tehāliki ey sākī-i felek
Ben ḳanı'-i piyāle-i devrānıñım seniñ
- 7 Olmam terāne-sāz-ı şikāyet Nazīf-veş
Bezm-i rızāda ney gibi nālānıñım seniñ

175

(Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün)

- 1 Felek āyīnesinden ru-yı dil mümkin mi seyr itmek
O şūret-i der-ḳazādan mümteni'dir böyle ḥayr itmek

- 2 Hümā-yı evc-i vaşl it pāy-māl-ı rāh-ı hicrānı
Mesîhem yoḥsa gelmez mi eliñden ḥāki ṭayr itmek
- 3 Esîr-i la‘liñ esrār-ı ḥaṭiñdan feyz-yāb olmaz
Ki meste nā-revādır ḥāḥiṣ-i keyf-i ḡabîr itmek
- 4 Dili Mecnûn iden Leylā-yı zülfüñdür seniñ cānā
Olur mı bir daḡi sevdā-yı bend-i zülf-i ḡayr itmek
- 5 Derûnuñdan nüķûş-ı māsivā-yı ‘aşkı ṭarḥ eyle
Naẓîfā nā-sezādır Ka‘be-i ‘irfānı deyr itmek

176

(Mef‘ûlû Fā‘ilātü Mefā‘tlü Fā‘ilün)

- 1 Nevrûzdur çemende şarāb istemez misin
Feyz-i neşāṭ ‘ahd-i şebāb istemez misin
- 2 Çık seyr-i bâḡa ‘āşık-ı zārîñla ḡayra gir
Ey bî-günāḥ ḡüsn-i şevāb istemez misin
- 3 Deşt-i belāda peyrev-i Kays cefā-keş ol
Ey dil delîl-i rāh-ı şavāb istemez misin
- 4 ‘İyş eyle eşk-i dîde vü dāḡ-ı derûnla
Bezm-i ḡama şarāb ü kebāb istemez misin
- 5 Yaḡdîñ fûrûḡ-ı ḡüsn-i cihān-sûz ile beni
Ey āfitāb-ı ḡaşr niķāb istemez misin

6 Bahtım ğunūde-çeşm şeb-i nāzdır yeter
Bir laḫza dīdemizde de ḫāb istemez misin

7 Mestāne eylediñ lebini pūr-sitiz būs
Güstāḫsın Naẓīf ‘itāb istemez misin

177

(Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün)

1 Çekse şemşīrin nigeḫ şanmañ siper virmek gerek
Zaḫm-ı tīg-ı nāz için ‘uṣṣāḫ ser virmek gerek

2 Naḫd-i eşkim rüy-ı zerdım pāy-mālīndir seniñ
Mübtelā-yı tıfl-ı nevres sīm ü zer virmek gerek

3 Būlbūli pervāne-i şem‘-i seḫer-gāḫ itdi gül
Var ise söz derūnundan ḫaber virmek gerek

4 Naḫl-i rāḫat istemez perhīz-kārān-ı ümīd
Mest-i cām-ı ḫayrete laḫt-ı ciger virmek gerek

5 Kim şerār-ı āḫ-ı sīnem biñ cihān sūzān ider
Nev-nihāl-i bāğ-ı dūzaḫ böyle ber virmek gerek

6 Nāşuḫā sālūse vir şahbā-yı zehr-ālūdīñı
Tuṭiyān-ı şehd-i ‘irfāna şeker virmek gerek

7 Ülfet-i kerrūbiyān ümmīd iden bū-yi āşinā
Dest-i ‘arşa sūnbül-i āḫ-ı seḫer virmek gerek

- 8 Görmediñ çokdan Nazîfîñ şüret-i âşârını
Rûzigâr ol pâk mir'âte keder virmek gerek

178

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

- 1 Fiğân-ı şubh-gâhı bülbül-i şeydâdan öğrendik
Şebâna nâleyi tîhû-yı derd-efzâdan öğrendik
- 2 Kadeh-gîr olmağı bezm-i çemende lâleden aldık
Temâşâ-yı cemâli nergis-i şehlâdan öğrendik
- 3 Hümâdan gördük âdâb-ı 'uluvv-ı himmet-i 'aşkı
Mezâyâ-yı tarîk-i 'uzleti 'anğâdan öğrendik
- 4 Nola kân-ı güher aşdâf-ı 'irfâna mağarr olsağ
Vağârı kühsâr u cûşîşi deryâdan öğrendik
- 5 Te'allüm itdik ehl-i fakrdan âyîn-i tecrîdi
Hasûda ihtîşâm izhârını Dârâ'dan öğrendik
- 6 Felekde cây idersiñ kârımız halka tevâzu'dur
Rûsûm-ı rif'ati hûrşîdden tûbâdan öğrendik
- 7 Riyâya dilde yer yok hâtırâ yer gelmesün zâhid
Şafâ-yı bâtını biz sāğar-ı şahbâdan öğrendik
- 8 Vücûh-ı kâ'inâta çeşm-i 'ibretle nigâh itdik
Mu'ammâ-yı vücûdı muşhaf-ı eşyâdan öğrendik

- 9 Hāzāndır pey-bahārın seyr idüb dehriñ Nazîf-āsā
Sükût-ı hānde-nāki ğonce-i ra‘nādan öğrendik

Harfü'l- Lām

179

(Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün)

- 1 Tā ki lebrîz-i cünün āzād hūşîdir gönül
Sāğar-ı gerden-dih-i bezm-i sürüşîdir gönül
- 2 Seng-i cevri-endāzî-i dest-i ğam itmez mevc-hîz
Deşt-i şabriñ bir yemm-i āsüde cüşîdir gönül
- 3 Āşinā-yı cennet-i vaşl olsada efkār ile
Ġavṭa-pervāz yümm-i düzaḥ-ı hurüşîdir gönül
- 4 Bā‘iş-i āzār olur çün nağme-sāzı ba‘d-ezîn
Bülbül-i güyende-i bāğ-ı hamüşîdir gönül
- 5 Kār u bār-ı kâle-i ‘aqla hırîdār olmamış
Sük-ı ‘aşkıñ ḥāce-i cevher-fürüşîdir gönül
- 6 Eylemez bārān-ı eşḳ dīde-i ümmîd-i eşer
Kār-ı vuşlat şāl-ı maḥrûmı bedüşîdir gönül
- 7 Sāğarı şu‘le meyi şu‘le ḥumârı şu‘ledir
Bezm-i ‘aşkıñ kim Nazîfâ bâde-nüşîdır gönül

180

(Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün)

- 1 İtdi küşāde dilleri te'sīr-i bû-yı gül
Bir āfītāb bu leme'ān-ı rû-yı gül
- 2 Āvāze-i şitābī-i cû-yı āh-ı bûlbûlān
Hunyā-gerān-ı encüm-i çārsû-yı gül
- 3 Berg-i ümīdi oldı perākende-i hāzān
Hayfā ki bûlbûl eyler iken cüst ü cû-yı gül
- 4 Ser-geşte şalvecān-ı ğam-ı zülfī eyledi
Olmaz muķābil ol şeh-i hûsn ile gûy-ı gül
- 5 Dil-i 'andelīb gülşen-i ye's-i ümīddir
Ne verd-i arzû baña ne arzû-yı gül
- 6 Virmez mi 'andelībine şevķ kesel-i kesil
Leb-rīz iken şarāb-ı țarabla sebû-yı gül
- 7 Gör fırķatinde sīne-i pür-dāğımı Nazīf
Seyr itmediñse faşl-ı şitāda ğulû-yı gül

181

(Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün)

- 1 Olmaz mı göñül rāhatī-i hāb-ı tegāfûl
Āzār-ı fūrûğ olmada mehtāb-ı tegāfûl

- 2 Āzürde olur nūr-ı nigheden nazār itseñ
Olmuş o kadar ġamzesi bī-tāb-ı tegāfūl
- 3 Maḥrem-i nigh-i nāz ki ḵānūn-ı girişme
Maḥşūş-ı dil-i ġamze ki ādāb-ı tegāfūl
- 4 Müjgānlarıñ āzürde-i ḥabs-i nigh itme
Naḥl-i emelim eyleme sīrāb-ı tegāfūl
- 5 Tīġ-ı sitem-i nazra-zen-i cān-ı Naẓīf ol
Ey ġamzesi sermest-i mey-i nāb-ı tegāfūl

182

(Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün)

- 1 Zāhid ol rind ol maḥabbet-pīşe ya āzāde ol
Ġamdan āzād olmaḵ isterseñ esīr-i bāde ol
- 2 Bāġ-ı istighāda gül-geşt eyle ammā şevkīle
Sāye-veş bir ser ü ḵaddiñ pāyine üftāde ol
- 3 Cānıñı eyle hebā-yı pertev-i mihr-i rızā
Ġāh evc-i rif‘at üzre ġāh zīr-i pāda ol
- 4 Nazra-ġāhıñ eyle miḥrāb-ı niyāz ama şaḵın
Reste-kār-ı dām-ı mekr-i sübhā vü seccāde ol
- 5 Naḵş-ı bünyān-ı mezāhir fehmi maḵşūd eylemez
Şūret-i zībāda olma diḵḵat-i ma‘nāda ol

- 6 Ser-necīb-i fikr-i kurbū'l- kurb-ı 'aşk ol dā'imā
Ne ğam-ı dünyāda ne endīşe-i 'uqbāda ol
- 7 Feyz-yāb-ı mestī-i 'aşk ol Naẓīf-āsā gönül
Her meyiñ maḥmūrı olma bezm-i istignāda ol

183

(Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün)

- 1 Dehānıñ ğonce kadiñ serv sünbül zülf ü rüyüñ gül
Zebān-ı hoş-beyānıdır bedī'ü'l- lehce bir bülbül
- 2 Yem-i fitne yine emvāc peydā eyledi yer yer
Degil ol mālīk-i ḥüsnuñ başında tırta vü kākül
- 3 Gülersin ağladıkça saña ḥāl-i çeşm-i giryānı
Gelür bir gün yoluña şimdi gel ey serv-i nāzım gel
- 4 Kemāl-i feyzden büy-āver olmuş lāledir sākī
Degildir gülsitān meclisiñde sāġar-ı pür-mül
- 5 Naẓīfā lehce-i Veysī'de şī'riñ seyr iden dir kim
Fuzūlī pīr olmuş bu ğazelde Ṭālib-i āmil

Harfū'l- Mīm

184

(Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün)

- 1 Ferāġat-āşiyān bir bülbülüm geşt ü güzār itmem
Gül-i ümmīd içün bu bāġda āh-ı hezār itmem

- 2 Kāzā āgūşum itse cılve-gāh mevc-i maḥrūmı
Bu baḥr-i fītnede me'yūs-ı lūtf-ı girdigār itmem
- 3 Ğubār-ı cismimi derdī-i mey kııl feyz ise kaşdıñ
Bir iki cām ile ben sākıyā def'-i ḥumār itmem
- 4 Benem ḥasret-helāk-i ebruvānıñ rūze-i ğamda
Hilāl-i 'ıydı manzūr-ı nigāh-ı i'tibār itmem
- 5 Şabāḥ-ı ḥaşre dek tābān olur bir şeb-çerāğ olsa
Dil-i bī-tāḳatı pervāne-i şem'-i mezār itmem
- 6 Gül-i bāğ-ı icābet olsa dest-āvīz iḥsānı
Meşām-ı kāmımı memnūn-ı lūtf-ı rūzigār itmem
- 7 Ğaraż yüz vech ile ol āfitāba maẓhar olmaḳdır
Göñül mir'ātini beyhūde şarf-ı inkisār itmem
- 8 Naẓīf āb-ı ḥayāt-ı feyze ḥāmem nā-vedān olmuş
Zemīn-i şı'rimi muḥtāc-ı bārān-ı bahar itmem

185

(Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün)

- 1 Raḳībe naḳl-i mezāyā-yı 'aşḳ-ı yār itmem
Ğam-ı derūnumı bī-derde āşikār itmem
- 2 Sezā-yı zevḳ olayım ğamdan āh eylersem
Ben ebr-i āhımı beyhūde şekve-bār itmem

- 3 Nesīm-i feyz-i Hudā ile olsun üşkuftē
Gül-i ümīdimi minnet-keş-i bahār itmem
- 4 Koyun niyāz olayım pāymāl olursamda
Ġubār-ı cismimi memnūn-ı rūzigār itmem
- 5 Benim bu sūkda bir mey-fürūşadır nazarım
Metā‘-ı kes muhız-ı dehre i‘tibār itmem
- 6 Hamūş-ı ġayret-i ‘aşkıım Nazīf-i zār gibi
Ġam-ı derūnumı bī-derde āşikār itmem

186

(Mef‘ūlü Mefā‘īlü Mefā‘īlü Fe‘ūlün)

- 1 Çeşm-i teri āzürde-i pā-yı başār itmem
Āyīne-i hūrşīdde olsa nazar itmem
- 2 Bu baht ile berķ olsa daḡi şu‘le-i āhım
Gül-berge işābetde idersem eşer itmem
- 3 Küfr-i heves-i zūlfūñi bāzār-ı rızāda
Naḡdīne-i īmān ile alsam zarar itmem
- 4 Gülzār-ı vişāliñde bu şeb bülbul-i zārım
Murg-ı dili pervāne-i şem‘-i seher itmem
- 5 Tā āteş eşer olmayıcaķ sūziş-i ġamla
Hūn-ı dili zīb-i ḡadeḡ-i çeşm-i ter itmem

- 6 Keyfiyetin idrāk idemezseñ eger ey dil
Peymāneñi leb-ber-leb-i hūn-ı ciger itmem
- 7 Dil-sūhte-i pervāne-i sūz ülfet-i ‘aşkıñ
Bülbül gibi feryādlar efğānlar itmem
- 8 Oldum o kadar ğurbete me’nūs Naẓīfā
Bālīn murād olsa vaṭan zīr-i ser itmem

187

(Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün)

- 1 Şemīm-i zülfüñ için ben yolunda hāk olurum
Görünce şāneyi ṭurrañda çāk çāk olurum
- 2 Cihānı ğarķa-be-ṭufān-ı eşkim itmezsem
Hücūm-ı ğayret-i Nūhıyyeden helāk olurum
- 3 Ğarīb-i meşreb-i ‘aşkıñ ki bezm-i ‘ālemde
Ne şādmān-ı tesellī ne ğuşşa-nāk olurum
- 4 Der-āğūşī-i kadiñ ḥasretinden ey servim
Çemen-sitān-ı taḥayyülde reşk-i tāk olurum
- 5 Naẓīf āyīne-i ṭab‘ım ki farṭ-ı şafvetden
Hemīşe mazḥar-ı hūrşīd-i nuṭķ-ı pāk olurum

188

(Mefā‘ilün Mefā‘ilün Fe‘ülün)

- 1 Nişān-ı ebrū-yı mekkāre olsam
Hādeng-i ğamzeden pür-yāre olsam
- 2 ‘Amā nūra teḳaddüm eyler idi
Eger çeşm-i dile nezzāre olsam
- 3 Şarābı zehr olurdu neşvesi ğam
Bu ‘işret-gāhda mey-hāre olsam
- 4 Yine olmam şemīm-i zülfe mazhar
Mişāl-i şāne pāre pāre olsam
- 5 Olurdu bir vaṭan her rīk-i vādī
Eger Mecnūn-veş āvāre olsam
- 6 ‘Adīmü’l- feyz olurdu sāgar-ı ‘ömr
Meyinde neşve-i her-bāre olsam
- 7 Degildir baña hoş-hāl-i münāsib
Naẓīfā dā’imā bī-çāre olsam

189

(Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün)

- 1 Hamūş-ı hayret-i ‘aşkıım edā nedir bilmem
Edā-yı hātıra-i müdde‘ā nedir bilmem

- 2 Gül-i çemen-geh-i ye'sim olamadım ḥandān
Nevāziş-i keŧ-i bād-ı şabā nedir bilmem
- 3 Bahār-ı 'ālem-i 'aşkıḡ ki güllerimdir dāğ
Nevā-yı bülbul-i bāğ-ı şafā nedir bilmem
- 4 Benim ki āteş-i 'aşkıñla ser-te-ser dāğım
Nişāne-i şerer-i cā-be-cā nedir bilmem
- 5 Ṭabībim olmadı bir kerre nabż-gīr baña
Marīz-i 'illet-i 'aşkıḡ devā nedir bilmem
- 6 Sirişk-i dīde-i ter dem-be-dem terakķīde
Bu cūşişe sebeb-i mācerā nedir bilmem
- 7 Nigāh-ı çeşm-i niyāzım ki vakf-ı hırmānım
Ḥayāl-i āyine-i rū-nümā nedir bilmem
- 8 Nazīf-veş nola bī-gāne-i neşāṭ olsam
Ġarīb-i şehir-i ġamım āşinā nedir bilmem

190

(Meŧ'ülü Fā'ilātü Meŧā'ilü Fā'ilün)

- 1 Āh ol zamān ki sākin-i kūy-i ḥabīb idim
Bīmār-ḥāne zād-ı devā-yı ṭabīb idim
- 2 Ḥabs-i nigāh iderdim olurken nezāre-sāz
Farṭ-ı ḥicābdan dil-i zāra raķīb idim

- 3 Tatar-ı çeşm-i mesti idüb diller imtizāc
Yağma-kün-i kalem-rev-i şabr u şekīb idim
- 4 Gāh tegāfūl eyler idi zaḥm-nāk-i şevk
Memnūn-ı ḥançer-i nigh-i dil-firīb idim
- 5 Feyz-i nezāre-i gül-i rüyūñla çün Nazīf
Gülzār-ı ğamda nādire-gū ‘andelīb idim

191

(Mefā‘lün Mefā‘lün Mefā‘lün Mefā‘lün)

- 1 Esir itdi dili bir mīrzā-yı mülk-i naḥvet hem
Nişān-ı nāvek-i āzār kıldı bī-mürüvvet hem
- 2 Nesīm-i lūtfı pīşānī-küşā-yı şāhid-i vuşlat
Perīşānī-fezā-yı tūrta-i dildār-ı firķat hem
- 3 Girizāndır fezā-yı ğamda benden āhū-yı ümmīd
O Kays’ım kim enīsim gūrg-i ğamdır şīr-i miḥnet hem
- 4 Ne şūretidir ki virmiş şun‘-ı fāyīz dest-i ḥikmetde
Göñül mir’āt-i ğam hem cām-ı şahbā-yı meserret hem
- 5 Ḥased çün gūsfend-i küşte-i ḥayret nazra ‘uşşāka
Görür rüyūñ elinden nā’il-i zevk-i şehādet hem
- 6 Bu i‘cāz-ı mezāyā-yı maḥabbetdir Nazīfā kim
Zebān-ı şekve hem pūr-güydur ḥāmūş-ı ḥayret hem

192

(Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün)

- 1 Pādişāh-ı milket-i fakrım ğınāyı neylerim
Fāriğim āmāl-i ‘ālemden recāyı neylerim
- 2 Rū-siyāhīden hacīlem ḥāhiş-i vaşl eylemem
Vāşıl-ı ‘arş-ı kabūl olmaz du‘āyı neylerim
- 3 Sabr müşkil yār müstağnī vefā düşmen-i raḳīb
Dostlar ben bu dil-i derd-āşināyı neylerim
- 4 Aşkdır mevcūd-ı muṭlaḳ māsivā ma‘dūm-ı maḥẓ
İştılāḥ-ı “lā-ḥalā vü lā-melā”yı neylerim
- 5 Ey Mesīḥā-dem iderken ğayra la‘līñ feyz-i rūḥ
Hiç dimezsın ki Naẓīf-i mübtelāyı neylerim

Ḥarfū’n- Nūn

193

(Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün)

- 1 Meyl itme dūna ülfet-i bed-kārdan şaḳın
Ey derd-i tāze dāmeniñi ḥārdan şaḳın
- 2 İkbāl-i penç-i rūza yer olma firīfte
Şad rūzeñi telāfī-i edbārdan şaḳın
- 3 Ey keç-külāḥ dā’irede merkeziñ gözet
Eṭvārıñ istikāmet-i pergārdan şaḳın

- 4 Eyler seni ʔahīne-i seng āsiyā-yı ğadr
Çarḡ-ı felek didikleri devvārdan şaḡın
- 5 Ey ʔadr-i nā-şinās şadāḡat sözüm budur
Nāmūs-ı hūsni düşmen-i mekkārdan şaḡın
- 6 ʔalbim şikeste āyinedir itme pāy-māl
Pā-yı ğurūrı ḡançer-i āzārdan şaḡın
- 7 Ey nūr-ı dīde görmeyim aġyār ile seni
Mir'āt-i 'işmetiñ şaḡın ekdārdan şaḡın
- 8 Aç dīde-i başiretiñi ḡāb-ı nāzı ʔo
Āh-ı şebāne nāle-i esḡārdan şaḡın
- 9 Virme nesīm-i nāleye ruḡşat yeter Naẓīf
Taḡrīk-i mevc-i naḡvet-i dildārdan şaḡın

194

(Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün)

- 1 O seyr-i çeşm-i ferāġım bahār seyrinden
Ki dāġ dāġ olurum lāle-zār seyrinden
- 2 Olursa rūz u şebim vaḡf-ı naẓra-i ḡırmān
Ferāġ gelmez o zūlf ü 'ızār seyrinden
- 3 'Aceb mi seyl-i sirişkim dem-a-dem eylese cūş
Neşāṡ kesb iderim cūy-bār seyrinden

- 4 Şahîfe-i ruḥıñna nazra-sâz olub qaldım
Nigâh-ı şîfte-i ḥaṭṭ-ı ğubâr seyrinden
- 5 Sevâd-nâme-i âmâldir baña bî-vech
Zamân zamân ḥacilim ḥaṭṭ-ı yâr seyrinden
- 6 Ruḥ u ḥaṭıñla dil-i zâra olmuşum kâni‘
Bu bâğda gül ü hâr u hezâr seyrinden
- 7 Olur mı bâde-keş-i meclis-i beḳâ memnûn
Bu bezm-i bî-meze vü bî-medâr seyrinden
- 8 Bir âfitâba hebâyım Nazîf-i zâr gibi
Ki mihr ü mâh olur bî-ḳarâr seyrinden

195

(Mef‘ûlû Fâ‘ilâtü Mefâ‘ilü Fâ‘ilün)

- 1 Gel bezme ey enîs dil-i cem-i cenâb olan
Sensin neşâtıma sebeb-i âb u tâb olan
- 2 İtmiş riyâz-ı ‘aşḳda şeydâ hezârını
Sen gonceye ‘aṭâ-kün-i bû-yı ḥicâb olan
- 3 Bilmez ḥumâr-ı ye’s nedir farṭ-ı şevḳden
Şabâ-yı va‘d-i vaşlıñ ile feyz-yâb olan
- 4 Dîdârî-i ḥayât içün olmaz terâne-cû
Zânû-yı lüṭf-ı yârda ser-germ-i ḥâb olan

- 5 Bilmez mi harf-i fitne fehīm oldığın meger
Şefkat sü'āl-i ğamze-i hāzır-cevāb olan
- 6 Pertev-fezā-yı revzen-i ümmīd-i 'āşık ol
Ey mäh-ı rüyı reşk-i ruḥ-ı āfitāb olan
- 7 Lütf-ı tebessümüñle 'adüv kām-yāb olur
Cān-ı Nazīf"dir yine vaḳf-ı 'ıtāb olan

196

(Mef'ülü Fā'ilätü Mefā'ilü Fā'ilün)

- 1 Pest itdi ḥāk-i cismimi ḳadiñ bülend iden
Ḳılmış beni fütāde seni şeh-levend iden
- 2 Deşt-i ğamıñda ğayret-i Ḳays eyledi beni
Mäh-ı 'ızār-ı pākiñi Leylā-pesend iden
- 3 Zehr-ābe-nüş-ı ḥün-ı derün itdi 'āşıkı
Ka'bü'l- ğazāl-i la'liñi maḥsūd-ı fend iden
- 4 Virmiş kesād-ı naḳd-i niyāza bu sūḳda
Kālā-yı nāz u dilberi nādir-gezend iden
- 5 Her tār-ı zülfüñ eylemiş āzād-ı kāna ḳayd
Murğ-ı dili Nazīf"i giriftār-ı bend iden

197

(Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'lün)

- 1 'Aşkına düşmez dem-i vaşlı ferāmūş itmeyen
Zevk-i ğam bilmez şarāb-ı hicriñi nūş itmeyen
- 2 Sensin ol gül-gonce-i gülzār-ı 'işmet kim saña
'Andelīb olmaz leb-i feryādı hāmūş itmeyen
- 3 Mālik olmaz güher-i maķşūd Nīl vaşlıña
Sāhil-i fırķatde deryālar gibi cūş itmeyen
- 4 Bezm-gāh-ı 'ālemiñ kim neşvesin bilmez daħı
Cānı keyf-i bāde-i 'aşkıñla medhūş itmeyen
- 5 Harf-i ehl-i ma'nīsın bilmez temennā-yı ecel
Āşināyān-ı zebān-ı hicrden gūş itmeyen
- 6 Maķşer-i 'aşkıñda da'vā-yı maķabbet itmesün
'Aklı Mecnūn 'aşkı meftūn hūş-be-hūş itmeyen
- 7 Hacle-gāh-ı 'aşkıña maķrem degildir çün Nazīf
Şāhid-i maķrūmī-i vaşlı der-āgūş itmeyen

198

(Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ılü Fā'ilün)

- 1 Sāġar şikest-i kevşer olur leblerin gören
Yāķūt ider sirişkini la'l-i terin gören

- 2 Gerden-sipār-ı dest-i eceldir nigāhınıñ
Şemşīr-i merg-i zāğ u kazā cevherin gören
- 3 Āmīziş itdi āb ile āteş kıyās ider
Hūy-gerde rū-yı al-i hicāb-āverin gören
- 4 Baħr-ı ‘Aden’le kân-ı Bedeşşānı seyr ider
Hengām-ı girye ehl-i ğamıñ sāğarın gören
- 5 Kūh-ı ğamıñ ne gūne imiş lālesi bilür
‘Āşıklarıñ nümāyiş-i dāğ-ı serin gören
- 6 Deryāda şekl-i pertev-i hūrşīddir şanur
Çeşm-i terimde ‘aks-i ruh-ı enverin gören
- 7 Eyler nazīre vahyī-i hoş-gūya ey Nazīf
Bu nev-zemīn-i şūh şafā perverin gören

199

(Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün)

- 1 İder mi meyl-i hevā kıadr-i gevherini bilen
Bilür fenāyı beķā kıadr-i gevherini bilen
- 2 Ne kāna rağbet ü ne baħre ser-fürü eyler
Dür istemez meşelā kıadr-i gevherini bilen
- 3 Kōmaz cihānı terāzū-yi i‘tibārında
Daķıķa-dān-ı fenā kıadr-i gevherini bilen

- 4 Dür-i murâdı sevâhilde cüst ü cüy itmez
Ġarîķ-i baķr-i rızâ ķadr-i gevherini bilen
- 5 Hemîşe ‘ıyd u berât eyleye şeb ü rûzın
Tutarsa şavm-ı sivâ ķadr-i gevherini bilen
- 6 İder cevâhır ü ecsâmdan dilin tenzîh
Ki ‘aķl-ı maķz ola tâ ķadr-i gevherini bilen
- 7 Kelîm-i mu‘cize-gû-yi zamân Naķîfâ’dır
İderse secde sezâ ķadr-i gevherini bilen

200

(Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün)

- 1 Gönül olmazsın
Gül-i bahâr-ı sükûna hezâr olmazsın
- 2 Hümâr-ı hicr ile derd-i ser çekseñ
Yine sezâ-yı mey-i vaşl-ı yâr olmazsın
- 3 Düşer kemendine bir nev-civân-ı şūķuñ dil
Bu şayd-gâhda bâ-iķtiyâr olmazsın
- 4 Hümâ-yı ħüsn misin ey tez-rev-i ümmîdim
Ki şâhbâz-ı recâya şikâr olmazsın
- 5 Naķîf kungüre-i ‘arş-ı vaşla irmezsin
Tariķ-i bahrde tâ kim ġubâr olmazsın

201

(Mef'ülü Mefâ'ilün Fe'ülün)

- 1 Ey çeşm-i siyâhı nâz düşmen
V'ey nâzı gibi niyâz düşmen
- 2 Nüşî-i şarâb-ı cām-ı tîğîñ
İtdi dili ihtirâz düşmen
- 3 Ey şâhid-i bezm hüsn kılma
Da'vâmızı imtiyâz düşmen
- 4 İşâl-i haqîkât eyledi çün
Olsun mı gönül mecâz düşmen
- 5 Ruḥşat kıomadı niyâza zülfüñ
Bes kâfir olur namâz düşmen
- 6 Gör gönlümi çeşmiñ ile k'olmuş
Şayyâdına şâhbâz düşmen
- 7 Mecnûnuñ olub Nazîf-i gam dost
Oldı dil-i zârı râz düşmen

202

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

- 1 Ders-i bî-dâd okurken müjeler çeşmiñden
Hikmetü'l- 'ayn görür ehl-i nazar çeşmiñden

- 2 Baḳma mir'āta ki 'aksiñ daḥi mecrūḥuñ olur
Ḥazer ey mest-i ḳaḫa naḫra ḫazer çeşmiñden
- 3 Zaḥmī-i ḫançeridir sīne-i Merrīḥ daḥi
Kim helāk olmadı ey nūr-ı başar çeşmiñden
- 4 Biñ hümā şayd ide bir lemḫada pervāz itse
Şāhbāz-ı nigh-i şā'ıḳa pūr-çeşmiñden
- 5 O rızā dād-ı ḳazāyım ki emān-ḫāh olmam
Cevr-i bī-dād görürsem ne ḳadar çeşmiñden
- 6 'Āşıḳıñ Rüstem olursa olur āzürde-i zaḥm
Zāhir olsa nigh-i nāvek eşer çeşmiñden
- 7 Diñleme nālesin ey ḡonce Naḫf-i zārıñ
Olmasun dūr şeker-i ḫāb-ı seḫer çeşmiñden

203

(Müfte'ilün Mefā'ilün Müfte'ilün Mefā'ilün)

- 1 Zevḳ-i cemāl telḫ olur ḫaṭṭ-ı 'ızār gelmesün
Bāis-i inḳıbāz olan faşl-ı bahār gelmesün
- 2 Şu'le-fürüz-ı bezm-i dil-i şem' cünündür bize
Nūr-ı sarāy-ı ḫāṭıra zulmet-i 'ār gelmesün
- 3 İtme nigāḫ rāzıyam ḫākime vefḳ-i rüzigār
Āyine-i derūnuña jeng-i gubār gelmesün

- 4 Feyz-i lebiñle dā'imā mest-i ḥarāb kıl beni
Zā'ika-i neşāṭıma derd-i ḥumār gelmesün
- 5 Rıtl-ı girān hicriñi çekdi Nazīf bir zamān
Şimdi ḥumār-ı fırqatiñ düşmene bār gelmesün

204

(Mef'ülü Mefā'ılün Mef'ülü Mefā'ılün)

- 1 Dil bülbülünü aldı bir gonce-dehen benden
Meşq-i nağamāt itsün murğān-ı çemen benden
- 2 Ğurbetde dil-figārım bir şūḥa giriftārım
Şad-merḥale devr olsun sevdā-yı vaṭan benden
- 3 Ḥüsñ ile dil olmasa olmaz idiñ ey perçem
Ğam-dīde ne ben senden rencīde ne sen benden
- 4 Sen şem'-i tecellī dil-i ten sūḥte pervāne
Me'yūs-ı temennādır tābūt u kefen benden
- 5 Dürr-i şadef-i ṭab'ım ḥürşīd-i fūrūğ oldı
Şermende-Nazīf-āsā Deryā-yı 'Aden benden

205

(Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün)

- 1 Yine mest-i ferāğım bezm-i nūşa nūş-ı kāmımdan
Ḥumār-ı ye's gördüm neşve-i şahbā-yı cāmımdan

- 2 Eger pür-çîn olursa güş idüb hâl-i perîşânım
Şabâ zülfüne yâriñ şâne kılsın selâmımdan
- 3 Elimde dürr-i cāmı süfte eyler gâh mestâne
Güher-rîz olsam eşk-i dîde-i elmâs fāmımdan
- 4 Murādım bismil-i tîğ-ı nigâhı olmadır ancak
O cellâd-ı teraḥḥüm-nâ-şinâsa iltiyāmımdan
- 5 Naẓîf-âsâ hevâ-yı zülf ile oldum vaṭan düşmen
O murğ-ı lâne bî-zârım ki olmam dūr-ı dāmımdan

206

(Mütefâ'ilün Fe'ülün Mütefâ'ilün Fe'ülün)

- 1 O zamân ki feyz-yâb-ı ḳadeḥ-i şarâb olursun
Felek-i melâḥat üzre 'aceb âfitâb olursun
- 2 Ğaraẓıñ cefâ degilse bize bu görünmemekden
Ser-i rehde râst gelseñ yine pür-şitâb olursun
- 3 Heves-i belâ-yı pîç ü ḥam-ı zülf-i dilber itme
Şaḳın ey göñül ki vaḳf-ı ğam-ı ıztırâb olursun
- 4 Meded ey zebân-ı şekve ğam-ı hicri yâd ḳılma
Yine cân-ı nâ-tüvâna sebeb-i 'itâb olursun
- 5 Göricek ḥarîḳ-i nūr-ı ruḥıñı dırîğ dersin
Bu kerem ki sende vardır niye bî-niḳâb olursun

- 6 Görüb âb u tâb-ı hüsni bu hevāya ğurre olma
O zamānı yād kıl kim bir avuç türāb olursun
- 7 Eger arzū-yı genc-i ğam-ı ‘aşk-ı yār iderseñ
Bu hevesle sen Nazīfā yine dil ẖarāb olursun

207

(Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün)

- 1 Seyr-i çeşm olmam o rahşāna nigāh itmekden
Rind fāriğ mi olur şöḫbet-i māh itmekden
- 2 Tūtalım zūlf-i ḫam-ender-ḫamı virmiş ruḫşat
Diyemem ḫāl-i perīşānımı āh itmekden
- 3 İtdi me’yūs o kadar hicriñe oldum bī-zār
Fikr-i ‘azm-i vaṭan-ı endīşe-i rāh itmekden
- 4 Minnet-i sāḫil-i kām eyleme ey bāzū-yı sa’y
Fāriğim lücce-i himmetde şināh itmekden
- 5 Mey ola dilber ola mestī-i ‘aşk ola Nazīf
Cürmdür tevbe bu meclisde günāh itmekden

208

(Meḫ‘ülü Fā.ilātün Meḫ‘ülü Fā‘ilātün)

- 1 Leylā-yı zūlfüñe dil meftūn olursa olsun
Sevdālariñla āḫir Mecnūn olursa olsun

- 2 Āhır ümīdi virdim kālā-yı derd-i ‘aşka
Dil bey‘-gāh-ı ğamda maġbūn olursa olsun
- 3 Şemşīr-i naĥvetiñle merhem-tırāz-ı zaĥm ol
Gül-dāġ-ı bāġ-ı sīnem pūr-ĥūn olursa olsun
- 4 Server-i hevā-yı ‘aşkıñ sūz-ı dili sevinmez
Seyl-i sirişk-i çeşmi Ceyĥūn olursa olsun
- 5 Kurbān-ı tīġ-ı aşkıım kanımdan olma fāriġ
Şāhım bu kār-ı ĥūbuñ kânūn olursa olsun
- 6 Gūş-ı kabūle ĥūbān āvīze eylemezler
Nazmıñ Nazīf dürr-i meknūn olursa olsun

209

(Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün)

- 1 Göñülde neşve-i keyfiyet-i zülāl-i vaṭan
Gözümde ĥayret-endīşe-i ĥayāl-i vaṭan
- 2 Keder-keşīde-i ġurbet olur bu demde eger
Gelürse şehir-i ĥayāle ġam-ı vişāl-i vaṭan
- 3 Olur o mertebe maĥmūr-ı bezm-i firḫat kim
Ġarībe sāġar-i Cemşīd olur sıfāl-i vaṭan
- 4 İlāhī şubḥ-ı kıyāmetde mi tülū‘ eyler
Siyeh sitāregī-i baĥtla hilāl-i vaṭan

- 5 Nîkâb-ı gurbetle gösterir yine rûyuñ
Olursa mün‘akis âyne de cemâl-i vañan
- 6 Kâsem necvân cüdâyı ki dâne-çîn olmam
Olursa ferş rehim hârm-en-i nevâl-i vañan
- 7 Bu baht-ı dñnla dâmen-keş olmasun hâzer it
Nazîf şâhid-i gurbet dañi mişâl-i vañan

210

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

- 1 Sitem-i la‘l-i gâzab-kâr la ey dil nicesin
Hoş mıdır hâtırıñ âzârla ey dil nicesin
- 2 Ber-halâş olmayıcağ dâm-ı belâya düşdüñ
Heves-i zülf-i siyeh-târla ey dil nicesin
- 3 ‘Andelîb olduñ o gül-çehreye ammâ şimdi
Zahm-ı elmâs-ı eşer-i hârla ey dil nicesin
- 4 Çeşm-i şühun tütalım râm-ı niyâz eylersen
Nâziş-i gamze-i mekkârla ey dil nicesin
- 5 İtmediñ pendimi âvîze-i güş-ı ikbâl
‘Aşka düşdüñ gam-ı dildârla ey dil nicesin
- 6 Nice dem ser-bıkr-i beyân-ı gam olduñ şimdi
Mey ile yârla gülzârla ey dil nicesin

- 7 Hâbbezâ tâze-terî-i gül-i ta‘bîr-i Nazîf
Öyle hoş tarh u hoş âşârla ey dil nicesin

211

(Mef‘ûlû Fâ‘ilâtü Mefâ‘ilü Fâ‘ilün)

- 1 Âh eyle âhda eşer olmazsa olmasun
Yârîñ yanında mu‘teber olmazsa olmasun
- 2 Sen gûşîş eyle terbiye-i bâğ-ı himmete
Naḥl-i ümîdde şemer olmazsa olmasun
- 3 Mu‘tâd-ı nâle-i seher it bülbül-i dili
Maḥbûl-i gûş ü verd-i ter olmazsa olmasun
- 4 Tek bir zevâlini görelim şems-i firḳatîñ
Şâm-ı vişâlde seher olmazsa olmasun
- 5 İtme şikeste ḥayfdır âyine-i dili
Şâyân-ı gûşe-i nazar olmazsa olmasun
- 6 Ben bülbülân-ı zemzmeden fâriğ olmazam
Verd-i murâd zîb-i ser olmazsa olmasun
- 7 Bir nâ-şenîde nağme-i mu‘ciz-terânedir
Naẓm-ı Nazîf nükte-ver olmazsa olmasun

212

(Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün)

- 1 Mihr-i 'ālem-tāba virmez şevkiniñ kim zerresin
Nūş idenler cām-ı bezm-i 'aşkıñıñ bir kerresin
- 2 Çeşm-i cāna ebrū-yı vaşlı hilāl-i 'ıyd iden
Ehl-i 'aşkıñ şavm-ı hicrān itdi rüz-ı merresin
- 3 Ādem-i kıymet-şinās-ı cennet-i 'irfāndır
Bāğ-ı 'aşkıñ vermeyen tūbāya berg-i terresin
- 4 Māl yok sende cehālet yok nifāk u hile yok
Ey gönül bilmem seni kaçkı kemāle guresin
- 5 Kesdiñ ol servi Naẓīf ile hūrāmān olmadan
Naḥl-i ümmīdim tebāh itdiñ raḫībā erresin

213

(Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün)

- 1 Sirişkim baḥrdır bir dürr-i yektānın firākından
Ki 'ālem āşinā-yı giryedir anıñ firākından
- 2 Behişt olursa da Ya'kūb-ı cāmıñ cā-yı ārāmı
Olur beytü'l- ḥazen ol māh-ı Ken'ān'ın firākından
- 3 N'ola olsam hevā-yı 'aşkla dā'im vaṭan-ı bī-zār
Çū Kays āvāreyim bir reşk-i Leylā'nıñ firākından

- 4 ‘Aceb mi hāl-i zārım kâbil-i cem‘iyyet olmazsa
Perîşânım o zülf-i ‘anber-efşânın firâkından
- 5 Nazîf’i mazhar-ı tâb-ı vişâl it ey meh-i garrâ
Hilâl olmuş vücûdı mihr-i rahşânın firâkından

214

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

- 1 Dil hebâ-yı ‘aşkıdır bir mihr-i rahşânın bu gün
Kim nazîri yok felekde hüsniye anın bu gün
- 2 Bir iki meh-pârelerle ‘azm-i gülzâr eylemiş
Seyri var ol âfitâb-ı ‘âlem-ârânın bu gün
- 3 Bûlbûl-i dil mihr-i ruhşârınla mu‘ciz-güy olur
Mâh ise âyinesi tûtî-i güyânın bu gün
- 4 Bir dūr-i pâkin yem-i ‘aşkına düşmüştür yine
İzîrâbı var dil-i âşüfte-sâmânın bu gün
- 5 Tâli‘in yâr oldı gör hâmmâmda yârı Nazîf
Burc-ı âbiden toğar mihr-i dirahşânın bu gün

215

(Mef‘ûlû Fâ‘ilâtü Mefâ‘ilü Fâ‘ilün)

- 1 Şemşîr çekme sîneme cân-ı zebûn için
İtme telef hazîneñi bir kaatre hûn için

- 2 Mecnûna keyf-i cām-ı hākīkat helāl ola
Terk itdi ğayrı neşve-i bezm-i cünün için
- 3 İdrāk-i zāta menzil it āġūş-ı fikriñi
İsrāf-ı himmet itme şıfāt-ı şu’ün için
- 4 Nā-lāyık-ı şehādet-i şemşiriñ ola dil
Merhem recā olur ise zaḥm-ı derün için
- 5 Ser-menzil-i murāda varılmazdı ey Nazīf
Zaḥmet çekilmese taleb-i reh-nümün için

Ḥarfū’l- Vāv

216

(Fā’ilātün Fā’ilātün Fā’ilātün Fā’ilün)

- 1 Ben ki “ernī” kūy-ı Tūr-ı ‘aşq olurum gū-be-gū
Şāhid-i maḫşūdum eylermiş tecellī hū-be-hū
- 2 Şevk-i dīdār eyledi āzāde kıl ü kâlden
Bir zamān tedkīk-i vaşf-ı zülf iderdim mū-be-mū
- 3 Bī-cihet kıldı tecellī āfītāb-ı ḥüsn-i dost
Dīde-i cān oldı āzād-ı nigāh sū-be-sū
- 4 Olmayan zānū-be-zānū pīr-i himmet-kār ile
Baḫamaz āyīne-i ‘aşq-ı Ḥudā’ya rū-be-rū
- 5 Baḫr-i dildir dürr-i yektā-yı hākāyık menba’ı
Ey Nazīf āvāre cū-yı ḫayret olma cū-be-cū

Ḥarfū'l- Hā'**217**

(Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün)

- 1 Gelince 'aşk ırmaz 'aql-ı nā-hemvār bir yerde
Ne mümkün ictimā'-ı cürm ü istiğfār bir yerde
- 2 Vedā' itdim vedā' evhām-ı istiḳbāl ü māzīden
Göründi çeşm-i cāna nūr-ı istimrār bir yerde
- 3 Geçüb 'arşı 'aceb mi lā-mekān seyr olsa dil murgı
Aña ārām virmez pīr-i himmet-kār bir yerde
- 4 Gürūh-ı ehl-i ḥaḳḳıñ nefy ü işbātından al behre
Ki olmuş mütteḥid inkār ile ikrār bir yerde
- 5 Ayagından bu bezm-i keşretiñ yek-pāre el çektim
Şunub sākī-i vaḥdet sāgar-ı ser-şarı bir yerde
- 6 Günāh olur sevāb ümmīdi zāhid ehl-i 'irfāna
Muḳarreblerle olmaz zümre-i ebrār bir yerde
- 7 Tavāf eyler melekler 'aşk-ı Ḥaḳḳ ile Nazīf-āsā
Görünse kıble-gāh-ı ḥaḳḳa-i ezkār bir yerde

218

(Mef'ülü Mefā'ılü Mefā'ılü Fe'ülün)

- 1 Bün-güm-şode-i vādī-i hicrānı unutma
Endāhte-i kūçe-i nisyānı unutma

- 2 ‘Azm eyler iseñ Ka‘be-i kūyına ḥabībīñ
Ey bād du‘ādan dil-i nālānı unutma
- 3 Ey murğ-ı dil itdiñse heves dāne-i ḥāle
Dām-ı girih-i zūlf-i perīşānı unutma
- 4 Gāhīce peyām-āver-i zūlf ol dil ü cāna
Ey bād-ı şabā ḥāṭır-ı yārānı unutma
- 5 Mu‘tād-ı temennā-yı vaṭan olma Naẓīfā
Ġurbetde olan zevk-i firāvānı unutma

219

(Mefā‘lün Mefā‘lün Mefā‘lün Mefā‘lün)

- 1 Gül olmuş hem-nişīn-i ḥār bezm-i gülsitān içre
Qarār itmez figān itmekde bülbul āşiyān içre
- 2 ‘Aceb mi nāle-perdāz olsa bülbüller hevāsından
Güle mestāne sūsen tīg çekmiş būsitān içre
- 3 Dil-i ‘uşşāḳda bir tāze dāğ-ı şevk olur şeydā
Gülün ‘aksin görüb cām-ı şarāb-ı erguvān içre
- 4 Gümüş mecmerde ‘anber dūd-efzādır kıyās itdim
Görünce ḥāl-i ruḥsārīñ o ḥaṭṭ-ı dil-sitān içre
- 5 Leb ü dendānıñı vakt-i tebessüm seyr idüb şandım
Dür-i yektā düzülmüş la‘linden bir nāvdān içre

- 6 Dili hürşid-i zâr inbisât eyler fûrûğundan
 Hayâl-i ‘ârızîñ bir şem‘dir fânûs-ı cân içre
- 7 Nazîf’in edhem-i seyyâre-pâş-ı kilkidir her dem
 Geçen çâpük-revân-ı nazmı meydân-ı beyân içre

220

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

- 1 Ehl-i ‘aşkıñ tâ ezel vîrâne dirler gönlüne
 Hem yine gencîne-i şâhâne dirler gönlüne
- 2 Iştîlâh-ı ‘aşkda ma‘nî-şinâsân-ı hevâ
 ‘Akl-ı âzâdeniñ divâne dirler gönlüne
- 3 Mest-i cām-ı vaşl veyâ maḥmûr-ı hicrân olsa da
 Maḥrem-i bezm-i ğamıñ mestâne dirler gönlüne
- 4 Āşinâyân-ı rumûz-ı hikmet-i ‘aşk-ı Hudâ
 Zâhid Eflâṭûn ise bi-gâne dirler gönlüne
- 5 Mazḥar-ı mestî-i ‘aşk itmiş Nazîf’i feyz-i nâm
 Bâde hem sâķî ü hem peymâne dirler gönlüne

221

(Meḥ‘ülü Meḥ‘îlû Meḥ‘îlû Fe‘ülün)

- 1 Bu feyz ki var bâde-i cām-ı nigehiñde
 Rûḥü’l- Kudûs’i serhoş ider bezm-gehiñde

- 2 Şad-baht-ı siyeh-rûz-ı maḥabbet seniñ ey şūḥ
Āmiḡtedir sürme-i çeşm-i siyehiñde
- 3 Zevk-i ülfet-i nāzıñ dū-cihān lūṭfa deġişmez
Bir zāyıkā buldum sitem-gāh-ı gehiñde
- 4 Mīzān-ı maḥabbetde ġam bīş ü ġüm olmaz
Hem-sengdir aḥvāli gedānıñda şehiñde
- 5 Bir āh-ı seḡer-gāhıñā mevķūf Nazīfā
Cismiñ ġibi bir bādī-i levḡ-i ġünehiñde

222

(Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün)

- 1 Berķ-i zulmet-i tebāh ya‘nī āh
Maḥv-sāz-ı ġünāh ya‘nī āh
- 2 Ebediyyü’l- vüçüd ya‘nī dil
Berķ-i hestī-i tebāh ya‘nī āh
- 3 Ser-be-ser sūz-ı ‘aşķ ya‘nī cān
Bu maķāle ġüvāh ya‘nī āh
- 4 Yār-ı şeb-i zinde-dār ya‘nī fiġān
Hem-dem-i şubḡ-gāh ya‘nī āh
- 5 Āb-ı ḡāk-i ülfet eşķ-i dīde-nişīn
Bā-dāniş-i penāh ya‘nī āh

- 6 Şu‘le-efrûz şem‘-i rûh-ı Nazîf
Nefes-i cân-gâh ya‘nî âh

223

(Mef‘ûlû Fâ‘ilâtü Mefâ‘ilü Fâ‘ilün)

- 1 ‘Arz eyle dâğ-ı ‘aşk gönül serde sînede
Göster bahârdır yine gül serde sînede
- 2 Zân itme dâğ u şerha ola leşker-i gamıñ
Şehr-i vücûda açdı sünbül serde sînede
- 3 Ser-mest-i nâz olub beni itdiñ çü sîne-çâk
Fâş itdi râz-ı neşve-i mül serde sînede
- 4 Şad çâk-i tîğ-ı hüzn-i maḥabbet olub müdâm
Ey dil dehân-ı zaḥmla gül serde sînede
- 5 Pür-şerha eyle cismimi cânâ Nazîf-veş
Kıl cüy-bâr-ı tîğîña pül serde sînede

224

(Mef‘ûlû Fâ‘ilâtü Mefâ‘ilü Fâ‘ilün)

- 1 Çeşmiñ ḥumâr-ı naḥvet ile ḥâb-ı nâzda
Efsâne-şekve ‘âşık-ı bî-dil niyâzda
- 2 Tâ-key güdâziş-i gam ile âh ider gönül
Muṭrib zamân zamân gerek söz ü sâzda

- 3 Gelsün şurāhī pey-siper olsun semend-i ğam
Meydāna gersün üştür-i gerden-firāzda
- 4 Seyr eyleyüb hırāmıñı gülşende qaldılar
Şimşād ü serv-i hayret ile ihtizāzda
- 5 Dāmād-ı nev-‘arūs-ı me‘ānī Nazīf’dir
Şād olsun mı hacle-geh-i imtiyāzda

225

(Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün)

- 1 Kākülleriñ bu fitne-i mürdem-firīb ile
Zünnār-ı bend-i ‘aşk ide zāhidleri bile
- 2 Memnūn-ı sehm-i ğamzesidir bārı gāh gāh
Hem-derd olur mı sīne dil-i bī-naşīb ile
- 3 Gösterme dām-ı zülfüñi hem ğayra hem baña
Bir tütme zāğı ey gül-i ter ‘andelīb ile
- 4 Rūhu’l- Emīn olursa da rehber dem-i liķā
Haşr olmayınca cennete girmem habīb ile
- 5 Sāmān-ı düşmen olsa ‘aceb mi Nazīf-i zār
Mecnūn-ı ‘aşka dūrdur ülfet qarīb ile

226

(Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün)

- 1 Dāmānıñ ağıäre virüb dillerin alma
‘Uşşākıñ āh-ı dil-i ğam-perverin alma
- 2 Dūr itme hayāl-i ruḥıñ dīdeden ey mäh
Gümrāh-ı beyābān-ı ğamıñ rehberin alma
- 3 Şāyed ki şehīd eyleye ben zārı raḳībā
Destinden o ḥūnı nigeḥiñ ḥaṇçerin alma
- 4 Cānım gibi tīriñ daḥi çūn sīneden aldıñ
Peykān-ı ciger düz-ı hayāt āverin alma
- 5 Bu bezmde ancaḳ mey ile def'-i ğam eyler
Ey şaḥne Naẓīf'ıñ serin al sāğarın alma

227

(Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün)

- 1 Āh itmez idim hicriñ ile ülfetim olsa
Şabr eyler idim şabr ile ünsiyetim olsa
- 2 Nūr-ı başarım eyler idim mevc-i sevādı
Ol zülfe nigāḥ eylemege kudretim olsa
- 3 Pūyān-ı beyābān-ı ğam-ı vakt olurdum
Ḳays-ı heves-ālūd gibi tākātım olsa

- 4 Her laḥza temāṣā-yı ğamıñdır yine kārım
Āyine-i dilde ne ḳadar küdretim olsa
- 5 Ben neyler idim bezm-i ğam-ı dehri Naẓīfā
Ol şūḥ-ı cefā-cū gibi hem-soḥbetim olsa

228

(Mefā‘lün Mefā‘lün Mefā‘lün Mefā‘lün)

- 1 Kesilmem kākülünden şāne-veş sad-ḳāk olursamda
Yine rū-māl-ı dāmān-ı niyāzım ḥāk olursamda
- 2 Dile yeter nigāh-ı berḳ-i peykānıñ virir dehşet
Ḥadenk-i cān şikāf-i mergden bī-bāk olursamda
- 3 Yine āġuş-ı ümīdimde sen ey serv-i bāġ-ı ḥüsn
Eger tīġ-ı ğamıñla ser-bürīde tāk olursamda
- 4 Göñül sürūr-ı hevā-yı zaḥm-ı şemşiriñdir ey ḥūnī
Şehādet-i kām-ı ‘aşḳım ziynet-i fitrāk olursamda
- 5 Naẓīfā ṭab‘-ı pākım nüzheth-efzā-yı me‘ānīdir
Hücūm-ı cevri-gün-a-günla ğam-nāk olursamda

229

(Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘lū Fā‘ilün)

- 1 Ruḥṣat-dīh olma ceyş-i ḥaṭ-ı rū-yı pākīne
Tārāc virme milket-i bī-iştirākiñe

- 2 Zehr-i 'itābı nūş-ı mezāk-ı ümīd olur
Dil-dādeyiz tebessüm ü şinās-nākine
- 3 Şahbā-yı la'liñ itme dil-i zārdan dırġ
Feyz-i hayāt eyle Mesīhem helākiñe
- 4 Ey bāğ-ı dehr miyve-i hārmān zuhūr ider
Naḥl-i emel ki ġars ideriz şüre ḥākiñe
- 5 Merhem-tırāz-ı zaḥm-ı derūn añla ey Nazīf
Peykān-ı tīri gelse dil-i çāk çākiñe

230

(Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün)

- 1 Hoşā füzünī-i gam sūz-ı şevk-i firqatle
Ki ehl-i 'aşkı ider puḥte dil ḥarāretle
- 2 Ğarībdır ki şikestī-peziṛ terk olmaz
Bu keşmekeş ki olur rişte-i maḥabbetle
- 3 Bu lütf-ı kühl-i ġubār-ı tarīk-i 'aşk nedir
Ki seyr-i ḥüsn ideriz nūr-ı çeşm-i ḥasretle
- 4 'Aceb mi bilmese bū-yı çemen-geh-i 'aşkı
Henüz açıldı o ġoncem nesīm-i behcetle
- 5 Çıkarma zirve-i bām-ı sipihre vaşfiñ idüb
Uçurma şeyḥ-i riyāyı bize kerāmetle

- 6 Gelürse hıttı dađı gırye-nāk-i hūzn olmam
Biraz da hānde ider dil ğubār-ı hayretle
- 7 Hezār ğülşen-i ye's olmasun Nazīf ğöñül
Ĝül-i ümīd açılurmuş nesīm-i himmetle

231

(Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün)

- 1 Fermān-ber-i 'aşkı m sitem-i bī-sebeb itme
Ey şāh-ı cihānım ğağab itme ğağab itme
- 2 Ey ğülşen-i ümīde beyhūde temāşā
Dāmānıñı şad-pāre-i hār-ı te'ab itme
- 3 Eyyüb gibi şabr-ı müdām ülfet-i derd ol
Bu köhne şifā-hānede dermān taleb itme
- 4 Āĝüş-küşā cılve-ger ol şu'le-i ğamda
Pervāneñi ya hem laķab-ı Bū Leheb itme
- 5 Mānend-i Nazīf itme dili şifte-i zülf
Beytü'l- Hāram'ı maḥşer-i şūr-ı şegāb itme

232

(Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün)

1. Ĝöñülde feyz-i maḥabbet şarāb çeşmimde
Ĝörünmese n'ola dehr-i hārāb çeşmimde

2. Hayāl-i nār-ı firākıñla t̄āb göñlümde
Ümīd-i şerbet-i vaşlıñla āb çeşmimde
3. K̄anı ‘it̄āb-ı nıgeh devlet-i tegāfūlde
Uçar hūmā gibi şimdi ‘it̄āb çeşmimde
4. Hebā-yı pertev-i hūrşīd-i rūyuñum cānā
Mişāl-i zerre degil āfitāb çeşmimde
5. Göñül ki maṭla‘-ı şubḥ-ı hayāl-i vaşlıñdır
Olur mı bir daḥi ümīd-i ḥāb çeşmimde
6. Muşavver olsa daḥi şafḥa-i nigāhımda
Nezāre-i ruḥıñā var mı t̄āb çeşmimde
7. Cemāl-i ġayr-ı Nazīf āfitāb ise baķamam
Hayāl-i kākūli olmuş niķāb çeşmimden

233

(Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün)

- 1 Nedir bu neşve-i pākize cām la‘liñde
Ḥarāb kıldı dili bezm-i kām la‘liñde
- 2 Meger ki nefḥa-i Rūḥu’l- Emīn’dir cānā
Bu cān baḥşı ki vardır peyām la‘liñde
- 3 Hezār nūkte-i rāz-ı Mesīḥ müdġamdır
Gül-i tekellüm-i mu‘ciz-nizām la‘liñde

- 4 İder temessül-i yâkût-ı eşk-i elmâsı
Nedir bu hâşşa fikr-i merâm la‘lînde
- 5 ‘Aceb mi olsa bu ıtab‘-ı güher-feşân-ı sühân
Nazîf nâ‘il-i ‘ıyş-ı müdâm la‘lînde

Harfî’l- Yâ’

234

(Mefâ‘lün Mefâ‘lün Mefâ‘lün Mefâ‘lün)

- 1 N’ola ser-germ-i hırmân itse vuşlat cân-ı mehcûrı
Bu bezmiñ lâzım-ı keyfiyetidir derd-i maḥmûrı
- 2 Şarâb-ı bezm-gâh-ı dehr ider hüşyârı lâ-ya‘kıl
Bu cânıñ neşve-yâb-ı ḥüzn olur elbette mesrûrı
- 3 Dem-â-dem eşk-rîz-i ḥasretiz dâğ-ı derûn üzre
Maḥarr-ı sûde-i elmâs kıldık zaḥm-ı nâ-sûrı
- 4 Dil-i âşüfte bildim ḥarf-i bî-dâdıñda ḥaḥ-gûdur
Temâşâ eyledim zülfüñde maḥşer-gâh-ı manşûrı
- 5 Gören mecrûḥ-ı tîğ-ı naḥvet olmaḥdan Nazîf-âsâ
İlâhî görmesün bî-diller ol bed-mest-i ma‘zûrı

235

(Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün)

- 1 Nîkāb idüb ruḥıñna zülf-i ‘anber-âsâyı
Siyâh mest-i cünûn ile rûḥ-ı Leylâ’yı

- 2 Çemende ‘arız-ı Yūsuf pesendiñi göster
Gül-i bahār-ı hicāb it ruḥ-ı Züleyḥā’yı
- 3 Niyāz ehline kāriñ ki va‘d-i ferdādır
Tefekkür itmesün va‘d-gāh ferdāyı
- 4 Teḡāfül-i nigeñiñle nevāzişindir iden
Esīr-i ḥavf u recā āh-ı cān-ı şeydāyı
- 5 Henüz dīde şeker-i ḥāb-ı nāzdan maḥmūr
Daḡı girişme ḡad-i ḥoş bezm-i ra‘nāyı
- 6 Cihān kerem-i ṭalebdır zaman-ı ḡüsñünde
Ġarīb buldı revācın metā‘-ı rüsvāyı
- 7 Naẓīf-i zār hezār-ı bahār-ı ḡüsñündür
Şükufte göster o zāra gül-i temennāyı

236

(Mefā‘ılün Mefā‘ılün Mefā‘ılün Mefā‘ılün)

- 1 O gül-behcet nevāz-ı rüy ü kākül geldi ḡoş geldi
Elinde deste deste verd ü sünbül geldi ḡoş geldi
- 2 Nesīmā ḡabbezā rāḡat-sāzī-i dil-i şeydā
Meşām-ı bülbüle bū-yı ruḥ-ı gül geldi ḡoş geldi
- 3 Görüb ārāyiş-i ‘işret-geh-i bezm-i çemen-zārı
Mizāc-ı bülbüle ḡoş geldi bülbül geldi ḡoş geldi

- 4 Elinde hançeri berķ-i ‘alev-tāb u tevaķķuf-sūz
Belā-yı ħarmen-i şabr u taħammül geldi hoş geldi
- 5 Tehī peymāne cām-ı ‘ömrüm olsa ser-nigün olsun
Pür eyle sāğarı sākī dem-i mül geldi hoş geldi
- 6 Ğamımdan söylemezdim ħālīmı ammā şurāħīden
Şadā-yı lā-teħaf maẓmūn-ı kulkul geldi hoş geldi
- 7 Naẓīfā Zūlfikār ħāmedir kef ‘tab’-ı şīrānem
Zemīn-i tāzeye çūn şāh-ı Düldül geldi hoş geldi

237

(Meḫ‘ülü Mefā‘īlü Mefā‘īlü Fe‘ülün)

- 1 Ğam gitmez imiş elde ayağ olmasa bārı
Raḥşende degil çūnki çerāğ olmasa bārı
- 2 Çūn kim ‘adem-i kanla yemīn eyledi ğamzeñ
Cān-ı ğam-ı fırķat-zede sağ olmasa bārı
- 3 Hep mirveħa-cūnbānī-i nār-ı keder eyler
Raķķāşī-i ümmīde mesāğ olmasa bārı
- 4 Çūn bāz emel-i rāğıb-ı laḥt-i ciger olmaz
Bāzū-yı taleb lāne-i dāğ olmasa bārı
- 5 Zevķ-āverī-i sükker-i naẓm itdi Naẓīfā
Tūṭī-i diliñ lāl-i ferāğ olmasa bārı

238

(Mefā‘lün Mefā‘lün Mefā‘lün Mefā‘lün)

- 1 Yem olmazdı sirişkim bir dūr-i nā-yābım olsaydı
Çemende nāle itmezdim gül-i sīr-ābım olsaydı
- 2 Bulurdum yārım olsa secde-i ebrūsuna ruḥṣat
Olurdum ṭā‘at-ūlfet ben daḥi miḥrābım olsaydı
- 3 Şabāḥ-ı ḥaṣre dek bī-dār olurdum dīde-i baḥtım
Eger zānū-yı dilber tekye-gāh-ı ḥābım olsaydı
- 4 Ğam-ı bārān-ı eşkim söyler aḡlardım bahāneyle
Benim de āsiyāb çarḥ-veṣ dolābım olsaydı
- 5 Hebā-yı tāb-ı ḥüsn olmak nedir deşt-i maḥabbetde
Felekde zerre-veṣ bir mihr-i ‘ālem-tābım olsaydı
- 6 Ne gülbünler iderdim terbiye-i bāḡ-ı me‘ānīde
Elimde ḥāme-i üstād-veṣ mīzābım olsaydı
- 7 Gehī olsam ḡureyyā-rīz ü gāhī alsam āḡūṣa
Naẓīfā hāle-i sīnemde bir mehtābım olsaydı

239

(Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘lū Fā‘ilün)

- 1 Maḥfī lebiñde neṣve-i şahbā-yı kevşeri
Peydā ruḥuñda ṭal‘at-i mihr-i münevveri

- 2 Baḳsun mı sūmnāt-ı fenānıñ tebānına
Seyr eyleyen seniñ gibi rūḥ-ı muşavveri
- 3 Cā-yı ḳarārı ḥaṇçeredir el-ḥazer göñül
Bī-cā taşavvur itme miyānında ḥaṇçeri
- 4 ‘Arz-ı cemāl idince biraz ol ḥalīl-i ḥüsn
İtdi şikeste ‘arz büt-i deyr-i Āzeri
- 5 Çok mı Naẓīf’e lehce-i pākīze bā-ḥuşuş
Ḳıymet-şinās-ı güher-i naẓm ola dilberi

240

(Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün)

- 1 Cām-ı ‘aşḳı eyleyenler nūş deryālar gibi
Germ olub itse ‘aceb mi cūş deryālar gibi
- 2 Āh bir tābānem oldı munḳatı‘ ḳıldı beni
Rūzigār-ı firḳatiñ bed-huş deryālar gibi
- 3 Bir dūr-i yektāya mālīk ol ki itdikce şināh
Her taraf ‘arz eyleye āgūş deryālar gibi
- 4 Naḳş-i imkān istemez āyīne-i dīdār olan
Vācib oldur kim ola bī-huş deryālar gibi
- 5 Şabr iden telḥī-i ‘ıyş-ı ‘āleme āḥir ider
Gevher-i maḳşūdını der-gūş deryālar gibi

- 6 Lücce-rîz-i eşk-i hicrân olmayan olsun mı hîç
Sâhil-i ümmîde düş-a-düş deryâlar gibi
- 7 Fi'l ü kuvvet 'ârife yek-reng lâzımdır Nazîf
Gâh cûşânız gehî hâmüş deryâlar gibi

241

(Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

- 1 Rû-mâl-i hâk-i maḳdemi kim dâmeniñ gibi
Hem câme ḥabîñ olmaḡa pîrâheniñ gibi
- 2 Çıkmaz kenâra keştî-i ümmîd fâriḡ ol
Ey dil hücûm-ı mevc-i heves reh-zeniñ gibi
- 3 Zinhâr cû-yı dergeh-i hicriñdir eyle cevır
Bu bâbda güneḡ-i dil-i bîçâreniñ gibi
- 4 Âzâd-ı bend-i kâkül-i ḡayrım ki tâ ezel
Bir pâdişâh-ı ḡüsne ḡul oldum seniñ gibi
- 5 Virmez cihân ma'rifete pertev ey Nazîf
Bir mâh-ı âfîtab dil-i rûşeniñ gibi

242

(Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün)

- 1 Yine bûlbûller olsun naḡme-ḡü nevrûzdur şimdi
Şükufte oldu verd-i arzû nevrûzdur şimdi

- 2 Yine şāh-ı cünün tuğra-keş-i dāğ oldı her serde
N'ola 'uşşāk iderse ser-fürü nevrūzdur şimdi
- 3 Sipıhr-i dilden ebr-i miḥnet-i serd-şitā gitdi
Ki ḥūrşīd-i bahār itdi gulū nevrūzdur şimdi
- 4 Melāmet dostıdır āşināyān-ı ğamıñ kārı
Olur sāmānile diller 'adū nevrūzdur şimdi
- 5 İdüb bir serv-i nāzıñ pāyine mālīde ruḥsārı
Mişāl-i cūy-bār ol cılve-cū nevrūzdur şimdi
- 6 Bu demler kāse-i perhīz-i lebrīz şikestīdir
Olur çün cür'a-rīzān-ı āb-rū nevrūzdur şimdi
- 7 Temāşā-yı gül-i ümīd içün demdir Naẓīf-āsā
Nigeh-i ferş-i bahār ol sū-be-sū nevrūzdur şimdi

243

(Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün)

- 1 Feyz-i la'liñde hüveydā mı ğam-ı şūy gibi
Ān-ı ḥüsnüñde mekīn-i āyīnede rūy gibi
- 2 Seriñe āvāre zülfüñ ola ārām-ı muḥāl
Ḥam-ı çevgān-ı Nerīmān'a düşen gūy gibi
- 3 'Aqla ḥāl-i siyehiñ tuḥm-ı cünün olmuş iken
Dili bī-kevkeb ider ṭālī'-i bed-ḥūy gibi

- 4 O ھاٲ-ı t zeze hep    m-i bütün ھا r ndır
S nb list na düşen rimme-i     y gibi
- 5 Ba amam her ne  adar olsa le  fet ğayra
   mime ‘aks-i miy n n d   eli m  y gibi
- 6 Tev’em-i n    idigin n   -i bey n itmez mi
    -ı sebz gibi t   -i s   an-   y gibi
- 7 Zühd-i b -ma‘rifede  at‘-ı mes fe olmaz
  r-ı t    nedeki sa‘y   tek p  gibi
- 8 Ser-be-b l n ömür a‘n  Naz f ey s    
Muntaz r l   fu a b -m r-ı dev -c  y gibi

244

(Mef ‘ l n Mef ‘ l n Mef ‘ l n Mef ‘ l n)

- 1 Bah r irdi olurken  onc ler      fte hep  imdi
Ni  n b  -ı dilimde  oncedir verd-i  arab şimdi
- 2  anı lebr   -i c m-ı dil     hb -y  mesr r 
 ike t itdi d r   a seng-i mi  net b -sebeb  imdi
- 3 Dil-i meyy li c -y  b se-y b p   n  itmi  ken
Bu siri   n  nedir ey serv-i ölür-ı edeb  imdi
- 4 Fir  z-ı sellem-i fir  at-ni  nim ben hele amm 
Ser r- r -y  k  h-ı v   lat n  kimdir ‘aceb  imdi

- 5 Dili ser-germ-i bezm-i lütf iderdiñ va‘d-i vaşlıñla
Nedir ey mest-i naḥvet nūşī-i cām-ı ğaşıb şimdi
- 6 Naẓīfā seyr-i ruḥsār-ı merām it çeşm-i himmetle
Küşāde oldı dirler revzen-i kaşr-ı taleb şimdi

245

(Mef‘ülü Fā‘ilātün Mef‘ülü Fā‘ilātün)

- 1 Pūyān-ı deşt-i ‘aşkıñ Mecnūn’dur sürāğı
Manşūr-ı dār-ı zülfüñ başmaz yere ayağı
- 2 Ğamzeñ ‘aceb mi olsa peygüle-gīr-i çeşmiñ
Cā-yı qarārı mestiñ meyḥāneler bacağı
- 3 Sīnemde cilve kıldı biñ nāzile bu şeb yār
Bāğ-ı ḥalīl kıldım bu cism-i dāğ-ı dāğı
- 4 Nā-būd olursa cismim ‘aşk āteşinde maḥzūn
Ḥākisterimde seyr it ḥandān-ı şeb-çerāğı
- 5 Ser-mest-i cām-ı ‘aşk ol hem-vāre sen Naẓīfā
Şer’-i maḥabbet içre yokdur meyiñ yasağı

246

(Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün)

- 1 Dil-şād-ı vuşlatuz ki keder bilmeziz daḥi
Mağrūruz āh-ı ḥavf u ḥazer bilmeziz daḥi

- 2 Bildik fenāsını yine āsāyiş eyleriz
Hayfā bu reh-güzerde ḥaṭar bilmeziz daḥi
- 3 Olduḵ ser-a-ser āyīne-veş dīde neyleyim
Ḥūrşīd-i rū-yı yāre nazar bilmeziz daḥi
- 4 Biñ ḵāfile nesīm gelürken meşāma āh
Bū-yı gül-i vaṭandan eṣer bilmeziz daḥi
- 5 Biz kim girān-bār-ı metā‘-ı maḥabbetüz
Ey ḥāce fikr-i sūd ü zarar bilmeziz daḥi
- 6 Olduḵ temām-ı miḥnet-i ḡurbetle dil-figār
Yārāndan dırīḡ ḥaber bilmeziz daḥi
- 7 Āh ol zamān ki rāḥatī-i kūy-ı yār olub
Dirdiñ Naẓīf derd-i sefer bilmeziz daḥi

247

(Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün)

- 1 İlāhī māhī-i baḥr-i ḡam eyle cānımızı
Hücūm-ı girye ḥarāb itdi ḥānümānımızı
- 2 Hezār Rüstem-i āzāde-cān fehmi itmez
Çeken bilür elem-i saḥtī-i kemānımızı
- 3 Bu yemde bir daḥi hem-māyemiz zuḥūr itmez
Felek kim eylesün dūr-i nāvidānımızı

4 Beyân-ı ser-i hayâtü'l- hayât 'aşk ider
Dökerse tığ-ı maḥabbet zemîne kanımızı

5 Hüdâ Nazîf'i fehîm-i fûnûn-ı 'aşk itdiñ
Bizimde naḳd-i dil it ders-i imtiḥânımızı

248

(Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün)

1 Dil-dâde-i rûyuñ semen itmez mütesellî
Âşûfte-i ḥatîñ çemen itmez mütesellî

2 Tâ görmeyicek Yûsuf'umı sūk-ı talebde
Ya'kûb-ı dili pîrehen itmez mütesellî

3 Şad-pâre-i şemşîr-i temennâyı nigâhım
Bir zaḥmla ol deşne-zen itmez mütesellî

4 Nâ-muntazır-ı bû-yı vişâli dem-i gurbet
Âzâdî-i beytü'l- ḥazen itmez mütesellî

5 Güstâḡ-ı şehîdem ki beni pîrehen-i yâr
Olmazsa Nazîfâ kefen itmez mütesellî

249

(Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün)

1 Kemend-i zülfüñe gönlüm giriftâr oldu ḥûb oldu
Yine Manşûr-ı gam ârâyîş-dâr oldu ḥûb oldu

- 2 Hem öldürdi hem ihyā itdi ƙahr-ı şefƙat-engīziñ
Bu ıavr-ı nā-mükerrer reşk-i ağıyār oldu ħüb oldu
- 3 Dil-i vuşlat-ı recāya pend iderdim fāriğ olmazdı
Hele şad-pāre-i şemşīr-i āzār oldu ħüb oldu
- 4 Ser-ā-pā zaĥm-ı nā-sūr idi dil şemşīr-i hicriñden
Ṭabībim merhem-i vaşlūñ meded-kār oldu ħüb oldu
- 5 Kābā-yı ħüsn kim ħaytu’ş-şu‘ā’-ı mihrdir nārı
Ser-ā-ser ħıl‘at-i her-rūze-i yār oldu ħüb oldu
- 6 Göñül kim çīn-i zād-ı zülfdür sīnemde cāy itmez
O murğ-ı dām-ı perver-lāne bī-zār oldu ħüb oldu
- 7 Bu nev-ıarĥ-ı ġarībiñ ey Nazīf ma‘rifet-pīrā
Ḥased-sāz-ı dil erbāb-ı āşār oldu ħüb oldu

250

(Mefā‘ılün Mefā‘ılün Mefā‘ılün Mefā‘ılün)

- 1 Göñül Yūsuf cüdādır pend ile tesrīr mümkün mi
O Ya‘ķūbı ķudūm-i şabr ile tebşīr mümkün mi
- 2 Zebān-ı şekve yi dem-beste eyler evvelā ħayret
Belā-yı miĥnet hicrānıñ ta‘bīr mümkün mi
- 3 İdersem ‘arz-ı ĥāl-i zārımı tafşīl ‘afv eyle
Gedāyım pādişāhım itmek taķşīr mümkün mi

- 4 Dem-ā-dem dāmenimde baħr-i bī-pāyān olur peydā
Ĝamıñdan mācerā-yı dīdeyi taķrīr mūmkin mi
- 5 Hemān beyhūde isrāf itme sāķī cām-ı şahbāyı
Ĥarābāt-ı derūn-ı ‘āşıkı ta‘mīr mūmkin mi
- 6 N’ola nā-çār olursam sīne-çāk ĥaņçer-i ĝamzeñ
Bu taķdīr-i ķazādır sevdigim taĝyīr mūmkin mi
- 7 Ecelden mużtaribdir cān-ı ‘āşık derdile ammā
Fedā-yı ‘āşķ-ı cānān itmede te’ĥīr mūmkin mi
- 8 Ṭabībā merhemiñ zaĥm-ı dilde nā-mülāyımdır
Saķīm-i derd-i ‘aşķ-ı dilbere tedbīr mūmkin mi
- 9 Nażīfā ĥarf-i kāma şarf-ı vaķt itme bī-ma‘nā
O terkīb-i mu‘aķķad nūkteyi tefsīr mūmkin mi

251

(Mef’ulü Fā’ilātü Mefā’ilü Fā’ilün)

- 1 Mādām āfītab-ı tecellā açılmadı
Gül-ğonce-i riyāz-ı temennā açılmadı
- 2 Gülzārdan ķapandı yine ‘ayn-ı ‘andelīb
Bir vefķ-i kām bir gül-i ra‘nā açılmadı
- 3 Oldı şükufte gülleri hep bāĝ-ı ‘ālemiñ
Sīnemde ĝonce-i dil-i şeydā açılmadı

- 4 Bu rûzigâr-ı tünd-güzâr ile hayf kim
Rû-yı murâda bâb-ı tesellâ açılmadı
- 5 Şumâr-ı zülfüne dil ü cân eyledik fedâ
Gencîne-i vişâl-i dilârâ açılmadı
- 6 Mânend-i tab‘-ı pāk-i Nazîfâ kimesneye
Kıfl-ı dūr-i hazâyin-i ma‘nâ açılmadı

252

(Mef‘ûlû Fâ‘ilâtü Mefâ‘lû Fâ‘ilün)

- 1 Ey mâh-ı cebhe-i ‘izzet-i dîdâr tâ-be-key
Bî-mihrî ü tegâfûl ü âzâr tâ-be-key
- 2 Dârû-yı lûţfuñ itme dırîğ ey tabîb-i cân
Bîmâr-ı firqatiñ ola nâ-çâr tâ-be-key
- 3 Encüm-şümârî-i şeb-i gam kâr-ı çeşm olub
Baht-ı günüdum olmaya bî-dâr tâ-be-key
- 4 Ey gonce ‘andelîbiñ idüb lâyıq-ı firāk
Şâyân-ı şöhetîñ ola her-hâr tâ-be-key
- 5 Gül-bâğa fikr-i hattîñ ile eylediñ beni
Nezzâre-ferş-i sū-yı çemen-zâr tâ-be-key
- 6 Kıl beste-çîn-i tırraña demdir ki olmuşum
Âşüfte mağz-ı zülf-i siyeh-târ tâ-be-key

- 7 Bir zaḥm-ı ğamzeye daḥi şāyetse itmediñ
Cānımdan eylediñ beni bī-zār tā-be-key
- 8 Vaşf itdirüb dehān ü miyānıñ firāķını
İtdiñ Naẓīf-i kāşif-i esrār tā-be-key

253

(Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün)

- 1 Nār-ı kevşer-fürüş ya‘nī mey
Dūdmān-ı sūz-ı hūş ya‘nī mey
- 2 Lāle-i neşve-būy ya‘nī cām
Gül-i bülbül-i ħurūş ya‘nī mey
- 3 Ḥayme-i şāh-ı feyz ya‘nī ḥabāb
Rūḥ-ı dād-ı nūķūş ya‘nī mey
- 4 Kays-ı rişto ḥayāl ya‘nī rind
Hūş-ı mestī-i bedūş ya‘nī mey
- 5 Şevķ-i baḥş-ı dil-i Naẓīf-i ḥazān
Neyyir-i ebr-i pūş ya‘nī mey

254

(Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün)

- 1 Ser-i rehinde görüb eşkimi şitāb itdi
O serv-i nāzı görüñ cūdan ictināb itdi

- 2 Görünce cennet kūyunda eyledi düşnām
Raķīb telḡ-i zebānı bize ‘aẓāb itdi
- 3 Göñülde reşkle şad-‘ukde eylediñ peydā
Şabā ki zūlf-i siyāhında pīç ü tāb itdi
- 4 Süzüldi çeşm-i siyeh çün ki şāhbāz-āsā
Tezerv-i dil-i kafes tende ıztırāb itdi
- 5 Naẓīf ‘āzim-i deşt-i cünün olub āḫir
Belā-yı ‘aşkı delīl-i reh-i şavāb itdi

255

(Fā'ilātūn Fā'ilātūn Fā'ilātūn Fā'ilūn)

- 1 Sāgar-ı bezm-i kerāmetdir külāh-ı Mevlevī
Feyz-ı baḥş-ı rind-i vaḥdetdir külāh-ı Mevlevī
- 2 Deyr-i dilden tîregî-i māsivāyı def' ider
Nurdan ḳandil-i t̤ā'atdir külāh-ı Mevlevī
- 3 Şem'-i rūḥı şarşar-ı āfātıdan ider emīn
Pāk fānūs-ı ḥimāyetdir külāh-ı Mevlevī
- 4 Eylemiş memlū hevā-yı şevḳ-i ḳurbū'l- ḳurb-i Hakk
Bir ḥabāb-ı baḥr-i raḥmetdir külāh-ı Mevlevī
- 5 Zıll-i bāl-ı raḥmet-i Mevlā'da bulmuş perveriş
Beyza-i 'ankā-yı himmetdir külāh-ı Mevlevī

- 6 Dāye-dār-ı sāye kılmaz her ser-i bī-devleti
Bir hümā-yı evc-i ‘izzetdir külāh-ı Mevlevī
- 7 Būlbülñ pervāne-i şem‘-i vişāl-i ‘aşk ider
Verd-i gülzār-ı se‘ādetdir külāh-ı Mevlevī
- 8 Bū-yı tezvīr-i riyādan dāğ-ı küdretten beri
Lāle-i deşt-i maḥabbetdir külāh-ı Mevlevī
- 9 Andan eyler tāb-ı nūru’n- nūr-ı feyz-i Ḥaḳ ṭulū‘
Maşrık-ı mihr-i hidāyetdir külāh-ı Mevlevī
- 10 Serv-i gülzār-ı me‘ārifdir Naẓīfā Mevlevi
Lāne-i murg-ı faẓīletdir külāh-ı Mevlevī

256

(Mefā‘ılün Mefā‘ılün Mefā‘ılün Mefā‘ılün)

- 1 Ğarīb şükūh-perdār āşinā-yı vuşlat olsun mı
O nā-şāyeste-i dūzaḥ-sezā-yı cennet olsun mı
- 2 Nesīm-i şevḳ-i ḥubān olmada dergār her demde
Perişān berg-i şabrım ḳābil-i cem‘iyyet olsun mı
- 3 Ṭabībā kāse-i va‘d-i vişālīñ ber-kef olmaz sa
Saḳīm-i renc-i hicrānīñ nedīm-i şoḥbet olsun mı
- 4 Hırām itmez misiñ ey serv-bālā bāğ-ı kūyuñda
Hemīşe dīde-i ümmīd vāḳf-ı ḥayret olsun mı

- 5 Feraḥ nādir ḥuzūr ü ğam muḥāşır kām-ı dil nā-būd
Bu ḥayret-gāhda evim Naẓîfâ rāḥat olsun mı

257

(Mefā‘ılün Mefā‘ılün Mefā‘ılün Mefā‘ılün)

- 1 Baḳub mir’āt-i cāna ‘aks-i ḥüsn-i yārı gördüñ mi
Tecellî-zār imiş hep ‘ālem-i envārı gördüñ mi
- 2 Aḳarsın cūy-veş her serv-i nāzîñ pāyine her sū
Kelîm-āsā sen ey dil şu‘le-i dîdārı gördüñ mi
- 3 Degil maḥşûş-ı eymen nūr-ı ḥaḳ aç dîde-i cānı
Meger hep ṭavr imiş her deşt ü her kühsārı
- 4 Ğaraż-ı sūz-ı celāl-i Ḥaḳḳ’ı mestūr itmedir yoḥsa
Yaḳar dünyāyı berḳ-i āh-ı āteş-pārı gördüñ mi
- 5 Ğarîḳ-i ‘afv ider cūş itse mevci biñ cihān cürmi
Tenevvür-sînede ṭüfān-ı istiġfārı gördüñ mi
- 6 Tecellî baḥriniñ mevc-i baḥtı nūr-ı Aḥmed’dir
O nūra mazḥar olmuş pîr-i himmet-kārı gördüñ mi
- 7 Şafā dilde ḳadeḥ elde ḥarāb-ı ‘aşḳ olub ḳalmış
Gönül bezm-i maḥabbetde Naẓîf-i zārı gördüñ mi

ŞARKILAR

1- Tesliyyet

(Mefā‘ilün Mefā‘ilün Fe‘ülün)

- 1 Seni dil-ḥaste-i hicr itse maḥbūb
Göñül şabr eyle şabr eyle şabūr ol
Şaḫın āh eyleme mānend-i Eyyūb
Göñül şabr eyle şabr eyle şabūr ol
- 2 Yem-i hicrāna düşdüñse şenā kııl
Gelen mevc-i belāya merḥabā kııl
Diliñ ḥalve’l-mezāḳ-ı ibtilā kııl
Göñül şabr eyle şabr eyle şabūr ol
- 3 Seḫer bülbüller ile ol naḡam-sāz
Gice pervānelerle eyle pervāz
Zebān-ı rāzıñ itme şikve-perdāz
Göñül şabr eyle şabr eyle şabūr ol
- 4 Görüb bāb-ı şafāyı beste-i ḡam
Çeken çekmiş bu bārı bizden aḡdem
Dimiş “Eş-şabru miftāḫu’l- ferec” hem
Göñül şabr eyle şabr eyle şabūr ol
- 5 Süleymān iken itse ḡam seni mūr
Vaṭandan yārdan eyler seni mehcūr
Dehān-ı şekveye mühr-i sükūt ur
Göñül şabr eyle şabr eyle şabūr ol

6 Tesellî eyle cān-ı pür-şitābıñ
 Eger çi zulmetin çekdi seḥābıñ
 Doġar elbette bir gün āfitābıñ
 Göñül şabr eyle şabr eyle şabūr ol

7 Kāza gösterse yüz vech-i cefāyı
 Naẓīf-āsā gözet rû-yı rızāyı
 İşit üstāddan ni‘me’l- edāyı
 Göñül şabr eyle şabr eyle şabūr ol

2

(Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün)

- 1 El-ḥased ey rāḥatīyān-ı vaṭan
 Zevk siziñ şevk siziñ ġam bizim
 Ğurbete şaldı bizi çarḡ-ı kühen
 Zevk siziñ şevk siziñ ġam bizim
- 2 Murġ-ı dili bülbul-i zār eylediñ
 Bir gül-i ḥandāna hezār eylediñ
 Ḥasret ile terk-i diyār eylediñ
 Zevk siziñ şevk siziñ ġam bizim
- 3 Neyleyeyim ey meh-i gerdün-ı maḥal
 Oldı fīrākıñla göñül pür-kesel
 Böyle imiş kısmet-i rûz-ı ezel
 Zevk siziñ şevk siziñ ġam bizim

4 Olmuş iken vuşlatî-i dil-rubâ
 Eyledi devrân bizi nâ-geh cüdâ
 Vâ-esefâ Yūsuf-ı vâ-ḥasretâ
 Zevk siziñ şevk siziñ ğam bizim

5 Biz ki Naẓîf ile esîr-i ğamız
 Hurrem oluñ bezm-i şafâlarda siz
 Kismet-i taḳdîre keder çekmeziz
 Zevk siziñ şevk siziñ ğam bizim

3

(Mefâ‘lün Mefâ‘lün Fe‘ülün)

1. N’ola feryād ise mu‘tād-ı bülbül
 Güli ḥandān ider feryād-ı bülbül
 Bu gülşende alınmaz dād-ı bülbül
 Güli ḥandān ider feryād-ı bülbül

2. İşitdikce fiġānım la‘l-i dilber
 Nola gülse açılsa çün gül-i ter
 Ki ‘âdetdir bu vaz’-ı nâ-berāber
 Güli ḥandān ider feryād-ı bülbül

3. Fiġanı ‘andelîbiñ ḥârdandır
 Benim de nâlişim aġyârdandır
 O şūḥuñ şevkı âh ü zârdandır
 Güli ḥandān ider feryād-ı bülbül

4. Eger çi sende yok bū-yı haḳīḳat
Göñülde eylemez ümmīd-i şefḳat
Budur de'b-i sipihr-i bī-mürüvvet
Güli ḥandān ider feryād-ı bülbul
5. Perīṣān olsa da mānend-i sünbül
İder āşūfte-i zülfün taḥammül
Naẓīf āh eylesün ey ḡonce sen gül
Güli ḥandān ider feryād-ı bülbul

4

(Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün)

- 1 Hurrem ol ey ḡonce-dehen ḥurrem ol
Āyinesin saña şafā yaraşur
Āyineler jeng-i ḡam itmez ḳabül
Ol ḡühere ḥüsn ü bahā yaraşur
- 2 Olmasun aḡyār ile ülfetiñ
Şāf gerek āyine-i 'iffetiñ
Ey gül-i ter bāḡçe-i 'işmetiñ
Gülleri hep ḥār-cüdā yaraşur
- 3 Serv ḳadim ḳudretiñi pest eyleme
Her çemeni cā-yı nişest eyleme
Ḳāmetiñi süfle perest eyleme
Serv olana 'azv u 'ulā yaraşur

- 4 Serhoşī-i ‘aşk ile ben bī-edeb
 Zāyıkā-i vaşlñ idersem taleb
 Pādişehim lütf kıl itme ğadab
 Baña recā saña ‘atā yaraşur
- 5 Sīnemi kim dāğ-be-dāğ eylediñ
 Devlet-i ‘aşkıñda çerāğ eylediñ
 Cismimi mānend-i penāğ eylediñ
 Şem’ demek şimdi baña yaraşur
- 6 Hızr-dem ol nuṭk-ı Mesīhā gibi
 Vaşf-ı ḥabīb eyle Nazīfā gibi
 Nağme-zen ol bülbul-i gūyā gibi
 Ehl-i dile ḥüsn-i edā yaraşur

TARİHLER

1

(Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün)

- 1 Pādişāh-ı baħr ü berr şaħib-kırān-ı dād-ger
Hāzret-i Sulţān Muħammed Hān Hākān-ı Güzīn
- 2 Sāyesi sermāye-i emn olsa dünyāya n’ola
Kābzā-i ‘adliñdedir anıñ livā’ü’l-ħamd-ı dīn
- 3 Sāhil-i baħr-ı sefīd o zamān nām-ı menzilde kim
Gāh ü bī-geh-dār idi ħavf-ı ħurūc-ı müşrikīn
- 4 ‘Arz olunduğda bu ħālet sūdde-i vālāsına
Emr kıldı yapıdılar ol yerde bir ħısn-ı ħaşīn
- 5 Rif‘at-i bārūsı reşk-i kulle-i nüh-burc-ı çarħ
Şıķlet-i bārı miyān-ħired ten-i kāv-ı zemiñ
- 6 Dā’imā būnyād-ı ‘ömr ü devletin ma‘mūr ide
Hāzret-i bānī-i қаşr-ı kule-i nüh-şeh-nişīn
- 7 Seyr idüb didi Naẓīf itmāmınıñ tārīħini
Eylesün dā’im esās-ı қal‘ayı dā’im metīn (1096)

2

(Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün)

- 1 Minnet cenāb-ı Hāzret-i Vehhāba şad-hezār
Ben zāra bahşış eyledi bir tıfl-ı mehlikā
- 2 Ābisten hilāl-i muḥarrem olan gice
Kim leyle-i ser-şenbe idi ol şeb-i şafā
- 3 Mehd-i vücūda nūr-fiken oldu tal'ati
Āğuş-ı dāye-i 'adem iken maḳar aña
- 4 Mes'ūd Zühre kevkebi mīzān-ı tālī'i
Ümmīd odur muḳammer ide Hāzret-i Hudā
- 5 Kıldım semiyi-i Aḥmed-i Muḥtār ben daḥi
Ola şalāḥ u 'ilm ile şāyān-ı i'tinā
- 6 Didim sürūr u şevḳ ile tārīhin ey Naẓīf
Bir necl-i sa'd itdi Müheymin baña 'aṭā (1097)

3

(Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün)

- 1 Tīg-ı ser-tüz-i ğazā Keskin Pāşā-zāde kim
Ced-be-ced pāşā-yı vālā-rütbedir 'ālī tebār
- 2 Niyyet-i 'azm-i ğazā-yı fī-sebīli'l-lāh idüb
Yapdı bir keşti-i āteş sür'at ü deryā-güzār

- 3 Eyleyüb dā'im 'adūsun ğark-ı tūfān-ı belā
'Ömr-i Nūḥ iḥsān kılsun Ḥazret-i Perverdigār
- 4 Seyr iden keştide tahtında Süleymān zann ider
Seyr-i baḥr itdikce pāšā-yı celīlū'l- i'tibār
- 5 Bāl ü per açmış gider sī-murğ-ı 'anḳadır meger
Bād-bān-ı berdūş 'azm itdikce keştī āşikār
- 6 Meyl-i āb itdi vedā'-ı sakinān-ı hāk idüb
Ol zamān kim kıldılar pür-tāb-ı baḥr-i bī-kenār
- 7 Bā-lisān-ı ḥāl olub güyā didi güyā o dem
İşte ben gitdim ğazāya el-vedā' ehlü'd- diyār
- 8 Dosta maḳşūde-i gülşen-sarāy-ı 'Aden olur
Çeşm-i a'dāya görünür ejder-i düşmen şikār
- 9 Fehm ider rengīn 'ilmlerle ḥırāmān seyr iden
Mümkinü's- seyr olduğun gülşen-geh-i dārū'l- ḳarār
- 10 Çıkdı bir dā'ī Nazīf-āsā didi tārīḫini
Bād-bān emriñe olsun müsā'id rūzigār (1097)

4

(Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün)

- 1 Kātib-i ḳal'a ḳarındaş-ı 'azīzim Maḥmūd
Ki Ḥudā kılmış anı mazḥar-ı evşāf-ı ḥamīd

- 2 Eḥad-i lem-yelid itdi añā bir tıfl ‘aṭā
Gülşen-i ğaybden oldu yine bir ğonce bedīd
- 3 Ola hem-vāre şadef-perver-i hıfz-ı Mevlā
Bu dūr-i ümmīd ola baḥr-i se‘ādetde ferīd
- 4 İtdi peygambere hem Esedullāh’a semiyy
Düşdi bir āyīneye pertev-i māh u ḥūrşīd
- 5 Didim ol tıfla du‘ā ile Naẓīfā tārīḥ
Vire Raḥmān Muḥammed ‘Alī’ye ‘ömr-i mezīd (1097)

5

(Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün)

- 1 Āh ki āyīne-i çarḥ-ı derūn-ı tīreden
Eyledi bu vech ile rū-yı meşekḳat zuhūr
- 2 Ğuşşa delīl oldığı sāl-i ğam-engīzde
Naḳz-ı vifāḳ eyledi ceyş-i Firenk-i kefür
- 3 Serḥad-i Baḥr-i Sefīd hışn-ı Ayamavra kim
Bend-i kilīd-i yem-i Rūm idi bī-şek ü zūr
- 4 Nāḥiye zımmīleri tābi‘-i Efrenc olub
Oldı fūrūzān o dem nāyire-i şer ü şūr
- 5 Ol sene şa‘bānınıñ ḥāmis ü ‘ısrīni kim
Yevm-i eḥad idi ol yevm-i meşekḳat ‘ubūr

- 6 Ğāfil iken müslīmīn aldılar ol ƣal‘ayı
İtdi gönülden bu ğam ğāret-i sabr u sürūr
- 7 Didi Nazīf ol ğamıñ mışra‘-ı tārīhini
Aldı Ayamavra’yı cünd-i Firenc-i ‘aķūr (1095)

6

(Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün)

- 1 Āh kim yaķdı derūn-ı nāsı
Keder ğā‘ile mānend-i ‘alev
- 2 Eyledi Mora’ya Efrenc hücūm
Cündü’l- İslām-ı ‘ani’l ģarb ebvā
- 3 Aldılar hışn-ı ƣurūnı āķır
Zabı u rabı eylediler hem-ķū gerü
- 4 Sūz-ı ģasret nice yaķmaz cānı
Aldı ģūrşīd-i belādan pertev
- 5 Ey Nazīf işidicek bu kederi
Didi tārīhini hātif ğam-ı nev (1096)

7

(Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün)

- 1 Tündī-i cevriñden āh ey rūzigār rūzigār
Eylediñ bir mäh-tāb-ı nāzı perger ü husūf
- 2 Āfitāb-ı husn-i Yahyā ol civān-ı tāze kim
Mihr-i ‘ömrin eyledi bī-nūr te’şīr-i kūsūf
- 3 Ma‘rifetde menkabetde bī-naẓīr ü mişl idi
Hüsni hod nā-ķābil-i gencāyiş-i tavf-ı hurūf
- 4 Şekve içün dergeh-i bī-çūna cevriñden seniñ
İtdi bī-ihyā muşallāsıñda tertīb-i şufūf
- 5 Defn olunca didi tārīhin Naẓīf-i haste-dil
Qabriñ ey Yahyā ola gencīne-i nūr-ı Ra’ūf (1086)

8

(Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün)

- 1 Āh kim bir nev-cinānıñ eylediñ ey pīr-i çarḥ
Erre-i merg ile naḥl-ı ‘ömrin miḥnet-zede
- 2 Ya’nī ol maḥdūm-ı Aḥmed Nāmī ma’dūm eylediñ
Dāmen-efken olmadan ālāyiş-i nīk ü bede
- 3 Gonce iken eylediñ pejmürde berg-i ‘ömrini
Bī-mürüvvet neylediñ kıydıñ o tıfl-ı emcede

- 4 Ba'd-ezîn bî-çāreyüz "İnnā ileyhi rāci'ün"
Cümle hālkıñ sūr-ı gāhın dehr ider şīveniñde
- 5 Gūş idüb dīdim Nazīfā mışra' tārīhini
Cennet-i 'Adn eyle Yā Rabbī maḳām-ı Aḥmed'e (1095)

9

(Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün)

- 1 Bir oğul virdi Ḥazret-i Feyyāz
Nām virdim o tıfla Feyzullāh
- 2 Düşicek yire dāye-i ilhām
Didi tārīh kum bi-feyzu'l- lāh (1097)

10- Tārīh-i Cülūs-ı Sulṭān İbn-i Sulṭān Ḥān Süleymān-ı İskender-Nişān Ḥallede'l-lāhu Ḥılāfeteḥū

(Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün)

- 1 Müjde te'sīr-i se'ādet on sekiz biñ 'āleme
Toğdı bir hūrşīd-i iḳbāl ü şeref zīr-i şafaḳ
- 2 Müjde teşrīf-i meserret dil-ḥazīnān-ı gama
İtmesün ḡam-dīdeler min ba'd zıkr-i mā-sebaḳ
- 3 Oldı evc-i salṭanat bir āfītābıñ maṭla'
Zāhir oldı ḡam şebistānında āvān-ı felāḳ

- 4 Gözleri aydın nücüm-ı âsümân-ı devletiñ
Eyledi bir mäh-ı tábân perde-i deycürü şaķ
- 5 Ya'nī Sulţān ibn-i Sulţān Hān Süleymān-ı zamān
Kim añā Ġskender-i şānī dinürse mäh-sadaķ
- 6 'İzz ü devletle cülüs itdi se'adet taķtına
Añā müncer oldu a'yān içre re'y-i müttefaķ
- 7 Şimdi kılsun havfla sīmāb-ı taķ'ān-ı cihān
Sīneden dārū-yı lütf-ı Hāķ ile def'-i ķalaķ
- 8 Şimdi bilsün haddini a'dā-yı dīn ü salţanat
Gör hele Sulţān Süleymān eylesün cem'-i firaķ
- 9 Tođdı manzūr-ı ricālū'l- ğayb olan necm-i sa'id
Buldı tertīb ü nizāmın yine ķānūn ü nesāķ
- 10 Dergeh-i iclāline sīmīn-ķalkā mäh-ı nev
Süfre-i ihsānına hūrşīd bir zerrīn-ķabaķ
- 11 Zıkr-i ğayr ile Nazīf-āsā didim tārīķini
Devlet-i Sulţān Süleymānı ide mes'ūd Hāķ (1099)

(Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün)

- 1 Kāf-ı ma'nāda Süleymānlık iden serv budur
Kāfiye ķāf olmağa bir vech-i nāzik-ter budur

**11- Tārīḥ-i Terceme-i Ferāyiz-i Manzūm Ez-Āṣār-ı Yağlı-zāde Aḥmed
Efendi Et-Tırḥālī Raḥimehu'l-lāhi**

(Mefā'ılün Mefā'ılün Fe'ülün)

- 1 Cenāb-ı Ḥazret-i Aḥmed Efendi
Ki zātıdır kuzātın faẓl-mendi
- 2 Zekiyyü't- ṭab' u memdūḥu'l- ḥazā'il
Saḥiyyü'z- zāt ü maḥmūdü's- şemā'il
- 3 Nice metn-i ğarīb itdi mütercem
Huşūşān şimdi bir metn-i mükerrerem
- 4 Ne metn-i āvāze-sāz-ı ṭās-ı ṭarım
Fühūli eyledi ma'nāsı ebkem
- 5 Fūrūzān eyledi nūr-ı sırācı
Metā'-ı 'ilme hem virdi revācı
- 6 Hoşā pākīze elfāz-ı müretteb
Hoşā nāzende ma'nā-yı mühezzeb
- 7 Göreñ dir ḥaṭda ma'nā-yı nümāyān
Sevād-ı Mısr'a düşmüş māh-ı Ken'an
- 8 Mihr iki mısrā'-ı ra'nā vü zībā
'Arūs-ı nükteye ebrū-yı ğarrā
- 9 Zihī gülşen ki reşk-i gülistāndır
Gül-i ma'nāsı ma'şūk-ı cihāndır

- 10 Virir bû-yı güli keyfîyyet-i mül
Revâ Cibrîl ola bu bâğa bûlbûl
- 11 Degil gülşen hıyâbân-ı cinândır
Aña hûrî me‘ânî ü beyândır
- 12 Hıred-hayrân-ı tehzîb-i laţîfî
Cihân meftûn-ı ma‘nâ-yı şerîfî
- 13 Sü‘âl itdikde didi tab‘-ı fâyiz
Nazîfâ nâm ü târîhî ferâyiz (1091)

12- Tezyîl-i Fihrist-i Şâhân-ı ‘Osmâniyân Edâ mellâhu Eyyâme Devletihim

(Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün)

- 1 Sinîn-i hicretîñ biñ kırk toköz olduĸda âvânı
Müyesser oldu İbrâhîm Hân’a taĸt-ı ‘Osmânî
- 2 Toköz yıl ‘ıyş u ‘işret itdi taĸt-ı salţanat üzre
ĸarîn-i hûriyân-ı cennet itsün lûtf-ı Hâĸ anı
- 3 Hücûm-ı ‘âm ile ĸal‘-ı ĸılâfet kıldılar andan
Cülûs itdirdiler oĸlı Muĸammed Hân-ı zî-şânı
- 4 Cülûs-ı taĸta biñ elli sekizde vâĸı‘ olmuşdur
Kemâl üzre müyesser oldu aña resm-i sulţânî

- 5 Budur Sultān Muḥammed Ḥān-ı rābi‘ şāhibü’l- eyvān
Şikest oldu zamānında ‘adūnuñ ṭāḳ u eyvānı
- 6 Binā-yı ‘izz ü devlet oldu müstaḥkem zamānında
Ḥuşūşā kim vezīr oldu aña bir Aşaf-ı şānī
- 7 Cenāb-ı Aḥmed-i Fāzıl vezīr ibn-i vezīr ol kim
Anıñ olmuş idi dünyā vü mā-fīhā şenā-ḥānı
- 8 Girid gibi cezīre feth olundu ḥüsn-i re’yiyle
Müşeyyed eyledi fikr-i sedīdi cümle erkānı
- 9 Zamān-ı devlet-i sultān otuz altıya vardıkda
Revācın buldı fetretler açıldı fitne dükkānı
- 10 Bilād-ı müsłīmīniñ ba‘zını a‘dā-yı dīn aldı
Emīn eyle İlāhī bu belādan ehl-i imānı
- 11 Çıkardı erba‘ın-i çille-gāh-ı kāmuranīde
Ki ya’nī kırk sāl olduğda eyyām-ı cihānyānı
- 12 Ersekde seyl-i fitne cūş idüb ‘asker miyānında
Gelüb İstanbul’a ref‘ eylediler ‘ākıbet anı
- 13 Cülūs itdirdiler ol dem ḳamunuñ ittifāḳıyla
Ḳarındaşı yerine Ḥazret-i Sultān Süleymān’ı
- 14 Cülūsı tahta biñ ṭoḳsan ṭoḳuzda yevm-i şānīdir
Muḥarremden ki yevm-i sebt idi ol rüz-ı nūrānī

- 15 Hüdā kılsun mübārek dehre teşrîf-i hümāyûnun
 Kırub düşmenden alsun intikām-ı müslimānānı
- 16 Cülûsun gûş idüb didi Nazîf-i zâr târîhin
 Mübārek ide ẖayyûm maḳdem-i Sultān Süleymānı (1099)

13

(Mefā‘lün Mefā‘lün Mefā‘lün Mefā‘lün)

- 1 Fiten vaḳtinde şāh olmağla iki yıl pey-ender-pey
 Celālîlerle küffārîñ çekildi bār-ı tuğyānı
- 2 Bilād-ı Rûmîli’n Üsküb’e dek nehb eyledi küffār
 Süleymān’a vezîr olunca ḥaḳ ol Āşaf-ı şānî
- 3 Cenāb-ı Köprüli-zāde Muḥaddeş Muştafā Pāşā
 Ki evc-i ‘ilm-i ‘adliñ zātıdır ḥūrşîd-i ruḥsānı
- 4 Belğîrad’a varınca feth olundı ḥüsn-i re’yiyle
 Süleymān Ḥāna itdi Ḥazret-i Ḥaḳ lütf u iḥsānı
- 5 Zamān-ı devleti üç sāl ü nüh māha irişdikde
 Kūsūfa vardı ḥūrşîd-i sipîhr-i ‘ömr-i sultānî
- 6 Yüz iki şehir-i şavmî yirmi altıncı rûzunda
 Bekāya rıḥlet itdi ol vücūd-ı ‘ālemiñ cānı
- 7 Cülûs itdi gürûh-ı ḥal ü ‘aḳdiñ ittifākıyla
 ẖarındaşı serîri üzre Sultān Aḥmed-i Şānî

14- Tārīḥ Berāy-ı Tūğ u Mañşib-ı Mîr-i Mükerrerrem Bebr-Pāşā-zāde

(Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün)

- 1 Bārekellah ey hümā-yı evc-i iḳbāl ü şeref
Levḥaşallāh ey emîr-i mesned-i ‘izz ü ‘alā
- 2 Hıl‘at-i mañşib mübārek dūş-ı isti‘dādına
Tūğ-ı pür-şevket se‘ādet hemdem olsun dā’imā
- 3 Hāḳ budur kim ehle teslîm-i emānet eyledi
Devr idüb vefḳ-i murād üzre sipihr-i bî-vefā
- 4 Ya’nî hürşîd-i se‘ādet gülşen-i iḳbâlde
Oldı bir serv-i revāna terbiyet-baḥş-nümā
- 5 Şîr-i kühsâr-ı emāret Bebr-pāşā-zāde kim
Ced-be-ced pāşā-yı ‘ālî-menziletdir bî-riyā
- 6 Tūğ-ı mañşibla ser-fîrâz oldı ecdādı gibi
Devletin ‘ömrin ziyāde eylesün dā’im Hudā
- 7 Gūş idüb didi Nazîf-i pāk-dîl tārîḫini
Eylesün a‘lî seni hem-vāre mañşûru’l- livā (1099)

**15- Tārīḫ Binā-yı Tekye Ez-Āṣār-ı Cāmi‘u’l-Āṣāru’l- Ḳudsiyye Şeyḫinā vü
Mevlānā Ḥalīl Efendi Ṭāle Bekāhu**

(Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün)

- 1 Ḳudretü’l- ‘ārifin Şeyḫ Ḥalīl
Ḳaddese sirrahū vü ṭāle bekāh
- 2 Ḥāmī-i sünnet-i resūl-i Ḥudā
Maḥī-i zulmet-i rüsüm-ı günāh
- 3 Baḥr-i mevvāc-ı sāḫil-i ‘irfān
Mihr-i vehhāc-ı çarḫ-ı nūr-ı siyāh
- 4 Bāyezid-i zamān o hem ‘ahd
Zühd ü ‘irfānı bu maḳāle güvāh
- 5 Yapdı bu beyti Ḥaḳ içün oldı
Muḫyī-i sünnet-i Ḥalīlullāh
- 6 Cennete “tecrī taḫtiḫā’l- enhār”
Görmedim böyle bir ‘ibādet-gāh
- 7 Zikr-i ḫalka derūnı māl-ā-māl
Oldı hem-ḫāl-i ‘ārif-i āgāh
- 8 Remz idüb Bāyezīd ḫālını dir
“Leyse fī cübbetü’l- vücūd sivāh”
- 9 Maḫv iden zulmet-i vücūdını
Nūr-ı tevḫīde ḫalbin itdi penāh

- 10 Sīnede dīv-i şirki qatl eyler
 Hānçer-i Lā-ilāhe illā'l- lāh
- 11 Dir ḥadīşinde faḥr-ı mevcūdāt
 “Ferte‘ū fī riyāz-ı zikri’l- lāh”
- 12 Vaz‘-ı maḥşūşı var mı zıkr-i Ḥaḳḳıñ
 Çeşm-i inkār ile gel itme nigāh
- 13 Kā’imen kā’iden cenūben hem
 İderiz döne döne zıkrü’l-lāh
- 14 Sa’yimiz bu ki Ka‘be ḥürmetine
 Beyt-i ma‘mūr ola bu da her gāh
- 15 Taybe-veş tayb-ı zıkr-i ḥazretiçün
 Çün tamām oldu bu muṭayyeb cāh
- 16 Didı tārīhini Nazīf-i za‘īf
 Cā-yı atıyeb-i maḥall-i zıkrullāh (1100)

16

(Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün)

- 1 Āh kim Şadr-ı a‘zam-ı vüzerā
 Köprüli-zāde Muştafā pāşā
- 2 ‘Ākıbet geçdi cısr-i fānīden
 Eyledi ‘azm-i bezm-gāh-ı beḳā

- 3 Bir vezîr idi kim Nizâmü'l- mülk
Bî-naẓîr ü 'adîl ü bî-hemtâ
- 4 Ne vezîr-i Aşaf-ı Süleymânî
Eyledi şer'-i Aḥmed'i icrâ
- 5 Cāmi'-i 'ilm ü 'adl ü māl ü neseb
Nādirü'l- kevn-i zümre-i fuḍalâ
- 6 Cebel-i şāmiḥ-i ḳalem ü dīn
Ḳulzüm-i bî-kenār-ı 'ilm ü ğinâ
- 7 Fārisü'l- ḥayl-i rezm-gāh-ı cihād
Ḥüsn-i aḥlāk-ı bezm-gāh-ı şafâ
- 8 Nüktedān-ı 'ulūm-ı müctehidīn
Sır-şinās-ı me'ārif-i 'ulemâ
- 9 Hem ğazâ itdi hem şehīd oldı
İtdi tekmīl 'ādet-i sū'adâ
- 10 Şanmañız kim Naẓîf'dir yalnız
Eyleyen firḳatinde vāveylâ
- 11 Ḥaber-i ḳāşımu'z- zuhūr-ı vezîr
'Alemler eyledi esîr-i ğazâ
- 12 Böyle bir nādirü'l- vücūd ḳanı
Bedel-i ḥayr-ı ḥazret-i ḥulefâ

13 Çekdi Ye'cüc-i zulme sedd-i sedîd
Devletinde emîn idi dünyâ

14 Râhat oldu zemîn zamânında
“Revveḥa'l-lāhu rūḥahū ebedā”

15 Devlet ü dīne ḥıdmet itdi dürüst
Eyledi māl u cism ü cāmı fedā

16 Feth idüb ḳal'a-i Belğirad'ı
Ḳıldı def' mekîdet-i a'dā

17 Sāl-ı ṣānīde hem şehīd oldu
Kān-ı emru'l- ilāha maḳdūrā

18 Kārbān kārbān nüzül itdi
Ḥānḳāh-ı derūna renc ü 'inā

19 Āsümān āsümān refi' oldu
Āh-ı āteş-nümüne-i fuḳarā

20 Gūş idince şehādeti ḥaberin
Dil-i miḥnet keşīde-i şeydā

21 Didi bir beyt tām tārīḥin
Feth idüb sū-yı 'arşa dest-i du'ā

22 Vaṭan ide İlāhī 'Adnīnde
Köprülü-zāde Muştafā pāşā

(1103)

17

(Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

- 1 Mevlâ muzaffer eyleye destûr-ı ekremi
A'nî Halîl-i Ka'be-i ikbâl ü 'ızz ü şân
- 2 Sedd-i Sikender oldu vücûd-ı mükerremi
Rûmili hûsn-i re'yi ile oldu ber-emân
- 3 Eyyâm-ı devletinde fiten ser-girân-ı hâb
'Ahdinde nâs bâliş-i râhatda şâdmân
- 4 Vaktinde fitne olmadı bir yüzden âşikâr
İllâ ki hatt-ı hazret-i maḥdûm-ı kâmrân
- 5 Nûr-ı mübîn-i şubḥ-ı şeref mâh-ı burc-ı dîn
İslâm Beyiñ ki hûsnüne imân ider cihân
- 6 Ruḥşat virüb şod-âmed-i Tâtâr hattına
Buldı hâlel bu fitneden iklîm-i hûsn ü ân
- 7 Hâşâ hâlel degil bu ziyâd itdi hûsnüni
Şebbûy ile daḥi güzel oldu bu gülsitân
- 8 Haṭ şanma âfitâb-ı cemâl oldu münkesif
Baḥt-ı siyâh-ı 'âşık ile eyleyüb kırân
- 9 Haṭ şanma hâlesidir o mehtâb-ı 'işmetiñ
Haṭ şanma baḥr-i nûra iner ebr-i müşk-sân

- 10 Hâṭ ṣanma uçdı mürçeler sükker üstüne
Hâṭ ṣanma ḥüsni mücmeriniñ dūdıdır ‘ayān
- 11 Hâṭ ṣanma levḥ-i nūra murād-ı ‘abır ile
Vaşf-ı ruḥunda yazdı kazā tāze dāstān
- 12 Hâṭ ṣanma ḥüsni mātem-i Āl-i Resūl ider
Çün ğurre-i maḥremi gösterdi āsümān
- 13 İslām vechine ne revā ḥat-ı küfr-reng
Var ise nūr küfr-i ḥaḳīḳī budur hemān
- 14 Şad-bārekallāh ey ḥat-ı ‘anber sirişt-i pāk
Vaşfiñla eyledim qalemi elde misk-dān
- 15 Meydān-ı ma‘rifetde varırken nişānına
Pür pīç ü tāb olan bu qalemdir çü ḥīzrān
- 16 Şad-bārekallāh ey ḥat-ı menşūr-ı şāh-ı ḥüsñ
Na‘tiñle eyledim sūḥanı sebze-zār-ı cān
- 17 Ol ğāyibāne nāv-ı ḥikem kim ḥuzūr-ı ğayb
Birdir yanımda yāver olub feyz-i müste‘ān
- 18 Teklīf idince sebt-i zamān zuhūruñı
Didi Nazīf-i zār iki tārīḥ ḥoş-beyān
- 19 Oldı benefşe-zār bu gülzār-ı ḥüsñüñe (1105)
Yazıldı levḥa-i güle yā sūre-i duḥān (1105)

18- Tārīḥ-i İntikāl-i Ḥazret-i Kuṭbu'l-Vāşılın Şeyḥ Muḥammedü'l-Mısrıyyü'n-Niyāziyyü'l-Ḥalvetī

(Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün)

- 1 Āh kim mihr-i sipihr-i evliyā itdi gurūb
 Kuṭb-ı eflāk-i me'ārif dīdeden oldı 'adīm
- 2 Āh kim hep dāğ-dār-ı mātem oldı cān u dil
 Lāle-zār-ı ḥasret oldı gülşen-i ḳalb-i selīm
- 3 Āh kim gitdi beḳāya ya'nī ol ğavş-ı zamān
 Ḥazret-i Mısrī Muḥammed vāḳıf-ı sırr-ı Kerīm
- 4 Āh kim itdi sūkūt ol bülbul-i bāğ-ı elest
 İtmez oldı nağme-i taḥḳıḳ ile feyz-i 'amīm
- 5 Āh kim ğavvāş-ı deryā-yı ḥaḳıḳat ğarḳ olub
 Çıkmaz oldı sūḳ-ı 'aşḳa nev-be-nev dürr-i yetīm
- 6 Āh kim sermāye-i feryād u āh olmaz müfīd
 Diyelim şimdengirü ve'l- ḥükm-i lillāhü'l- 'Alīm
- 7 Ḳaddesa'l-lāhu te'ālā şānehü esrārahü
 V'eskene cübūḥatü'l- Firdevsi bi'l- fazlı'l- 'azīm
- 8 Lafzan ü ma'nen Nazīfā didiler tārīhini
 Oldı biñ yüz beşde Mısrī 'āzim-i sū-yı ḳadīm (1105)

19

(Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün)

- 1 Hıyr-ı maḳdem ey gül-i nevreste-i bāğ-ı şeref
Ehlen ve sehlen eyā bāküre-i büstān-ı nāz
- 2 Merḥabā ey durre-i tāk-ı 'afifātü'z- zamān
Ḥabbezā ey ḳurre-i 'ayn sette-i düşmen güzār
- 3 Müjde ey sulṭān-ı hem-nām-ı ḥabīb-i Kibriyā
Mülk-i ḡaybü'l- ḡaybdan geldi beşīr-i müjde-sāz
- 4 Dīde rüşen ey nücüm-ı āsümān-ı salṭanat
Ṭoğdı bir mäh-ı ziyā-baḥş sipihr-i imtiyāz
- 5 Āfitāb-ı ṭal'atin āyīne-i şevḳ eylesün
Ref' idüb jeng-i ḡamı dilden Ḥudā-yı bī-niyāz
- 6 Sāye-i iḳbāl ü baḥtın eyleyüb Mevlā 'arīz
Ḳad-i ṭübā reşk-i serv 'ömrünü itsün dirāz
- 7 Didi tebşīren Nazīf-i pāk-dil tārīḫini
Müjde oldı Ümmī Sulṭān cum'a gün vaḳt-i namāz (1106)

20

(Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün)

- 1 Minnet Allāh'a murād üzre dönüb çarḫ-ı 'anīd
Nevbet-i maḳşūda vaşıl oldı bir zāt-ı sa'īd

- 2 A'nī maḥdūm-ı sa'ādet-mend Bālī-zāde kim
Pāye-i ḥāricle mesrūr eyledi Rabb-i Mecīd
- 3 Bildi kader cevherin naḳḳād-ı 'ilm ü ma'rifet
İtdi lütfundan sürür-ı ehl-i 'irfānı mezīd
- 4 Vāhibü'l- āmāl da'im ide mesrūrü'l- fu'ād
Eyleyüb ḳadrine füzün-ter müddet-i 'ömrin medīd
- 5 Ḳudsiyān didi Naẓīf idüb du'ā tārīḥini
Ola Bālī-zāde'ye ḥāric-i hümāyūn ey Ḥamīd (1106)

21

(Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün)

- 1 Zü-fünūn-ı şu'arā pāk-sūḥan
Fennī-i nādire senc-i pür-fen
- 2 Yapdı bir ḳaşr-ı şafā-efzā kim
Beyt-i mevzūnī gibi müstaḥsen
- 3 Ḥāşşa-i vaż'ına tefrīḥ-i nūfūs
Hābbe-i bunda nesīmāt-ı Yemen
- 4 Feyż-i tensīmi şabā'dan elṭaf
Ḥüsn-i eşrāfı İrem'den ebyen
- 5 Gül-i taşvīrine rūḥ-ı Behzād
Bülbül-i bû'l- heves zemzeme-zen

- 6 Çemen-i naķşı za‘ferān-ı sürūr
Goncesi nāfiçe-i müşk-i Hutēn
- 7 Saķfı bir vefķ-i şad-ender-şaddır
Yüz yüze gelse bu artık andan
- 8 Şeref-i şemsde vaż‘ olmuşdur
N’ola bu hāne olursa eymen
- 9 Olsa lāyıkdır aña mihr ile māh
İki billūr-ı mücellā revzen
- 10 İrse Ken‘ān’a hevāsından eser
Nüzhet-ābād ola beyt-i hazen
- 11 Yūsuf-istān-ı Züleyhā gibi bu
‘Aķlı ķor şevķ ile bir pīrāhen
- 12 Mişli yok var ise bu dünyāda
Nüşha-i şāniyedir cennetden
- 13 Şevķ-baķş oldu Nazīf-i zāra
Ġurbet itmişken anı pūr-şīven
- 14 Būlbūl-i hāme didi tārīhin
Kaşrıñ ey Fennī Efendi gülşen

22

(Mefā‘lün Mefā‘lün Mefā‘lün Mefā‘lün)

- 1 Bi-ḥamdi’l-lāh yine sulṭān-ı ğaybü’l- ğayb āfāka
Mücedded bir berāt-ı şādmānı eyledi īrād
- 2 Rū’usun aldı aşḥāb-ı temennī dest-i kudretten
Re’īs oldu mürüvvet kânı bir zāt-ı kerem mu’tād
- 3 Edīb-i nükte-ver kenz-i hüner Rāmī Efendi kim
Olur inşā vü nazmıñ ber ü bahri ḥükmüne münkād
- 4 Me‘ārif gevherine kân feżāyil dūrüne ‘ummān
Sipīhr-i ‘ilm ü ‘irfān āfītāb-ı evc-i isti’dād
- 5 Riyāset gülsitānın itdi şād-āb şeref oldu
Çālem mīzāb-ı faḥr u mecre havz-ı sūrūr-ābād
- 6 ‘Inān-ı ihtiyārı ehl-i teslīm eyledi taḫdīr
‘Aceb mi menzil alsa şehsüvārān-ı reh-i irşād
- 7 Olub zāt-ı kerīmi mesned-ārā-yı şeref dā’im
Dil-i pākinden itsün ṭālibān-ı feyz-i istimdād
- 8 Du’ā idüb Naẓīf-i pāk-meşreb didi tārīḥin
Re’īs oldu Muḥammed Rāmī ḫuddūsen mübārek bād (1106)

23

(Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün)

- 1 Müjde teşrîf-i meserret taht-gâh-ı devlete
İtdi bir şâh-ı civân-baht ü Sikender-fer cülüs
- 2 Müjde te'sîr-i se'âdet toğdı hürşîd-i şeref
Ba'd-ezîn merfû'dur 'âlemden âşâr-ı nühûs
- 3 A'nî Sultân Muştafâ ibn-i Muhammed Hân kim
Berķ-ı tîğından tutuşdı hârm-i Efrenç ü Rûs
- 4 Sâye şaldı gülistân-ı dehre serv-i devleti
İtmesün germâ-yı gâmdan kimse feryâd-ı füsûs
- 5 Şimdi buldı şevher-i merdâne küfûv hâtibî
Saltanat didikleri nâzende bîkr-i nev-'arûs
- 6 'Âlemiñ güldi yüzi şimdengirü göstermesün
Râst-bînâna felek âyînesi vech-i 'abûs
- 7 Düşmeniñ şimdengirü silk-i sifâlin kaç' ider
Hâşiyetde tîğıdır güyâ devâ-yı rabb-ı rûsûs
- 8 Dest-i teşhîrinde bir müşkîn küre top-ı zemîn
Genc-i kudretinde zer hürşîd güyâ bir fülüs
- 9 'Askeri Rûmiyye-i kübrâyı tārâc eylesün
Pây-mâl-i şavleti olsun bilâd-ı Engürüs

- 10 Devleti sermāye-i iğrāz-ı İslām olduğun
Cifde remz eylemiş Şeyh-i Şüyūh-ı Endülüs
- 11 İsmine lafz-ı baṭır ile işāret itdiler
Şāhbāz-ı evc-i nuşretdir çün ibn-i Fülüs
- 12 Oldı Sultān Muṣṭafā ‘adliyle dehre pādişāh (1106)
Gerçi bir tārīḥdir itmez kanā‘at dil-i cesūs
- 13 Silk-i vāḥidde iki tārīḥ nazm itmiş Nazīf
Ol ki ‘ācizdir ḥayālinde anıñ dānā-yı Tūs
- 14 Dāver-i mülk-i ‘adl Şehzāde Sultān Muṣṭafā (1106)
Pīr ü Sultān Muḥammed itdi ‘azliyle cülūs (1106)

24

(Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün)

- 1 Minnet Allāh’a ki necm-i şeref-i şāh-ı cihān
Şems-i tevḥīḳ-i ilāhiye ile itdi kıran
- 2 Nokṭa-i dāyire-i devlet-i İslāmiye
Oldı pergār-i nüh vūs‘at-dihi ḥukm devrān
- 3 A‘nī şehzāde-i Sultān Muḥammed Sultān
Muṣṭafā Ḥān civān baḥt-ı se‘ādet ‘ünvān
- 4 ‘Āleme subḥ-ı cülūs olıcaḳ kevkebe baḥş
Kevkeb-i naḥs-ı ‘adūv oldı o dem maḥv ü nihān

- 5 Çignemişdi Saķız'ı bir nice dem aķzın açub
Boğaza karşı 'adüv ħar-dehen ü seg-dendān
- 6 Kırdılar burnunu aķzından alub Saķız'ı hem
Yümn-i Sultān-ı mużafferle cüyüş-ı ĩmān
- 7 İşidüb didi Nazīf ol zaferin tārīhin
Fem-i Efrencī'den aldı Saķız'ı şāh-ı cihān (1106)

25

(Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün)

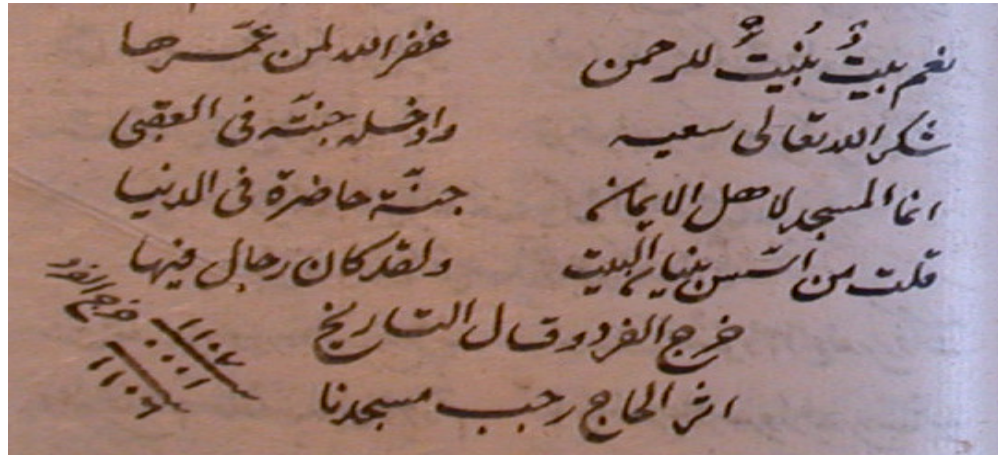
- 1 Bi-ħamdi'llāh ki ism-i Zāhirin te'sīr-i vālāsını
Şeh-i İslāmı ġālib itdi maġlüb oldu a'dāsı
- 2 Açıldı 'uķde-i ġam oldu ism-i Muştafā zāhir
Zamān-ı iħtilālīñ feth olub müşkil mu'ammāsı
- 3 Nesīm-i yümn-i sultān zafer-'ünvān olub dergār
Küşāde oldu bāġ-ı dehrīñ ezhār-ı temennāsı
- 4 Cihāda 'āzim oldu emr-i sultān-ı mużafferle
Vezīr-i merd Mışrī-zāde İbrāhīm Pāşāsı
- 5 Ne İbrāhīm'dir kim yakdı nāra putların kırdı
Selām ü berd olub Nemrūdiyānıñ aña heycāsı
- 6 Zihī düstür-ı Rüstem zūr-ı Manşūr ü zafer maķdūr
Ki taķdīre muvāfık oldu re'y-i 'ālem-ārāsı

- 7 Ȧonanma-yı hümāyūn ile yem-i sī-murg zār oldu
Açıldı per ü bāl-ı bād-bān zīr ü bālāsı
- 8 Hep a‘yān Ȧonanma ittifākıle idüb nühzāt
Dūçār oldu Firengiñ keştiyān-ı Ȧanberīrāsı
- 9 Firenk-i bāz-gūn-ı nīrenge bir reng oldu kim şimdi
Siyeh-pūş-ı nuḥūset oldılar a‘lāsı ednāsı
- 10 Ne Ȧara günlere Ȧaldı Benū’l- Aşfer temāşā Ȧıl
Ȧutuşdı AȦdenizde gök duḥān içre Ȧonanması
- 11 Atıldı Ȧob-ı baḥr-āşūblar çūn iki cānibden
Ȧızılma’ya dek atdı ‘adūnuñ āḥ u eyvāsı
- 12 Kūrekler çırpınub şevķile keştīler hūcūm itdi
Bu aȦdāmı görünce düşmeniñ bulandı şafrāsı
- 13 Olub pervāne şaf şaf gülleler pervāz iderlerdi
Yanınca şem‘-veş keştīleriñ her çūb-ı bālāsı
- 14 ‘Adūya gülleler külliyyet ile kelle-kūb oldu
Şikest oldu şeyātīniñ ser-i memlū bu şūrāsı
- 15 Ġazāt-ı dīn kim kenār seng-endāz olurlardı
Melā’ik recm iderler idi güyā cünd-i ḥannāsı
- 16 Taḥammūl itmeyüb ta‘vīz-i tīġa ‘āķıbet nā-çār
Bozuldı ehl-i küfrūñ tıslım-ı tedbīr-ārāsı

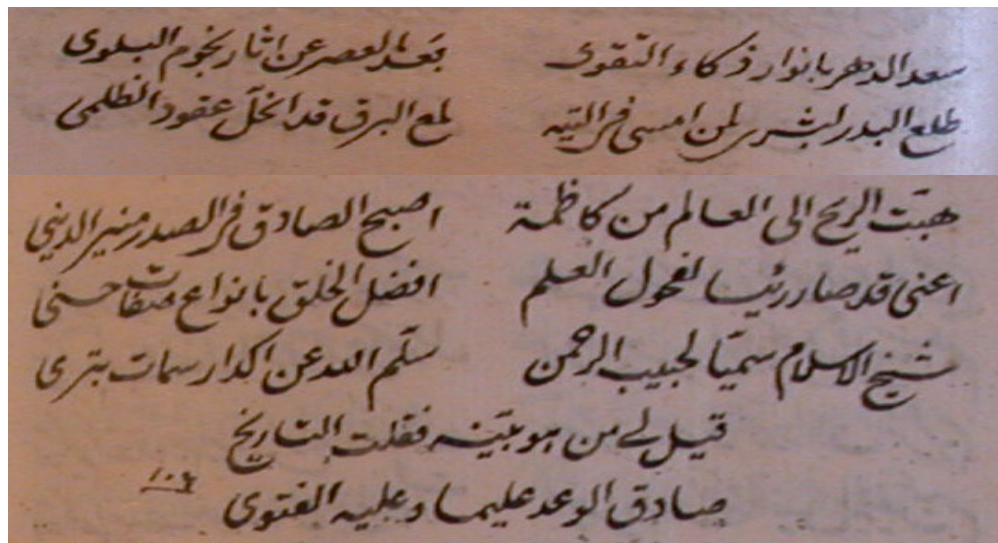
- 17 Kimi ğarķ u kimi ħarķ oldu kimin itdiler teşķir
Hezīmetle ħasāretle firār itdi beķāyāsı
- 18 İlāhī cünd-i Ħaķķ-ı baķr ü berde ğālib it min-ba‘d
Dū-nīm tīĝ-ı nisyān ola ekdār-ı mezāyāsı
- 19 Tecellī eyleyince ism-i Raķmān’ ın bu elķāfı
Ķulūb-i evliyānıñ mūncelī oldu merāyāsı
- 20 Naķīfā ğarķ-ı baķr-i şūkr olub didim o dem tārīķ
Alındı lūtf-ı Raķmān ile küffārıñ ŧonanması (1106)

ARAPÇA TARİHLER:

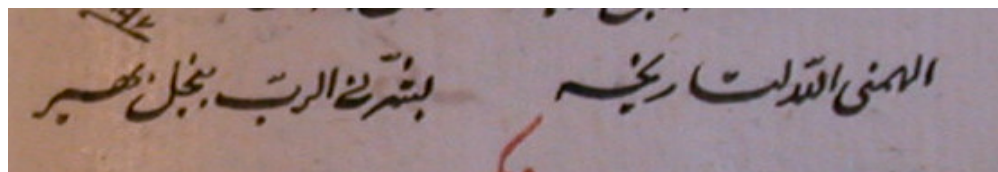
1

2

3

LÜGAZ

1

(Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün)

- 1 Nedir ol al‘a-i ruḥām-nümā
Eylemiş anda cābir ejderhā
- 2 al‘adır gerçi ol ‘aceb girdār
İki dāyim küşāde bābı var
- 3 Geh şıgar gāh şıgmaz ol ejder
Ḥāric-i al‘aya hücüm eyler
- 4 Gāh kim bir yañaya ‘azm ılır
al‘a ile bile revāne olur
- 5 Başı yüzdür ayağı biñ birdir
‘Ārifāna bu remz zāhirdir
- 6 Başı ayağı böyledir ammā
Kimse görmez miyānını at‘ā
- 7 Böyle bed-sīret iken ol ejder
Ḥay ider mürdeyi iderse nazar
- 8 Ba‘zı maḥlūk ol ejderi yerler
Görmedik anı ba‘zılar dirler

KIT‘A-İ KEBİRELER

1

(Mefā‘ılün Mefā‘ılün Mefā‘ılün Mefā‘ılün)

- 1 Şehin-şāhān-ı ‘Osmānī ki üç mışra‘a derc oldu
Tulū‘ itdi müselleş yirmi bir kevkeb-i tābān
- 2 Nazīfā biñ yüz üçdür sāl-ı hicret hem hisāb ile
Birerdir Muştafā Orhan ü İbrāhīm iki Osmān
- 3 Murād ile Meḥmed dört olmuştur bu devlete
İkişerdir Selīm Aḥmed Süleymān Bāyezīd ey cān

2

(Mef‘ülü Mefā‘ılün Fe‘ülün)

- 1 Efrūḥte eyle şem‘-i ‘aşkı
Genc-i dili enver it İlāhī
- 2 İsbāt idüb gönülde tecrīd
Nefy-i zer ü zīver it İlāhī
- 3 Ben sālīk-i rāh-ı mustakīmem
Tevfīkiñi rehber it İlāhī
- 4 Āyīnemi eyleyüb mücellā
Envārīña mazḥar it İlāhī

- 5 Manend-i Naẓīf-i na‘t-i perdāz
Ben zārı sühanver it İlāhī

3- Vaşf-ı Mecmū‘a

(Mefā‘ılün Mefā‘ılün Mefā‘ılün Mefā‘ılün)

- 1 Zihī reşk-i şadef mecmū‘a-i baħr-i me‘ārif kim
Hüruf-ı şāh-ı mercān noktasıdır dürr-i şāhāne
- 2 Güli ma‘nā-yı rengīn satr-ı sünbül-i cū-yı şīrāze
Revādır rūh-ı Sa‘dī bülbul olsa bu gülīstāna
- 3 İlāhiyyāt-ı hikmet mümtezic eş‘ār ile gūyā
Nedīm olmuş bu bezm-i hūşda zühhād-ı rindāne
- 4 Virir ma‘nā-yı harf-i cāna keyf-i bāde-i bī-‘aşk
N’ola dirsem bu zībā-nüşhaya maḥsūd peymāne
- 5 Nice tāze ğazeller eyledim evrākına taḥrīr
Yine taḥmīl-i bār-ı ‘acz kıldım ṭab‘-ı yārāna
- 6 Beyāz şafḥası āyīne-i İskender-āsādır
Sevādı zulmet ammā misk olmuş āb-ı hayvāna
- 7 Naẓīf eyledi manẓūr-ı nigāh-ı dīde-i taḥsīn
Bu zībā-nüşhayı ‘arz itselerdi rūh-ı Ḥassān’a

KIT‘ALAR

1- Berāy-ı Çeşme-i ‘Alī Pāşā Der-Ağrıboz (Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘lülü Fā‘ilün)

- 1 Ey çeşme eşk-i çeşm-i teriñ ‘aynısın temām
Her naḥl-ı nāzik ayağına çağlamağdasın
- 2 Olduñ meger Nazīf gibi fırkat-āşinā
Kim mācerā-yı vaşlı añub ağlamağdasın

2 (Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün)

- 1 Bu iki tāze ğazel sulṭānım
Gülşen-i ṭab‘ıñ iki goncesidir
- 2 Lūṭfuñuzdan bize ihdā olunan
İki şāḥ-ı kalemıñ miyvesidir

3 (Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün)

- 1 Ğam-ı ḥumār ile olma esīr-i ḥüzn ü melāl
Derün-ı şāfiña ey sāğar-ı ḥayāl mey al
- 2 Esīr-i hırşa olub loğma-i ḥarām marām
Virir derünüña endīşe-i ḥalāl melāl

RUBĀİLER

1

(Mef'ülü Mefâilü Mefâilün Fā)

- 1 Ey müşk-i haṭṭı gayret-i 'anber berber
V'ey māhdan āyīnesi berter berber
- 2 Hürşid semer olsada tūbā-yı cemāl
Bir ber viremez saña berāber berber

2

(Mef'ülü Mefâilü Mefâilün Fā)

- 1 Çeşm-i teri āyīneñe hayrān itdim
Cān ü serimi tıǵıña kurbān itdim
- 2 Kes başımı zānūñdan itme tek dūr
Berber saña teslīm-i girībān itdim

3

(Mef'ülü Mefâilü Mefâilün Fā)

- 1 Tā 'aşkıñ ile havf u hāzerden geçdim
Hem-rāhıñ olub derd-i seferden geçdim
- 2 Eṭvār-ı sipāhiyāneñe kul olub
Serdengeçdim yoluñda serden geçdim

4

(Mef'ülü Mefâilü Mefâilün Fâ)

- 1 Bir şâh-ı sitem-me'âbdır dildârım
Bir mâh-ı felek-cenâbdır dildârım
- 2 Mecnûn-şîfat Leylâ'ya haffâş olmam
Ben zerreyim âfitâbdır dildârım

5

(Mef'ülü Mefâilü Mefâilün Fâ)

- 1 Dil-hâste-i 'aşkıım yine yokdur derdim
Derdim dahî olsa yine yokdur derdim
- 2 Bî-derd-i sü'âl eyleme biñ cevır itseñ
Rencîdeliğim olsa ki yokdur derdim

6

(Mef'ülü Mefâilü Mefâilün Fâ)

- 1 Ey berķ-i nîgeh-nâzî-i ķazâ-yı nâ-gâh
V'ey ğamzeleri âfet cân âġâh
- 2 Kim görse dir ol şâ'ika-âsâ nîgehi
Lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâhi

7

(Mef'ülü Mefâilü Mefâilün Fâ)

1. Yâ Rab beni rehdâr-ı Hicâz-ı 'aşk et
Elvân-ı neğam-ı gülşen-i râz-ı 'aşk et
2. Tûṭî-i dil-i âyîne-i ṭab'-ı pâkim
Vaḳf-ı sülḥan-ı nâz u niyâz-ı 'aşk et

8

(Mef'ülü Mefâilü Mefâilün Fâ)

- 1 Ey ümmete reh-nümâ-yı sū-yi sa'âdet
Vey mâye-i âb u tâb-ı cevher-i fiṭrat
- 2 İtdin ḳameriñ şikeste ser-pençesini
Ey pençe-i âfitâb-ı evc-i risâlet

MÜFREDLER

1

(Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün)

Cū-yı sirişk-i çeşm-i tere eylemez nazar
Ol naḥl-ı nāzı dest-i temennā eger meger

2

(Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün)

'Aceb mi yakşa dil-i zārı Arnavudlı Hasan
Ki zevk-i var o gürūhuñ ciger kebābıñdan

3

(Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün)

O Bosnevī güzel āyā olub baña hem-dem
Taḳa mı boynuma zülfüñ ki bende boğma diyem

MUAMMALAR

1- Be-Nām-ı Oşmān

(Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün)

Zātı ḥalīm olduğıçün ol şehiñ
Nām-ı şerīfine delīl oldı ḥilm

2- Be-Nām-ı 'Alī

(Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün)

Çün ki derūnundan ayak çekdi cehl
Nām-ı şerīfine delīl oldı 'ilm

İNDEKS

Metin İndeksi (Mekan, Şahıs, Eser)

-A-

Acem: Trk.1-20
 Adem: K.11-16, K.7-10
 Aden: G.114-1, T.3-8
 Adn: T.8-5
 Ağrıboz: Kk.4
 Ahmed Efendi: T.11-1
 Ahmed Fâzıl Köprülüzade: T.12-7
 Ahmed(peygamber): G.45-1, K.2- 21
 Ahmed Nâmî: T.8-2
 Ahmed-i Muhtâr: T.2-5
 Akdeniz: T.25-10
 Ali Paşa Çeşmesi: Kk.4
 Al-i Resûl: T.17-12
 Allâme-i Muhammed: K.9-12
 Aristo: G.124-6, G.253-4
 Arnavudlu Hasan: Mf.2
 Asaf: T.12-6, T.13-2
 Ateşzâd: G.146-1
 Ayamavra: T.5-3
 Azer: G.239-4

-B-

Bâkî: K.2- 36
 Bahr-ı ‘Aden: G.198-4
 Bahr-i Ahdar: K.2-5
 Bahr-i Sefîd: T.5-3
 Bahâristân: K.12-10
 Bâlîzâde: T.20-2
 Bâyezîd: Kk.1-3, K.13-25, T.15-4
 Bebr-pâşazâde: T.14-5
 Bedehşân: G.94-2
 Behzâd: G.140-2, G.144-2, T.21-5
 Belgrad: T.13-4, T.16-16
 Benü’l- Aşfer: T.25-10
 Bermekiyân: K.13-28
 Beytû’l- Haram: G.105-1, G.231-5,
 G.125-2
 Burâk: K.3-23

-C-

Câmî: K.12-10

Celâlî: T.13-1
 Cem: G.120-4, G.123-4, G.131-1,
 Cemşîd: G.3-4, G.209-3
 Ceyhûn: G.208-4
 Cibrîl: G.14-3, K.7-3, G.139-1,
 G.107-7, Trk.1-7

-D-

Dāvūd: K.12-32, G.17-4
 Dārâ: G.178-5
 Deccâl: K.11- 11
 Deryâ-yı Ahdar: K.12-6
 Deryâ-yı ‘Aden: G.204-5
 Dilşâd: G.146-2
 Dirâye: K.12-17
 Döldül: G.236-7
 Dürer: K.12-16

-E-

Ebû Hanîfe: K.13-18, K.12-14,
 K.9-12
 Ebû Cehil: K.11-10
 Ebû Yûsuf: K.12-14
 Ebû Leheb: G.231-4
 Ebu’s-Su‘ûd: K.13-24
 Edhem: G.110-5, G.123-5
 Eflâtûn: G.220-4, Trk.2-13
 Efrenç: T.23-3, T.5-4
 Ensâr: K.2-20
 Engürüs: T.23-9
 Enverî: G.147-7
 Ersek: T.12-12
 Esedullâh: T.4-4
 Etrâk: G.101-5
 Eyyüb: G.231-3

-F-

Faḥr-ı Râzî: K.13-33
 Fehîm: K.3-35
 Fennî Efendi: T.21-14
 Ferhâd: G.4-4, G.144-3, G.146-1,
 G.91-5

Feyzullāh: T.9-1
 Fir'avn: K.11-12
 Firdevs: T.18-7
 Firenk: T.5-2
 Fuzūlī: G.183-5

-G-

Gazālī: K.13-18
 Girid: T.12-8

-H-

Hātem-i Tay: K.13-28, K.9-15
 Habeş: Trk.1-20
 Halīlullāh: T.15-5
 Hassān: G.4-7, G.68-10, K.2-19
 Hatā: G.2-6
 Hātem: G.123-6
 Havvā: K.11-16
 Hazret-i Ali: G.65-4, Mf.5
 Hazret-i Osman: Mf.4
 Hızır: G.64-3, G.123-1, G.43-1, K.11-23
 Hicāz: K.1-13 G.160-2
 Hidāye: K.12-17
 Husrev: G.4-4, K.13-8
 Hutun: G.118-3, T.21-6
 Hümām: K.13-19
 Hüsrev: G.32-4

-İ-

İblīs: K.6-37
 İbn-i Fülūs: T.23-11
 İbrāhīm Hān: T.12-1, Kk.1-2
 İmām Gerderi: K.12-18
 İrem: G.131-3, T.21-4
 İsā: K.11-11
 İskender: G.110-1, G.70-1
 İslām Bey: T.17-5
 İstanbul: T.12-12, K.9-20

-K-

Ka'b: G.152-1
 Ka'be: G.175-5, G.1-8, K.1-23, K.3-19
 Kahramān: G.168-1
 Kān-ı Bedehşān: G.198-4

Kātib Mahmūd: T.4-1
 Kays: G.138-1, G.176-3, G.213-3, G.48-4, Trk.2-14
 Kelām-ı Yezdevī: K.12-18
 Ken'ān: G.213-2, G.54-3
 Kenz: K.12-16
 Kenz-i Meālimü't-Tenzil: K.13-20
 Kerbelā: G.121-2
 Keskin Pāşāzāde: T.3-1
 Keşşāf-ı Müşkilāt: K.13-20
 Kızılma: T.25-11
 Köprülüzāde Muhaddes Mustafā Pāşā: T.13-3
 Köprülüzāde Mustafā Pāşā: T.16-1
 Kureyş: K.3-19

-L-

Lāt: K.1-10
 Lāzımü't-Tevkīf: K.13-22
 Leylā: Trk.2-17, G.10-3, G.138-1, G.213-3, G.235-1, G.48-4

-M-

Mūsā: K.11-12
 Mahmūd: K.3-20
 Mansūr: G.13-6, G.245-1, G.73-1
 Mecma'ü'l-Bahreyn: K.12-15
 Mecnün: Trk.2-19, G.10-3, G.24-2 G.146-1, G.245-1
 Mehmed: Kk.1-2
 Merih: G.202-3
 Mesih: G.15-5, G.34-5, G.8-3, G.233-3, G.68-8, G.138-7, K.11-23
 Meşāriku'l-Envār: K.13-21
 Meşrūha-i İbn-i Melek: K.12-15
 Mevlevī: G.255-1
 Mısır: K.10-10
 Mısrī Muḥammed: T.18-3
 Mısrizāde İbrāhīm Pāşā: T.25-4
 Mora: T.6-2
 Mustafā (Hz. Muhammed): K.4-19
 Muhammed-i Şādiq: K.13-19
 Muhammed 'Alī: T.4-5
 Muhammed (peygamber): G.45-1, K.6-19

Muhammed Hân (IV. Mehmet):
T.12-3, T.1-1
Murâd (sultan): Kk.1-2
Murtezâ (Hz. Ali): K.14-13
Mūsâ: G.138-6
Mülteka'l- Ebhur: K.12-16

-N-

Naẓīm: K.3-35
Nef'ī: K.2- 36
Nemrūd: T.25-5
Nerīmān: G.243-2
Neşātī: K.3-35
Nizāmī: G.54-8
Nīl: G.132-2, K.11-12
Nizāmülmülk: T.16-3
Nūh: G.167-6, G.84-2, T.3-3

-O-Ö-

Orhan (sultan): Kk.1-2
Osmān (sultan): Kk.1-2
Osmānī: Kk.1-1
Örfī: K.2-37, G.147-7

-R-

Rūm: Trk.1-20
Rūmeli: K.12-31
Rāmī Efendi: T.22-3
Refref: K.3-22
Rūhu'l- Emīn: G.225-4, G.233-2
Rūhū'l- Kudūs: G.221-1
Rūmeli: T.13-2
Rūs: T.23-3
Rüstem: G.202-6, G.247-2, G.89-4
T.25-6

-S-

Sahīf: K.13-20
Sā'ib: G.118-9
Sakız: T.24-5
Sedd-i Sikender: T.17-2
Selīm: Kk.1-3
Selmān: G.4- 7
Sıddīk (Ebu Bekir): K.11-10
Sultān Ahmed-i Sānī: T.13-7
Sultān Mustafā: T.23-3

Sultān Süleymān (II): T.10-5,
T.12-13
Süleymān (peygamber): G.70-1
G.71-1, Kk.1-3
Süyüfī: K.13-33

-Ş-

Şīrīn: Trk.2-17
Şeh-i Merdān: K.2-20
Şeyh-ı Zeyle'ī: K.13-18
Şeyh Halīl: T.15-1
Şeyh-i Şüyüh-ı Endülüs: T.23-10
Şirāz: G.145-7
Şīrīn: G.144-3

-T-

Tālib: K.2-37 G.118-9 G.183-5
Tatar: G.190-3 T.17-6
Taybe: T.15-15
Tūr: G.216-1, G.34-2
Tūs: T.23-13

-U-Ü-

Uzzā: K.1-10
Ümmī Sultān: T.19-7
Üsküb: T.13-2

-V-

Vāri'dāt: K.13-21
Veysī: G.183-5

-Y-

Ya'kūb: G.129-2, G.213-2, G.248-2
G.250-1, G.76-1, G.13-1
Yahyā: T.7-2
Ye'cūc: T.16-13
Yemen: T.21-3
Yūsuf: G.13-1, G.129-2, G.235-2
G.248-2, G.250-1, G.54-3, K.10-10

-Z-

Zāl: G.167-6
Zühre: T.2-4
Züleyhā: G.235-2, T.21-11
Zülfikār: G.236-7

